



อายุความ : ศึกษากรณีความรับผิดทางละเมิด

โดย

นางมณีนุญา รัชแก้วกรพินธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อายุความ : ศึกษากรณีความรับผิดทางละเมิด

โดย

นางมนัญญา รัชแก้วกรพินธุ์



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์



PRESCRIPTION IN TORT LIABILITY

BY

MRS. MANUNYA TOUCHKAEWKORNPINT



A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

PRIVATE LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางมนัญญา รัชแก้วกรพิณธุ์

เรื่อง

อายุความ : ศึกษากรณีความรับผิดทางละเมิด

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

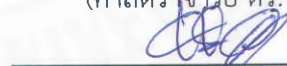
เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์



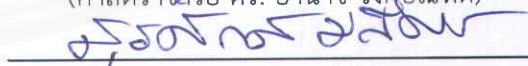
(ศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์



(ศาสตราจารย์ ดร. อำนวย วงศ์บัณฑิต)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ มณีศรี)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขมณูมิ ภูมิถาวร)

คณบดี



(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อายุความ : ศึกษากรณีความรับผิดทางละเมิด
ชื่อผู้เขียน	นางมนัญญา ธัชแก้วกรพินธุ์
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต
ปีการศึกษา	2558

### บทคัดย่อ

อายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดของประเทศไทยบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 โดยอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดในปัจจุบัน มีอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหาย รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุละเมิด เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย กับประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน และประเทศอังกฤษ อายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของทั้งสามประเทศยาวนานกว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดเชย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หรือแม้กระทั่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติทั้งสามฉบับต่างก็มีอายุความยาวนานกว่าอายุความตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสิ้น และแม้ว่าประเทศไทยจะมีการตราพระราชบัญญัติต่างๆ เพื่อรองรับความเสียหายเฉพาะอย่างอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด แต่พระราชบัญญัติต่างๆ ที่มีในปัจจุบันไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดในบางกรณี ทำให้ผู้เสียหายขาดโอกาสในการที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย จึงมีประเด็นพิจารณาว่าการกำหนดอายุความของประเทศไทยกรณีความรับผิดทางละเมิดดังกล่าวข้างต้นมีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่ายแล้วหรือไม่ เพียงใด

โดยผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด โดยเพิ่มอายุความขั้นต่ำในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เป็น 3 ปี

เนื่องจากเห็นว่าเป็นเวลาอันเหมาะสมและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยอายุความ 3 ปี ดังกล่าว เท่ากับอายุความละเมิดของประเทศเยอรมัน และเป็นอายุความกรณีที่เกิดการกระทำละเมิด ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต และกรณีความเสียหายแฝงของประเทศอังกฤษ นอกจากนี้ อายุความ 3 ปี ดังกล่าวก็ยังปรากฏอยู่ในอายุความขั้นต้นของพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อีกด้วย นอกจากนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ อายุความ ในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในส่วนที่เป็นความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัย ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยเห็นควรเพิ่มบทบัญญัติรองรับ ความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัย เป็นกรณีเฉพาะและมีให้นำอายุความ ขั้นสูง 10 ปี มาใช้บังคับ ซึ่งอาจบัญญัติให้นำอายุความไปอีก 3 ปี นับแต่ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิ เรียกร้องรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย

ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มนับอายุความกรณีความรับผิดชอบทางละเมิด ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจาก มูลละเมิดของไทยโดยเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ ค่าสินไหมทดแทนนั้น มีความเหมาะสมแล้ว แต่เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในการบังคับใช้ กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นสมควรให้ปรับถ้อยคำตามมาตรา 448 วรรคแรก จาก “...นับแต่วันที่ผู้ต้อง เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...” เป็น “...นับแต่วันที่ผู้ต้อง เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...”

ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจาก มูลละเมิดเฉพาะประเด็นกำหนดอายุความตามมาตรา 448 วรรคแรก และเพิ่มเติม มาตรา 448 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

*“มาตรา 448 วรรคแรก ลิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่า ขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหม ทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่เกิดความเสียหาย*

.....

*มาตรา 448 วรรคสาม ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัย ของผู้เสียหาย ลิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่า ขาดอายุความ เมื่อพ้นสามปี*

นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ไม่เกินสิบปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย”

นอกจากนี้ยังมีประเด็นการเริ่มต้นนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีนิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ผู้แทนของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนควรเป็นไปตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 กล่าวคือ ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่นๆ ด้วย และคำว่าผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคลทุกประเภทที่ทำกิจการแทนนิติบุคคล ส่วนกรณีนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ผู้แทนของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้นควรเป็นบุคคลที่มีอำนาจสั่งการหรือมีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลในการเรียกร้องค่าเสียหาย อันเกิดแต่มูลละเมิดได้ พนักงานของนิติบุคคลไม่มีอำนาจใช้สิทธิเรียกร้องของนิติบุคคลได้ จึงไม่น่าจะเริ่มนับอายุความตั้งแต่พนักงานรู้ กรณีเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

ในประเด็นการเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง ผู้เขียนมีความเห็นว่า กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่องนั้น ควรแยกการพิจารณาออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนของการกระทำหรือดเว้นกระทำ และส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยผู้เขียนเห็นว่า การที่ผู้เสียหายมีคำขอให้ผู้กระทำละเมิดต่อเนื่องกระทำการหรือดเว้นกระทำใดอันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนเสียหาย คำขอดังกล่าวไม่ขาดอายุความ เนื่องจากการกระทำละเมิดยังเกิดขึ้นและคงอยู่ ส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ได้วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับถึงวันฟ้องเท่านั้น ระยะเวลาที่เกิน 1 ปี ขาดอายุความ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว

ในประเด็นอายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิด ซึ่งเป็นความผิดอาญา อาจเรียกว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตามมาตรา 448 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้นำเอาอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีอายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็นความผิดอาญามีความเหมาะสมแล้ว ส่วนประเด็นปัญหาที่ว่า ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หากศาลพิพากษายกฟ้องคดีอาญาก่อนที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่ง อายุความฟ้องทางแพ่งคงเป็นไปตามกฎหมายแพ่งคือ กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคต้น กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี นี้ ควรนับตั้งแต่วันที่ใดนั้น ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยว่ากรณีดังกล่าวว่า อายุความฟ้องคดีส่วนแพ่งไม่สะดุดหยุดลงแต่อย่างใด การฟ้องคดีทางแพ่งจึงต้องนับอายุความตั้งแต่วันทำละเมิดหรือวันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิดตามหลักทั่วไป ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว นอกจากนี้

ยังมีประเด็นที่ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับคดีความผิดอันยอมความได้ในกรณีที่ไม่ได้ร้องทุกข์ไว้ว่าจะมีอายุความเท่าใดนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 448 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “...แต่ถ้าเรียกค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ” ดังนั้นหากกรณีนี้มีอายุความสั้นกว่าอายุความใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตาม มาตรา 448 วรรคแรก กล่าวคือ 1 ปี ก็ควรต้องใช้อายุความ 1 ปี

ในประเด็นอายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียด ตามแนวคำพิพากษาฎีกาสหสิทธิไล่เบียด ไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด โดยอายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียดกฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น กรณีจึงต้องเป็นไปตามอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 คือ มีอายุความ 10 ปี ซึ่งยาวนานกว่าอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง เสียอีก ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในส่วนของกรณีไล่เบียด โดยให้มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ได้ขดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย เนื่องจากเมื่อผู้ที่กฎหมายให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่น ผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด นิติบุคคล หรือผู้ร่วมกันทำละเมิด แล้วแต่กรณี ได้ขดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว ย่อมทราบถึงสิทธิไล่เบียดของตนเองและควรใช้สิทธิไล่เบียดโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ อายุความไล่เบียด 1 ปี ยังสอดคล้องกับอายุความไล่เบียดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 อีกด้วย

ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอายุความสิทธิไล่เบียดตามมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

*มาตรา 426 นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ขดใช้จากลูกจ้างนั้น สิทธิที่จะเรียกร้องดังกล่าวมีกำหนดอายุความหนึ่งปี นับแต่วันที่นายจ้างได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย”*

อนึ่ง อายุความสิทธิไล่เบียดตามมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมนี้ จะถูกนำไปใช้กับผู้ที่ถูกกฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด ผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น นิติบุคคล หรือ ผู้ร่วมกันทำละเมิด โดยอนุโลม ทั้งนี้ เป็นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้อง

**คำสำคัญ :** อายุความละเมิด



Thesis Title	PRESCRIPTION IN TORT LIABILITY
Author	Mrs. Manunya Touchkaewkornpint
Degree	Master of Law
Major Field/Faculty/University	Private Law Faculty of Law Thammasat University
Thesis Advisor	Professor Dr. Amnat Wongbandit
Academic Years	2015

### ABSTRACT

In Thailand, the prescription for wrongful act is prescribed in Section 448 of Civil and Commercial Code which is 1 year from the day the wrongful act and the person bound to make the compensation is known to the injured person or 10 years from the day such wrongful act is committed. Compared to Thailand, the prescriptions for wrongful act in France, Germany and England are longer. The prescription prescribed in Dangerous Substances Act, B.E. 2535, Liability for Damages Arising from Unsafe Product Act, B.E.2551 and the Act on Liability for Wrongful Act of Official, B.E. 2539 are also longer than the prescription under Section 448 of Civil and Commercial Code. Even if specific Acts are enacted to govern the specific damages arising from the wrongful act, those Acts do not cover the damages caused by the wrongful act in some cases. Consequentially, the injured party loses the opportunity to claim the damages. Thus, consideration should be made on whether the current prescription for such wrongful act in Thailand is suitable for the current economic and social condition and whether it is fair to every parties.

The author proposes that the statutes of prescription regarding damages arising from wrongful act should be amended to 3 years which is more suitable and fairer to every parties. This period matches the prescription for wrongful act in Germany and the prescription for wrongful act causing the physical injury, death and

potential damages in England. Moreover, said 3 years periods is the initial prescription of the Dangerous Substances Act, B.E. 2535 and Liability for Damages Arising from Unsafe Product Act, B.E.2551. The author further proposes that the statutes of prescription regarding damages arising from wrongful act endangering life, physical body or health which are the material matter of human life should be governed by specific provisions and the maximum prescription of 10 years should not apply. Said prescription may be amended as 3 years from the day the wrongful act and the person bound to make the compensation is known to the injured person or 10 years from the day the wrongful act is known.

The current prescription for wrongful act in Thailand, according to the author's opinion, which begins on the day the wrongful act and the person bound to make the compensation is known is already suitable. It also conforms to the beginning of prescription in France, Germany, Switzerland and England (wrongful act causing the physical injury, death and potential damages). To enhance the clarity of this matter, the author proposes that first paragraph of Section 448 should be amended from "...from the day the wrongful act and the person bound to make the compensation is known...." to "...from the day the damage and the person bound to make the compensation is known....".

Thus, the author proposes to amend the prescription for the wrongful act in the first paragraph and enact the third paragraph of Section 448 as follows:

"Section 448, first paragraph, the claim for damages arising from wrongful act is barred by prescription after three years from the day when the damages and the person bound to make compensation became known to the injured person, or ten years from the day when the damages was committed."

.....

"Section 448, third paragraph, in case that the damage is caused to life, physical body and health of injured party, the claim for said damages shall be barred by prescription after three years from the day when the damages and

the person bound to make compensation became known to the injured person, or ten years from the day when the damages was committed.”

Furthermore, the author proposes that the prescription for damages caused to juristic person or state agency should be reconsidered separately as the private juristic person and public juristic person. The representative of the private juristic person should be interpret according to Section 76 of the Civil and Commercial Code which includes manager and other representatives. Other representatives shall mean any kind of person acting on behalf of said private juristic person. Meanwhile, the representative of the public juristic person should be limited to the person in charge of making a claim against any damages arising from wrongful act. The prescription should not begin when the wrongful act is known to the officer of the public juristic person who is unable to make such claim. This conforms to the precedent cases of the Supreme Court.

The prescription for the claim arising from a continued wrongful act, according to the author's opinion, should be considered as 2 separate issues which are the act or omission and the claim for the damage. The author believes that the application requesting the tortfeasor to act or omit from any act resulting in injured person's damage should not be barred by prescription since the wrongful act still exist. However, the claim for damage is barred when it is not made within 1 year according the court precedent cases. The author agrees with these cases.

The prescription for claim arising from criminal offence, which may be called civil and penal action, is prescribed under the second paragraph of Section 448 and shall apply the prescription of the criminal offences instead. The prescription for the claim arising from criminal offence is suitable in the author's opinion. It should be considered that in civil and penal action, when should the prescription of civil case begins in case that the criminal case is dismissed before the civil case is applied. There are court precedent cases providing that the prescription shall not be interrupted. The prescription for civil case still begins on the day such wrongful act is committed. Moreover, there is also a consideration on the

prescription for compoundable offence which is not reported. Paragraph 2 of Section 448 states that “...if the damages are claimed on account of an act punishable under the criminal law for which a longer prescription is provided such longer prescription shall apply”, thus, if this prescription is shorter than the prescription prescribed in the first paragraph of Section 448, the limitation of 1 year should apply.

The recourse, under the court precedent cases, is not the claim for damages arising from wrongful act. The prescription is not specifically prescribed for the recourse. Thus, the general prescription of 10 years under Section 193/30 shall apply which is longer than the prescription for the claims under the first paragraph of Section 448. The author proposes that the specific prescription for the recourse should be enacted. The period of 1 year from the day the compensation is made to the injured party should be applied since the person liable for the other’s fault such as the juristic person or co-tortfeasor, as the case may be, shall know its right to recourse and should use such right without delay. Such 1 year period also matches the recourse period under the Act on Liability for Wrongful Act of Official, B.E. 2539.

The author proposes that the prescription for recourse should be enacted in Section 426 as follows:

Section 426 the employer who has made compensation to a third person for a wrongful act committed by his employee is entitled to reimbursement from such employee.The right to recourse shall be barred under the prescription of 1 year from the day the employer compensates the injured party.

Moreover, the proposed prescription to recourse under Section 426 of Civil and Commercial Code should be applied to tortfeasor, person liable for the other’s fault, juristic person or co-tortfeasor in other cases under the related provisions of Civil and Commercial Code.

**Keywords:** Prescription in tort liability, Prescription for wrongful act

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้เพราะได้รับความเมตตาจากคณาจารย์และบุคคลอื่นๆ อีกหลายท่านที่ได้คอยสนับสนุนและให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต ที่ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ที่ทรงคุณค่าในทางวิชาการ ตลอดจนถึงแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการทำงานให้แก่ผู้เขียนจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ ที่ให้ความกรุณา สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ มณีศรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขมณูมิ ภูมิถาวร ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ทุกท่านได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นทางกฎหมาย แนะนำแนวทางการศึกษา รวมถึงให้ข้อสังเกตอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำและปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาทุกท่านที่กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอธิบดีกรมบัญชีกลาง ท่านที่ปรึกษาด้านกฎหมายและระเบียบการคลัง และท่านผู้อำนวยการกองละเมิดและแพ่ง ที่ให้โอกาสผู้เขียนในการลาศึกษา เพื่อเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ที่สำคัญที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงด้วยความสำนึกในพระคุณของ บิดา นายวันชัย บรรลือศักดิ์ และมารดา นางมานี บรรลือศักดิ์ ที่คอยเลี้ยงดูผู้เขียนด้วยความรัก ความอบอุ่นตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ อบรมสั่งสอนให้ยึดมั่นในคุณความดี และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เขียนในทุกๆ ด้าน รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจและกำลังใจสำคัญของผู้เขียนเสมอมา

ผู้เขียนขอขอบคุณสามี นายจักรกฤษ รัชแก้วกรพิณรุฑ์ และบุตรสาว เด็กหญิงปรีดีเปรม รัชแก้วกรพิณรุฑ์ และทุกคนในครอบครัว ที่คอยอยู่เคียงข้างเป็นกำลังใจและสนับสนุนผู้เขียน ในทุกๆ ด้าน ทำให้ผู้เขียนฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ระหว่างทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณกัลยาณมิตรของผู้เขียนทุกท่าน โดยเฉพาะเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมายเอกชน คุณคมชาญ สว่างแจ้ง คุณมิ่งขวัญ สัจจาอัครมนตรี และคุณศุภากร สุภาพ ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนทำให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานในกลุ่มงานละเมิดและแพ่ง 3 กองละเมิดและแพ่ง ทุกท่านสำหรับ ความช่วยเหลือและกำลังใจดีๆ ที่มีให้กันเสมอมา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดสัญญา ธรรมศักดิ์ ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้เขียนในการค้นคว้าข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีส่วนใดที่มีคุณประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาค้นคว้าหรือผู้ที่มีความสนใจแล้ว ผู้เขียนขอมอบคุณความดีให้กับผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่หากมีความบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและกราบขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นางมนัญญา ธัชแก้วกรพินธุ์



## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
สารบัญตาราง	(16)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.4 สมมติฐานของการศึกษา	6
1.5 วิธีการศึกษา	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 ความทั่วไปเกี่ยวกับอายุความ	8
2.1 ข้อความคิดเกี่ยวกับอายุความ	9
2.2 วิวัฒนาการของหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในต่างประเทศ	9
2.2.1 วิวัฒนาการในกฎหมายโรมัน	9
2.2.2 วิวัฒนาการในกฎหมายแองโกลแซกซอน	15
2.3 วิวัฒนาการหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความเพื่อละเมิดในประเทศไทย	18
2.3.1 กฎหมายดั้งเดิม	19
2.3.1.1 กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา	19
2.3.1.2 กฎหมายตราสามดวง	27
2.3.2 กฎหมายสมัยใหม่ (ตั้งแต่ทำประมวลกฎหมาย)	30
2.3.2.1 ประมวลกฎหมาย พ.ศ. 2466	34
2.3.2.2 ประมวลกฎหมาย พ.ศ. 2468 ฉบับปัจจุบัน	37
2.4 ความหมายของอายุความ	39

2.5	วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความ	43
2.6	ประเภทของอายุความ	44
2.6.1	อายุความได้สิทธิ	44
2.6.2	อายุความเสียสิทธิ	44
2.7	กำหนดอายุความ	45
2.7.1	กำหนดอายุความทั่วไป	46
2.7.2	กำหนดอายุความเฉพาะเรื่อง	46
2.8	การเริ่มนับอายุความ	47
2.8.1	การเริ่มนับอายุความตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ และการเริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนการกระทำนั้น	48
2.8.2	การเริ่มนับอายุความในกรณีที่จะต้องมีการทวงถาม	49
2.9	อายุความสะดุดหยุดลง	50
2.9.1	เหตุที่จะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง	50
2.9.1.1	การรับสภาพหนี้โดยลูกหนี้	50
2.9.1.2	เจ้าหนี้บังคับตามสิทธิเรียกร้อง	51
2.9.2	ผลของการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้หรือการที่เจ้าหนี้บังคับตามสิทธิ	51
2.10	ผลของอายุความ	52
2.11	การตกลงเรื่องอายุความ (ยื่นหรือขยายอายุความ)	52
2.12	การสละประโยชน์แห่งอายุความ	54
2.12.1	หลักของการสละประโยชน์แห่งอายุความ	54
2.12.2	ผลของการสละประโยชน์แห่งอายุความ	55
2.12.3	การยกข้อต่อสู้ประเด็นอายุความในชั้นศาล	55
บทที่ 3	หลักเกณฑ์ของอายุความละเมิดตามกฎหมายไทย	57
3.1	อายุความละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	59
3.1.1	กำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด	62
3.1.1.1	มาตรา 448 วรรค 1 : อายุความละเมิด	62
	(1) อายุความ 1 ปี นับแต่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัว ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน	62
	(ก) รู้เหตุละเมิด	63
	(ข) รู้ตัวผู้กระทำละเมิด	64



1) ผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดา	65
2) ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล	65
(2) อายุความ 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด	71
3.1.1.2 มาตรา 448 วรรค 2 : อายุความที่มีมูลความผิดอาญา	72
(1) กรณีที่ไม่มีการฟ้องคดีอาญา	75
(2) กรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา	76
(ก) มีการฟ้องคดีอาญา และอยู่ระหว่าง การพิจารณาของศาล	77
(ข) มีการฟ้องคดีอาญา และคดีอาญาถึงที่สุดแล้ว	77
(ค) ศาลยกฟ้องคดีอาญาไปแล้ว จึงมาฟ้องคดีแพ่ง	78
3.1.2 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจาก มูลละเมิด	83
3.1.3 อายุความกรณีการกระทำละเมิดที่ต่อเนื่องกัน	85
3.1.4 การตกลงเรื่องอายุความ (ย่นหรือขยายอายุความ)	88
3.1.5 อายุความไล่เบียด	89
3.1.5.1 การไล่เบียดระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด	89
3.1.5.2 การไล่เบียดระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับ ผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น	93
3.1.5.3 การไล่เบียดของนิติบุคคล	93
3.1.5.4 การไล่เบียดระหว่างผู้ร่วมกันทำละเมิด	94
3.2 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง	95
3.2.1 พระราชบัญญัติวิวัฒอุธราย พ.ศ. 2535	95
3.2.2 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551	97
3.2.3 พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539	100
3.2.3.1 กรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้ผู้เสียหาย	100
3.2.3.2 อายุความกรณีเจ้าหน้าที่ก่อความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ	100
บทที่ 4. หลักเกณฑ์ของอายุความละเมิดตามกฎหมายต่างประเทศ	103
4.1 ประเทศฝรั่งเศส	103

	(14)
4.1.1 กำหนดอายุความ	106
4.1.1.1 อายุความทั่วไป	106
4.1.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ	107
4.1.2 การเริ่มนับอายุความ	107
4.2 ประเทศเยอรมัน	108
4.2.1 กำหนดอายุความ	109
4.2.1.1 อายุความทั่วไป	109
4.2.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ	109
4.2.2 การเริ่มนับอายุความ	109
4.3 ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	110
4.3.1 กำหนดอายุความ	111
4.3.1.1 อายุความทั่วไป	111
4.3.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ	112
4.3.2 การเริ่มนับอายุความ	113
4.4 ประเทศอังกฤษ	113
4.4.1 กำหนดอายุความ	115
4.4.1.1 อายุความทั่วไป	115
4.4.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ	116
4.4.2 การเริ่มนับอายุความ	118
บทที่ 5. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับอายุความละเมิด	123
5.1 กำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในปัจจุบัน มีความเหมาะสม และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย หรือไม่ เพียงใด	124
5.2 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด	130
5.2.1 นิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย	134
5.2.2 การกระทำละเมิดต่อเนื่อง	141
5.3 อายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา	145
5.4 อายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียด	150

	(15)
บทที่ 6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	157
6.1 บทสรุป	157
6.2 ข้อเสนอแนะ	164
บรรณานุกรม	172
ภาคผนวก	186
ประวัติผู้เขียน	196



## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 ตารางเปรียบเทียบอายุความ	121
6.1 ตารางเปรียบเทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปัจจุบัน กับที่ผู้เขียนเสนอแก้ไขเพิ่มเติม	171



## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายเรื่องอายุความเป็นกฎหมายที่มีมาแต่โบราณ ได้มีความเห็นมาตั้งแต่ครั้งกฎหมายโรมันว่า เป็นปัญหาทางนโยบายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะบังคับให้การโต้เถียงเกี่ยวงอนในสิทธิที่มีที่สิ้นสุดยุติลงในเวลาใดเวลาหนึ่ง (Interest Rei Publicae ut finis sit litem) ถ้าปล่อยให้สิทธิเรียกร้องโต้เถียงกันได้ตลอดไป ก็อาจเป็นมูลเหตุชวนวิวาทไม่มีวันยุติลงได้ สิทธิการเรียกร้องใดๆ ถ้ายอมให้ทิ้งไว้ไม่ใช้หรือกล่าวอ้างนานเกินไป หลักฐานทั้งหลายอาจสูญสิ้นไป เช่น พยานที่รู้เห็นตายลงหรือเอกสารทำลายสูญหาย พิสูจน์ไม่ได้ แม้จะยังมีอยู่ ถ้าเป็นพยานบุคคล ความจดจำอาจเลอะเลือนไปด้วยกาลเวลา ไม่น่าเชื่อฟังเอาเป็นแน่นอนตรงต่อความจริง อีกประการหนึ่ง สิทธิทั้งหลายมีไว้เพื่อจะให้ใช้เป็นประโยชน์ เมื่อบุคคลผู้มีสิทธิละเลยปล่อยทิ้งไว้นานเกินไป ก็หาสมควรที่จะยอมฟังเพื่อบังคับบัญชาให้ไม่ เข้าสู่ภาคินที่ว่ากฎหมายไม่ช่วยผู้นอนหลับทับสิทธิ (Lex non subvinit dormientibus) เมื่อผู้มีสิทธิไม่ใช้สิทธิ ย่อมเป็นประโยชน์ในทางรัฐประศาสนนโยบาย ยิ่งใหญ่กว่า ที่จะปลดเปลื้องให้ผู้ที่จะต้องถูกบังคับเรียกร้องตามสิทธิหลุดพ้นไปจะได้ตั้งหน้าทำมาหากินได้โดยไม่ต้องกังวล กฎหมายของประเทศทั้งหลายจึงมีลักษณะอายุความกำหนดไว้ กฎหมายไทยลักษณะรับฟ้องก็ได้ชี้ช่องนำทางมาก่อนแล้ว จนบัดนี้มาบัญญัติขึ้นไว้ครบถ้วนในประมวลแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะอายุความ<sup>1</sup> โดยเรื่องอายุความนี้มักจะเป็นปัญหาที่พุดกันอยู่เสมอๆ ว่า คำที่ว่าคดีขาดอายุความนั้นหมายความว่าอย่างไร กล่าวคือ จะแปลว่าตัวสิทธิหรือหนี้สิ้นเป็นอันระงับ สิ้นสุดสิ้นไปทีเดียว หรือว่ายังคงมีอยู่ เป็นแต่เพียงห้ามมิให้นำมาใช้บังคับ เมื่อพ้นกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้<sup>2</sup>

อายุความ (prescription หรือ limitation period) คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้อง สิทธิฟ้อง หรือสิทธิร้องทุกข์ หากปล่อยเนิ่นนานไปจนล่วงระยะเวลา

<sup>1</sup> เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค 1 - 2) พุทธศักราช 2478 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2505), น.312 - 313

<sup>2</sup> เทพวิฑูร พระยา (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, (พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ไทยพิทยา), น.592 - 593

ดังกล่าวแล้ว สิทธิเช่นว่าจะเป็นอันยกขึ้นอ้างอีกมิได้ ซึ่งเรียกว่า "การขาดอายุความ" เช่น สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ คดีขาดอายุความ หนี้ขาดอายุความ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าอายุความเป็นหัวใจสำคัญในการใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องคดีทั้งคดีแพ่ง และคดีอาญา โดยในส่วนของคดีแพ่งการใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องคดีก็เพื่อให้คู่ความชดใช้ค่าเสียหาย หรือค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้น ซึ่งมาตรา 193/9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ" โดยผลของการนำคดีขาดอายุความมาฟ้องร้องนั้น ปรากฏตามมาตรา 193/10 ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องขาดอายุความลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้" จะเห็นได้ว่า มิได้มีบทบัญญัติห้ามไว้ว่าห้ามนำคดีขาดอายุความมาฟ้องร้อง แต่หากเจ้าหนี้มีได้ฟ้องคดีต่อศาลภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หนี้นั้นจะกลายเป็น "หนี้ที่ขาดอายุความ" ซึ่งจะ ทำให้ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากลูกหนี้มิได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะยกฟ้องโดยอ้างว่าหนี้ขาดอายุความแล้วไม่ได้ เนื่องจากปัญหาเรื่อง "อายุความ" ในคดีแพ่ง แม้จะเป็น "ปัญหาข้อกฎหมาย" แต่ก็มิใช่ "ปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน" หากลูกหนี้มิได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะยกอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา 193/29 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบมาตรา 142 (5) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์

สำหรับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดนั้น แต่เดิมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2466 มาตรา 203 วรรคแรก บัญญัติว่า "หนี้อันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่ามีอายุความระงับเพียงกำหนดหกเดือนนับแต่วันทาละเมิด และผู้เสียหายได้รู้ตัวผู้ทาละเมิดนั้น ถ้าอายุความพ้นสิบปี นับแต่วันเกิดละเมิดแล้วไซ้ ท่านมิให้รับฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนไว้พิจารณาเป็นอันขาด..." ซึ่งจะ เห็นได้ว่าในอดีตอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดมีอายุความเพียง 6 เดือน นับแต่วันกระทำละเมิด และผู้เสียหายได้รู้ตัวผู้กระทำละเมิด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุละเมิด แต่ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 บัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทาละเมิด..." ดังนั้น อายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดในปัจจุบันมีอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ต้องเสียหาย รู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุละเมิด ดังนั้น หากผู้เสียหายประสงค์ที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ผู้กระทำละเมิดไม่ยอมรับว่าตนกระทำละเมิดและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ทั้งยังไม่ยินยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายต้องนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลภายในกำหนดอายุความเพื่อให้ได้รับการเยียวยา

ความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งในต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศสมีกำหนดอายุความในคดีแพ่ง 5 ปี โดยนำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด ส่วนของจุดเริ่มต้นนับอายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง แต่มีการกำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันตรายทางร่างกาย มีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย และสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำกรรมานหรือกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ มีอายุความ 20 ปี ส่วนประเทศเยอรมันมีกำหนดอายุความทั่วไปมีกำหนด 3 ปี โดยนำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด ส่วนจุดเริ่มต้นนับอายุความให้เริ่มนับแต่เมื่อสิ้นปีที่สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้น และผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องและรู้ถึงตัวลูกหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบหรือควรจะได้รู้ข้อเท็จจริงเช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวัง แต่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ไม่ว่าจะเกิดเมื่อใดและไม่ว่าผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องจะรู้หรือไม่รู้เพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวังให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย ส่วนสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอย่างอื่นให้มีอายุความ 10 ปี นับแต่เกิดสิทธินั้น แต่ไม่เกิน 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย ส่วนประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น มีกำหนดอายุความ 10 ปี เว้นแต่จะมีบทบัญญัติกำหนดเป็นอย่างอื่น ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดซึ่งเป็นมูลความผิดอาญาด้วยให้นำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับใช้ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีดังกล่าว ส่วนอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะมีหลายกรณี ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ มีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด 2 ปี นับแต่วันที่บุคคลที่ได้รับความเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน สำหรับอายุความทั่วไปของประเทศอังกฤษนั้น มีกำหนดอายุความ 6 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุ โดยอายุความในส่วนของสัญญาการใช้สิทธิเรียกร้องต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับแต่วันผิดสัญญา แต่หากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดอันเป็นความเสียหายทางกายภาพ อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้รับความเสียหาย มิใช่ นับแต่วันที่มีการกระทำละเมิด โดยมีอายุความ 6 ปี แต่หากกรณีที่มีการกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิตต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่เกิดเหตุ หรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น (กรณีที่อยู่ถึงความเสียหายในภายหลัง) เช่นเดียวกันกับกรณีความเสียหายแฝง (Latent Damage) ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 15 ปี นับแต่วันเกิดเหตุ

หรือวันกระทำละเมิด จึงมีประเด็นพิจารณาว่าการกำหนดอายุความของประเทศไทยกรณีความรับผิดทางละเมิดดังกล่าวข้างต้นมีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายแล้วหรือไม่ เพียงใด

แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่บัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันนี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น และพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดเชย พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่ว่าดอุบัติเหตุอันตรายเป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้น 3 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นว่าดอุบัติเหตุและผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน รวมถึงพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 ซึ่งมีโทษทางอาญา แต่มิได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจะพบว่ามีความเสียหายบางประเภทที่ไม่เข้าเกณฑ์ความเสียหายตามพระราชบัญญัติที่มีการกำหนดอายุความไว้เป็นการเฉพาะเพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย หรือผู้ได้รับผลกระทบ เช่น กรณีผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษายาบาลหรือบริการทางการแพทย์จากแพทย์ในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง แพทย์ทำการรักษายาบาลผิดพลาด เป็นเหตุให้ผู้ป่วยไม่ได้รับโอกาสในการหายจากโรค กรณีดังกล่าวไม่เข้ากรณีตามพระราชบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น หรือกรณีที่แพทย์ผู้ทำการรักษาได้ทำการผ่าตัดผู้ป่วยแล้วลืมนำก้อนไขมันไปใส่ในช่องท้องของผู้ป่วย เป็นเหตุให้ผู้ป่วยปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุ เป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นคดีทางการแพทย์ อันเป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิตของผู้ป่วย ผู้ป่วยต้องฟ้องร้องแพทย์ภายในอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ป่วยซึ่งได้รับความเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวแพทย์ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกรณีดังกล่าวเป็นการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิดระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์ผู้ทำการรักษา ซึ่งอยู่ในฐานะเอกชนกับเอกชน มิได้กระทบต่อนิติบัญญัติของรัฐที่ประสงค์จะดำรงความสงบเรียบร้อย โดยห้ามปราม มิให้มีการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นเนิ่นนานแล้วมาเรียกร้องต่อกัน เพราะยอมยุ่งยากสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ เนื่องจากหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องในกรณีดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องที่โจทก์จำเลยจะว่ากล่าวกัน และหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษา

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งแบ่งอายุความออกเป็น 2 กรณี ได้แก่



1. กรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้خذใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายไปแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ใช้สิทธิไล่เบียดต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ตามมาตรา 9 อายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

2. อายุความกรณีเจ้าหน้าที่ก่อความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ หากเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการปฏิบัติหน้าที่ มีกำหนดอายุความ 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 10 แต่หากมิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ก็บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จะเห็นได้ว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ หน่วยงานของรัฐต้องเรียกให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความ 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีอายุความยาวนานกว่าอายุความตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากประเด็นเรื่องอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด มีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใดแล้ว ยังมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มนับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด อีกหลายประเด็น ได้แก่ กรณีนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ใครคือผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน การกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความกรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง อายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา รวมถึงอายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียด

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงควรศึกษา เปรียบเทียบ วิเคราะห์ รวมทั้งศึกษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการกำหนดอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด ว่าการกำหนด อายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด โดยเปรียบเทียบกับ อายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดของต่างประเทศ และพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นของไทย ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มนับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดอีกหลายประเด็น ได้แก่ กรณีนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ใครคือผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข กฎหมายในกรณีดังกล่าวให้มีความเหมาะสม และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย ทั้งนี้ การศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศนั้น จะศึกษาเฉพาะประเด็นการกำหนด อายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด และประเด็น การเริ่มต้นนับอายุความเท่านั้น ส่วนประเด็นอื่นอาจมีการศึกษาเปรียบเทียบในโอกาสต่อไป

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากสภาพปัญหาทั้งในส่วนของคุณภาพและข้อกฎหมายที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การศึกษาในหัวข้ออายุความ : ศึกษากรณีความรับผิดทางละเมิด มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิเคราะห์ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ประวัติศาสตร์ แนวคิด หลักทั่วไป และกำหนดอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด
2. ปัญหาและข้อจำกัดของกำหนดอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด
3. แนวทางปรับปรุงแก้ไข และพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด

## 1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี แนวคำพิพากษาของศาล และความเป็นมาอันเป็นรากฐานของอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด
2. ศึกษาการเริ่มนับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด ทั้งในกรณีที่บุคคลธรรมดา และนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย
3. ศึกษาการเริ่มนับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง
4. ศึกษาอายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา
5. ศึกษาอายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียด

## 1.4 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด อันได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีลักษณะที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากไม่สามารถให้ความเป็นธรรมและให้โอกาสผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม ดังนั้น จึงควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และสามารถนำกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

## 1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเชิงเอกสาร โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากบทบัญญัติของกฎหมาย หนังสือ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ แนวคำพิพากษาของศาล รวมถึงเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะทำการวิเคราะห์ทั้งในส่วนของการใช้และการตีความกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด และนำคำพิพากษาของศาล ความเห็นของนักนิติศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงสภาพของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดว่ามีปัญหาในการใช้และการตีความอย่างไร และนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีของกฎหมาย ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด รวมทั้งการเริ่มนับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิด ทั้งในกรณีที่บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องในการบังคับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร
3. ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยวิธีการตีความการปรับใช้กฎหมายและสามารถมองเห็นข้อบกพร่อง และแนวทางการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

## บทที่ 2

### ความทั่วไปเกี่ยวกับอายุความ

กฎหมายเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสิ่งอื่นๆ ในสังคม เช่น การเมือง เศรษฐกิจ ความคิดในทางปรัชญาของแต่ละยุค เพราะสังคมและความคิดทางกฎหมายเกิดขึ้นจากประวัติศาสตร์ทางการเมือง เศรษฐกิจ ปรัชญา ฉะนั้น การศึกษากฎหมายที่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาต้องมีความรู้ในทาง การเมือง เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายอย่างใกล้ชิด นักกฎหมายที่เรียนกฎหมายโดยมุ่งถึงวิวัฒนาการของกฎหมายในแง่ประวัติศาสตร์ จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางในด้านภาษาและประวัติศาสตร์ ปรัชญา การเมือง และทฤษฎีการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแบบสมัยใหม่อย่างที่เราอยู่ในประเทศไทยนี้ เกิดขึ้นในยุโรปในศตวรรษที่ 18 – 19 และเป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดทางการเมืองและสังคมของยุโรป การทำความเข้าใจประมวลกฎหมายจึงจำเป็นต้องรู้ภูมิหลังทางความคิดเหล่านี้ด้วย<sup>1</sup>

ในสังคมสมัยก่อนมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มตามป่าเขา มีอาชีพ คือ การล่าสัตว์ หาของป่า และย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ ตามแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ เมื่อมีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การติดต่อหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มก็เกิดขึ้น แล้วสิ่งที่ตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้ก็คือ เกิดการพิพาทหรือทะเลาะกันขึ้น โดยช่วงแรกความเกี่ยวพันของมนุษย์ในสมัยโบราณมีขอบเขตกำหนดไว้เพียงแต่มีให้ประทุษร้ายกันต่อเนื้อตัวร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สินเท่านั้น เช่น การทำร้ายร่างกาย การแย่งภรรยา หรือการลักขโมยทรัพย์สิน และเมื่อใครฝ่าฝืนก็ยกพวกตีกัน<sup>2</sup>

กฎหมายลักษณะละเมิดนั้นมีวิวัฒนาการมาจากกฎหมายดั้งเดิมของโรมัน ซึ่งมุ่งประสงค์ที่จะควบคุมการล้างแค้นให้เป็นไปโดยถูกต้องตามจารีตประเพณี แต่ต่อมาจึงได้เน้นในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นยุคที่ได้มีการพัฒนากฎหมายอาญา

<sup>1</sup> ปรีดี เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2526), น.1

<sup>2</sup> เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2 (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2505), น.610 อ้างถึงใน จักรินทร์ โภเมศ, “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.10

## 2.1 ข้อความคิดเกี่ยวกับอายุความ

ในสมัยก่อน กฎหมายเกี่ยวกับละเมิดนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่ากฎหมายเกี่ยวกับสัญญา ทั้งนี้เพราะในสมัยโบราณนั้น การอุทสากรรม การพาณิชย์กรรม การคมนาคม ยังไม่เจริญเท่ากับ ในสมัยปัจจุบัน การทำสัญญายังไม่แพร่หลาย ฉะนั้น กฎหมายจึงมุ่งแต่เฉพาะในด้านการให้ประกัน ความมั่นคงของบุคคลไม่ให้ล่วงสิทธิซึ่งกันและกัน แต่เดิมเมื่อบุคคลหนึ่งก่อความเสียหายให้แก่ บุคคลอื่น ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายก็ชอบที่จะได้แก้แค้น กระทำให้ผู้ก่อความเสียหายนั้นได้รับความเสียหายในทำนองเดียวกันเป็นการตอบแทน อย่างที่เรียกกันว่า An eye for an eye, a tooth for a tooth หรือ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ต่อมาความคิดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลง โดยรัฐจะเป็นผู้เข้ามา ทำการแก้แค้นแทน กล่าวคือ รัฐเป็นผู้กำหนดข้อบังคับให้มีการทำขวัญผู้เสียหาย และในบางครั้ง ถ้าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหาย กระทบกระเทือนต่อมหาชนด้วย นอกจากจะต้องใช้ ค่าทำขวัญให้ผู้เสียหายแล้ว ผู้กระทำความผิดยังต้องได้รับโทษทางอาญาอีกด้วย<sup>3</sup> โดยกฎหมายเกี่ยวกับ ละเมิดปรากฏตั้งแต่สมัยโบราณเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบัน

## 2.2 วิวัฒนาการของหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในต่างประเทศ

### 2.2.1 วิวัฒนาการในกฎหมายโรมัน

ตามจารีตประเพณีถือกันว่ารัฐโรมัน (Roma หรือ respublica Romana) ก่อตั้ง ขึ้นในปี 753 ก่อนคริสต์ศักราช ในช่วงเวลา 27 ศตวรรษ นับแต่มีการก่อตั้งโรมันขึ้นมาจนถึงปัจจุบันนั้น กฎหมายโรมันได้มีชีวิตมา 2 ช่วงด้วยกัน ช่วงแรกคือ ช่วงของการที่กฎหมายโรมันเป็นกฎหมายของ

<sup>3</sup> วารี นาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสิ่ง ลามมิควรได้, ปรับปรุงโดย จริญญา ภัคดิธนากุล, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด ,2559), น.5

นครรัฐเล็กๆ และในภายหลังได้พัฒนามาจนเป็นกฎหมายของจักรวรรดิโรมัน<sup>4</sup> กล่าวกันว่ากฎหมายโรมันเป็นผลงานทางสติปัญญาที่ยอดเยี่ยมของคนโรมัน อันหาที่เปรียบเทียบกับได้ยาก<sup>5</sup>

ชีวิตแรกของกฎหมายโรมันสิ้นสุดลงในคริสต์ศตวรรษที่ 6 ในรัชสมัยของจักรพรรดิ จัสติเนียน (Justinian) ซึ่งทรงรวบรวมและสะสางกฎหมายโรมันไว้เป็นมรดกของคนรุ่นหลัง ส่วนชีวิตที่สองของกฎหมายโรมันเริ่มขึ้นในราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 เมื่อมีการรื้อฟื้น (Renaissance) การศึกษากฎหมายโรมันกันใหม่ โดยการนำผลงานของจัสติเนียนมาศึกษาและบังคับใช้กันในอิตาลีตอนเหนือ ในขั้นแรกในมหาวิทยาลัยและต่อมาในศาลสถิตยุติธรรม ชีวิตที่สองของกฎหมายโรมันทำให้ประเทศภาคพื้นยุโรปตะวันตกมีความคิด แนวความคิดและกฎเกณฑ์ทางกฎหมายคล้ายคลึงกัน

### บ่อเกิดของกฎหมายโรมัน<sup>6</sup>

สำหรับบ่อเกิดของกฎหมายโรมันนั้นอาจจะมีอยู่หลายบ่อเกิดซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความเปลี่ยนแปลงของการปกครองและตามความจำเป็นของยุคสมัย บางครั้งบ่อเกิดของกฎหมายโรมันที่ใช้ชื่ออย่างเดียวกันอาจมีความแตกต่างกันระหว่างยุคก็ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามเราอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายโรมันนั้นมีบ่อเกิดตามที่ Gaius ได้กล่าวไว้ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาเป็นส่วนๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. constant autem iura populi Romani หมายถึงกฎหมายประเพณีที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เกิดจากการถือปฏิบัติของประชาชนโรมัน
2. ex – legibus หมายถึงกฎหมายลายลักษณ์อักษร
3. plebicitis หมายถึงมติของสภาของชนชั้นต่ำ
4. senatusconsultis หมายถึงมติของสภาของชนชั้นสูง
5. constitutionbus principumm หมายถึงกฎหมายของจักรพรรดิ

<sup>4</sup> Purcell, Nicolas, 1988, ใน Broadway, Griffin and Marray 1988 p.171, อ้างถึงใน ประชุม โฉมฉาย, หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), น.13

<sup>5</sup> Nicolas, Barry, 1962, An Introduction to Roman Law, Oxford : Oxford University Press. p.1, อ้างถึงใน ประชุม โฉมฉาย, หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), น.14

<sup>6</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเอกชนโรมัน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2559), น.30 - 31

6. edictis eorum qui edicendi habent หมายถึงกฎหมายที่คำสั่งของขุนนางที่มีอำนาจของจักรวรรดิ และคำสั่งของขุนนางที่จะเป็นกฎหมายที่สำคัญก็คือ praetor ขุนนางผู้บริหารความยุติธรรม

7. responsis prudentium หมายถึงคำตอบที่เกิดจากความรอบรู้ของนักกฎหมาย

กฎหมายโรมันเป็นกฎหมายของบุคคลที่อยู่ในจังหวัดหรือนคร ไม่ใช่กฎหมายของชนบท และอาจแบ่งวิวัฒนาการแห่งกฎหมายโรมันออกเป็นสองสมัย คือ ในสมัยที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ และในสมัยที่กรุงโรมมีพระเจ้าจักรพรรดิ โดยในสมัยที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ (Republic) กฎหมายโรมันจะเป็นกฎหมายของนครรัฐ โดยเหตุนี้จึงเรียกว่า “Jus Civile” ซึ่งแปลว่ากฎหมายของพลเมือง หรือกฎหมายของชาวเมือง กฎหมายนี้ประสงค์จะให้ใช้สำหรับชนชาติโรมันโดยแท้ และไม่ประสงค์จะให้ใช้บังคับแก่คนต่างด้าว ในสมัยนั้นได้มีการรับรองเสรีภาพในทรัพย์สินเหนือที่ดินด้วย กฎหมายเก่าแก่ของโรมัน คือ กฎหมายสิบสองโต๊ะ หรือที่จารึกบนศิลาสิบสองแผ่น (ในราวปี 450 ก่อนคริสตกาล) สาระสำคัญของกฎหมาย มีดังนี้<sup>7</sup>

ก. ในส่วนที่เกี่ยวข้องครอบครัวได้ถือหลักบิดาแห่งครอบครัว (Pater Familias) มีอำนาจเด็ดขาดเหนือบุคคลในครอบครัว กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายจำกัดอำนาจของบิดาแห่งครอบครัวเลย อำนาจนี้จำกัดอยู่โดยจารีตประเพณีและศาสนาเท่านั้น ฉะนั้น บิดาแห่งครอบครัวจึงมีอำนาจเหนือชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัวอย่างเด็ดขาดและอาจขายบุคคลเป็นทาสได้

ข. ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยทรัพย์สินนั้นได้ถือหลักว่า จะต้องทำตามแบบพิธีโดยเคร่งครัด เช่น ในการซื้อขาย ผู้ซื้อจะต้องมอบทรัพย์สินที่ซื้อและกล่าวถ้อยคำที่กฎหมายกำหนดไว้ สัญญาซื้อขายจึงจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ การพาณิชย์ก็ได้ทำให้เกิดกฎหมายที่เป็นอิสระจากแบบพิธีเก่าๆ ที่เรียกว่ากฎหมายนานาชาติหรือกฎหมายทั่วไป (Jus Gentium) ซึ่งใช้ในการติดต่อกับคนต่างด้าว และเป็นกฎหมายที่ไม่ผูกมัดกับแบบวิธีโดยเหตุนี้กฎหมายนี้จึงได้พัฒนากลายเป็นกฎหมายระหว่างประเทศในเวลาต่อมา ในสมัยที่กรุงโรมมีพระเจ้าจักรพรรดิ ความจำเป็นในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจบังคับให้ต้องมีกฎหมายนานาชาติหรือกฎหมายทั่วไปขึ้น ฉะนั้น Jus Gentium จึงเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายโรมัน และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับร่วมกัน และใช้บังคับแก่คนทุกเผ่าที่รวมอยู่ในจักรวรรดิโรมัน คำพิพากษา วิชากฎหมาย และการบัญญัติของกฎหมายของพระเจ้าจักรพรรดิได้ทำให้กฎหมายนี้

<sup>7</sup> หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.31 - 32



เป็นกฎหมายที่ให้ความยุติธรรมและเหมาะสมกับการปฏิบัติยิ่งขึ้น พระเจ้าจักรพรรดิได้ใช้อำนาจทำให้กฎหมายของจักรวรรดิเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และในที่สุดพระเจ้าจัสติเนียน (Justinian, ประสูติ ค.ศ. 527 สิ้นพระชนม์ ค.ศ. 565) ได้รวบรวมกฎหมายที่ยังใช้อยู่เข้าเป็นเล่มเดียวกันเรียกว่า “Corpus Juris Civile” หรือที่นิยมเรียกว่า “ประมวลกฎหมายพระเจ้าจัสติเนียน” กฎหมายนี้ ได้มีอายุยืนยาวกว่าจักรวรรดิของกรุงโรมเอง เพราะได้แพร่หลายไปยังมหาวิทยาลัยของอิตาลี ที่มีชื่อเสียงต่างๆ ในภาคพื้นยุโรป และประเทศเยอรมันก็ได้ยอมรับเอากฎหมายโรมันมาใช้เสมือนเป็นกฎหมายเยอรมัน<sup>8</sup>

หลักความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดของโรมัน รวมอยู่ในกฎหมายนี้โรมัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ<sup>9</sup>

- 1) หนี้ตามกฎหมายสัญญา
- 2) หนี้ตามกฎหมายเสมือนสัญญา
- 3) หนี้ตามกฎหมายละเมิด
- 4) หนี้ตามกฎหมายเสมือนละเมิด

ละเมิดในกฎหมายโรมันมักใช้กับความผิดที่รุนแรงมาก โดยเฉพาะกฎหมายสมัยเก่าสามารถใช้หลักการแก้แค้นได้ เริ่มแรกกฎหมายโรมันได้พัฒนาหลักกฎหมายละเมิดมาจากกฎหมาย 12 โต๊ะ ที่เรียกว่า Delict ขึ้นมาเพื่อให้มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแทนการแก้แค้น<sup>10</sup> ซึ่งตามประวัติศาสตร์กฎหมายละเมิดของโรมันได้เริ่มพัฒนาขึ้นอย่างช้าๆ และมีลักษณะแตกต่างจากจารีตประเพณีโบราณที่ยอมรับสิทธิแก้แค้นระหว่างเอกชน โดยกฎหมายโรมันได้นำเอาหลักการชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งมาใช้แทนการลงโทษทางร่างกายที่มีมาตั้งแต่ยุคต้น ด้วยการกำหนดให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินแก่ผู้เสียหาย อันถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีการนำหลักกฎหมายลักษณะหนี้มาใช้แก้คดีละเมิด โดยถือว่าผู้กระทำละเมิดมีหนี้ที่จะต้องชำระแก่ผู้เสียหายเป็นการตอบแทนที่ผู้เสียหายยอมตกลงสละสิทธิแก้แค้น ส่งผลให้สิทธิแก้แค้นเปลี่ยนมาเป็นสิทธิที่จะได้รับ

<sup>8</sup> เฟ็งอ้วง, น. 32 - 33

<sup>9</sup> ประชุม โฉมฉาย, กฎหมายเปรียบเทียบเบื้องต้น: จารีตโรมันและแองโกลแซกซอน, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น.154.

<sup>10</sup> อนันต์ จันทโรภากร, “วิวัฒนาการของกฎหมายละเมิด”, เอกสารประกอบการบรรยาย, น.5 อ้างถึงใน จักรินทร์ โกเมศ, “ค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.12



ชดเชยค่าเสียหาย<sup>11</sup> โดยผู้เสียหายอาจสละไม่ทำการแก้แค้นตามสิทธิที่ตนมีอยู่ก็ได้ โดยอาจเรียกเอาค่าทำขวัญหรือค่าสินไหมทดแทน ดังจะเห็นได้จากกฎหมาย 12 โຕະ ในโຕະที่ 8 ว่าด้วยละเมิดข้อที่ 2 ที่ว่า “ผู้ใดทำเขาช้ำแล้วไม่ยอมให้ค่าทำขวัญ เขาจะทำให้ผู้นั้นช้ำบ้างก็ได้” แต่ทั้งนี้ก็ต้องด้วยการตกลงของคู่กรณีเป็นสำคัญ สำหรับค่าทำขวัญหรือค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้ มีขึ้นก็เพื่อชดเชยให้ผู้เสียหายแทนการแก้แค้น มิใช่เพื่อการทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งยังถือมิได้ว่าผู้กระทำละเมิดตกอยู่ในฐานะลูกหนี้อย่างแท้จริง และผู้เสียหายยังไม่ผูกพันให้รับเอาค่าทำขวัญ<sup>12</sup>

ในกรุงโรมได้มีหลักอยู่เสมอว่า ผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ผู้ทำละเมิดชำระเงินปรับให้แก่ตนตามอัตราที่กฎหมายวางไว้ เช่น ในกรณีทำร้ายร่างกายมีบาดเจ็บหรือไม่มีบาดเจ็บ ผู้ได้รับความเสียหายอาจจะเรียกร้องเอาเงินจำนวนหนึ่งที่กฎหมายสิบสองแผ่นดินได้กำหนดอัตราไว้ตามความหนักเบาของการละเมิดนั้นๆ ในกรณีลักทรัพย์ นอกจากการเรียกร้องให้ทดแทนความเสียหายซึ่งมีลักษณะเป็นทางแพ่งอย่างแท้ เช่น การเรียกให้ส่งทรัพย์ที่ถูกลักไปนั้นคืนแล้วผู้เสียหายคือเจ้าทรัพย์ยังมีสิทธิจะเรียกเอาเงินปรับจากผู้ทำละเมิดทรัพย์นั้นได้อีก เงินปรับที่เรียกเอานี้มีจำนวนเป็นสองสามหรือสี่เท่าของมูลค่าแห่งทรัพย์ที่ถูกลัก แต่ครั้งในต่อมารัฐก็ค่อยๆ ดำเนินการเข้ารับเป็นธุระจัดการปราบปรามลงโทษผู้ทำการละเมิดเสียเอง และจัดให้มีการลงอาญาทางร่างกายแก่ผู้ทำละเมิดแทนการให้ผู้เสียหายเรียกเอาเงินค่าปรับอย่างแต่ก่อน สภาดังกล่าวนี้ได้มีขึ้นแก่กรณีฆ่าคนตายโดยเจตนาในสมัยแรกของกฎหมายโรมัน ส่วนเรื่องลักทรัพย์นั้นกฎหมายโรมันได้ให้ผู้เสียหายเลือกเอาว่า จะสมัครใช้สิทธิเรียกร้องเอาเงินปรับอย่างเดิม หรือจะฟ้องร้องต่อบ้านเมืองให้ลงอาญาทางร่างกายแก่คนร้ายลักทรัพย์ก็ได้ ส่วนในเรื่องการทำร้ายร่างกายโดยตีทวนและการบุกรุกเคหาสถานนั้น กฎหมายโรมันได้ให้ยกเลิกสิทธิเรียกร้องเอาเงินปรับของผู้เสียหายอย่างเด็ดขาด และให้รัฐแต่ผู้เดียวที่จะมีสิทธิลงอาญาแก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากที่ได้มีการดำเนินการเช่นนี้ในกฎหมายโรมัน จึงได้เป็นที่ปรากฏว่าในระหว่างเวลาที่กำลังเจริญขยายตัวขึ้นเป็นลำดับนั้น กฎหมายโรมันได้บัญญัติเอาการละเมิดเป็นจำนวนมากหลายชนิดมาให้มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาเสีย และรัฐได้เข้าเป็นธุระจัดการลงอาญาแก่ผู้กระทำความผิดนี้เสียเอง แต่ทว่าก็ยังคงมีการอันเป็นผิดกฎหมายอีกบางอย่าง ซึ่งมีผลเป็นการทำให้ผู้เสียหายจากการอันนั้นอาจเรียกเอาเงินปรับจากผู้เป็นต้นเหตุก่อการนั้นๆ ได้อยู่อีก<sup>13</sup>

<sup>11</sup> คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดกับสังคม”, อัยการนิเทศ 79, เล่มที่ 46, น.87 (2527)

<sup>12</sup> ร. แลงการ์ด, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิภลย์ พงศ์พนิตานนท์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.91

<sup>13</sup> เพ็ญอ้าง, น.92 - 93

วิวัฒนาการของกฎหมายโรมันมุ่งไปสู่การจ่ายค่าสินไหมทดแทนก็จริงอยู่แต่บังเอิญในสมัยโรมันวิวัฒนาการดังกล่าวยังไม่จบสิ้นลง ถ้าหลายคนร่วมกันกระทำละเมิด ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างเต็มที่ มิใช่มาแบ่งความรับผิดชอบ เพราะละเมิดมีลักษณะทางอาญาปนอยู่ด้วย ในสมัยก่อนละเมิดแยกออกจากลักษณะอาญาได้ยาก โดยละเมิดโรมันมีลักษณะสำคัญ ดังนี้<sup>14</sup>

ก. เป็นการกระทำผิดโดยจงใจหรือละเว้นการกระทำโดยจงใจ การกระทำผิดโดยจงใจนั้น มีต่อบุคคล ครอบครัวหรือทรัพย์สินของบุคคลนั้น (delicta privata) ทำให้เกิดหนี้ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน

ข. การกระทำผิดจะต้องลักษณะที่ว่าภายใต้กฎหมายโบราณมีความยินยอมให้มีการแก้แค้น (vindicta) กันได้

ค. การกระทำผิดรุนแรงถึงชั้นอาญา (actions poenales)

ง. ในกรณีที่มีผู้กระทำละเมิดตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป แต่ละคนย่อมรับผิดชอบเป็นจำนวนเต็ม และการจ่ายค่าสินไหมโดยคนๆ เดียว ไม่อาจทำให้คนอื่นปลอดจากหนี้ได้ ฉะนั้น ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนจากผู้กระทำละเมิดทุกคน

โดยตามกฎหมายโรมัน อายุความเป็นวิธีการหนึ่งของความระงับแห่งหนี้ โดยในกฎหมายโรมันแบ่งความระงับแห่งนี้ออกเป็น 2 กรณี คือ หนึ่งระงับโดยผลของกฎหมาย และหนึ่งระงับโดยการยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ โดยกรณีที่เจ้าหนี้มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้จนล่วงเลยเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ฟ้องร้องได้ ในกรณีนี้หนี้มิได้ระงับสิ้นไปเองโดยอัตโนมัติ เพราะนักกฎหมายโรมันเห็นว่า แม้เจ้าหนี้จะมีได้ใช้สิทธิจนล่วงเลยเวลาอันยาวนานเกินไป แต่หากลูกหนี้อยอมชำระหนี้เองก็จะได้ส่งผลให้หนี้ระงับสิ้นไปด้วยการชำระหนี้ แต่หนี้ขาดอายุความแล้ว และเจ้าหนี้ไปฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ขุนนางผู้บริหารความยุติธรรม หรือ praetors ยอมให้ลูกหนี ยกเอาอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องชำระหนี้ได้ แต่เมื่อลูกหนียกเอาอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เสียแล้ว เจ้าหนี้ก็ไม่อาจเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ หนี้จึงระงับสิ้นไปด้วยการยกเอาอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้<sup>15</sup>

<sup>14</sup> ประชุม โฉมฉาย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.154

<sup>15</sup> ศันันท์กรณ โสทธิพันธ์, *คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา*, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2557), น.246 – 247

### 2.2.2 วิวัฒนาการในกฎหมายแองโกล – แซกซอน

ก่อนที่ชนเผ่าแองโกล – แซกซอน จะรุกรานเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอังกฤษนั้น เกาะอังกฤษเองถูกชนเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ทางภาคพื้นยุโรปรุกรานเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว หลายพวก ได้แก่ พวกไอบีเรียน (Iberian) มาจากสเปน และปอร์ตูกเกต พวกกาล (Gael) พวกบริตัน (Briton) และชนเผ่าเซลท์ (Celt) ต่อมาประมาณ 45 ปีก่อนคริสต์ศักราช พวกโรมันเข้ามารุกราน พวกชนพื้นเมืองในเกาะอังกฤษนี้ และภายหลังได้ประกาศให้อังกฤษเป็นอาณัติหนึ่งของโรมัน พวกโรมันปกครองอังกฤษติดต่อกันนานถึง 300 ปี จึงได้หมดอำนาจเหนือเกาะอังกฤษนี้ ในศตวรรษที่ 5 พวกแองโกล – แซกซอน และจูทส์ (Jutes) ซึ่งเป็นชนเผ่าเยอรมันที่อาศัยทางแถบ ทะเลเหนือและทางใต้ของประเทศเดนมาร์ก ได้รุกรานเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอังกฤษ พวกแองโกล – แซกซอนนี้เมื่อรุกรานอังกฤษแล้วก็ได้ทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายโรมัน ซึ่งเคยมี อิทธิพลอยู่เกือบทั้งหมดและได้นำหลักกฎหมายเยอรมัน (Germanic Law) ของพวกตนมาใช้แทน อย่างไรก็ตามกฎหมายโรมันยังคงมีบทบาทต่อการพัฒนากฎหมายอังกฤษในเวลาต่อมา ทั้งนี้เนื่องจาก อิทธิพลของศาสนาคริสต์นิกายซึ่งใช้กฎหมายศาสนา (Canon Law) และจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของผู้พิพากษาอังกฤษในสมัยนั้น<sup>16</sup>

ต่อมาในศตวรรษที่ 10 แองโกล – แซกซอน ได้รวมกันเป็นอาณาจักรเดี่ยวแล้วได้ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็นไชร์ (Shire) ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่ใหญ่ที่สุด รองลงมาได้แก่ ฮันเดร็ด (Hundred) ในแต่ละฮันเดร็ดประกอบด้วยทาวน์ชิพ (Township) หลายทาวน์ชิพรวมกัน ทาวน์ชิพหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า วิล (Ville) เป็นหน่วยที่เล็กที่สุด ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แยกจากกันและเป็นอิสระจากส่วนกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการคมนาคมในสมัยนั้นยังไม่ สะดวก แต่ละท้องถิ่นมีพื้นที่อยู่ห่างกันและถูกล้อมรอบด้วยป่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพกสิกรรม และเลี้ยงสัตว์ การค้าขายที่รู้จักสมัยนั้นก็คงมีเฉพาะสินค้าที่เป็นผลผลิตจากการเกษตร คดีส่วนใหญ่ ได้แก่คดีความผิดต่อร่างกาย ทรัพย์สิน และผิดสัญญาซื้อขายหรือกู้ยืม ส่วนระบบกฎหมายและการ พิจารณาที่ใช้ยังคงล้าหลังอยู่ สถาบันศาลและการปกครองในสมัยนี้ยังไม่ได้แยกออกจากกัน แต่รวมอยู่ในองค์กรเดียวเรียกว่าศาล (Court) ในแต่ละไชร์และฮันเดร็ด จะมีศาลไชร์ (Shire Court) และศาลฮันเดร็ด (Hundred Court) ตั้งอยู่ ศาลเหล่านี้จะทำหน้าที่ทั้งงานทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ส่วนทาวน์ชิพหรือวิลนั้นยังมีพื้นที่เล็กเกินไปกว่าที่จะมีศาลของตนเอง ศาลไชร์ เปิดทำการปีละ 2 – 3 ครั้ง ส่วนศาลฮันเดร็ดจะเปิดทำการทุกๆ เดือน ศาลท้องถิ่นเหล่านี้มิได้มี

<sup>16</sup> สุนัย มโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เดือนตุลา, 2559), น.17

เจ้าหน้าที่ประจำที่ เป็นผู้พิพากษาอาชีพซึ่งทำการพิจารณาพิพากษาคดีโดยอาศัยหลักกฎหมายที่ตนเล่าเรียนมาเหมือนปัจจุบัน แต่มีลักษณะเป็นการประชุมร่วมกันของสมาชิกในท้องถิ่นนั่นเอง เพื่อหารือปัญหาทางด้านบริหาร วางระเบียบรวบรวมทั้งออกกฎหมายต่างๆ และเมื่อมีคดีพิพาทเกิดขึ้นก็ทำหน้าที่เป็นศาลตัดสินคดีด้วย<sup>17</sup>

### กฎหมายและการบังคับในสมัยแองโกล - แซกซอน<sup>18</sup>

กฎหมายที่ใช้บังคับในสมัยแองโกล - แซกซอน ได้แก่ กฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งมีพื้นฐานมาจากประเพณีโบราณของเยอรมันดั้งเดิม ทั้งกษัตริย์และประชาชนถือว่าอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน กษัตริย์สมัยนั้นมิได้ทรงเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย พระองค์มีหน้าที่เพียงประกาศว่าเรื่องใดมีกฎหมายว่าอย่างไร ทั้งนี้โดยได้รับการปรึกษาจากผู้รอบรู้ (Wise - men) บางคนในอาณาจักร ซึ่งพระองค์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นสภาที่ปรึกษาเรียกว่าสภาวิทัน (Witan) สภานี้ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นเครือญาติของกษัตริย์เอง ได้แก่ เอิร์ล (Earls) บิชอป (Bishops) และบุคคลที่ถือว่าเป็นคนของกษัตริย์ (thegns) รวมทั้งเจ้าของที่ดินบางรายที่พระองค์ต้องฟังฟังอาศัย สภานี้จะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่พระองค์ในการประกาศกฎหมายที่สำคัญ เป็นพยานในการที่พระองค์ทรงยกที่ดินให้แก่ประชาชน และช่วยเหลืองานทางด้านตุลาการ รวมทั้งการให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมืองด้วย

ศาลสมัยแองโกล - แซกซอน มีลักษณะคล้ายกับอนุญาโตตุลาการในสมัยนี้ กล่าวคือ ศาลจะมีอำนาจพิจารณาคดีเฉพาะที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้ความยินยอมเท่านั้น โดยถือว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้คู่ความเลือกใช้แทนวิธีการแก้แค้นกันเอง ในสมัยนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้เสียหาย หรือญาติของผู้นั้น ทั้งนี้เนื่องจากความผูกพันทางสายโลหิตยังมีความเข้มแข็งมากกว่าความผูกพันทางสังคม จึงเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายและญาติจะแก้แค้น (blood fued) เอาแก่ผู้กระทำผิดหรือญาติของผู้นั้นเอง อย่างไรก็ตามสังคมในสมัยนั้นเองก็ได้พยายามหาวิธีจำกัดวิธีการแก้แค้นกันเองนี้ โดยกำหนดวิธีให้คู่ความฝ่ายที่ทำให้เกิดความเสียหาย ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง โดยการชำระเป็นเงินตรา พบว่ามีกฎหมายแองโกล - แซกซอนหลายฉบับที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการชำระค่าเสียหาย (bot) ไว้ ค่าเสียหายจะมากหรือน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิดและฐานะของบุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหาย แต่กฎหมายเหล่านี้ก็มีได้มีสภาพบังคับ

<sup>17</sup> เฟิ่งอ้วง, น.17 - 18

<sup>18</sup> เฟิ่งอ้วง, น.20 - 24

เมื่อผู้กระทำความผิดปฏิเสธไม่ยอมชดใช้ค่าเสียหายก็ต้องหันกลับมาใช้วิธีเดิมคือแก้แค้นกันเอง สิ่งศาลจะทำเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายได้ก็โดยประกาศให้ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลนอกกฎหมาย (outlaw) ในกรณีเช่นนี้บุคคลผู้นั้นจะมีสภาพเหมือนสัตว์ป่า กล่าวคืออาจถูกผู้อื่นทำร้ายหรือฆ่าได้ โดยผู้กระทำความผิดจะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้ว ผู้กระทำความผิดยังต้องชำระค่าปรับให้แก่กษัตริย์ โดยชำระผ่านทางเซอร์พ็อกัดด้วย นอกจากนี้ตอนปลายสมัยแองโกล - แซกซอน มีความผิดบางชนิดที่ไม่อาจระงับไปโดยวิธีชดใช้ค่าเสียหายได้ (botless offence) ความผิดเหล่านี้ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษโดยการประหารชีวิต หรือไม่ก็ถูกตัดอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย และทรัพย์สินต่างๆ ของผู้กระทำความผิดเป็นของกษัตริย์ แต่ความรับผิดชอบในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาให้ได้รับการพิจารณาที่ศาล ยังถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้เสียหาย

ในยุคของแองโกล - แซกซอน (Anglo Saxon) นั้น นับเป็นกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุดของอังกฤษ ซึ่งกฎหมายนี้ไม่ได้แบ่งแยกออกเป็นกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ หรือแยกเป็นกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญา เท่าที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในปัจจุบันก็ไม่พบว่ากฎหมายในยุคนี้มุ่งคุ้มครองชีวิตของบุคคลมากกว่าทรัพย์สินหรืออย่างไร ในยุคที่ชาวนอร์แมนยึดครองเกาะอังกฤษ อันเป็นยุคที่คอมมอนลอว์ได้ก่อตัวขึ้น กษัตริย์พยายามที่จะยึดครองที่ดินทั้งหมด และทรงถือว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินทั้งหมดเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน<sup>19</sup>

ต่อมาในศตวรรษที่ 13 ได้มีการพัฒนาคดีเพอร์ซันแนลแอ็คชัน<sup>20</sup> (personal action) ขึ้นใหม่เรียกว่า เทรสพาส (Trespass) หมายถึง การกระทำที่ไม่ถูกต้อง (wrong) ซึ่งได้แก่การกระทำใดๆ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยทางอ้อมอันเป็นการรบกวนต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้อื่น<sup>21</sup> เทรสพาส (Trespass) มุ่งคุ้มครองความเสียหายทั้งทางทรัพย์สินและทางร่างกายโดยการ

<sup>19</sup> ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, ระบบกฎหมายอังกฤษ คำบรรยายวิชากฎหมายแองโกล แซกซอน, (2518), น.7-9

<sup>20</sup> คดีเพอร์ซันแนลแอ็คชัน (personal action) เป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่นๆ นอกจากที่ดิน ได้แก่ คดีที่ฟ้องเรียกเงินจำนวนแน่นอน การฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง คดีฟ้องเรียกค่าเสียหาย ซึ่งมีจำนวนไม่แน่นอน ฟ้องเรียกเงินคืนจากผู้ไม่มีสิทธิจะรับไว้ และเรียกทรัพย์สินคืนจากผู้อ้างสิทธิยึดหน่วง โดยคดีเพอร์ซันแนลแอ็คชันที่กล่าวมานี้ไม่มีแบบของการฟ้องร้องที่ให้สิทธิโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของโจทก์, สุนัย มโนมัยอุดม, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16, น.67 - 68

<sup>21</sup> สุนัย มโนมัยอุดม, อ้างแล้ว, น.68

คุ้มครองความเสียหายทางทรัพย์สิน คือ การละเมิดด้วยการบุกรุกการครอบครองในที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น (Trespass to land or to chattels) ส่วนการคุ้มครองความเสียหายต่อร่างกาย คือ การละเมิดต่อร่างกาย (Trespass to the person)<sup>22</sup> คดีเทรสปาสส่วนใหญ่จะดำเนินคดีที่ศาลหลวงท้องถิ่นโดยเฉพาะในศาลเคาน์ตีคอร์ท ยกเว้นเทรสปาสบางประเภทต้องฟ้องร้องในศาลหลวง หมายถึงใช้ในการดำเนินคดีได้แก่ หมายเทรสปาสทั่วไป (general writ) ใช้ในกรณีที่มีลักษณะในการกระทำของจำเลยโดยสภาพเห็นได้ชัดว่าเป็นการกระทำที่เป็นละเมิด (wrongful) ต่อโจทก์ หรือโดย special writs กล่าวอ้างลักษณะพิเศษของการกระทำในแต่ละคดีว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ (wrong) ต่อโจทก์ ศาลหลวงรับพิจารณาคดีดังกล่าวเพราะเป็นคดีประเภทที่ศาลท้องถิ่นไม่มีอำนาจพิจารณา เช่น คดีที่เกี่ยวกับความสงบของแผ่นดินซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดโดยสภาพ หรือเพราะเป็นคดีที่กษัตริย์มีผลประโยชน์อยู่ด้วย แต่ต่อมาในปี 1370 ได้มีการนำ special writs ชนิดใหม่มาใช้โดยไม่ต้องกล่าวอ้างถึงผลประโยชน์ของกษัตริย์ แต่อ้างถึงการกระทำที่มีชอบของจำเลยเป็นมูลฐานในการดำเนินคดีในแต่ละเรื่อง โจทก์อาจฟ้องเป็นคดีโดยใช้หมายพิเศษแบบใหม่ที่เรียกว่า “Trespass on the Case” หรือ “Case” โดยอ้างถึงการกระทำที่มีชอบหรือโดยประมาทเลินเล่อ หรือเมื่อจำเลยยอมผูกพันตนเข้าปฏิบัติการใดแล้วปฏิบัติการดังกล่าวโดยประมาททำให้โจทก์เสียหาย ซึ่งเป็นรากฐานของกฎหมายละเมิดและสัญญาอังกฤษปัจจุบัน<sup>23</sup>

### 2.3 วิวัฒนาการหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความเพื่อละเมิดในประเทศไทย

เดิมการจำแนกกลุ่มของตัวบทกฎหมายในระบบกฎหมายของไทยจะจำแนกเป็นเรื่องๆ คล้ายๆ ประมวลกฎหมายในปัจจุบัน เช่น พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ เป็นการรวบรวมกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งที่เป็นกรณีพิพาทของประชาชนบ่อย เช่น การบุกรุก การละเมิด พระอัยการกระบลศึก เป็นกฎหมายอาญาบังคับกรณีออกศึกสงคราม การเกณฑ์ทหาร ฯลฯ หรือกฎหมายเตียรบาล เป็นกฎหมายใช้บังคับในพระราชวังเกี่ยวกับการดำรงตนและการเคารพบุคคล

<sup>22</sup> Konrad Zweigert and Hein Kotz, introduction to comparative law, 3<sup>rd</sup> ed. (Oxford: Clarendon Press, 1998), p.617, อ้างถึงใน พงศกร สุขชין, “ความเสียหายในกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น. 16

<sup>23</sup> สุนัย มโนมัยอุตม, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 16*, น.68 - 69



และพิธีกรรมในพระราชวัง เป็นต้น ส่วนวิธีการขั้นตอนการใช้กฎหมายเป็นการใช้กฎหมายได้ส่วน คือ การดำเนินการพิพากษาคดีโจทก์ จำเลย ตระลาการ ต่างแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงโดยมีขบวนการวิธีการพิจารณาคดี ในสมัยอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ ยุคปฏิรูปกฎหมาย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งใช้กฎหมายตราสามดวงมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการตัดสินคดีความต่างๆ 3 ฝ่าย คือ ตระลาการ ผู้ปรับบท และลูกขุน โดยตระลาการทำหน้าที่ สอบสวนหรือไต่สวนหาข้อเท็จจริงและบังคับคดี ผู้ปรับบทชี้ข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนชี้ขาดพิพากษาคดี ว่าฝ่ายใดแพ้ชนะคดี และกรรมศักดิ์ก็วางบทปรับ บทลงโทษหนักเบาตามกฎหมาย ทั้งสามส่วนจะทำหน้าที่คานอำนาจกัน ในทางปฏิบัติก็อาจคล้อยตามข้อเท็จจริงที่ตระลาการสอบสวนหรือไต่สวนมา<sup>24</sup>

การเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้เปลี่ยนแปลงเป็นระบบกฎหมายสมัยใหม่ตามแนวทางยุโรปในปลาย รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2451 เมื่อมีการประกาศใช้ประมวล กฎหมายลักษณะอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับชั่วคราว) ตามประมวลกฎหมาย แห่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ถือว่าเป็นการนำระบบกฎหมายตะวันตกมาใช้เป็น ส่วนมาก ตั้งแต่ใช้ระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) การพิจารณาคดีเป็นระบบกล่าวหา แยกกฎหมายเป็น ประเภทกฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชน แยกเนื้อหากฎหมายเป็นกฎหมายอาญา กฎหมาย ปกครอง และกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อสะดวกต่อการใช้กฎหมายและการศึกษากฎหมาย เรื่องต่างๆ เหล่านี้เป็นอิทธิพลของระบบกฎหมายตะวันตกมาใช้ในกฎหมายไทย เริ่มตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน<sup>25</sup>

### 2.3.1 กฎหมายดั้งเดิม

#### 2.3.1.1 กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “กฎหมาย” ในสมัยโบราณนั้นจะต้อง ไม่ปะปนกับแนวความคิดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะในรัฐสมัยใหม่เมื่อพูดถึงคำว่ากฎหมาย เราจะเข้าใจว่า กฎหมายก็คือสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนิติบัญญัติ (Legislation) คือ การตรา กฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในสมัยโบราณกฎหมายก็คือธรรมะ โดยถือว่ากฎหมายกับธรรมะ

<sup>24</sup> ชาคริต อนันทราวัน, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), น. 82 - 83

<sup>25</sup> เฟิงอ้วง, น.83

เป็นเรื่องเดียวกัน แยกจากกันมิได้ ซึ่งเป็นความคิดทำนองเดียวกับความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) ในโลกตะวันตก<sup>26</sup>

สำหรับกฎหมายที่ถือเป็นแม่บทอันสำคัญเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา ก็คือคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ อันมีที่มาจากประเทศอินเดียตามความเชื่อในศาสนาฮินดู โดยไทยได้รับผ่านมาทางมอญซึ่งนับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกับไทย ศาสตราจารย์ ร. แล่งกาต์ เชื่อว่าคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ได้เข้ามาสู่ดินแดนของไทยตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย<sup>27</sup> ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 38 หรือศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร<sup>28</sup>

ที่มาของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาจากอินเดียตามความเชื่อในศาสนาฮินดูที่เชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรมนี้ให้แก่มนู แล้วมนูถ่ายทอดต่อให้กับนักปราชญ์โบราณ โดยถือว่าหลักธรรมนี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเรียกว่ามานวธรรมศาสตร์ แต่เมื่อมีการรับคัมภีร์นี้เข้ามาในดินแดนพุทธศาสนา เช่น มอญ จึงได้มีการอธิบายที่มาแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแก่นคำสอนทางพุทธศาสนา และเรียกชื่อว่า ธรรมสัตถัม โดยหลักการใหญ่ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ได้กำหนดมุลคดีเป็น 2 ประเภท คือมุลคดีแห่งผู้พิพากษาและตระลาการ 10 ประการ อันเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับอำนาจศาลและวิธีพิจารณาความ มุลคดีอีก 2 ประเภท คือ มุลคดีวิวาท 29 ประการ อันเป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่เกิดกรณีพิพาทต่อกัน รวมเป็นมุลคดีทั้งสิ้น 39 ประการ โดยพระธรรมศาสตร์กำหนดให้พระมหากษัตริย์นำมุลคดีทั้ง 39 ประการนี้เป็นหลักในการบัญญัติสาขาชาติต่างๆ อันได้แก่บรรดาพระราชบัญญัติซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ตราขึ้น ซึ่งสาขาชาติอันมีลักษณะเป็นราชศาสตร์ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์<sup>29</sup>

<sup>26</sup> ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น. 49

<sup>27</sup> ร. แล่งกาต์, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิภัลย์ พงศ์พนิตานนท์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น. 37

<sup>28</sup> แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น. 84

<sup>29</sup> เพ็ญอ้าง, น. 86 – 88



คัมภีร์ธรรมศาสตร์เล่มแรกเข้าใจว่าอธิบายโดยมอญ แต่ไม่ทราบว่าเป็น  
เมื่อใด เพราะเท่าที่ศึกษากันอยู่ศึกษาจากเล่มที่เรียบเรียงขึ้นในภายหลัง เมื่อ พ.ศ. 1717  
โดยพระเถระธรรมวิลาส<sup>30</sup> อนึ่ง การอธิบายที่มาของคัมภีร์ธรรมศาสตร์ แม้จะแตกต่างจากการอธิบาย  
ที่มาของมานวธรรมศาสตร์ แต่ก็แฝงไว้ด้วยเป้าหมายที่ตรงกันว่ากฎหมายแม่บทดังกล่าวมิใช่สิ่งที่  
มนุษย์สร้างขึ้น แต่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในธรรมชาติ และมนุษย์ทุกคนต้องปฏิบัติตาม แม้แต่  
ผู้ปกครองแผ่นดิน<sup>31</sup>

นอกจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ใน  
การปกครองแผ่นดินแล้ว กฎหมายในสมัยโบราณยังจำแนกกฎหมายเป็นพระอัยการเฉพาะเรื่อง  
ซึ่งความหมายของคำว่า “อัยการ” แตกต่างจากความหมายของอัยการที่ใช้ในปัจจุบัน ในกฎหมายไทยเดิม  
คำว่า “พระอัยการ” หรือ “พระไอยการ” หมายถึง กฎหมายพื้นฐานของแผ่นดิน (Basic law) ซึ่งทุกคน  
จะต้องปฏิบัติตามและหากมีปัญหาเกี่ยวกับพระอัยการ พระมหากษัตริย์ซึ่งมีหน้าที่ให้ความยุติธรรม  
จะต้องมีพระราชวินิจฉัย พระราชวินิจฉัยในแต่ละคดีเรียกว่า “พระราชบัญญัติ” พระราชบัญญัติ  
แต่ละมาตราจะอ้างมูลคดีเดิมเสมอ โดยทั่วไปพระราชบัญญัตินี้ใช้ในรัชกาลเดียวเท่านั้น ถ้าสิ้น  
รัชกาลนั้นพระราชบัญญัติเป็นอันล้มเลิกไป แต่บางกรณีกษัตริย์องค์ใหม่อาจนำมาใช้ต่อก็จะเรียกใหม่  
ว่าเป็น “พระราชกำหนด” ถ้าสังเกตในกฎหมายตราสามดวงจะพบว่ามีการใช้คำว่า “พระราชกำหนดเก่า”  
และ “พระราชกำหนดใหม่” ความแตกต่างก็คือ พระราชกำหนดเก่าคือ พระราชกำหนดที่จดจำได้  
มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา แต่พระราชกำหนดใหม่มาสะสมรวมกันในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยบท  
พระอัยการต่างๆ ก็การจัดระเบียบในทางสังคมมีดังต่อไปนี้<sup>32</sup>

1. เรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดสถานภาพของบุคคล
2. เรื่องที่เกี่ยวกับระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
3. เรื่องที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีและการลงโทษผู้กระทำความผิด
4. เรื่องที่เกี่ยวกับการปกครอง

<sup>30</sup> ร. แลงการ์ด, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิมลย์ พงศ์พินิตานนท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12*, น. 26

<sup>31</sup> แสง บุญเฉลิมวิภาส, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 28*, น.89

<sup>32</sup> *เพ็ญอ้าง*, น.94 - 95

ตามกฎหมายเก่ามิได้แยกความผิดออกเป็นความผิดทางแพ่ง และความผิดทางอาญา เช่นในปัจจุบัน แต่จะพิจารณาคดีรวมๆ กันไป ผู้เสียหายอาจจะได้รับการชดเชยในค่าเสียหายที่เรียกว่าสินไหม ทั้งนี้เป็นไปตามพระอัยการพรหมศักรัต โดยมิกฎหมายพิกัตค่าตัวคนไว้ เช่น ถ้าทำให้เขาถึงตาย หากผู้ตายเป็นเด็กอายุ 1 เดือน ถึง 3 เดือน ต้องใช้ค่าตัว 6 บาท ถ้าเป็นชายฉกรรจ์อายุ 21 ปี ถึง 25 ปี คิดค่าตัวเป็นเงินถึง 13 ตำลึง แต่ถ้าเป็นคนแก่อายุ 90 ถึง 100 ปี คิดค่าตัวเพียง 3 บาท ถ้าทำร้ายเขาไม่ถึงตาย ก็ลดค่าเสียหายตามส่วนแล้วแต่ลักษณะบาดแผลฉกรรจ์ไม่ฉกรรจ์ นอกจากนี้ถ้าผู้เสียหายมีศักดิ์นาต้องคิดค่าเสียหายตามศักดิ์นาด้วย<sup>33</sup>

กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาตราไว้ทั้งที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติกำหนดสิทธิและหน้าที่ของปวงชน ตลอดจนวิธีบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินอรรถคดี มีทั้งกฎหมายปกครองเป็นทำนองรัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินมากมายหลายลักษณะ รวมเป็นบทมาตราทั้งสิ้นทุกลักษณะแล้ว มีถึง 1603 บท เทียบได้สบายๆ กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้ง 6 บรรพ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 1755 มาตรา จึงเป็นกฎหมายมากพอควรสำหรับใช้บังคับได้ในกรณีจำเป็นแทบทุกอย่างในสมัยนั้น สำหรับกฎหมายสารบัญญัติของกรุงเก่า จะนำมากล่าวทั้งทางอาญาและทางแพ่งรวมกันไป เพราะสมัยนั้น การประทุษร้ายต่อกัน ไม่ว่าจะต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ยังไม่ได้แยกออกเป็นแพ่งและอาญาเหมือนทุกวันนี้ แผลร้ายก็ตกอยู่แก่ผู้ละเมิดเช่นเดียวกันในฐานะที่ประทุษร้ายต่อกัน แม้จะว่ากันตามกฎหมายในปัจจุบัน การกระทำอันเดียวกันอาจเป็นได้ทั้งความผิดในทางอาญาและละเมิดในทางแพ่ง ต่างกันแต่ในข้อสำคัญที่ว่า สำหรับความผิดทางอาญานั้น แผ่นดินมีส่วนได้เสียที่จะให้อัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาผิด และโทษที่จะลงแก่ผู้ที่กระทำผิดในทางอาญาเป็นโทษแก่เสรีภาพหรือชีวิตของผู้กระทำผิด คืออาจถูกจำคุกหรือประหารชีวิต แต่ส่วนละเมิดทางแพ่งนั้น บ้านเมืองไม่เข้าไปเกี่ยวข้องเป็นโจทก์ฟ้องคดี ผู้เสียหายต้องเป็นโจทก์ฟ้องเอาเอง และผลร้ายที่จะนำไปสู่ผู้ทำละเมิดทางแพ่งก็มีได้แต่ในทางทรัพย์สิน คือต้องจ่ายเงินเป็นค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายที่โจทก์ได้รับเนื่องจากละเมิด จะนำผลร้ายไปสู่ผู้ละเมิดในทางตัดเสรีภาพหรือทำให้เขาเสียชีวิตไม่ได้<sup>34</sup>

ตั้งแต่ก่อนสถาปนารัฐอยุธยาที่ไทยมีจารีตประเพณีอยู่อย่างหนึ่งที่ตั้งชื่อกันว่า การใช้สิทธิในการแก้แค้นจะถูกทดแทนด้วยการใช้กันเป็นเงินค่าทำขวัญ ซึ่งจำนวนค่าสินไหม

<sup>33</sup> เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ปาฐกถาเรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (พระนคร: คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, 2510), น.39

<sup>34</sup> เพ็งอ้วง, น.3 - 5

ที่ผู้ทำละเมิดจะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายนั้นจารีตประเพณีได้ค่อยๆ กำหนดเป็นเรื่อยๆ ไป แต่ต่อมาพระมหากษัตริย์ก็ได้ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขอัตราค่าสินไหมซึ่งจารีตประเพณีได้กำหนดไว้แล้ว<sup>35</sup>

กฎหมายเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้น มีอยู่ทั่วไป เริ่มตั้งแต่ พระอัยการพรมศักดิ์กำหนดค่าตัวคนสำหรับชดใช้ค่าเสียหายกันเมื่อถูกทำร้าย ต่อไปมีอยู่ในกฎหมายลักษณะลักพา ซึ่งเป็นเรื่องลักลุกเมีย ข้าคน ทรัพย์สินของท่านไปเป็นอาณาประโยชน์แห่งตน ไม่ใช่เฉพาะลักพาผู้หญิงไปทำมิดีมิร้ายตามความเข้าใจในปัจจุบัน ต่อจากนั้นมีอยู่ในกฎหมายลักษณะวิวาทตีต่่า ซึ่งรวมไปถึงกฎหมายหมิ่นประมาทด้วย ต่อไปอีกมีกฎหมายลักษณะโจร ว่าด้วยการลงโทษและปราบปรามโจรผู้ร้าย อันมีส่วนเป็นกฎหมายปกครองเจือปนอยู่ด้วย กฎหมายส่วนละเมิดพลัดไปอยู่ในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จก็มี เช่นในส่วนที่เกี่ยวกับการนำอาจมาไปชดเชยเรือนท่าน ถ้าอยู่จากรอดบ้านท่าน รวมทั้งละเมิดที่เรียกว่าตระหนาบคาบเกี่ยว คือ ทำไร่นาทับที่กันเป็นมูลกรณีวิวาท แม้แต่การเป็นฉมบ จะกละ กระจื่อ กระจ่าง ก็พลัดไปอยู่ในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ เหล่านี้มีบัญญัติไว้เป็นสำคัญกว่ากฎหมายลักษณะอื่น เพราะสมัยกรุงศรีอยุธยาความคิดที่จะออกกฎหมายมาเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันสิทธิ เสรีภาพ ชื่อเสียงและทรัพย์สินของเอกชนเหมือนในปัจจุบันยังมีไม่มากนัก<sup>36</sup>

ตามกฎหมายเก่าของไทย เหตุการณ์อันเป็นมูลทำให้เกิดหนี้อาจแบ่งออกได้มูลที่สำคัญได้สองมูล คือ ละเมิดและสัญญา

ละเมิด ได้แก่ การอันไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งบุคคลผู้หนึ่งได้ก่อให้เกิดขึ้นเป็นที่เสียหายแก่อีกบุคคลหนึ่ง และซึ่งเป็นมูลให้เกิดหนี้ผูกพันผู้ก่อในอันที่จะต้องใช้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องความเสียหายนั้น ละเมิดต่างกับสัญญา โดยเหตุที่มีได้เกิดจากความตกลงตรงกันแห่งเจตนาระหว่างบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ ละเมิดเป็นพฤติการณ์ที่ถือกันว่าเป็นการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นจึงยอมทำให้ผู้ที่เป้นต้นเหตุก่อขึ้นจะต้องได้รับโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่ว่านี่ก็คือความผูกพันในหนี้อันทำให้ผู้ก่อต้องตกเป็นลูกหนี้มีหน้าที่ชำระเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งธรรมดาตามกฎหมายเก่าเรียกว่าสินไหม ในกฎหมายเก่าของไทยมิได้มีโวหารพิเศษ ซึ่งจะพึงใช้ได้อย่างทั่วไปสำหรับเรียกเหตุการณ์อันเป็นมูลแห่งหนี้มูลนี้ สำหรับเราในเวลานี้มีคำอยู่คำหนึ่งในกฎหมายปัจจุบัน คือ คำว่า “ละเมิด” คำนี้ไม่ใช่เป็นของใหม่ เป็นคำที่มีอยู่ในกฎหมายเก่าแล้ว แต่กฎหมายเก่า

<sup>35</sup> อนันต์ จันทโรภากร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 10*, น.35

<sup>36</sup> เส็นีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 33*, น.5 - 6

ใช้คำนี้ในความหมายที่ต่างกับที่เข้าใจกันอยู่ในปัจจุบัน คือในกฎหมายเก่าค่าละเมิดนี้หมายถึงแต่เพียงการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายชนิดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งได้แก่เรื่องที่เป็นการฝ่าฝืนพระราชโองการคือละเมิดพระราชอาญา ผลของการนี้ทำให้บุคคลที่เป็นผู้ก่อขึ้นต้องเสียเงินจำนวนหนึ่งทำนองสินไหม แต่ผิดกันอยู่ในข้อสำคัญโดยที่เงินซึ่งเสียให้ไปนั้นไม่ใช่ให้ให้แก่เอกชนผู้ที่ต้องเสียหายเพราะการนั้น แต่ให้ตกให้แก่ท้องพระคลังหลวง ซึ่งถ้าหากจะเปรียบเทียบกับสมัยเราในเวลานี้ก็เปรียบได้กับค่าปรับ ซึ่งเป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่ง ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ที่เป็นละเมิดในกฎหมายเก่านั้นเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายอาญา และผู้กระทำจะต้องมีโทษตามวิธีบังคับของกฎหมายอาญา ละเมิดตามกฎหมายเก่าหาเป็นมูลของหนี้ชนิดหนึ่งดังเช่นละเมิดในกฎหมายปัจจุบันไม่<sup>37</sup>

ในกฎหมายเก่าของไทย ละเมิดเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งกว่าสัญญามาก เหตุที่เป็นดังนี้มีอยู่คือ ประการแรก ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ความเกี่ยวข้องติดต่อทางพาณิชย์ระหว่างเอกชนยังไม่ค่อยจะกว้างขวางใหญ่โตนัก การงานต่างๆ ในทางพาณิชย์มีวงแคบมาก และยิ่งกิจการในทางอุตสาหกรรมด้วยแล้วเกือบจะไม่มีเสียเลย การค้าขายที่กระทำออกไปภายนอกประเทศได้ตกอยู่ในความผูกขาดตัดตอนของพระเจ้าแผ่นดินเกือบทั้งสิ้น เอกชนจะเข้าทำสัญญากันบ้างก็แต่เพียงมุ่งหมายจะทำให้ความต้องการโดยเอกเทศเป็นส่วนตัวของตนและครอบครัวแห่งตนสำเร็จไปเท่านั้น เมื่อพิเคราะห์ฐานะในทางเศรษฐกิจของบ้านเมืองในสมัยนั้นแล้ว เราย่อมจะพึงเห็นได้โดยง่ายว่าความเป็นไปในเชิงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องสัญญานั้น ต้องคงอยู่ในขั้นเริ่มต้น ยังไม่มีความเจริญขยายตัวไปเพียงใด สัญญาที่แพร่หลายทำกันเสมอในครั้งนั้นซึ่งพอจะอ้างได้เป็นแบบของสัญญาอื่นก็คือสัญญากู้ยืม กับสัญญาอุปกรณ์ของสัญญากู้ยืมนี้ซึ่งใช้สำหรับเป็นเครื่องประกัน ทำความมั่นใจให้ผู้ให้ยืมในอันที่จะได้รับใช้เงินคืนเท่านั้น แต่ส่วนความเป็นไปในเชิงกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องละเมิดมีวัตถุประสงค์มุ่งหมายที่จะให้ประกันความมั่นคงแก่บุคคลทุกคนในวงการชวนชววยประกอบกิจการงานของตน และที่ทำให้บุคคลทุกคนต่างมีความเคารพไม่ทำการรุกรานล่วงล้ำเข้าไปในวงแห่งสิทธิของผู้อื่นโดยไม่ชอบนั้น จึงย่อมเป็นเรื่องสำคัญ มักจะเป็นมูลเหตุให้บุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกันทางกฎหมายได้มาก โดยเหตุนี้ กฎหมายในครั้งนั้นจึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องละเมิดมากกว่าเรื่องสัญญา<sup>38</sup> นอกจากเหตุผลพิเศษที่ทำให้เรื่องละเมิดเป็นมูลหนี้สำคัญกว่าเรื่องสัญญาในกฎหมายเก่าของไทยดังกล่าวแล้ว ยังมีเหตุอีกประการหนึ่งอันเป็นเหตุที่มีอยู่สามัญ

<sup>37</sup> ร. แลงการ์ด, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิกัลย์ พงศ์พนิตานนท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12*, น.84 - 85

<sup>38</sup> *เพ็ญอ้าง*, น.87

ทั่วไปในกฎหมายของประเทศในโบราณกาลซึ่งรวมทั้งกฎหมายไทยด้วย คือตามกฎหมายของทุกประเทศในครั้งนั้นมักถือกันว่า หากฝ่าฝืนบทกฎหมายหรือจารีตประเพณีใดๆ ย่อมเป็นความผิดซึ่งผู้ฝ่าฝืนต้องมีโทษ<sup>39</sup>

### (1) อายุความของการฟ้องร้องเรียกสินไหม<sup>40</sup>

ในกรณีทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ ผู้เสียหายจะต้องมาแสดงบาดเจ็บที่ตนได้รับต่อเจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง (คือ นายพระอำมรหรือภูตาศ) เสียภายในเวลา 3 ถึง 4 วัน (วิวาท 21 รับฟ้อง 18 ตระลาการ 71) ในกรณีฆ่าคนตาย เจ้าหน้าที่จะต้องออกไปดูยังที่เกิดเหตุ (วิวาท 21) ส่วนการฟ้องร้องเรียกสินไหมเพื่อการค่า หรือการทำร้ายร่างกายบาดเจ็บจะต้องกระทำเสียในระยะเวลา 15 วัน (รับฟ้อง 11 พระราชกำหนดใหม่ ข้อ 28)

สำหรับการลักทรัพย์ กฎหมายลักษณะรับฟ้องมาตรา 11 บัญญัติว่า ถ้าเป็นกรณีลักทรัพย์ซึ่งมีโทษเพียงปรับไหม และเป็นกรณีที่กฎหมายให้มีการยอมความกันได้แล้ว จะต้องฟ้องร้องภายในระยะเวลาสามเดือน โดยเหตุที่ในกรณีลักทรัพย์ นอกจากการเรียกสินไหมแล้ว มักมีโทษอาญาเพิ่มอีก จึงเป็นอันว่าบทบัญญัติของกฎหมายรับฟ้องบทนี้หาโอกาสใช้ได้ก็น่าสันนิษฐานว่าบทบัญญัติบทนี้จะมีค่าเนื่องมาจากบัญญัติในกฎหมายที่เก่าแก่ ซึ่งในครั้งนั้นในกรณีลักทรัพย์ โดยมากยังเป็นที่ถือกันว่าเป็นการละเมิดระหว่างเอกชนโดยเฉพาะ ไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน มาตรา 16 ของกฎหมายลักษณะรับฟ้องนี้บัญญัติอีกว่า สิทธิฟ้องเรียกสินไหมของเจ้าทรัพย์ที่ถูกคนร้ายลักทรัพย์นั้น จะต้องใช้เสียในระยะเวลาหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ตนได้รับทรัพย์สิน อายุความหนึ่งเดือนนี้จึงดูเหมือนว่าจะเป็นอายุความธรรมดาในกรณีลักทรัพย์ นอกจากนี้มาตรา 11 ยังบัญญัติถึงการที่อายุความสะดุดหยุดลงเมื่อเจ้าทรัพย์ป่วยไข้หรือต้องไปราชการ ในเมื่ออายุความสะดุดหยุดลงดังนี้ ผู้เสียหายยังมีโอกาสใช้สิทธิฟ้องร้องของตนได้อีกภายใน 1 เดือน นับจากวันที่ตนหายป่วยหรือตนได้กลับจากราชการ เหตุทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนี้น่าจะได้ใช้ในกรณีลักทรัพย์ทุกกรณี ในกฎหมายเก่านี้อาจสังเกตว่าระยะเวลาที่ผู้เสียหายจะต้องเรียกร้องเพื่อเอาสินไหมค่าทำขวัญนั้นออกจะสั้นอยู่

<sup>39</sup> เฟิ่งอ๋าง, น.87 - 89

<sup>40</sup> เฟิ่งอ๋าง, น.142 - 143

## (2) ความตายของผู้เสียหายหรือของผู้ละเมิด<sup>41</sup>

ตามมาตรา 58 กฎหมายลักษณะตระลาการ ถ้าคู่ความฝ่ายใดตายลงในระหว่างคดีอันว่ากล่าวถึงการเรียกค่าปรับไหม คือ ระหว่างคดีอันเกี่ยวกับเรื่องละเมิดดังนี้ ห้ามมิให้ตระลาการมีการบังคับให้มีการชำระสินไหมให้แก่ทายาทของคู่ความฝ่ายที่ชนะคดี ตามบทบัญญัติบทนี้ดูเหมือนว่าสิทธิฟ้องร้องในคดีละเมิดย่อมระงับลงโดยความตายของผู้เสียหายหรือของผู้ละเมิดแต่ตามมาตรา 20 กฎหมายลักษณะวิวาท ในกรณีทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ เมื่อผู้เสียหายได้ตายลงต่อมาจากระยะเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ถูกรายร้าย แม้ว่าความตายนั้นกฎหมายถือว่าเป็นไปตามธรรมดาไม่ใช่เนื่องจากถูกทำร้ายก็ดี แต่ความตายของผู้ถูกละเมิดก็หาทำให้สิทธิฟ้องระงับไปไม่ สิทธินี้ย่อมผ่านตกทอดไปยังทายาท

อนึ่ง ในมาตราเดียวกันนี้ มีบทบัญญัติว่า แม้ผู้ทำละเมิดฐานฆ่าคนตายถูกตัดสินประหารชีวิตแล้ว ก็ยังจะต้องใช้สินไหมและพินัยอยู่อีก เงินปรับเป็นสินไหมพินัยนี้จะได้เรียกเอาจากทรัพย์ของผู้ชำระรวมทั้งบุตรภริยาด้วย

ในที่สุดสำหรับเรื่องหลักทรัพย์ กฎหมายลักษณะโจร มาตรา 11 มีบทบัญญัติที่ขัดกับนัยแห่งบทบัญญัติข้างต้นนี้ คือ ในกรณีที่ผู้ละเมิดหลักทรัพย์ถูกตัดสินให้ประหารชีวิตแล้ว ก็จะไม่ต้องถูกบังคับให้ใช้สินไหมและพินัย จะถูกยึดทรัพย์ก็แต่เพียงเพื่อใช้มูลค่าของทรัพย์ที่ตนลักมาเท่านั้น

เป็นที่สันนิษฐานได้ว่าบทบัญญัติต่างๆดังกล่าวมานี้ ได้เกิดขึ้นในสมัยต่างๆ กัน ในชั้นเดิมความตายของผู้ถูกละเมิดหรือของผู้ละเมิดทำให้สิทธิฟ้องร้องในคดีละเมิดระงับลงไม่ ครอบครัวยอมเข้าเป็นผู้รับช่วงสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ที่ตายไป มาตรา 20 กฎหมายลักษณะวิวาท เป็นร่องรอยที่แสดงให้เห็นเค้าของสภาพแห่งการรับช่วงสิทธิหรือหน้าที่นี้ ในต่อมามักจะถือกันว่าเงินปรับเป็นโทษซึ่งใช้ลงแก่ผู้ละเมิด จึงมีแนวความคิดเปลี่ยนไปว่า ถ้าผู้ละเมิดตายลงก็ไม่มีเหตุผลอันใดที่จะเรียกเงินค่าปรับได้ การเป็นดังนี้ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่งมาตรา 11 กฎหมายลักษณะโจร ในที่สุดมาอีกในสมัยหนึ่งถือกันว่า ผู้ถูกละเมิดแต่ผู้เดียวควรมีสิทธิรับเงินปรับได้ เพราะเขาแต่ผู้เดียวเป็นผู้ซึ่งได้รับความเสียหาย แนวความคิดทำนองนี้ได้เป็นหลักที่บทบัญญัติในมาตรา 58 กฎหมายลักษณะตระลาการดำเนินตาม สรุปความว่า ตามกฎหมายครั้งกรุงศรีอยุธยา สินไหมมีลักษณะเป็นทั้งโทษปรับและค่าทดแทนความเสียหาย บทบัญญัติบางบทมักจะเพ่งเล็งถึงลักษณะที่เป็นโทษ แต่บางบทมักจะเพ่งเล็งถึงลักษณะที่เป็นค่าเสียหาย ดังนี้จึงเป็นเหตุให้มีบทบัญญัติอันขัดๆ กันอยู่

<sup>41</sup> เฝิงอ้วง, น.143 - 144



### 2.3.1.2 กฎหมายตราสามดวง

กฎหมายที่ใช้กันอยู่ในระยะแรกของกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ก็คือกฎหมายที่ใช้อยู่เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยอาศัยความจำและการคัดลอกกันมาตามเอกสารที่หลงเหลือจากการถูกทำลายเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาซึ่งมีจำนวนน้อยมาก ตามพระราชกำหนดใหม่ข้อที่ 28 กล่าวว่าบทกฎหมายเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยาได้สูญไปมาก ในบทกฎหมายเก่าหรือสืบส่วน จะมีคงเหลืออยู่ก็แต่เพียงส่วนเดียวเท่านั้น และเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงทำการวินิจฉัยเรื่องต่างๆ โดยอาศัยมูลอำนาจอธิปไตยของพระองค์เองบ้าง อาศัยหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนฟังคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่บ้าง เช่น ผู้ที่ได้เคยอยู่ในขณะตลาการศาลแต่ครั้งเดิมๆ<sup>42</sup> จนกระทั่งได้เกิดคดีขึ้นคดีหนึ่ง และมีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา คดีที่เกิดขึ้นนี้แม้จะเป็นคดีฟ้องหย่าของชาวบ้านธรรมดา แต่ที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์กฎหมายก็คือ ผลจากคดีนี้เป็นต้นเหตุให้นำมาซึ่งการชำระสะสางกฎหมายในสมัยนั้น คดีที่ว่านี้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2347 โดยเป็นคดีที่อ้าแดงป้อมฟ้องหย่านายบุญศรีช่างเหล็กหลวง ทั้งๆ ที่ตนได้ทำชู้กับ นายราชาอรุณ และศาลได้พิพากษาให้หย่าได้ตามที่อ้าแดงป้อมฟ้อง โดยอาศัยการพิจารณาคดีตามบทกฎหมายที่มีความว่า “ชายหาผิดมิได้ หญิงขอหย่า ท่านว่าเป็นหญิงหย่าชาย หย่าได้” เมื่อผลของคดีเป็นเช่นนี้ นายบุญศรีจึงได้นำเรื่องขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ทรงเห็นด้วยกับฎีกาว่าคำพิพากษาของศาลนั้นขัดหลักความยุติธรรม ทรงสงสัยว่าการพิพากษาคดีจะถูกต้องตรงตามตัวบทกฎหมายหรือไม่ จึงมีพระบรมราชโองการให้เทียบกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ศาลใช้กับฉบับที่หอหลวงและที่ห้องเครื่องแต่ก็ปรากฏข้อความที่ตรงกัน เมื่อเป็นดังนี้ จึงทรงมีพระราชดำริว่ากฎหมายนั้นไม่เหมาะสม อาจมีความคลาดเคลื่อนจากการคัดลอกสมควรที่จะจัดให้มีการชำระสะสางกฎหมายใหม่ เหมือนการสังคยานาพระไตรปิฎก<sup>43</sup> ใน พ.ศ. 2348 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงได้มีพระบรมราชโองการตรัสให้อาลักษณ์ 4 คน ลูกขุน 3 คน และราชบัณฑิตอีก 4 คน รวม 11 คน ชำระพระราชกำหนดบทพระอัยการในแผ่นดินอันมีอยู่ในหอหลวง ตั้งแต่พระธรรมศาสตร์ไป โดยจัดเป็นหมวดเป็นเหล่าและปรับปรุงบทกฎหมายให้ต้องตามครรลองแห่งความยุติธรรม พระราชกำหนด กฎหมายที่ชำระสะสางแล้วนี้มีได้มีบทบัญญัติให้เรียกชื่อไว้ในตัวกฎหมายนั่นเอง ในพระราชปรารภกล่าวถึงชื่อว่า “...ถ้าพระเกษมไกรสี เชิญพระสมุด พระราชกำหนดบทพระอัยการ ออกมาพิพากษาถึงคดีใดๆ ลูกขุนทั้งปวงไม่เห็นปิดตราพระราชสีห์ พระคชสีห์

<sup>42</sup> ร. แลงการ์ด, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิกัลย์ พงศ์พนิตานนท์, *อั้งแล้ว เชียงธรรมที่ 12*, น.19

<sup>43</sup> แสงว บัญเฉลิมวิภาส, *อั้งแล้ว เชียงธรรมที่ 28*, น. 117 - 118

บัวแก้ว สามดวงนี้แล้ว อย่าให้เชื้อฟิงเอาเป็นอันขาดทีเดียว...”<sup>44</sup> ด้วยเหตุนี้กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นที่เรียกกันทั่วไปว่า “กฎหมายตราสามดวง” ตราสามดวงนี้ คือ ตราพระราชสีห์อันเป็นตราประจำตำแหน่งสมุหนายก ตราพระคชสีห์อันเป็นตราประจำตำแหน่งสมุหพระกลาโหม และตราบัวแก้วอันเป็นตราประจำตำแหน่งโกษาธิบดี<sup>45</sup>

หากพิจารณากฎหมายตราสามดวงตามความหมายของประมวลกฎหมายปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่ามิได้มีลักษณะเป็นประมวลกฎหมายที่แท้จริง แต่ถ้าพิจารณาตามรูปศัพท์ว่า “ประมวล” คือ การรวบรวมชำระสะสางของที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่แล้ว กฎหมายตราสามดวงก็อาจจะถือว่าเป็นประมวลกฎหมายได้เหมือนกัน เพราะเป็นการรวบรวมพระราชกำหนดบทอัยการสมัยกรุงศรีอยุธยาให้ถูกต้อง รัดกุม เทียบธรรมเนียมทั้งในความแพ่งและอาญา บทบัญญัติสำคัญของประมวลกฎหมายนี้มีอาทิเช่น ลักษณะพยาน ลักษณะดำเนินอาชญากรรม ลักษณะอุทธรณ์ และลักษณะผิดเมีย เป็นต้น กฎหมายตราสามดวงนี้เป็นกฎหมายหลักที่ใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5 เป็นเวลา 100 ปีกว่า จนกระทั่งมีการปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 กฎหมายตราสามดวงนี้จึงเลิกใช้ หลังจากมีกฎหมายตราสามดวงใช้แล้ว กฎหมายที่ตราขึ้นใช้อีกจึงมีเพียงเล็กน้อย ส่วนมากเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องที่เกิดขึ้นเท่านั้น เช่น เรื่องสูบฝิ่น เรื่องเก็บภาษีอากร เรื่องทำเงินปลอม เป็นต้น<sup>46</sup>

โครงสร้างของกฎหมายตราสามดวง มีดังต่อไปนี้<sup>47</sup>

โดยที่คัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นเสมือนกฎหมายสูงสุด ซึ่งแม้แต่องค์พระมหากษัตริย์ก็ต้องยึดถือเป็นหลักในการออกพระราชศาสตร์ โดยพระราชศาสตร์จะขัดหรือแย้งกับหลักการในพระธรรมศาสตร์ไม่ได้ ในพระธรรมศาสตร์จึงกำหนดให้พระมหากษัตริย์นำมูลคดีทั้ง 39 ประการ เป็นหลักในการออกพระราชศาสตร์คือออกเป็นสาขาคดีต่างๆ

<sup>44</sup> พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (2502) , น.114 - 115

<sup>45</sup> ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น.22 - 23

<sup>46</sup> พชรินทร์ เปี่ยมสมบุรณ์, “การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2411จนถึง พ.ศ. 2478,” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2517) , น.19 - 21

<sup>47</sup> แสง บุญเฉลิมวิภาส, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 28, น.126- 128



นอกจากพระธรรมศาสตร์และพระราชศาสตร์ดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าในการปกครองและบริหารราชการแผ่นดินครั้งโบราณ พระมหากษัตริย์ได้ทรงออกกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งการมีพระบรมราชวินิจฉัยอรรถคดีหลาย ๆ กรณีรวบรวมไว้เป็นกฎหมายด้วย เช่น กฎมณเฑียรบาลหรือกฎหมายที่มาจากจารีตประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา หรืออิทธิพลของพระพุทธศาสนา เช่น การห้ามมิให้ผู้สืบสันดานฟ้องผู้บุพการีที่เรียกว่าคดีอุทุม เป็นต้น กฎหมายส่วนนี้เรียกว่า “พระราชนิติศาสตร์” โดยนัยดังกล่าวนี้จึงพบคำว่า “นิติศาสตร์” ในความหมายเดิมนั้น เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายปกครองแบบปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมจะพบว่า โครงสร้างของกฎหมายตราสามดวงจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- (1) พระราชนิติศาสตร์ (ราชนิติคดี)
- (2) พระธรรมศาสตร์ (มูลคดี)
- (3) พระราชศาสตร์ (สาขาคดี)

หลักการใหญ่ๆ ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์จะกำหนดมูลคดีออกเป็นสองประเภท คือ มูลคดีแห่งผู้พิพากษาและตุลาการ 10 ประการ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่เกี่ยวกับอำนาจศาลและวิธีพิจารณาความ ได้แก่ 1. ลักษณะอินทภาษ 2. ลักษณะพระธรรมนุญ 3. ลักษณะพยาน 4. ลักษณะตัดพยาน 5. ลักษณะว่าต่างแก้ต่าง 6. ลักษณะตัดสำนวน 7. ลักษณะรับฟ้อง 8. ลักษณะประวิงความ 9. ลักษณะกรมศักดิ์ (พรหมทัณฑ์) และ 10. ลักษณะตัดฟ้อง และมูลคดีวิวาท 29 ประการ อันเป็นกฎหมายแม่ที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่เกิดกรณีพิพาทต่อกันไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง อาญา หรืออื่นใด ได้แก่ 1. ลักษณะกู่หนี 2. ลักษณะฉ้อพระราชทรัพย์ 3. ลักษณะแบ่งมรดก 4. ลักษณะให้ปัน 5. ลักษณะจ้างวาน 6. ลักษณะพนัน 7. ลักษณะซื้อขาย 8. ลักษณะโจร 9. ลักษณะที่บ้านที่นา 10. ลักษณะที่ไร่ที่สวน 11. ลักษณะทาส 12. ลักษณะวิวาทตีต่อกัน 13. ลักษณะฝ่าฝืน 14. ลักษณะโทษในพระราชสงคราม 15. ลักษณะกบฏศึก 16. ลักษณะละเมิดพระราชบัญญัติ 17. ลักษณะเบียดบังอากรขนอนตลาด 18. ลักษณะข่มเหงท่าน 19. ลักษณะที่กระหนาบคาบเกี่ยว 20. ลักษณะบุกรุก 21. ลักษณะลักพา 22. ลักษณะความ 23. ลักษณะเกียจฉลาด 24. ลักษณะฝากทรัพย์ 25. ลักษณะทำกฤตยาคม 26. ลักษณะเช่า 27. ลักษณะยืม 28. ลักษณะแบ่งปันบานแผนกหมู่ชา และ 29. ลักษณะอุทธรณ์ รวมเป็นมูลคดีทั้งสิ้น 39 ประการ หลักกฎหมายในส่วนนี้เรียกว่า “พระธรรมศาสตร์”

พระธรรมศาสตร์กำหนดให้พระมหากษัตริย์นำมูลคดีทั้ง 39 ประการ นี้เป็นหลักในการบัญญัติสาขาคดีต่างๆ ได้แก่บรรดาพระราชบัญญัติ ซึ่งพระมหากษัตริย์โปรดให้ตราขึ้น หรือบัญญัติขึ้นเป็นบทมาตราต่างๆ เป็นอันมาก ซึ่งสาขาคดีต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการสำคัญในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ดังนั้นจึงมีผู้เปรียบเทียบว่าคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เทียบได้กับกฎหมายปัจจุบันทำนองเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ

### 2.3.2 กฎหมายสมัยใหม่ (ตั้งแต่ทำประมวลกฎหมาย)

ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ประเทศตะวันตกเริ่มเข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้น โดยมีโปรตุเกสเป็นประเทศแรก ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ประเทศตะวันตกหลายประเทศ เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ต้องการทำสัญญากับไทยตามแบบสนธิสัญญานานกิง ซึ่งอังกฤษได้ทำกับจีนหลังสงครามฝิ่นใน ค.ศ. 1843 คือให้มีการค้าแบบเสรีและมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต แต่ไม่มีชาติใดประสบความสำเร็จในการทำสนธิสัญญาในรัชสมัยนี้<sup>48</sup>

ต่อมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความสัมพันธ์กับต่างประเทศที่แรกเริ่มด้วยการค้าขายนั้นเปลี่ยนไปเป็นการแสวงหาอาณานิคม โดยอังกฤษได้แคว้นยะไข่และพม่าตอนใต้ ส่วนฝรั่งเศสได้โคจิงจิ้นและกัมพูชา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงยอมให้ประเทศไทยเสียเปรียบในการค้าขายและยอมให้มีระบบสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เพื่อให้ประเทศไทยยังคงรักษาเอกราชมาได้ ครั้นถึงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงตระหนักดีว่า วิธีที่จะต่อต้านการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตกได้ก็คือการปรับปรุงประเทศให้ก้าวหน้าตามแบบตะวันตกนิยมเพราะในการเข้าปกครองดินแดนต่างๆ ไว้เป็นอาณานิคมนั้น ประเทศตะวันตกมักอ้างเหตุผลแห่งการยึดครองว่า เพื่อช่วยสร้างความเจริญให้แก่ดินแดนที่ล่าหลังป่าเถื่อน ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงได้ทรงเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงประเทศไทยในด้านต่างๆ ความเจริญของบ้านเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกฎหมายที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นกลายเป็นล้าสมัย ไม่ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น<sup>49</sup> วิธีเดียวที่จะแก้ปัญหาก็คือ การจัดระบบกฎหมายและศาลไทยให้อยู่ในระดับที่ประเทศตะวันตกยอมรับ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงเร่งปฏิรูปการศาลและกฎหมายไทยโดยทรงถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอันดับแรกของประเทศ<sup>50</sup> โดยก่อนที่จะมีการปฏิรูปกฎหมายนั้น ในปี พ.ศ. 2434 ได้มีการตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น ทั้งนี้เพื่อจัดระเบียบในการศาล

<sup>48</sup> เพชรน้อย สรรคบุรานุรักษ์, “ความมิชอบด้วยกฎหมายในละเมิด : ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), น.8

<sup>49</sup> พชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 46*, น.45 - 50

<sup>50</sup> ชาญชัย แสงศักดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 45*, น.40 - 43

ในปี พ.ศ. 2451 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต่อมาเมื่อสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินนโยบายสืบเนื่องต่อจากพระบรมชนกนาถ

โดยการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในครั้งนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้<sup>51</sup>

1. การร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

งานร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เริ่มตั้งแต่พุทธศักราช 2452 โดยการยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ได้อือหลักกฎหมายเดิมของไทยเป็นหลัก แต่หากไม่มีหลักกฎหมายของไทยในเรื่องนั้น จึงจะตัดแปลงกฎหมายของต่างประเทศมาใช้ เช่น บรรพ 1 ถึง บรรพ 3 ได้ตัดแปลงมาจากหลักกฎหมายของต่างประเทศ และเนื่องจากผู้ทำหน้าที่ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นเป็นชาวต่างประเทศ จึงต้องร่างเป็นภาษาต่างประเทศก่อนแล้วจึงแปลเป็นภาษาไทยภายหลัง สำหรับผู้รับผิดชอบในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อดำเนินการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้นซึ่งประกอบด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดีกระทรวงต่างๆ และข้าราชการ โดยแบ่งออกเป็น 6 กอง ดังนี้

(1) คณะกรรมการกองที่ 1 ประกอบด้วย เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ และเสนาบดีกระทรวงการคลัง ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินนโยบายในการร่างกฎหมาย

(2) คณะกรรมการกองที่ 2 ประกอบด้วย นักกฎหมายชาวต่างประเทศ เช่น นายวิลเลียม อัลเฟรด ตัลลิเก นายโตกิจิ เมอาซา นายยอร์ช ปาดู และนักกฎหมายไทย ทำหน้าที่ร่างกฎหมายตามนโยบายที่คณะกรรมการกองที่ 1 อนุมัติ

(3) คณะกรรมการกองที่ 3 ประกอบด้วย นักกฎหมายชาวฝรั่งเศส ทำหน้าที่แปลงร่างกฎหมายเป็นภาษาฝรั่งเศส

(4) คณะกรรมการกองที่ 4 ประกอบด้วย นักกฎหมายชาวอังกฤษ ทำหน้าที่แปลงร่างกฎหมายเป็นภาษาอังกฤษ

<sup>51</sup> ตราชูหญิง, “กรมร่างกฎหมายในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเมื่ออดีต,” ตุลพาห, น.175 – 188 (มกราคม 2541 – มิถุนายน 2541)

(5) คณะกรรมการกองที่ 5 ประกอบด้วย ผู้พิพากษาและนักกฎหมายชาวไทย ทำหน้าที่ตรวจร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการพิจารณาของศาลไทย

(6) คณะกรรมการกองที่ 6 ประกอบด้วย นักกฎหมายไทย ทำหน้าที่ตรวจความถูกต้องของประมวลกฎหมายอีกครั้งหนึ่งก่อนนำทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อลงพระปรมาภิไธย

แต่เนื่องจากการดำเนินงานของคณะกรรมการทั้ง 6 กอง เป็นไปอย่างล่าช้า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้หม่อมเจ้าจรูญศักดิ์ กฤษดากร ทำหน้าที่ตรวจร่างกฎหมายโดยปรึกษากับกรรมการในคณะกรรมการกองที่ 1 พระองค์ใดก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร ซึ่งทำให้ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ผู้มีบทบาทในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ หม่อมเจ้าจรูญศักดิ์ กฤษดากร เจ้าพระยาอภัยราชามหาโยติธรรมธรมายอร์ช ปาดูซ์ และนายเรอเน กียอง (Rene Guyon)

2. การร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ หม่อมเจ้าจรูญศักดิ์ กฤษดากร และนายยอร์ช ปาดูซ์ ซึ่งได้ทำหน้าที่รับผิดชอบการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมและตำแหน่งที่ปรึกษาในการร่างกฎหมาย ในช่วงปี พ.ศ. 2455 – 2466 ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คณะใหม่ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ฝ่ายละ 4 คน โดยมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสวัสดิ์วัฒนวิศิษฐ์ อธิบดีศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ และพระยานเรนดิปัญญาภิกข (ลัด เศรษฐบุตร) กรรมการศาลฎีกา พระยาจินดาภิรมย์ (จิตร ณ สงขลา) อธิบดีศาลแพ่ง พระเทพวิฑูรพหุลศรุตปฏิบัติ (บุญช่วย วณิกกุล) นายเรอเน กียอง นายลาฟอ์การ์ต (La Forcarte) นายชาร์ลส เลเวก (Charles L'Evesque) และนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสอีกหนึ่งคนแต่ไม่ทราบชื่อ ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. 2461 กรมหลวงสวัสดิ์วัฒนวิศิษฐ์ได้ลาออกจากตำแหน่งประธานคณะกรรมการ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแต่งตั้งให้เจ้าพระยาอภัยราชามหาโยติธรรมธรม เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการตรวจร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แทน หลังจากนั้นได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจศัพท์ภาษาสยามเพื่อทำหน้าที่ตรวจคำศัพท์ที่แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เพื่อให้ได้คำศัพท์ที่ถูกต้องอีกด้วย ได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ อธิบดีกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ พระยาภักดีกานุกรกิจ กรรมการศาลฎีกา พระยาอรรถการยบดี อธิบดีกรมอัยการ พระยาไมตรีวิรัชกฤตย์ ผู้ช่วยปลัดทูลฉลอง กระทรวงการต่างประเทศ และพระยาสัถยพรตสุนันท์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ

แต่เนื่องจากต้องการความรวดเร็วและเพื่อความเป็นระเบียบในการทำงาน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชดำริให้รวบรวมคณะกรรมการทุกกอง

เข้าเป็นหน่วยงานเดียวกันโดยยกฐานะขึ้นเป็น “กองกรรมการชำระประมวลกฎหมาย” และต่อมาได้ยกขึ้นเป็น “กรมร่างกฎหมาย” เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2466 โดยให้สังกัดกระทรวงยุติธรรม และให้เจ้าพระยาอภัยราชามหายุติธรรมธ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเป็นนายกรรมการควบคุมและรับผิดชอบงานร่างกฎหมาย และได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการพิเศษตรวจชำระร่างประมวลกฎหมายขึ้นในปี พ.ศ. 2466 หลังจากได้ตั้งกรมร่างกฎหมายแล้ว เพื่อทำหน้าที่ตรวจภาษากฎหมายในคำแปลร่างประมวลกฎหมายที่แปลเป็นภาษาไทยให้ถูกต้องก่อนที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อลงพระปรมาภิไธย ซึ่งประกอบด้วย สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์ วรพินิต สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเรศวรฤทธิ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิ์วัฒนวิศิษฐ์ และพระยาจักรปาณิศรีศรีวิสุทธิ (ลออ ไกรฤกษ์)

การร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ได้ดำเนินการจนถึงบรรพ 6 โดยได้ทยอยประกาศออกใช้ทีละบรรพ มิได้รอให้ร่างเสร็จทั้งฉบับจึงประกาศใช้ โดยได้มีการประกาศใช้ตามลำดับ ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ บรรพ 2 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2466 (ให้มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขบรรพ 1 และ บรรพ 2 อีกครั้งหนึ่ง จึงได้เลื่อนการบังคับใช้ออกไปเป็นวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468)

2. บรรพ 3 และ บรรพ 4 ใช้บังคับในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472

3. บรรพ 5 และ บรรพ 6 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2477

ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ บรรพ 2 นี้ได้ร่างขึ้นครั้งแรกโดยที่ปรึกษากรรมการร่างกฎหมายชาวต่างประเทศคือ นายยอร์ช ปาร์ดุซ์ (นายยี ปาดู) นายมองซาวิล นายริวีนอร์ นายกียอง และนายเลเวกซึ่งได้ร่วมกันร่างขึ้นในปีพ.ศ. 2452 และได้มีการแก้ไขอีกครั้งอีก 2 ครั้ง คือ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2453 และเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2455 จึงได้เสนอร่างต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ต่อมาเมื่อนายยอร์ช ปาร์ดุซ์ ได้ลาออกจากราชการ นายเดเลสเตร ซึ่งได้เข้ารับตำแหน่งหน้าที่แทนได้แก้ร่างดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2457 ซึ่งเป็นร่างฉบับสุดท้ายที่ร่างโดยที่ปรึกษากรรมการร่างกฎหมาย

โดยมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2466 มีการประกาศใช้ “บรรพ 1 ว่าด้วยกฎหมายทั่วไป” และ “บรรพ 2 ว่าด้วยลักษณะหนี้” (ต่อมาใน พ.ศ. 2468 ได้ประกาศใช้บรรพ 1 และ 2 ใหม่ แทนของเก่า) ครั้น พ.ศ. 2467 มีการประกาศใช้ “บรรพ 3 ว่าด้วยเอกเทศสัญญา” (ต่อมาใน พ.ศ. 2472 ประกาศใช้บรรพ 3 ใหม่) ในสมัยรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2475 ประกาศใช้ “บรรพ 4 ว่าด้วยลักษณะทรัพย์สิน” ครั้นสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 รัฐบาลของคณะราษฎรได้ประกาศเมื่อ พ.ศ. 2477 เพื่อใช้ “บรรพ 5 ว่าด้วย

ครอบครัว” กับ “บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก” (สำหรับบรรพ 5 นั้น ได้ประกาศใช้ของใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2519) ในเวลาเดียวกันก็ประกาศใช้ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” กับ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง” อีกด้วย โดยในการร่างกฎหมายใหม่ทั้งหมดนี้ได้นำกฎหมายต่างประเทศ เช่น ของฝรั่งเศส สวิส ญี่ปุ่น เยอรมัน อิตาลี อังกฤษ อเมริกา เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ฯลฯ มาประกอบการร่างด้วย<sup>52</sup>

### 2.3.2.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2466

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ บรรพ 2 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2466 โดยให้มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 แต่ต่อมาได้มีการแก้ไข บรรพ 1 และ บรรพ 2 อีกครั้งหนึ่ง จึงได้เลื่อนการบังคับใช้ออกไปเป็นวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468

เดิมทีนั้นต้นร่างบทบัญญัติในเรื่องละเมิดซึ่งปรากฏตาม “คำแปลกรรมการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพว่าด้วยพันธุกรรม มาตรา 1 ถึง 1128 เริ่มแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2463 แล้วเสร็จวันที่ 21 เมษายน 2464” บัญญัติอยู่ใน บรรพว่าด้วยพันธุกรรม 4 การกระทำผิด หมวด 1 ว่าด้วยความรับผิดชอบแห่งการกระทำผิด มาตรา 120 – 137 ในส่วนของอายุความใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 137 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 137 การฟ้องเรียกค่าทดแทนตามพันธุอันเกิดแต่การกระทำผิดนั้น ท่านว่าสิ้นอายุความเพียง 6 เดือน นับแต่วันที่ผู้เขาประทุษร้ายเรื่องการกระทำผิด และรู้ตัวผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำผิดนั้น แต่ห้ามมิให้ฟ้องร้องคดีเรียกค่าทดแทนเกินกว่า 10 ปี นับแต่วันที่เกิดการกระทำผิดเป็นต้นมา

ถ้าการกระทำผิดนั้นเป็นความผิดในทางอาญา ท่านว่า อายุความที่จะฟ้องคดีแพ่งนั้นให้บังคับด้วยบทในมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายอาญา”<sup>53</sup>

<sup>52</sup> ร.แสงกาต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2526), น. ๓

<sup>53</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คำแปลกรรมการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพว่าด้วยพันธุกรรม มาตรา 1 ถึง 1128 เริ่มแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2463 แล้วเสร็จวันที่ 21 เมษายน 2464, น.57 - 58



โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีข้อความตรงกันกับบทบัญญัติเรื่องอายุความใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่มูลละเมิด มาตรา 137 คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เวติมาตรา 1 – 199 บรรพว่าด้วยพันธะ แผนก 4 การกระทำผิด หมวด 1 ว่าด้วยความรับผิดชอบแห่งการกระทำผิด ของกรมร่างกฎหมาย<sup>54</sup>

ต่อมาเมื่อมีการตรวจแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพว่าด้วยพันธะธรรม (มาตรา 1 ถึง 387) ต้นฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2463 ถึงวันที่ 26 พฤษภาคม 2464<sup>55</sup> และต้นฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 28 พฤษภาคม 2464 ถึงวันที่ 18 สิงหาคม 2464<sup>56</sup> บทบัญญัติเรื่องอายุความใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่มูลละเมิด ได้ถูกแก้ไขและบัญญัติอยู่ใน บรรพว่าด้วยพันธะธรรม แผนก 4 มิฉฉากรรม หมวด 1 ความรับผิดชอบในมิฉฉากรรม มาตรา 137 ซึ่งมีการแก้ไขและบัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 137 พันธะธรรมอันเกิดแต่มิฉฉากรรมนั้น ท่านว่าสิ้นอายุความเมื่อพ้นกำหนด 6 เดือน นับแต่วันที่ผู้ถูกประทุษร้ายรู้เรื่องมิฉฉากรรม และรู้ตัวบุคคลผู้รับผิดชอบในมิฉฉากรรมนั้น แต่ห้ามไม่ให้ฟ้องเรียกค่าทดแทนเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันกระทำมิฉฉากรรม

แต่ถ้ามิฉฉากรรมเป็นความผิดอาญาด้วยไซ้ ท่านว่าอายุความแพ่งนั้นให้บังคับด้วยบทแห่งประมวลกฎหมายอาญา”

โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีข้อความตรงกันกับบทบัญญัติเรื่องอายุความใช้สิทธิเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่มูลละเมิด มาตรา 137 คำแปลร่างประมวลกฎหมาย

<sup>54</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เวติมาตรา 1 – 199, น.106

<sup>55</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพว่าด้วยพันธะธรรม (มาตรา 1 ถึง 387) ต้นฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2463 ถึงวันที่ 26 พฤษภาคม 2464, น.61

<sup>56</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพว่าด้วยพันธะธรรม (มาตรา 1 ถึง 387) ต้นฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 28 พฤษภาคม 2464 ถึงวันที่ 18 สิงหาคม 2464, น.55

แพ่งและพาณิชย์ กันยายน 2464<sup>57</sup> บรรพว่าด้วยพันธะธรรม แผนก 4 มิฉฉากรรม หมวด 1 ความรับผิดชอบในมิฉฉากรรม ของกองกรรมการชำระประมวลกฎหมาย

ต่อมาคณะกรรมการตรวจร่างกฎหมายแพ่งได้พิจารณาตรวจร่าง บรรพ 1 – 2 โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสวัสดิวัฒนวิเศษ ได้เสนอความเห็นขัดข้องว่า มาตรา 120<sup>58</sup> อันเป็นบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องละเมิดนั้น ยังไม่ดี อ่านเข้าใจยาก ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ไขใหม่ ตามทำนองประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 ซึ่งที่ประชุมได้ตกลงแก้ไขข้อความในมาตรา 120 เสียใหม่ตามข้อเสนอดังกล่าว<sup>59</sup> และได้แก้คำว่า “มิฉฉากรรม” เป็นคำว่า “ละเมิด”<sup>60</sup>

<sup>57</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คำแปลร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพว่าด้วยพันธะธรรม, กันยายน 2464, น.44 - 45

<sup>58</sup> มาตรา 120 บัญญัติว่า “ผู้ใดก่อให้เกิดประทุษร้ายแก่ผู้อื่นโดยเจตนา ถ้าโดยเลินเล่อ ในพฤติกรรอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้คือ

(1) ละเว้นไม่ใช้ความระมัดระวังอันพึงมุ่งหมายได้ว่ามีในบุคคลผู้มีความรอบคอบตามธรรมดา ถ้า

(2) ละเว้นไม่ใช้ฝีมือแลความระมัดระวังในวิชาชีพอันพึงมุ่งหมายได้ว่ามีในบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพเช่นนั้น ถ้า

(3) ผ่าฝืนกฎหมาย กฎ คำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย ท่านว่าผู้นั้นกระทำมิฉฉากรรม แลมีความผูกพันต้องเสียค่าทดแทนให้แก่บุคคลผู้ถูประทุษร้ายนั้น”

<sup>59</sup> กรมร่างกฎหมาย, รายงานการประชุมกรรมการตรวจร่างประมวลแพ่ง, (วันที่ 26 กันยายน 2465) อ้างถึงใน นพรัตน์ สนันพานิชกุล, “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามบทบัญญัติมาตรา 420 : ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), น.56

<sup>60</sup> กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, มร. 6 ย 17, เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 6 กระทรวงยุติธรรม, ร่างรายงานการประชุมตอนตรวจแก้ร่าง บรรพ 1 – 2 ครั้งที่ 2, (18 เมษายน – 4 สิงหาคม 2466) อ้างถึงใน นพรัตน์ สนันพานิชกุล, “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามบทบัญญัติมาตรา 420 : ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), น.56



โดยเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรียบร้อยแล้ว ได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2466 โดยให้มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 และมาตรา 137 ได้เปลี่ยนไปเป็นมาตรา 203 บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ ลักษณะ 4 ลเมิต หมวด 3 ค่าสินไหมทดแทนเพราะทำลเมิต ปรากฏตามคำแปลร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 ซึ่งมีบทบัญญัติดังนี้

“มาตรา 203 หนี้อันเกิดแต่มูลลเมิตนั้น ท่านว่ามีอายุความระงับเพียงกำหนดหกเดือนนับแต่วันทำลเมิต และผู้เสียหายได้รู้ตัวผู้ทำลเมิตนั้น ถ้าอายุความพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดลเมิตแล้วไซ้ ท่านมิให้รับฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนไว้พิจารณาเปนอันขาด

อนึ่ง ถ้าการลเมิตนั้นจัดเปนความผิดฐานอาญาไซ้ ท่านให้อายุความในประมวลกฎหมายอาญามาบังคับแก่คดีแพ่ง”<sup>61</sup>

หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2466 แล้ว ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ บรรพ 2 อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

### 2.3.2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2468 ฉบับปัจจุบัน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ บรรพ 2 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2466 โดยให้มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 แต่ต่อมาได้มีการแก้ไข บรรพ 1 และ บรรพ 2 อีกครั้งหนึ่ง จึงได้เลื่อนการบังคับใช้ออกไปเป็นวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468

ในการตรวจแก้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ บรรพ 2 พ.ศ. 2468 บทบัญญัติเรื่องอายุความใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่มูลลเมิต มาตรา 203 ได้เปลี่ยนเป็นมาตรา 448 โดยบัญญัติอยู่ในบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ ลักษณะ 5 หมวด 1 ความรับผิดเพื่อลเมิต โดยในต้นร่างได้มีการแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังต่อไปนี้

“มาตรา 448 สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลลเมิตนั้น ท่านว่าย่อมสิ้นไปโดยอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการลเมิต และรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ถ้าพ้นสิบปีนับแต่วันทำลเมิต

อนึ่ง ถ้าการที่จะเรียกร้องค่าเสียหายในมูลอันเปนผิดตามกฎหมายลักษณะอาญาซึ่งมีกำหนดอายุความยาวกว่าไซ้ ท่านให้อายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

<sup>61</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คำแปลร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2, น.62

ต่อมาปรากฏตามเอกสารการตรวจแก้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2 พ.ศ. 2468 ของกรมร่างกฎหมาย<sup>62</sup> และร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 ฉบับราชเลขาธิการ พ.ศ. 2468<sup>63</sup> โดยมาตรา 448 ได้บัญญัติอยู่ในบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ ลักษณะ 5 หมวด 2 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อลเมิต ซึ่งมีการแก้ไขเป็นบทบัญญัติดังต่อไปนี้

“มาตรา 448 สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลลเมิตนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการลเมิต และรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ถ้าเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำลเมิต

แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้อายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

ต่อมากรมร่างกฎหมาย โดยพระยามานวราชเสวี ได้ถวายร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 พ.ศ. 2468<sup>64</sup> แต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเพื่อให้ทรงตรวจแก้ ซึ่งเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2468 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงมีหนังสือแจ้งความมายังพระยามานวราชเสวี ความว่า

“ฉันได้ตรวจทานร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตอนแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 452 ซึ่งเจ้าคุณส่งฉบับมาขอให้สอบทานกับต้นฉบับของฉันนั้น เสร็จแล้ว ได้ส่งคืนมาพร้อมกับจดหมายฉบับนี้

อนึ่ง ร่างพระราชกฤษฎีกานั้น ได้เลือกร่างที่ 2 ใช้ตามร่างนั้น ไม่ได้แก้ไขแห่งหนึ่งแห่งใดทั้งภาษาไทยแลภาษาอังกฤษ”

โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2468 ได้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468

<sup>62</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, การตรวจแก้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2 พ.ศ. 2468, น.335

<sup>63</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 ฉบับราชเลขาธิการ พ.ศ. 2468, น.130

<sup>64</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 พ.ศ. 2468, น.66

## 2.4 ความหมายของอายุความ

ตามกฎหมายต่างประเทศใช้คำที่มีความหมายว่าอายุความหลายคำ ได้แก่ Limitation Period , Prescription ซึ่งตาม Black Law Dictionary ได้กำหนดนิยามที่เกี่ยวข้องกับอายุความไว้ ดังนี้

“Limitation” ...3.A statutory period after which a lawsuit or prosecution cannot be brought in court. - Also termed Limitation Period ; Limitation of action Limitation Period.<sup>65</sup>

“Prescription” 1.The act of establishing authoritative rules...3.The effect of lapse of time in creating and destroying rights. 4. The extinction of a title or right by failure to claim or exercise it over a long period. – Also termed negative prescription ; extinction prescription.<sup>66</sup>

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็มีได้ให้ความหมายของอายุความไว้ โดยชัดแจ้ง คงมีเพียงบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นลักษณะของอายุความดังที่ปรากฏตามมาตรา 193/9 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” แต่มีนักกฎหมายให้คำจำกัดความของคำว่าอายุความไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล) ให้ความหมายว่า อายุความ เป็นระยะเวลาอย่างหนึ่ง กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดเวลาเท่านั้นปีเท่านั้นเดือน เป็นต้น<sup>67</sup>

<sup>65</sup> Bryan A. Garner , Black’s Law Dictionary , Ninth Edition , (the United States of America : West Publishing Co.,2009) p.1012.

<sup>66</sup> Ibid., p.1302.

<sup>67</sup> พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยนิติกรรม ระยะเวลา อายุความ บรรพ 1 มาตรา 149 – 193/35, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์, 2544), น. 114.

ขุนสมาหารทิศะคดี (โป๊ โปรรุคฺค) ให้ความหมายว่า อายุความ หมายถึง กำหนดเวลาที่กฎหมายตั้งบัญญัติไว้ให้ฟ้องร้องกันได้ในคดีความ ถ้ามิได้ฟ้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นอันฟ้องไม่ขึ้น<sup>68</sup>

อาจารย์กนกศักดิ์ เวชยานนท์ ให้ความหมายว่า อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดบังคับไว้ เพื่อใช้สิทธิเรียกร้องบังคับในทางศาล<sup>69</sup>

อาจารย์ปิ่นโน สุขทรศนีย์ ให้ความหมายว่า อายุความ หมายถึง กำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ว่า สิทธิเรียกร้องใดๆ จะต้องฟ้องร้องเสียภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าผู้มีสิทธินำคดีมาฟ้องเกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คดีนั้นเป็นอันขาดอายุความ คู่กรณีอีกฝ่ายมีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบนั้นได้<sup>70</sup>

อาจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ให้ความหมายว่า เรื่องอายุความตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อให้คู่กรณีดำเนินการเรียกร้องต่อกันภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าคู่กรณีไม่ใช้สิทธิเรียกร้องต่อกันภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ย่อมมีผลทำให้คู่กรณีนั้นหมดสิทธิเรียกร้องต่อกัน ซึ่งทำให้สิทธินั้นเสียไป<sup>71</sup>

ศาสตราจารย์ประกอบ หุตะสิงห์ ให้ความหมายว่า อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าสิทธิเรียกร้องจะต้องฟ้องร้องเสียภายในกำหนดเวลานี้ ถ้าปล่อยทิ้งไว้จนเกินกำหนดก็ฟ้องร้องบังคับไม่ได้ ซึ่งเรียกว่าคดีขาดอายุความ

ศาสตราจารย์ศักดิ์ สอนองชาติ ให้ความหมายของอายุความว่า คือกำหนดระยะเวลาอันเกี่ยวกับคดีความตามที่กฎหมายบัญญัติไว้<sup>72</sup>

<sup>68</sup> ขุนสมาหารทิศะคดี (โป๊ โปรรุคฺค), พจนานุกรมกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ วิญญูชน จำกัด, 2549), น.405

<sup>69</sup> กนกศักดิ์ เวชยานนท์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดุสิตสัมพันธ์, 2508), น.9.

<sup>70</sup> ปิ่นโน สุขทรศนีย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), น.223.

<sup>71</sup> ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), น. 673.

<sup>72</sup> ศักดิ์ สอนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2549), น.562.

ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ ให้ความหมายว่า อายุความ หมายถึง กำหนดระยะเวลาให้บังคับสิทธิเรียกร้อง คือ การฟ้องคดีต่อศาล ถ้าไม่ได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ มีผลเพียงทำให้ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/10<sup>73</sup>

ศาสตราจารย์ ดร. วารี นาสกุล ให้ความหมายว่า อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าบุคคลผู้มีสิทธิเรียกร้อง จำต้องใช้สิทธิเรียกร้องของตนภายในระยะเวลาหนึ่งเวลาใด ถ้ามิได้ใช้สิทธิเรียกร้องภายในระยะเวลานั้นแล้ว สิทธิเรียกร้องนั้นย่อมถูกโต้แย้งอันเป็นสาเหตุให้ศาลยกฟ้องได้ หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งคือสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความ<sup>74</sup>

อาจารย์อัศววิทย์ สุมาวงศ์ ให้ความหมายของอายุความเสียสิทธิว่า หมายถึง อายุความที่ทำให้สิทธิเรียกร้องขาดสิทธิฟ้องร้อง ถ้าหากมิได้ใช้สิทธินั้นบังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด<sup>75</sup>

อาจารย์สมพร พรหมพิตธรร ให้ความหมายว่า อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องคดี ถ้าเลยกำหนดนั้นไปแล้ว ถือว่าคดีขาดอายุความ<sup>76</sup>

อาจารย์ศันท์กรณม์ โสทธิพันธุ์ ให้ความหมายว่า อายุความ หมายถึง กำหนดเวลาในการเป็นความกันหรือกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการฟ้องร้องหรือการใช้สิทธิเรียกร้อง ซึ่งการใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวต้องใช้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดซึ่งจะสั้นหรือยาวต่างกันแล้วแต่กรณี หากผู้มีสิทธิมิได้ใช้สิทธิดังกล่าวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็จะเรียกว่าสิทธิเรียกร้องนั้น “ขาดอายุความ”<sup>77</sup>

<sup>73</sup> ไพจิตร ปุญญพันธุ์, กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2546), น.140

<sup>74</sup> หยุด แสงอุทัย, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 7, น. 331.

<sup>75</sup> อัศววิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด ,2557), น.210.

<sup>76</sup> สมพร พรหมพิตธรร, อายุความ (แพ่ง – อาญา และคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา), พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม ,2551), น.1.

<sup>77</sup> ศันท์กรณม์ โสทธิพันธุ์, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 15, น.246 - 247

จากการให้ความหมายของคำว่าอายุความ พอสรุปได้ว่า อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับผู้มีสิทธิเรียกร้องที่จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องร้องบังคับภายในกำหนด หากคู่กรณีไม่ใช้สิทธิเรียกร้องต่อกันย่อมทำให้คู่กรณีหมดสิทธิที่จะเรียกร้องต่อกัน

แต่การที่กล่าวว่าอายุความหมายถึงกำหนดเวลาที่ใช้บังคับสิทธิเรียกร้อง ฯลฯ นั้น มิได้หมายความว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะต้องมีอายุความเสมอไป เพราะสิทธิเรียกร้องทางแพ่งบางอย่าง อาจไม่มีอายุความ (imprescriptible) มาตรา 193/9 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” เป็นบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นแต่เพียงว่า การใช้สิทธิเรียกร้องนั้น ต้องใช้เสียภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น มิฉะนั้นเป็นอันขาดอายุความ มาตรา 193/30 บัญญัติว่า “อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี” ตามมาตรา 193/30 มิได้แสดงว่าสิทธิเรียกร้องทุกอย่างต้องมีอายุความ เป็นแต่เพียงบทบัญญัติแสดงว่าสิทธิเรียกร้องที่มีอายุความและกำหนดอายุความนั้นถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นเท่าใดแล้วก็ให้มีกำหนด 10 ปีเท่านั้น มาตรา 193/12 บัญญัติว่า “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องแห่งวินัยกระทำการอย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น” อาจทำให้เข้าใจว่าสิทธิเรียกร้องทุกอย่างต้องมีอายุความ เพราะถ้าไม่มีกำหนดอายุความแล้ว จะรู้ได้อย่างไร จะเริ่มบังคับสิทธิเรียกร้องกันได้ตั้งแต่เมื่อใด อันที่จริงมีความหมายแต่เพียงว่า ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีอายุความแล้วย่อมเริ่มนับอายุความแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป มิได้หมายความว่าสิทธิเรียกร้องทุกอย่างจะต้องมีอายุความ สิทธิเรียกร้องที่ไม่มีอายุความนั้นย่อมใช้บังคับสิทธิโดยฟ้องคดีต่อศาลได้เสมอไม่ว่าเวลาใด ไม่มีกำหนดเวลาให้ใช้ไม่มีการขาดอายุความ ส่วนสิทธิเรียกร้องชนิดใดบ้างที่เป็นสิทธิเรียกร้องที่ไม่มีอายุความนั้น พึงต้องพิเคราะห์ดูลักษณะแห่งสิทธิเป็นอย่างไร ไปสิทธิเรียกร้องของผู้ทรงสิทธิในกรรมสิทธิ์ ซึ่งเรียกว่า “เจ้าของทรัพย์สิน” ในการติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ (มาตรา 1336) ย่อมไม่มีอายุความ ตราบใดที่ยังเป็นเจ้าของทรัพย์สินอยู่แล้ว แม้จะละเมิดมา 40 – 50 ปี ก็ยังมีสิทธิติดตามเอาคืนอยู่เสมอ กล่าวอีกนัยหนึ่งยังเป็นละเมิดอยู่ทุกวันตลอดเวลาที่ยังยึดถือทรัพย์สินของผู้อื่นอยู่โดยละเมิด แต่จะเรียกร้องติดตามเอาคืนกันได้ตั้งแต่เมื่อใดนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะต้องอยู่ภายในบังคับแห่งกฎหมาย<sup>78</sup> (มาตรา 1336)

<sup>78</sup> ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2558), น.228 - 229



## 2.5 วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความ

การกำหนดให้มีอายุความเสียสิทธิไม่ว่าตามกฎหมายประเทศไทยหรือต่างประเทศต่างก็มีวัตถุประสงค์หลายประการดังต่อไปนี้<sup>79</sup>

1. เพื่อความเป็นธรรมต่อลูกหนี้ผู้ถูกเรียกร้องและความมั่นคงแน่นอนแห่งทรัพย์สินและกิจการทั้งปวงที่จะไม่ให้เกิดการกล่าวอ้างเรียกร้องในเรื่องราวที่ผ่านมานานแล้วเพราะเป็นการยากที่ผู้ถูกเรียกร้องจะแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้ได้ การมีบทบัญญัติเรื่องอายุความจะทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องกังวลอยู่ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด

2. เพื่อลงโทษผู้ที่มีสิทธิเรียกร้อง แต่ไม่ใช่สิทธินั้นโดยปล่อยปละละเลยในการใช้สิทธิของตน และป้องกันการบังคับตามสิทธิเรียกร้องตามอำเภอใจ เช่น มีสิทธิเรียกร้องแต่ไม่เรียกร้องปล่อยให้ความผ่านไปหลายสิบปี แล้วต่อมาฟ้องร้องตามสิทธิเรียกร้องนั้นทำให้ลูกหนี้เดือดร้อน

3. เรื่องพยานหลักฐาน หากไม่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความจะทำให้สามารถเรียกร้องได้ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด จะมีปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ถึงสิทธิเรียกร้องหรือใช้ต่อสู้ เช่น พยานบุคคลอาจจะจำเหตุการณ์ไม่ชัดเจน เสียชีวิต หรือพยานเอกสารหายสาบสูญ ถูกทำลาย เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติเรื่องอายุความเพื่อขจัดปัญหาเหล่านี้ นอกจากนี้จะมีผลทำให้ศาลพิจารณาพยานหลักฐานทั้งหลายให้ได้ความแน่นอนตรงต่อความจริงได้ และพิพากษาได้อย่างเป็นธรรม

4. เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพราะหากปล่อยให้ประชาชนใช้สิทธิเรียกร้องได้ตลอดไป จะอาจเป็นมูลเหตุให้วิวาทก่อความเสียหายต่อสังคม

5. เพื่อลดปริมาณคดีที่ฟ้องร้องกันในศาลมิให้มากเกินไป เพราะหากไม่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความบุคคลจะใช้สิทธิเรียกร้องเมื่อใดก็ได้ เกิดปัญหาในเรื่องพยานหลักฐานไม่ชัดเจนเกิดความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทำให้ยากเกินกว่าที่ศาลจะพิจารณาคดีให้เกิดความเป็นธรรมได้ ดังนั้น หากมีการฟ้องร้องเมื่อสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้วและคู่ความอีกฝ่ายอ้างเหตุขาดอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลสามารถพิพากษายกฟ้องได้ทันที ทำให้ลดปริมาณคดีในศาลได้ และทำให้ผู้มีสิทธิเรียกร้องต้องพิจารณาถึงความคุ้มค่าที่จะฟ้องร้องเมื่อสิทธิเรียกร้องขาดอายุความหรือไม่

6. เพื่อที่จะรักษาความแน่นอนของสังคมและเศรษฐกิจและเป็นการประกันความปลอดภัยของการทำธุรกรรม<sup>80</sup>

<sup>79</sup> ไชยยศ เหมะรัชตะ , อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 71, น. 673.

<sup>80</sup> Hon. Zhang Xianwei, "Comment on the Legal Regime of Limitation of Actions Regarding Carriage of Cargo by Sea in China" สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2558, จาก



## 2.6 ประเภทของอายุความ<sup>81</sup>

อายุความแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ อายุความได้สิทธิ และอายุความเสียสิทธิ

### 2.6.1 อายุความได้สิทธิ

อายุความได้สิทธิ คือ อายุความที่ทำให้ได้มาซึ่งสิทธิ เนื่องจากการใช้สิทธิติดต่อกัน เป็นเวลานานจนครบกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การครอบครองปรปักษ์ตามมาตรา 1382 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การได้การจำยอมตามมาตรา 1401 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

ที่เรียกว่าอายุความได้สิทธิก็เพราะทำให้บุคคลได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยการใช้สิทธิจนครบระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้

### 2.6.2 อายุความเสียสิทธิ

อายุความเสียสิทธิ คือ อายุความที่ทำให้ผู้ทรงสิทธิต้องเสียสิทธิที่มีอยู่เพราะการปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิของตนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น สิทธิเรียกร้องในหนี้กู้ยืม มีกำหนด 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าเจ้าหนี้ปล่อยปละละเลยจนพ้นกำหนด 10 ปีแล้ว หากเจ้าหนี้ฟ้องร้องต่อศาลและลูกหนี้ยกข้อต่อสู้เรื่องนี้ขาดอายุความ ศาลก็จะพิพากษายกฟ้อง เป็นต้น

บทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 6 ตั้งแต่มาตรา 193/9 – 193/35 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นเรื่องอายุความเสียสิทธิ แต่ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์ มีความเห็นว่า “อันที่จริงแล้วการเรียกบทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 6 ว่าเป็นอายุความเสียสิทธินั้นไม่ค่อยจะตรงกับความหมายที่เดิยวนักเพราะแม้หนี้ขาดอายุความแล้วผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าหนี้ก็ไม่เสียสิทธิที่มีอยู่แต่อย่างใด กล่าวคือ สิทธิในหนี้ก็ยังคงมีอยู่ไม่ระงับไป สิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาลก็ยังคงมีอยู่ ก่อนที่หนี้จะขาดอายุความเจ้าหนี้มีสิทธิอย่างไร หลังจากหนี้ขาดอายุความแล้วเจ้าหนี้ก็มีสิทธิเช่นนั้นทุกประการ อย่างไรก็ตามแม้เจ้าหนี้จะไม่ได้เสียสิทธิอะไรไปแต่เจ้าหนี้ก็เสียหาย คือ การที่เจ้าหนี้ปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิภายในกำหนดเวลานี้ ทำให้ลูกหนี้ได้สิทธิใหม่ขึ้นมา คือได้

<http://eds.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=e3219000-a732-4425-82c6-b15383355906%40sessionmgr115&vid=2&hid=106>.

<sup>81</sup> กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), น.90 - 92

สิทธิที่จะปฏิเสธไม่ชำระหนี้โดยอ้างเหตุขาดอายุความนั่นเอง (มาตรา 193/10) ดังนั้น มองในแง่นี้ หนี้ที่ขาดอายุความแล้ว เจ้าหนี้ไม่เสียสิทธิอะไรแต่อย่างใด ในทางกลับกันลูกหนี้กลับได้สิทธิใหม่ ขึ้นมาประเภทหนึ่งซึ่งทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียหายหากลูกหนี้ใช้สิทธินั้น ด้วยเหตุผลเพื่อความสะดวก ในการอธิบายและการทำความเข้าใจ ประกอบกับมาตรา 1386 ก็มีการใช้คำว่าอายุความได้สิทธิ บัญญัติไว้ด้วย นักกฎหมายส่วนใหญ่จึงจัดบทบัญญัติในลักษณะ 6 นี้ ว่าเป็นอายุความเสียสิทธิ เพื่อให้เข้าคู่กัน”

## 2.7 กำหนดอายุความ

ในสิทธิเรียกร้องประเภทต่างๆ กฎหมายจะกำหนดอายุความไว้ไม่เท่ากัน การกำหนด อายุความที่แตกต่างนี้อาจขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิทธิเรียกร้องและโอกาสในการพิสูจน์ สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นประการสำคัญ<sup>82</sup> โดยสำหรับกำหนดอายุความในทางแพ่งนั้น บทบัญญัติว่าด้วย เรื่องอายุความตามบรรพ 1 ของกฎหมายเดิมนั้น ไม่ได้มีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ไว้แต่อย่างใด โดยได้ บัญญัติเรื่องกำหนดอายุความไว้ในมาตรา 164 – 168 ของกฎหมายเดิม แต่ตามบทบัญญัติ ของกฎหมายใหม่ได้มีการแยกเรื่องกำหนดอายุความมาบัญญัติไว้ในหมวด 2 ซึ่งเป็นเรื่องกำหนด อายุความไว้โดยเฉพาะ คือ ตั้งแต่มาตรา 193/30 – 193/34<sup>83</sup> โดยอายุความตามสิทธิเรียกร้องทั่วไป จะมีสาระสำคัญตามมาตรา 193/30 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ส่วนอายุความตามสิทธิเรียกร้อง เฉพาะเรื่องนั้นจะมีบทบัญญัติกำหนดอายุความเอาไว้ในบรรพต่างๆ แต่อายุความไม่ว่าจะบัญญัติไว้ใน บรรพใด ไม่ว่าจะเป็นอายุความเสียสิทธิ หรืออายุความได้สิทธิย่อมอยู่ในบังคับของบทบัญญัติ อันเป็นหลักทั่วไปในบรรพ 1 ทั้งสิ้น<sup>84</sup> กำหนดอายุความอาจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

<sup>82</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*, น.249

<sup>83</sup> กำชัย จงจักรพันธ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม เปรียบเทียบนิติกรรม พ.ศ. 2535 กับนิติกรรม พ.ศ. 2468*, (กรุงเทพมหานคร: ท่างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2542), น. 140 อ้างถึงใน วรมน หวังพินิจกุล, “อายุความการใช้สิทธิ เรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.42-43

<sup>84</sup> ศักดิ์ สอนองชาติ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.568

### 2.7.1 กำหนดอายุความตามสิทธิเรียกร้องทั่วไป

กำหนดอายุความตามสิทธิเรียกร้องทั่วไปในกรณีนี้หมายถึง กรณีของสิทธิเรียกร้องบางชนิดที่กฎหมายมิได้กำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องมาใช้อายุความทั่วไปคือ สิบปี ตามมาตรา 193/30 ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี”<sup>85</sup> ซึ่งขั้นตอนในการพิจารณามีดังนี้<sup>86</sup>

(1) พิจารณาวามีกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายพิเศษอื่นใด บัญญัติเรื่องกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะหรือไม่ หากมี กำหนดอายุความก็เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ

(2) หากไม่มีกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายพิเศษอื่นใดบัญญัติเรื่องกำหนดอายุความไว้ก็ให้พิจารณากำหนดอายุความตามที่บัญญัติไว้ในบรรพ 1 ลักษณะ 6 หมวด 2 มาตรา 193/35 , 193/34 , 193/33 , 193/32 และ 193/31

(3) หากพิจารณาตามมาตรา 193/31 ถึง 193/35 แล้ว กรณีไม่สามารถปรับได้กับกำหนดอายุความในมาตราดังกล่าว ก็ให้ใช้กำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

โดยกำหนดอายุความ 10 ปี เป็นกำหนดอายุความทางแพ่งที่ยาวที่สุดที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องในทางศาล มิฉะนั้นสิทธิเรียกร้องเป็นอันขาดอายุความ

### 2.7.2 กำหนดอายุความตามสิทธิเรียกร้องเฉพาะเรื่อง

กำหนดอายุความตามสิทธิเรียกร้องเฉพาะเรื่องอาจมีทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือพระราชบัญญัติอื่นๆ ในส่วนแพ่ง<sup>87</sup> โดยบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดอายุความเฉพาะเรื่องไว้ในพระราชบัญญัติอื่นๆ อีก นอกเหนือไปจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 67 ได้กำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายว่าให้เป็นอันขาดอายุความไปเมื่อพ้นกำหนด 3 ปี นับแต่

<sup>85</sup> ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 15*, น. 249 - 250

<sup>86</sup> กำชัย จงจักรพันธ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 81*, น. 136 - 137

<sup>87</sup> สมพร พรหมพิตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 76*, น. 131

วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นวัตถุอันตราย และผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 12 ได้กำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่าให้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้น 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น และในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด แต่ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายนั้น เป็นต้น<sup>88</sup>

## 2.8 การเริ่มนับอายุความ

หลักเกณฑ์ว่าด้วยอายุความเป็นหลักการที่เกิดจากการสร้างความสมดุลของผลประโยชน์ (Balancing the interests) ที่ขัดแย้งกันระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ เจ้าหนี้ควรมีโอกาสที่จะฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องของตน และไม่ควรมีสิทธิเพราะสิทธิเรียกร้องขาดอายุความก่อนที่สิทธิเรียกร้องจะถึงกำหนดและสามารถฟ้องบังคับได้ ยิ่งไปกว่านั้นเจ้าหนี้ควรรู้หรือมีโอกาสรู้ถึงสิทธิเรียกร้องและรู้ตัวลูกหนี้ที่ต้องรับผิด แต่ก็ควรกำหนดอายุความขึ้นสูงไว้ด้วย ขณะที่ลูกหนี้ก็ควรมีความผูกพันที่จะต้องรับผิดตามสิทธิเรียกร้องก็ตาม แต่ก็ควรผูกพันในระยะเวลาที่จำกัด เพื่อให้ลูกหนี้มีความมั่นคง แน่นนอน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหลักการกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความมีอยู่ 2 แนวทาง

1. หลัก Objective Criterion คือ นับแต่วันที่เกิดข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง หรือนับแต่เวลาที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ ซึ่งยังคงเป็นที่แพร่หลายในหลายประเทศ
2. หลัก Subjective Criterion หรือ หลัก Discoverability test คือ นับแต่เจ้าหนี้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง ซึ่งเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีแนวความคิดว่าหากให้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความไปโดยที่เจ้าหนี้ไม่รู้ถึงสิทธิเรียกร้องของตนก็คงจะไม่ยุติธรรม (ไม่รู้ถึงการผิดสัญญาหรือการกระทำอันเป็นละเมิด) และในบางประเทศนอกจากจะกำหนดให้เริ่มนับแต่เจ้าหนี้รู้หรือควรรู้แล้วยังต้องรู้ตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดด้วย

<sup>88</sup> วรมน หวังพินิจกุล, “อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น. 44

การกำหนดให้อายุความเริ่มนับแต่เจ้าหนั้รู้ถึงสิทธิเรียกร้องจะทำให้อายุความเริ่มนับ ช้าขึ้นในกรณีที่เจ้าหนั้ไม่รู้ถึงสิทธิเรียกร้อง ก็ไม่สมควรที่จะให้อายุความยาวออกไปโดยไม่จำกัด จึงมี การนำหลักอายุความขึ้นสูง หรือ the Long-Stop period มาใช้ คือให้อายุความครบกำหนด เมื่อเวลาผ่านไปตามที่กำหนดนับแต่วันที่เกิดสิทธิเรียกร้อง (when the wrongful act was committed) โดยไม่คำนึงว่าเจ้าหนั้จะรู้/ควรรู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องหรือไม่ เพื่อให้ สอดคล้องกับหลัก Discoverability test ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วประเทศที่ใช้หลักให้เริ่มนับแต่วันที่เกิด สิทธิเรียกร้องจะกำหนดให้อายุความยาวกว่าประเทศที่ใช้หลักให้เริ่มนับแต่เวลาที่เจ้าหนั้รู้/ควรรู้ถึง ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง ซึ่งจะกำหนดอายุความไว้สั้น และจะกำหนดอายุความขึ้นสูงไว้ ควบคู่กันด้วย

ในส่วนของประเทศไทยหลักการเริ่มนับอายุความ ปรากฏใน

มาตรา 193/12 บัญญัติว่า “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้อง ได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องแห่งคดีกระทำกร อยางใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำ การนั้น”

มาตรา 193/13 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนั้ยังไม่อาจบังคับได้จนกว่าจะได้ ทวงถามให้ลูกหนั้ชำระหนั้ก่อน ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาแรกที่อาจทวงถามได้เป็นต้นไป แต่ถ้า ลูกหนั้ยังไม่ต้องชำระหนั้จน กว่าระยะเวลาหนึ่งจะได้ล่วงพ้นไปแล้ว นับแต่เวลาที่ได้ทวงถามหนั้ ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่ระยะเวลานั้นสิ้นสุดไปแล้ว”

โดยบทบัญญัติสองมาตราดังกล่าวถือเป็นบททั่วไปสำหรับการนับอายุความ เว้นแต่ บางกรณีทีกฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจาก การกระทำละเมิด ตามมาตรา 448 มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัว ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ไม่พ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป หรือ อายุความ ฟ้องคดีลามิควรได้ ตามมาตรา 419 ให้นับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนหรือนับแต่ เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น เป็นต้น

### 2.8.1 การเริ่มนับอายุความตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้และการเริ่มนับ อายุความตั้งแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนการกระทำนั้น

ตามมาตรา 193/12 “เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้” หมายความว่า ถ้าสิทธิเรียกร้องถึงกำหนดชำระ หรือไม่มีกำหนดเวลาซึ่งเจ้าหนั้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนั้ชำระได้โดยพลัน อายุความย่อมจะเริ่มนับตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป แต่ถ้าสิทธิเรียกร้องหรือหนั้รายใดยังไม่ถึงกำหนด ชำระ อายุความก็ยังไม่เริ่มนับ เพราะเจ้าหนั้ยังไม่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องนั้นได้

ส่วนการเริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการจำกัดเฉพาะสิทธิเรียกร้องหรือหนี้ซึ่งมีวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นกรงดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นเช่นนี้ ก็เพราะสิทธิเรียกร้องดังกล่าวไม่มีเวลาเริ่มต้นที่เจ้าหนี้อาจจะบังคับได้ ตราบใดที่ลูกหนี้ยังไม่ผิดสัญญา เจ้าหนี้อย่อมไม่มีสิทธิที่จะบังคับลูกหนี้ได้ ดังนั้นอายุความจึงต้องเริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนการกระทำการ

## 2.8.2 การเริ่มนับอายุความในกรณีที่จะต้องมีการทวงถาม

การเริ่มนับอายุความตามมาตรา 193/13 แตกต่างจากมาตรา 193/12 ที่อายุความเริ่มนับตั้งแต่เวลาแรกที่อาจทวงถามได้หรือเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา นับแต่เวลาที่ได้ทวงถาม มิใช่เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ หน้าที่ของเจ้าหนี้ในการบอกกล่าวทวงถาม อาจกำหนดในสัญญาหรือมีบัญญัติไว้ในกฎหมาย เช่น การยืมทรัพย์สินโดยไม่มีกำหนดเวลา คินตามมาตรา 652 ถ้าตามสัญญาหรือตามกฎหมายเจ้าหนี้ไม่มีหน้าที่ต้องทวงถาม เจ้าหนี้อย่อมต้องมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลัน การเริ่มนับอายุความอยู่ในบังคับมาตรา 193/12 ถ้าเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องทวงถามลูกหนี้ก่อน การเริ่มนับอายุความอยู่ในบังคับของมาตรา 193/13 ไม่ว่าเจ้าหนี้จะได้ทวงถามหรือไม่ก็ตาม

การเริ่มนับอายุความในกรณีที่ต้องมีการทวงถาม อาจแยกออกเป็น 2 กรณี กรณีแรกคือ การเริ่มนับอายุความในกรณีที่ต้องมีการทวงถามโดยไม่ต้องให้ระยะเวลา กรณีนี้แม้เจ้าหนี้ไม่ได้ทวงถาม อายุความก็เริ่มนับและการทวงถามก็ไม่จำเป็นต้องให้ระยะเวลาแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้ จะให้ระยะเวลาหรือไม่แล้วแต่เจ้าหนี้ ไม่เป็นเหตุให้การเริ่มนับอายุความเปลี่ยนแปลงไป ส่วนกรณีที่สอง การเริ่มนับอายุความในกรณีที่ต้องมีการทวงถามโดยให้ระยะเวลา อายุความยังไม่เริ่มนับตั้งแต่เวลาแรกที่อาจทวงถามได้ เพราะการทวงถามของเจ้าหนี้จะต้องให้ระยะเวลาแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้ ดังนั้นอายุความจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ระยะเวลาอันได้สิ้นสุดไปแล้ว

หลักทั่วไปในการเริ่มนับอายุความตามมาตรา 193/12 และ 193/13 นี้ใช้กับการเริ่มนับอายุความทุกเรื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีอายุความพิเศษที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าให้เริ่มนับอายุความเมื่อใด ก็ต้องเป็นไปตามนั้น จะนำหลักทั่วไปในมาตรา 193/12 - 193/13 มาใช้บังคับไม่ได้<sup>89</sup>

โดยที่การนับอายุความจะอยู่ภายใต้หลักทั่วไปเกี่ยวกับการนับระยะเวลาด้วย เพราะอายุความเป็นกำหนดระยะเวลาอย่างหนึ่ง โดยการเริ่มนับอายุความจะเป็นไปตาม มาตรา 193/3

<sup>89</sup> กำชัย จงจักรพันธ์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 81, น.207



วรรค 2 ซึ่งห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วย จึงต้องเริ่มนับในวันรุ่งขึ้น วันสุดท้ายแห่งกำหนดอายุความเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ก็นับวันเริ่มทำการใหม่เข้าด้วยตามมาตรา 193/8

## 2.9 อายุความสะดุดหยุดลง<sup>90</sup>

โดยปกติอายุความนั้นเมื่อเริ่มนับแล้ว ก็จะนับต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่หยุดจนครบกำหนดระยะเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อพ้นกำหนดแล้วสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ย่อมเป็นอันขาดอายุความ แต่ก่อนที่สิทธิเรียกร้องจะขาดอายุความ ถ้าหากมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง อายุความก็จะหยุดนับ ระยะเวลาที่ได้ล่วงไปก่อนนั้นย่อมไม่นับเข้าในอายุความ และเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดลงในเวลาใด อายุความก็จะเริ่มนับต่อไปใหม่ตามกำหนดอายุความเดิม การที่อายุความสะดุดหยุดลงแล้วเริ่มนับต่อไปใหม่ มิใช่เป็นการรับรองว่าข้อพิพาทโต้เถียงเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องนั้นไม่มีวันสิ้นสุดยุติ แต่เพราะคู่กรณียังสงวนสิทธิเรียกร้องของตนอยู่โดยมิได้ปล่อยปละละเลย กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นจะต้องเกิดจากการกระทำของลูกหนี้หรือการกระทำของเจ้าหนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง มิใช่เกิดขึ้นเอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติเกี่ยวกับอายุความสะดุดหยุดลงไว้ตั้งแต่มาตรา 193/14 ถึง 193/18

### 2.9.1 เหตุที่จะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง

#### 2.9.1.1 การรับสภาพหนี้โดยลูกหนี้

มาตรา 193/14 บัญญัติว่า “อายุความย่อมสะดุดหยุดลงในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องโดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ ได้ชำระหนี้ได้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกันหรือกระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่า ยอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง

(2) .....

การกระทำของลูกหนี้ซึ่งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14 (1) เรียกว่า การรับสภาพหนี้ ซึ่งแยกได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้

<sup>90</sup> ศักดิ์ สนองชาติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 72*, น.617 - 645



2. ลูกหนี้ชำระหนี้ให้บางส่วนหรือชำระดอกเบี้ยหรือให้ประกันแก่เจ้าหนี้ อันเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้

3. ลูกหนี้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นปริยายว่า ยอมรับสภาพหนี้

### 2.9.1.2 เจ้าหนี้บังคับตามสิทธิเรียกร้อง

มาตรา 193/14 บัญญัติว่า “อายุความย่อมสะดุดหยุดลงในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) .....
- (2) เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้
- (3) เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
- (4) เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา
- (5) เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี”

การกระทำของเจ้าหนี้ซึ่งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นบัญญัติไว้ใน มาตรา 193/14 (2) (3) (4) (5), 193/16, 193/17 และ 193/18 ซึ่งอาจแยกได้เป็น 5 ประการ ดังนี้

1. เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดี (มาตรา 193/14 (2), 193/17)
2. เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย (มาตรา 193/14 (3), 193/18)
3. เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา (มาตรา 193/14 (4), 193/18)
4. เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี (มาตรา 193/14 (5), 193/18)
5. เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ (มาตรา 193/16)

เมื่อเจ้าหนี้ได้กระทำการหนึ่งประการใดใน 5 ประการดังกล่าว ย่อมเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นการกระทำภายในกำหนดอายุความ ถ้ากระทำหลังจากพ้นกำหนดอายุความซึ่งสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้ว ย่อมไม่มีอะไรที่จะสะดุดหยุดลง

### 2.9.2 ผลของการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้หรือการที่เจ้าหนี้บังคับตามสิทธิ

มาตรา 193/15 บัญญัติว่า “เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ระยะเวลาที่ล่วงไป ก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความ

เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้น

ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 193/15 ซึ่งแยกได้เป็น

2 ประการ คือ

1. เมื่ออายุความสะดุดหยุดลง ระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความ
2. เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้น

## 2.10 ผลของอายุความ<sup>91</sup>

เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว หรือล่วงพ้นกำหนดอายุความแล้ว สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ย่อมเป็นอันขาดอายุความ ซึ่งมีผลดังนี้

1. ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง (มาตรา 193/10) แต่ชำระหนี้ไปแล้วเรียกคืนไม่ได้ (มาตรา 193/28 วรรคหนึ่ง)
2. อายุความให้ผลย้อนหลังขึ้นไปถึงวันเริ่มนับอายุความ (มาตรา 193/25)
3. สิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานขาดอายุความ มีผลถึงส่วนที่เป็นอุปกรณ์ด้วย (มาตรา 193/26)
4. สิทธิเรียกร้องขาดอายุความไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง หรือผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้อันตนได้ยึดถือไว้ (มาตรา 193/27)
5. การที่ลูกหนี้รับสภาพความรับผิดชอบโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือโดยการให้ประกัน มีผลผูกพัน (มาตรา 193/28 วรรคสอง)

## 2.11 การตกลงเรื่องอายุความ (ย่นหรือขยายอายุความ)

เหตุผลประการหนึ่งที่ต้องกำหนดอายุความไว้ คือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในเรื่องของความแน่นอนของกิจการและทรัพย์สิน ประชาชนที่ได้ประโยชน์แห่งอายุความคือลูกหนี้ เพราะเมื่อหนี้ขาดอายุความ ลูกหนี้สามารถยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธการชำระหนี้ได้ ดังนั้น อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้จึงต้องมีความแน่นอน ไม่อนุญาตให้บุคคลตกลงกันงดใช้หรือขยายหรือย่นกำหนดอายุความได้ตามความพอใจ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้

<sup>91</sup> เพิ่งอ้าง, น.659 - 667

มาตรา 193/11 บัญญัติว่า “อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น คู่กรณีจะตกลงกันให้งดใช้หรือขยายออกหรือยื่นเข้าไม่ได้”

ตามกฎหมายประเทศไทยถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลไม่อาจอาศัยนิติกรรมกำหนดเกี่ยวกับอายุความให้แตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดได้ หากฝ่าฝืนย่อมตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 150 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1383/2523<sup>92</sup>)

กรณีที่ยื่นหรือยื่นอายุความตามกฎหมาย ปรากฏตามมาตรา 193/19 ถึงมาตรา 193/23 มาตรา 193/17วรรคสอง และมาตรา 193/18 โดยสรุปมี 8 กรณี ได้แก่

1. เจ้าหนี้ฟ้องผิดศาล มาตรา 193/17 วรรคสอง
2. เจ้าหนี้ฟ้องคดีและศาลยกคำฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิที่จะฟ้องใหม่ มาตรา 193/17 วรรคสอง
3. เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการพิจารณา หรือกระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกับการฟ้องคดี แต่ไม่อยู่ในอำนาจ มาตรา 193/18
4. เจ้าหนี้ไม่สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเพราะมีเหตุสุดวิสัย มาตรา 193/19
5. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล มาตรา 193/20
6. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถฟ้องร้องผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ มาตรา 193/21
7. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสามีภริยาฟ้องร้องเอาแก่กัน มาตรา 193/22
8. เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ถึงแก่ความตาย มาตรา 193/23

---

<sup>92</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1383/2523 อายุความที่กฎหมายกำหนด ผู้ใดหาอาจขยายออกหรือยื่นเข้าได้ไม่ ข้อบังคับของบริษัทนายจ้างที่ให้ลูกจ้างยื่นคำร้องขอรับบำเหน็จต่อบริษัทเมื่อพ้นจากการเป็นลูกจ้างภายใน 3 เดือน จึงไม่มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย

## 2.12 การสละประโยชน์แห่งอายุความ<sup>93</sup>

เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว อันเป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้ตามมาตรา 193/10 หากเจ้าหนี้นำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ลูกหนี้ก็มีสิทธิยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ศาลยกฟ้อง ตามมาตรา 193/29 แต่ถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไปตามสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความนั้น ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใดจะเรียกคืนไม่ได้ แม้ว่าลูกหนี้จะไม่รู้ว่าสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้วก็ตาม ถึงแม้จะมีบุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระหนี้แทนตามมาตรา 314 ผลก็คงเป็นเช่นเดียวกันทั้งนี้ตามมาตรา 193/28 วรรคหนึ่ง ตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความนั้น กฎหมายเพียงแต่ให้ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ได้ มิได้บัญญัติว่าหนี้ระงับไป ดังนั้น เมื่อหนี้ยังไม่ระงับ และเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไว้โดยชอบ จึงไม่มีเหตุที่ลูกหนี้จะเรียกคืน มาตรา 408 ในลักษณะลาภมิควรได้ ก็บัญญัติไว้ว่าบุคคลผู้ชำระหนี้ซึ่งขาดอายุความแล้วไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สิน แต่การที่ลูกหนี้อยอมชำระหนี้ ซึ่งขาดอายุความแล้ว โดยไม่ปฏิเสธการชำระหนี้ แม้จะเรียกคืนไม่ได้ ก็ไม่ใช่การรับสภาพหนี้ตามมาตรา 193/14 (1) จึงไม่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง และเริ่มนับอายุความใหม่ เพียงแต่ลูกหนี้ชำระหนี้ไปมากน้อยเท่าใดก็เรียกคืนไม่ได้เท่านั้น ส่วนหนี้ยังไม่ชำระก็ยังคงขาดอายุความเช่นเดิม ลูกหนี้ยังมีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ได้อีกตามมาตรา 193/10 เว้นแต่จะมีพฤติการณ์ที่ถือได้ว่า ลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความตามมาตรา 193/24 ซึ่งจะกล่าวต่อไป

### 2.12.1 หลักของการสละประโยชน์แห่งอายุความ

ประโยชน์แห่งอายุความนั้น อาจสละเสียได้ต่อเมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/24 อันมีความหมายว่าผู้ใดซึ่งได้ประโยชน์จากอายุความ จะสละประโยชน์แห่งอายุความก่อนอายุความครบกำหนดหาได้ไม่ ถ้าฝ่าฝืนกระทำ ย่อมตกเป็นโมฆะ เพราะเป็นการกระทำแตกต่างจากมาตรา 193/24 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้ซึ่งได้ประโยชน์จากอายุความก็คือลูกหนี้ เหตุที่กฎหมายห้ามสละประโยชน์แห่งอายุความก็เพราะในขณะที่ก่อหนี้ ลูกหนี้อยู่ในฐานะเสียเปรียบอาจถูกเจ้าหนี้บีบบังคับให้สละประโยชน์แห่งอายุความได้โดยง่าย ถ้ากฎหมายไม่ห้ามไว้ ความประสงค์ของกฎหมายที่ให้มีกำหนดอายุความย่อมจะไม่เกิดผล แต่เมื่ออายุความครบกำหนดแล้วเจ้าหนี้ไม่อาจบีบบังคับลูกหนี้ได้ ถ้าลูกหนี้สมัครใจสละประโยชน์ ย่อมถือได้ว่าเป็นเจตนาอันแท้จริง กฎหมายจึงรับบังคับให้ตามเจตนา

<sup>93</sup> ศักดิ์ สนองชาติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่* 72, น. 667 - 675

แม้รูปแบบของการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้น แม้มาตรา 193/24 มิได้บัญญัติว่าต้องทำเป็นหนังสือ ก็น่าจะต้องพิจารณาว่านิติกรรมสัญญาที่ก่อกำหนดแบบไว้ อย่างไร หรือกำหนดให้จำต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ เมื่อนิติกรรมสัญญาที่ก่อกำหนดแบบไว้ อย่างไร การสละประโยชน์แห่งอายุความก็น่าจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน เช่น สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ (มาตรา 572) การสละประโยชน์แห่งอายุความ ก็น่าจะต้องทำเป็นหนังสือด้วย การกู้ยืมต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ (มาตรา 653) การสละประโยชน์แห่งอายุความ ก็น่าจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย มิใช่ทำได้โดยปริยายหรือเพียงด้วยวาจา ซึ่งอาจนำสืบพยานบุคคลบิดเบือนความจริงกันได้โดยง่าย

### 2.12.2 ผลของการสละประโยชน์แห่งอายุความ

กำหนดอายุความนั้นมีไว้เพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ลูกหนี้ยอมสละประโยชน์ ย่อมมีผลให้ลูกหนี้ไม่อาจยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ได้ต่อไป อายุความที่ล่วงไปก่อนแล้วเป็นอันไม่นับ และเริ่มนับอายุความต่อไปใหม่เสมือนไม่เคยมีการนับอายุความมาก่อน กำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่นั้น ถ้อยตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิมหรืออายุความเดิม แต่การสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้เมื่อลูกหนี้คนใดสละประโยชน์ ย่อมเป็นโทษแก่ลูกหนี้โดยเฉพาะดังที่มาตรา 193/24 บัญญัติไว้ว่า การสละประโยชน์แห่งอายุความ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกหรือผู้ค้าประกัน บุคคลภายนอกหมายความว่าบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้ตัวลูกหนี้ผู้สละประโยชน์แห่งอายุความนั่นเอง

### 2.12.3 การยกข้อต่อสู้ประเด็นอายุความในชั้นศาล

แม้สิทธิเรียกร้องอายุความจะครบกำหนดแล้ว กฎหมายก็ไม่ได้ห้ามมิให้ เจ้าหนี้ฟ้องร้องอย่างเด็ดขาด เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ ลูกหนี้ต้องยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจึงจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องได้ ถ้าหากลูกหนี้ไม่ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องหาได้ไม่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/29 ทั้งนี้เพราะอายุความนั้น กฎหมายกำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้ไม่ประสงค์ยอมมีสิทธิที่จะสละเสียได้ การไม่ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ จะเป็นโดยลูกหนี้จงใจหรือพลั้งเผลอก็ดีย่อมมีผลอย่างเดียวกัน อายุความที่ล่วงไปแล้วจึงไม่เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าลูกหนี้เป็นหนี้จริงและยังไม่ชำระ ศาลย่อมจะพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่นเจ้าหนี้โดยไม่คำนึงถึงอายุความ แม้บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความจะเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่การที่ลูกหนี้จะอ้างเอา

ประโยชน์จากอายุความหรือไม่นั้นเป็นสิทธิเฉพาะตัวของลูกหนี้ หากเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนไม่ ศาลจึงไม่อาจหยิบยกอายุความที่ครบกำหนดแล้วขึ้นวินิจฉัยได้เองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า อายุความอาจแยกพิจารณาได้เป็น กำหนดอายุความตามสิทธิเรียกร้องทั่วไป หมายถึง สิทธิเรียกร้องบางชนิดที่กฎหมายมิได้กำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องมาใช้อายุความทั่วไป คือ สิบปี ตามมาตรา 193/30 และกำหนดอายุความตามสิทธิเรียกร้องเฉพาะเรื่องอาจมีทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือพระราชบัญญัติอื่นๆ ในส่วนแพ่ง แต่อายุความไม่ว่าจะบัญญัติไว้ในบรรพใด ไม่ว่าจะเป็นอายุความเสียสิทธิ หรืออายุความได้สิทธิ ย่อมอยู่ในบังคับของบทบัญญัติอันเป็นหลักทั่วไปในบรรพ 1 ส่วนการเริ่มนับอายุความนั้น มีการเริ่มนับอายุความตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้และการเริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาที่ฝ่าฝืนการกระทำนั้น ตามมาตรา 193/12 และการเริ่มนับอายุความในกรณีที่จะต้องมีการทวงถามตามมาตรา 193/13 เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว อันเป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้ตามมาตรา 193/10 หากเจ้าหนี้นำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ลูกหนี้ก็มีสิทธิยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ศาลยกฟ้อง ตามมาตรา 193/29 แต่ถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไปตามสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความนั้น ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใดจะเรียกคืนไม่ได้ แม้ว่าลูกหนี้จะไม่รู้ว่าสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้วก็ตาม

### บทที่ 3

#### หลักเกณฑ์ของอายุความละเมิดตามกฎหมายไทย

คดีละเมิดเป็นคดีแพ่ง มีสิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ความเสียหายในการกระทำผิดกฎหมาย การใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ ผู้เสียหายจะต้องร้องขอให้ศาลสั่งบังคับชำระหนี้ และการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเรียกว่าอายุความ การกระทำผิดกฎหมายอันเป็นมูลละเมิดนั้นอาจเป็นความผิดอาญาด้วย กฎหมายได้บัญญัติถึงการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การถือข้อเท็จจริงและอายุความเป็นต้น<sup>1</sup>

อายุความละเมิดตามกฎหมายไทยตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 852 และประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส มาตรา 60<sup>2</sup>

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 852 มีความว่า

“ The claim for compensation for any damage arising from an unlawful act is barred by prescription in three years from the time at which the injured party has knowledge of the injury and of the destiny the person bound to make compensation; in the absence of such knowledge, in thirty years from the commission of the act.

If the person bound to make compensation has acquired anything by the unlawful act at the expense of the injured party, he is, even after lapse of the period of prescription, bound to return if under the provisions relating to return of unjustified benefits”

<sup>1</sup> พจน์ ปุษปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), น. 676

<sup>2</sup> ไพจิตร บุญญพันธุ์, กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2546), น.140 - 141



ซึ่งศาสตราจารย์ ไพจิตร ปุญญพันธ์ แปลเป็นภาษาไทยดังต่อไปนี้<sup>3</sup>

“สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดจากการละเมิดนั้น ถ้ามิได้ฟ้องเสียภายในสามปีนับแต่เวลาที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการละเมิดและตัวบุคคลผู้จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ย่อมเป็นอันขาดอายุความ ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่รู้ดังกล่าว ต้องฟ้องคดีภายในสามสิบปีนับแต่เวลากระทำละเมิด

ถ้าบุคคลใดจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ทรัพย์สินหนึ่งสิ่งใดมาโดยการละเมิดนั้น เป็นทางให้ผู้เสียหายเสียเปรียบ บุคคลนั้นจะต้องคืนทรัพย์สินนั้นตามบทบัญญัติเกี่ยวกับการคืนลาภอันมิควรได้ (unjustified benefits) แม้จะล่วงพ้นกำหนดเวลาอายุความดังกล่าวไปแล้วก็ตาม”

ประมวลกฎหมายวิธีสบ มาตรา 60 วรรคแรกและวรรคสอง (ในขณะนั้น) มีความดังนี้

“The claim for compensation or general damage is barred after one year from the date when the prejudiced party has received knowledge of the damage and of the person liable, but in any case after ten years from the date

Where the action is based on a tort which the penal law prescribes a longer period of limitation, then the latter shall also apply to the civil claim.

If the tort gives rise to a demand against the injured party, the latter may also repudiate the demand, if his claim arising out of the tort is barred by the statute of limitation.”

ซึ่งศาสตราจารย์ ไพจิตร ปุญญพันธ์ แปลเป็นภาษาไทยดังต่อไปนี้<sup>4</sup>

“การฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนหรือให้ใช้จำนวนเงินเป็นค่าเสียหายทางศีลธรรม มีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้ก่อการละเมิด และไม่ว่ากรณีใด ต้องฟ้องภายในสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

อย่างไรก็ตาม ถ้าค่าสินไหมทดแทนนั้นเนื่องมาจากการกระทำผิดซึ่งต้องรับโทษทางอาญานั้นมีกำหนดอายุความยาวกว่า ก็ให้ใช้อายุความที่ยาวกว่านี้ในการฟ้องคดีทางแพ่ง”

ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศจะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

<sup>3</sup> เพิ่งอ้าง, น.140

<sup>4</sup> เพิ่งอ้าง, น.141

### 3.1 อายุความละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิอื่นที่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเพราะการกระทำละเมิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บุคคลผู้มีสิทธิจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในแต่ละกรณีด้วย หากผู้มีสิทธิมิได้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือที่เรียกว่าฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนภายในเวลาที่กำหนดแล้ว เรียกว่าสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความ ซึ่งหมายความว่า หากมีการฟ้องร้องและผู้ทำละเมิดหรือผู้ฟ้องต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนยกเอาอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลก็ต้องยกฟ้อง<sup>5</sup>

โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 บัญญัติว่า

“ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของละเมิดจะได้บัญญัติมาตรา 448 ไว้ในเรื่องของอายุความ ก็มีได้หมายความว่าอายุความหรือกำหนดเวลาในการใช้สิทธิเรียกร้องเพราะละเมิดนั้นจะสามารถใช้มาตรา 448 ได้ทุกกรณี เนื่องจากมาตรา 448 กำหนดไว้เฉพาะอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้อง “ค่าเสียหาย” เท่านั้น ไม่รวมค่าสินไหมทดแทนประการอื่น เช่น การเรียกทรัพย์สินจากบุคคลผู้เอาทรัพย์สินไป<sup>6</sup> การเรียกทรัพย์สินเป็นเรื่องเจ้าของกรรมสิทธิ์ติดตามเอาทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ส่วนการใช้ราคานั้นไม่ใช่ค่าเสียหาย แต่เป็นสิ่งมาแทนตัวทรัพย์สิน ไม่มีกำหนดอายุความต้องใช้อายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30<sup>7</sup>

<sup>5</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2558), น. 375

<sup>6</sup> เพิ่งอ้าง, น.376

<sup>7</sup> ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, หลักกฎหมายละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ วิญญูชน จำกัด, 2555), น.225

ค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 อาจหมายถึง<sup>8</sup>

- 1) ในกรณีทรัพย์ หากเอาทรัพย์ของเขาไป ค่าเสียหายอาจหมายถึงค่าขาดประโยชน์ในการใช้ทรัพย์ หากทำให้ทรัพย์ของเขาเสียหาย ค่าเสียหายอาจหมายถึงค่าซ่อม
- 2) ในกรณีความเสียหายต่อชีวิต ค่าเสียหายอาจหมายถึงค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอย่างอื่น ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย ค่าเสียหายที่ขาดการทำคุณในครัวเรือน ค่าเสียหายที่ขาดการทำอุตสาหกรรม ค่าขาดไร้อุปการะ
- 3) ในกรณีความเสียหายต่อร่างกายอนามัย ค่าเสียหายอาจหมายถึงค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างเจ็บป่วย ค่าเสียความสามารถประกอบการทำงานในอนาคต ค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน ค่าเสียหายที่ขาดการทำคุณในครัวเรือน ค่าเสียหายที่ขาดการทำอุตสาหกรรม
- 4) ในกรณีความเสียหายต่อเสรีภาพ ค่าเสียหายอาจหมายถึงค่าขาดการงาน ค่าเสียหายที่มีตัวเงิน ค่าเสียหายที่ขาดการทำคุณในครัวเรือน ค่าเสียหายที่ขาดการทำอุตสาหกรรม
- 5) ในกรณีความเสียหายต่อชื่อเสียง ค่าเสียหายอาจหมายถึงความเสียหายที่ได้รับกับชื่อเสียง
- 6) ในกรณีความเสียหายต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ค่าเสียหายอาจเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วแต่กรณี

การกระทำละเมิดเป็นนิติเหตุ ก่อให้เกิดหนี้ค่าสินไหมทดแทน จึงใช้หลักกฎหมายเรื่องนี้มาปรับกับการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยถือว่าลูกหนี้ คือ ผู้ทำละเมิดผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206 โดยที่การทำละเมิดเป็นการกระทำต่อสิทธิของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะป็นสิทธิในเนื้อตัว ร่างกาย หรือสิทธิในทรัพย์สิน กฎหมายจึงกำหนดวันเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันทำละเมิดเป็นต้นไป มีหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/12 ตอนท้ายที่ให้เริ่มนับอายุความแต่เวลาที่ฝ่าฝืนการกระทำนั้น ซึ่งรับกับกำหนดอายุความละเมิดในมาตรา 448 ซึ่งมาตรา 448 มีเงื่อนไขเพิ่มเติมในการเริ่มนับอายุความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายว่าไม่ให้นับแต่วันทำละเมิดอย่างเดียว กล่าวคือ ถ้าเป็นอายุความอย่างยาว 10 ปี ก็ให้เริ่มนับแต่วันทำละเมิดโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้เสียหายจะรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ทำละเมิดหรือไม่ แต่ถ้าเป็นอายุความอย่างสั้นหนึ่งปี จึงให้เพิ่มเงื่อนไขให้ผู้เสียหายต้องรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัว

<sup>8</sup> ศันสน์ภรณ์ โสคติพันธุ์, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น.376

ผู้ฟังจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งอาจเกินหนึ่งปีนับแต่วันทำละเมิดก็ได้ แต่ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันทำละเมิด<sup>9</sup>

ตามปกติการละเมิดมักจะมีมูลจากการกระทำผิดอาญา มาตรา 448 วรรคสอง จึงโยงไปใช้อายุความอาญาที่ยาวกว่าบังคับ ในการนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ดังนี้ คือ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้น ย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่กฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตจะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความที่ผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับลงตามกฎหมายลักษณะอาญา ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์<sup>10</sup>

อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดเป็นอายุความเสียสิทธิ อยู่ภายใต้บังคับของหลักทั่วไปอันเกี่ยวกับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/9 – 193/35

หลักทั่วไปในมาตรา 193/9 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใด ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ”

มาตรา 193/30 บัญญัติว่า “อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี”

มาตรา 193/10 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้”

<sup>9</sup> สมพร พรหมพิตร, กฎหมายแพ่งว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), น.158

<sup>10</sup> เพ็งอ้วน, น.159

หลักทั่วไปดังกล่าวย่อมนำมาใช้แก่มาตรา 448 ด้วย ฉะนั้น ถ้าไม่ฟ้องเรียกค่าเสียหาย อันเกิดแต่มูลละเมิด (การกระทำผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย) ตามมาตรา 448 ย่อมขาดอายุความ อย่างไรเรียกว่าค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด อย่างไรเป็นการเรียกร้องอื่นอันมิใช่ค่าเสียหาย ในมูลละเมิด<sup>11</sup> จะกล่าวเป็นลำดับต่อไป

### 3.1.1 กำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด

อายุความแห่งสิทธิเรียกร้องในหนี้มูลละเมิดมี 2 ตอน อายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ทำละเมิดตอนหนึ่ง อายุความ 10 ปี นับแต่วันทำละเมิดอีกตอนหนึ่ง ซึ่งแม้ผู้เสียหายจะมิรู้ถึงการละเมิด หรือมิรู้ตัวผู้ทำละเมิด ถ้าเกิน 10 ปี นับแต่วันทำละเมิดก็เป็นอันขาดอายุความ รู้คือรู้ข้อเท็จจริง ไม่ใช่รู้ข้อกฎหมายซึ่งเกิดจากข้อเท็จจริงที่รู้<sup>12</sup>

#### 3.1.1.1 มาตรา 448 วรรคแรก : อายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งไม่เป็นความผิดอาญา

กำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายโดยการฟ้องร้องทางแพ่งประการ เดียวนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคแรก จะแบ่งออกเป็นสองกรณี ดังต่อไปนี้

##### (1) อายุความ 1 ปี นับแต่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ ค่าสินไหมทดแทน

สำหรับกรณีอายุความ 1 ปี นั้น จะเริ่มนับได้เมื่อเข้าเงื่อนไขทั้งสอง ประการด้วยกัน คือ นับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิด และนับแต่ผู้เสียหายรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหม ทดแทน ซึ่งหมายความว่าอายุความจะเริ่มนับได้ ไม่เพียงแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดเท่านั้น แต่ผู้เสียหายจะต้องรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย<sup>13</sup>

<sup>11</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: มีสมบัติการพิมพ์, 2548), น. 294

<sup>12</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2526), น. 320

<sup>13</sup> ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น. 369 - 372

สำหรับการที่ผู้เสียหาย “รู้” ถึงการละเมิดนั้น ย่อมหมายถึงรวมถึงกรณีที่ผู้มีสิทธิคนอื่น “รู้” ถึงการละเมิดด้วย เพราะกรณีความเสียหายต่อชีวิตนั้น จะให้ผู้เสียหายซึ่งสิ้นชีวิตไปแล้วรู้ถึงการละเมิดก็คงจะไม่ได้ และคำว่า การละเมิดก็คงมิได้หมายความถึงการกระทำละเมิดครบองค์ประกอบตามมาตรา 420 เท่านั้น แต่รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว กฎหมายสันนิษฐานให้บุคคลบางคนต้องรับผิดชอบ ในส่วนของ “ผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน” นั้นก็มีหลายคน ดังนี้<sup>14</sup>

- 1) ผู้ทำละเมิด สำหรับผู้ทำละเมิดย่อมเป็นบุคคลแรกที่พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างไม่มีปัญหา
- 2) ผู้ที่กฎหมายกำหนดให้ร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้อื่น อันได้แก่
  - 2.1) นายจ้าง
  - 2.2) ตัวการ
  - 2.3) บิดามารดา
  - 2.4) ผู้อนุบาล
  - 2.5) ครูบาอาจารย์
  - 2.6) ผู้ดูแลผู้ไร้ความสามารถทางข้อเท็จจริง
- 3) ผู้ที่กฎหมายสันนิษฐานให้รับผิดชอบแม้ไม่มีการกระทำละเมิดตามมาตรา 420
  - 3.1) เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์
  - 3.2) ผู้ครองหรือเจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง
  - 3.3) ผู้อยู่ในโรงเรือน
  - 3.4) ผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะ

#### (ก) รู้ถึงการละเมิด

ที่ว่า “รู้” ย่อมหมายถึง ผู้เสียหายเป็นคนรู้ และไม่ต้องถึงขนาดที่รู้ว่าการกระทำของจำเลยนั้น จำเลยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เพียงแต่รู้ว่ามี ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะการกระทำของจำเลยก็พอแล้ว ส่วนจำเลยจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ นั้นเป็นเรื่องที่ศาลจะวินิจฉัยเอง<sup>15</sup>

<sup>14</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น. 367

<sup>15</sup> วิชา มหาคุณ, *หลักกฎหมายละเมิด ศึกษาจากคำพิพากษาฎีกา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2523), น.127

การรู้นั้นต้องพิจารณาเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายผู้เสียหายกับฝ่ายผู้ทำละเมิด สำหรับฝ่ายผู้เสียหายถ้าเป็นบุคคลธรรมดาเมื่อมีผู้ทำละเมิดยอมถือได้ว่าผู้เสียหายได้รู้ถึงการทำละเมิดเพราะไม่มีปัญหาว่าใครคือผู้เสียหายที่ควรรู้ แต่ถ้าเป็นนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย จะถือว่านิติบุคคลนั้นรู้เมื่อใด ต้องถือว่านิติบุคคลนั้นรู้เมื่อผู้มีอำนาจเป็นผู้แทนของนิติบุคคลนั้นได้รู้ถึงตัวบุคคลที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน<sup>16</sup>

### (ข) รู้อำนาจผู้ฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน<sup>17</sup>

ฝ่ายผู้ทำละเมิดนั้นบางกรณีอาจรู้อำนาจผู้ทำละเมิดได้แน่ชัด เช่น คนขับรถชน ผู้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาท แต่บางกรณีก็อาจยังไม่ทราบตัวผู้ทำละเมิด เช่น คนขับรถชนแล้วหลบหนี ต้องสืบหาว่าคือผู้ใดและใครคือนายจ้าง หรือบางกรณีมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น แต่เกิดจากการกระทำของบุคคลหลายคนยังไม่เป็นการแน่นอนว่าคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนในจำนวนนั้นเป็นคนทำเพราะมีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่หลายคนจึงต้องมีการสอบสวนเสียก่อนจนกว่าจะรู้อำนาจผู้ฟ้องว่าเป็นใคร และถ้าผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลจะถือว่านิติบุคคลรู้ก็ต่อเมื่อมีการเสนอผลการสอบสวนไปถึงผู้ที่มีอำนาจแล้วจึงจะถือว่ารู้

### ส่วนที่ว่า “ผู้จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน”

(the person bound to make compensation) กฎหมายมิใช้คำว่า “ผู้ทำละเมิด” จึงไม่หมายถึงแต่เพียงผู้กระทำละเมิดหรือร่วมกระทำละเมิดเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นหรือในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะทรัพย์สินของตัว เช่น นายจ้าง (ฎีกาที่ 331/2550) ตัวการ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ หรือบุคคลที่รับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของสัตว์ ผู้ครองโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นชำรุดบุกร่อง ฯลฯ เป็นต้น<sup>18</sup>

<sup>16</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น.307

<sup>17</sup> *เพ็งอ้าง*, น.307 - 313

<sup>18</sup> ไพจิตร บุญญพันธุ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2558), น.239



## 1) ผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดา

หากผู้ทำละเมิดตั้งแต่วันที่รู้ว่าตนได้รับความเสียหาย อายุความ 1 ปี นับแต่วันนั้น ส่วนวันที่ผู้ต้องหาจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ถ้าฟ้องคดีภายหลังวันรู้ถึงการละเมิดเกิน 1 ปี โจทก์ต้องนำสืบว่าเพิ่งรู้ตัวผู้ทำละเมิด ฉะนั้น ในการฟ้องกรณีเพิ่งรู้ตัวเช่นนี้โจทก์จะต้องฟ้องเสียภายใน 1 ปี นับแต่วันรู้

## 2) ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล

การจะถือว่านิติบุคคลผู้ต้องหาต้องรับผิดชอบเมื่อใดนั้น ต้องถือเอาวันที่ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลนั้นรู้ตัวบุคคลผู้ต้องหาต้องรับผิดชอบ จึงต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่วันที่มีอำนาจทำการแทนรู้ เช่น กระทรวง ได้แก่ ปลัดกระทรวง กรม ได้แก่ อธิบดี เทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรี กรมต่างๆ ในกองทัพ ได้แก่ แม่ทัพบก แม่ทัพเรือ แม่ทัพอากาศ (กรมในสังกัดกองทัพไม่เป็นนิติบุคคล แต่กองทัพเป็นนิติบุคคล) เป็นต้น

ส่วนการที่กรรมการสอบสวนแล้วสรุปความเห็นว่าจะต้องรับผิดชอบเป็นเรื่องกรรมการผู้ต้องหาต้องรับผิดชอบ แต่การที่กรรมการผู้เช่นนี้ไม่ใช่กรณีตัวการมอบอำนาจให้ตัวแทนไปดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797 จึงจะถือว่าโจทก์ได้รู้ถึงตัวผู้กระทำละเมิดหาได้ไม่ ต้องถือว่าผู้มีอำนาจชี้ขาดได้รู้ถึงตัวผู้ต้องหาซึ่งฟ้องคดีใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นวันเริ่มต้นนับอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 99/2521)

การที่ตั้งกรรมการสอบสวน กรรมการต้องสอบสวนจนรู้แน่นอนว่าใครเป็นผู้ต้องร่วมรับผิดชอบ ไม่จำเป็นต้องรู้พฤติการณ์ของแต่ละคนว่าใครทำอะไรบ้างซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดที่ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัย กรรมการเพียงแต่สอบสวนให้รู้ตัวแน่นอนเท่านั้นว่าใครจะต้องร่วมรับผิดชอบ บางครั้งกรรมการอาจเห็นไม่ลงรอยกันมีการตั้งกรรมการใหม่เพื่อสอบสวนให้แน่ชัดว่าใครต้องรับผิดชอบ หลักวินิจฉัยจึงอยู่ที่ตัวบทว่าผู้ต้องหาบุคคลผู้จะฟ้องคดีใช้ค่าสินไหมทดแทน ถ้ารู้ตัวแล้วจะอ้างว่าต้องให้กรรมการพิจารณาใหม่เพื่อยืดอายุความออกไปอีกหาได้ไม่ เว้นแต่จะยังไม่รู้ตัวผู้ต้องหาต้องรับผิดชอบจริงๆ

การที่กรรมการเสนอผลการสอบสวนที่ผู้ต้องหาจะต้องรับผิดชอบให้หัวหน้าส่วนราชการผู้มีอำนาจทราบแล้ว ยังมีระเบียบภายในต้องส่งให้ผู้นั้นผู้นี้พิจารณาอีกหรือไม่ก็ไม่สำคัญ เช่น กรรมการสอบสวนจนรู้ตัวผู้ต้องหาต้องรับผิดชอบและอธิบดีได้รับรายงานแล้ว ยังจะต้องส่งให้

นิติกร กองนิติการพิจารณาอีกชั้นหนึ่งนั้น จะยกเอาระเบียบหรือวิธีการปฏิบัติภายในเช่นนี้มาอ้างว่า ยังไม่รู้ตัวแน่นอนเพื่อขยายอายุความออกไปอีกไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 123/2504)

เมื่อรู้ตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบตามที่คณะกรรมการสอบสวนแล้ว แม้จำนวนเงิน จะยังไม่แน่นอนว่าจะต้องรับผิดชอบเพียงใด จะต้องหาความรู้ที่เอาเองภายในระยะเวลา 1 ปี ที่กฎหมาย กำหนดให้ฟ้องร้อง จะอ้างว่าต้องให้กรรมการ (ตรวจเงินแผ่นดิน) ตรวจบัญชีเสียก่อน เพื่อเริ่มนับ อายุความตั้งแต่รู้จำนวนเงินที่จะต้องชดใช้ก็ไม่ได้เช่นกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 137/2507)

ในกรณีที่รู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบแล้วตั้งแต่แรกโดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวน จะอ้างเหตุอื่นมาขยายอายุความไม่ได้ เช่น คณะกรรมการตรวจสอบบัญชีการเงินแผนกมหาดไทย พบว่าจำเลยที่ 2 ยืมเงินราชการไป 5 ครั้ง โดยจำเลยที่ 1 เป็นผู้ให้ยืมโดยไม่มีงบประมาณและ โครงการไม่ชอบด้วยระเบียบ ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมีหนังสือสอบถามจำเลยที่ 1 ว่าจะยอมชดใช้ หรือไม่ ถ้าไม่ยอมจะต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมติคณะรัฐมนตรี และอาจจะมีผู้อื่นต้องร่วม รับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ที่ 2 ด้วยก็ได้ นั้น ไม่เป็นข้อที่ยกขึ้นมาขยายอายุความสิทธิเรียกร้องของโจทก์ได้ ในเมื่อโจทก์รู้ตัวผู้จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ส่วนจะมีผู้ใดอีกที่จะต้องร่วมรับผิดชอบด้วยอีก หรือไม่ เป็นอีกเรื่องหนึ่งไม่อาจนำมาอ้างสำหรับผู้รู้ตัวว่าต้องรับผิดชอบแล้วได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1306/2515)

คณะกรรมการรายงานให้นายกเทศมนตรีทราบ 10 พฤศจิกายน 2532 แต่ยังไม่ฟ้องไม่ได้เพราะต้องรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบเสียก่อนตามระเบียบ ต่อมาผู้ว่าราชการ จังหวัดเห็นชอบต่อรายงานแล้วในวันที่ 3 กันยายน 2533 จึงถือได้ว่านายกเทศมนตรีรู้ถึงการละเมิด และผู้ทำละเมิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 5894/2539)

ตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางแพ่งแล้ว แต่ยังไม่พิจารณาไม่เสร็จ กองการ สอบสวนและนิติกร กรมการปกครองมีความเห็นว่าผลการสอบสวนมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะดำเนิน คดีอาญา ฟ้องคดีแพ่งและรายงานต่อรัฐมนตรี ถือว่ากระทรวงมหาดไทยรู้ถึงการกระทำละเมิด และตัวผู้ทำละเมิดแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 8414/2552)

สหกรณ์ฟ้องผู้จัดการซึ่งทำละเมิดทำให้สหกรณ์เสียหายเพราะสินค้าขาดบัญชี ไปตามที่กรมตรวจบัญชีตรวจพบ คณะกรรมการสหกรณ์ประชุมเมื่อ 10 พฤศจิกายน เห็นว่า การตรวจสอบดังกล่าวถูกต้อง แต่ผู้จัดการขอให้ตรวจใหม่ ต่อมามีการประชุมในวันที่ 4 และ 17 ธันวาคม โดยที่ไม่ได้พิจารณาเรื่องเรียกค่าเสียหายเลย เช่นนี้ถือว่าสหกรณ์รู้การละเมิดและรู้ตัว เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน (ฎีกาที่ 153/2535)

แต่ถ้านิติบุคคลได้มอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่คนใดมีอำนาจดำเนินคดีละเมิด แทนแล้ว ถือว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นเป็นผู้แทนของนิติบุคคล เมื่อผู้นั้นรู้จักถือว่านิติบุคคลรู้ด้วยแล้ว<sup>19</sup>

คำพิพากษาฎีกาที่ 8122/2548 ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการละเมิด พ.ศ. 2529 ข้อ 9 ได้มอบหมายการปฏิบัติราชการให้ผู้อำนวยการกอง ได้แก่ ผู้อำนวยการกอง กองก่อสร้างและบูรณะของกรุงเทพมหานคร โจทก์ เป็นผู้มีอำนาจในการเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดแก่โจทก์ชดใช้ค่าเสียหายการที่ผู้อำนวยการกองดังกล่าวเรียกร้องให้จำเลยที่ 2 ชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิด จึงเป็นการกระทำในฐานะเป็นผู้แทนของโจทก์ มิใช่ในฐานะเป็นส่วนราชการของโจทก์เพียงอย่างเดียว และการที่พันตำรวจโท ธ. มีหนังสือแจ้งคดีให้ผู้อำนวยการกองทราบ ว่า จำเลยที่ 1 เป็นคนขับรถ และจำเลยที่ 2 เป็นเจ้าของรถยนต์บรรทุกคันที่เกิดเหตุ โดยผู้อำนวยการกองลงชื่อรับทราบและมีคำสั่งให้ดำเนินการต่อไปเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2537 มีผลผูกพันโจทก์ จึงต้องถือว่าโจทก์ได้รู้ถึงละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องจะต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทนอย่างช้าที่สุดในวันที่ 20 กรกฎาคม 2537 โจทก์ฟ้องคดีวันที่ 21 มกราคม 2542 พันกำหนด 1 ปี นับแต่วันดังกล่าว จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง

จากคำพิพากษาฎีกาที่ยกมาข้างต้น กล่าวได้ว่า การที่จะถือว่าส่วนราชการที่เป็นนิติบุคคล เช่น กรม กระทรวง ทราบการละเมิดนั้น ไม่ถือวันที่เจ้าหน้าที่ชั้นรองเสนอเรื่อง แต่ถือวันที่ผู้มีอำนาจกระทำการในนามกรม กระทรวงนั้นได้ทราบ<sup>20</sup>

แต่อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 5688/2554 พิพากษาว่า คณะกรรมการสอบสวนความรับผิดชอบทางแพ่งได้สอบสวนเสร็จตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม 2538 ย่อมนับอายุความเมื่ออธิบดีได้ทราบเรื่อง อย่างไรก็ตาม คดีนี้โจทก์นำมาฟ้องเมื่อเวลาล่วงเลยไปถึง 9 ปี

<sup>19</sup> วารีนาสกุล, ปรับปรุงโดย จรัญ ภัคดิธนากุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยามพับลิชชิ่ง จำกัด, 2559), น.384

<sup>20</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมณภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุ่นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395 - 452, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น.278

โจทก์จะต้องนำสืบว่ามีเหตุผลอย่างไร ทำให้การดำเนินการล่าช้า เมื่อไม่มีการนำสืบในข้อนี้ ศาลเห็นว่า พยานโจทก์มีพิรุณและเห็นว่าพยานหลักฐานต่างๆ ได้ส่งให้กองนิติการเป็นเวลาหลายปีแล้ว แสดงว่า โจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 5688/2554 จะเห็นได้ว่า แม้อธิบดีจะเพิกทราบถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิด แต่การที่โจทก์นำมาฟ้องเมื่อเวลาล่วงเลยไปถึง 9 ปี โดยมีได้นำสืบว่ามีเหตุอันสมควรอย่างไร จึงทำให้การดำเนินการล่าช้า ศาลเห็นว่าพยานโจทก์มีพิรุณและเห็นว่าพยานหลักฐานต่างๆ ได้ส่งให้กองนิติการเป็นเวลาหลายปีแล้ว แสดงว่าโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ คำพิพากษาฎีกานี้แสดงให้เห็นว่าศาลเห็นถึงความสำคัญของเจตนารมณ์ของบทบัญญัติว่าด้วยอายุความดังที่ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้เคยมีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 23/2519 ความว่า “กฎหมายเรื่องอายุความนั้นเห็นได้ว่ามีไว้เพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ เพราะยิ่งนานก็ยิ่งหาหลักฐานสนับสนุนข้อต่อสู้ยากขึ้น ความแน่นอนของพยานหลักฐานก็น้อยลง จึงน่าจะตีความในทางเป็นคุณแก่ลูกหนี้ผู้ต้องเสียประโยชน์ในมูลหนี้เกี่ยวกับทบวงการเมืองนิติบุคคลมีระเบียบโอเอชซักซ่า เป็นเรื่องที่ทางราชการต้องรับผิดชอบ ไม่ใช่กลับเป็นผลร้ายแก่บุคคลที่มีกิจการเกี่ยวข้องกับทางราชการ ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องอายุความ.....”<sup>21</sup> ซึ่งกรณีดังกล่าวหน่วยงานของราชการและผู้มีหน้าที่กำกับดูแลควรกำกับดูแลให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และเพื่อประโยชน์ในแง่ของพยานหลักฐาน

โดยกรณีผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลนั้น ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่าผู้แทนนิติบุคคลในที่นี่ คงไม่ถูกจำกัดเพียงผู้แทนนิติบุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดเท่านั้น แต่รวมถึงผู้แทนนิติบุคคลทุกคนหรือตัวแทนที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ด้วย การที่คณะกรรมการได้สวนหาผู้รับผิดชอบทราบแล้ว แม้ยังไม่รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบก็ควรต้องเริ่มนับอายุความแล้ว<sup>22</sup> (หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1416/2520)

โดยท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1008/2522 ซึ่งพิพากษาว่า อธิบดีกรมทางหลวงเป็นผู้แทนของกรมทางหลวงแต่ผู้เดียว เจ้าหน้าที่อื่นๆ หากใช้ผู้แทนไม่ ฉะนั้น เมื่อปรากฏว่าอธิบดีได้ทราบถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ฟ้องจะใช้ค่าสินไหม

<sup>21</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 23/2519 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, น. 21

<sup>22</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 20*, น.291 - 292

ทดแทนนับถึงวันฟ้องยังไม่เกิน 1 ปี คดีจึงยังไม่ขาดอายุความ ซึ่งศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ มีความเห็นว่า “ผู้จัดการ ผู้แทนและตัวแทนนิติบุคคลมีความหมายที่ควรเข้าใจให้ถูกต้องว่าเป็นใคร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 74 กล่าวถึงผู้แทนทั้งหลายของนิติบุคคล และเป็นที่ยึด อ้างตามวรรค 2 ของมาตรานี้ว่า ผู้จัดการทั้งหลายและผู้แทนอื่นๆ ทั้งหลายที่ลงมือทำการและ ออกเสียงลงมติให้ทำการนอกวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลอื่น คือมีผู้แทนได้หลายคนหลายตำแหน่งมิใช่จะมีได้แต่คนเดียว ที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 24 กันยายน 2515 ข้อ 32 วรรค 2 ว่า กรมมืออธิบดีเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการ รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกรม นั้น หมายความว่าถึงตัวบุคคลผู้รับผิดชอบในการบังคับบัญชาการงาน หาใช่ว่ากรมมีผู้แทนแต่ผู้เดียว คืออธิบดีเท่านั้นไม่ ถ้าคนขับรถของกรมขับรถชนใคร โดยละเมิดในหน้าที่ กรมก็ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 วรรคแรก ไม่ใช่ต้องอธิบดีขับรถชนเขาเอง กรมจึงจะต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าจะกล่าวว่าอธิบดีคือผู้จัดการนิติบุคคล และเป็นผู้แทนกรมแต่ผู้เดียวที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจว่าผู้ใดจะละเมิดให้กรมเสียหาย ผู้แทนอื่นๆ ทั้งกรมไม่เกี่ยว ก็คงจะถูกต้อง เพราะผู้แทนนิติบุคคลมีได้หลายคน ไม่ใช่มีได้คนเดียว เป็นปัญหาแต่เพียงว่าอำนาจหน้าที่ของผู้แทนเหล่านั้นแต่ละคนมีแตกต่างกันเท่านั้น<sup>23</sup>

นอกจากนี้ ท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ ได้มีหมายเหตุท้าย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 874/2551 ซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่า “ โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัท มหาชนจำกัด ย่อมต้องแสดงออกโดยผู้แทนของโจทก์คือกรรมการผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อแทนโจทก์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 70 วรรคสอง ส่วน ส. ตำแหน่งพนักงานซ่อมบำรุงเครื่องชั่งและ พ. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการฝ่ายซ่อมช่างสายฉุกเฉินนั้นเป็นเพียงพนักงานของโจทก์ แม้จะฟังว่าบุคคลทั้งสอง ได้รับทราบเหตุละเมิดและ พ. ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสั่งซ่อมได้ดำเนินการจ้างบริษัท บ. เข้าซ่อมแซม จนแล้วเสร็จ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำในฐานะที่เป็นตัวแทนของบริษัทโจทก์และรับรู้ว่าบริษัทโจทก์ ถูกบริษัทจำเลยกระทำละเมิดตั้งแต่วันเกิดเหตุ คือวันที่ 15 มิถุนายน 2540 แต่ ส. และ พ. ก็มีอำนาจ เฉพาะในกรอบอำนาจหน้าที่ของตนเท่านั้น และไม่มีอำนาจที่จะฟ้องคดีแก่จำเลยในกรณีที่จำเลย ไม่ชำระค่าซ่อมแซมให้แก่โจทก์ จึงไม่อาจถือได้ว่า ส. และ พ. เป็นผู้แทนของบริษัทโจทก์ในการรับรู้ เรื่องอายุความฟ้องร้องตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง ด้วย ดังนั้น อายุความ 1 ปี จึงเริ่มนับแต่กรรมการ ผู้มีอำนาจของโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน มิใช่ นับแต่ ส. หรือ พ. รู้

<sup>23</sup> เขมภูมิจิตติ, ภูมิจิตติ, กฎหมายลักษณะละเมิดรวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาของ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.389 - 390

เมื่อกรรมการผู้มีอำนาจของโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันที่ 10 สิงหาคม 2541 ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันมอบอำนาจให้ฟ้องคดีนี้ โจทก์ฟ้องคดีนี้ในวันที่ 19 สิงหาคม 2541 ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ” โดยศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ได้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกา ดังต่อไปนี้<sup>24</sup>

(1) กรณีนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่านิติบุคคลซึ่งมีผู้แทนโดยการแต่งตั้งตามกฎหมายนั้นรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนับแต่วันที่ผู้แทนนิติบุคคลได้รับทราบหรือรับรายงานมาเป็นทางการว่าจำเลยต้องรับผิดชอบหรือพิจารณาเรื่องราวและความเห็นที่เจ้าหน้าที่เบื้องต้นเสนอมาแล้วหรือรับทราบจากสำนวนการสอบสวนและความเห็นของคณะกรรมการที่สอบสวน (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2497, ที่ 225/2499, ที่ 203/2500, ที่ 123/2504, ที่ 73/2505, ที่ 226-227/2505, ที่ 137/2507, ที่ 438-439/2512, ที่ 1306/2515, ที่ 23/2519, ที่ 1485/2519, ที่ 1416/2520, ที่ 1500/2523, ที่ 2003/2523, ที่ 2345/2550 และ ที่ 5142/2550)

(2) ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภักดิ์ เห็นว่า อธิบดีเป็นผู้จัดการนิติบุคคลมิได้เป็นเพียงผู้แทนคนหนึ่งของกรม ไม่จำเป็นที่จะต้องอธิบดีคนเดียวแสดงความประสงค์ของนิติบุคคลตามมาตรา 70 ใครอื่นที่ทำงานตามหน้าที่ในกรมก็เป็นผู้แทนของกรมได้ ฉะนั้น ผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลตามมาตรา 71 ทราบ ก็ถือว่าทราบด้วย (บันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 23/2519 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา)

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2223/2518 วินิจฉัยว่า ยามของบริษัทนิติบุคคลรับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์การประเมินภาษีเมื่อ 27 สิงหาคม 2513 โดยยามมีหน้าที่รับหนังสือของบริษัท แต่หนังสือนี้ถึงมือเสมียนและที่ปรึกษากฎหมายเมื่อวันที่ 1 กันยายน ถือว่าบริษัทได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์วันที่ 27 สิงหาคม นั้น บริษัทฟ้องคดีวันที่ 30 กันยายน 2513 จึงเกิน 30 วัน ต้องห้ามตามประมวลรัษฎากร มาตรา 30 (2) ที่โจทก์นำสืบถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ที่ปรึกษากฎหมายของโจทก์ได้รับเอกสารในวันที่ 1 กันยายน 2513 นั้น เป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับเจ้าหน้าที่ของตน จะนำมาใช้ยื่นจำเลยไม่ได้ ดังนี้ ผู้บันทึกหมายเหตุเห็นว่า เป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง

(4) จะเห็นได้ว่าความเห็นของศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภักดิ์ ดังกล่าวในข้อ (2) และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2223/2518 ดังกล่าวในข้อ (3) เป็นการกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งเดิม เกี่ยวกับนิติบุคคลตามตัวบทเดิม ใช้คำว่า "ผู้แทนทั้งหลาย" "ผู้จัดการทั้งหลาย" "ผู้แทนอื่น ๆ" "ผู้จัดการและผู้แทนอื่น ๆ ทั้งหมด" "สมาชิก" "ผู้จัดการหลายคน" แต่ตามตัวบทปัจจุบันใช้คำว่า

<sup>24</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 874/2551 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, น. 42



"ผู้แทนของนิติบุคคล" "ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล" ตามตัวบทเดิมได้มีคำอธิบายของพระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) และศาสตราจารย์จิตติ ดิงศรัทธีย์ กล่าวไว้ตรงกันว่า ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่นๆ ด้วย และปรมาจารย์ท่านหลังกล่าวไว้ด้วยว่า คำว่า ผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคลทุกประเภทที่ทำการแทนนิติบุคคลได้ ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือสัญญา ส่วนตามตัวบทปัจจุบันแม้จะมีเพียง 2 วลี คือ "ผู้แทนของนิติบุคคล" และ "ผู้มีอำนาจทำการแทน" ก็ตาม ผู้บันทึกหมายเหตุก็มีความเห็นว่า มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมถึงบุคคลต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่กระทำการแทนนิติบุคคล ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือสัญญาเช่นเดียวกับบทบัญญัติเดิม

(5) ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่บันทึกหมายเหตุนี้โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทมหาชนจำกัด ศาลฎีกาเห็นว่า ย่อมต้องแสดงออกโดยผู้แทนของโจทก์ คือ กรรมการผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อแทนโจทก์ ส่วนนาย ส. ตำแหน่งพนักงานซ่อมบำรุง และนาย พ. ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายซ่อมช่างฉุกเฉินนั้นเป็นเพียงพนักงานของโจทก์ ผู้บันทึกหมายเหตุเห็นว่า แม้บุคคลทั้งสองจะเป็นเพียงพนักงานของโจทก์ แต่ก็ต้องถือว่าเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนโจทก์ซึ่งเป็นนิติบุคคลด้วยในขณะเดียวกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 76 บุคคลทั้งสองได้รับทราบเหตุละเมิดเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2540 ก็เป็นการรับทราบในฐานะผู้มีอำนาจทำการแทนโจทก์ตามมาตรา 76 จึงถือได้ว่าบุคคลทั้งสองได้รับรู้ (เพียงคนใดคนหนึ่งรู้ก็พอ) เรื่องอายุความฟ้องร้องตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง แล้ว ต้องถือว่าบริษัทโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงใช้ค่าสินไหมทดแทนตั้งแต่บุคคลทั้งสองรู้ ไม่ใช่ถือเอาวันที่กรรมการผู้มีอำนาจของโจทก์รู้ โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2541 ฟ้องของโจทก์จึงขาดอายุความ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้ที่นิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ยังคงเป็นประเด็นปัญหาว่าใครคือผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน อันจะส่งผลต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 5

## (2) อายุความ 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด

ในส่วนของอายุความ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิดนั้น เป็นอายุความชั้นสูงและเป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องละเมิด คือ นับแต่วันทำละเมิดตามมาตรา 193/12 ซึ่งการใช้สิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดจะต้องไม่เกินระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุที่ทำให้มีสิทธิเรียกร้อง โดยไม่คำนึงว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องจะรู้สิทธิของตนหรือไม่ เพราะหากให้อายุความเริ่มนับแต่วันที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรรู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเพียงอย่างเดียวอาจก่อให้เกิดความล่าช้า ไม่เป็นธรรม และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอายุความ

กำหนดอายุความ 10 ปีนี้ นับแต่วันทำละเมิด แม้ผู้เสียหายจะไม่ได้รู้ถึงการละเมิด หรือไม่รู้ว่าผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ถ้าเกิน 10 ปีแล้ว ก็เป็นอันขาดอายุความ



จะอ้างว่าไม่รู้ถึงการละเมิดหรือไม่รู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้ค่าเสียหาย คดีจึงไม่ขาดอายุความหาได้ไม่  
อนึ่ง เมื่อเป็นกรณีต้องด้วยอายุความ 1 ปีแล้ว ก็ย่อมบังคับกันตามนั้น ไม่มีทางที่จะมาบังคับกันตาม  
กำหนดอายุความ 10 ปี อันเป็นบทบัญญัติตอน 2 ซึ่งถ้าหากไม่แปลความตั้งนี้อายุความ 1 ปี  
ตามมาตรา 448 วรรคแรก ก็ย่อมไม่มีทางใช้บังคับ<sup>25</sup>

### 3.1.1.2 มาตรา 448 วรรค 2 : อายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิ เรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็นความผิดอาญา

กรณีอาจเป็นไปได้ว่าการกระทำอันเดียวกันต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง  
และทางอาญา ซึ่งจะต้องดำเนินคดีตามวิธีพิจารณาทั้ง 2 ชนิด การกระทำประเภทดังกล่าว เช่น  
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและชื่อเสียง หมิ่นประมาท ทรัพย์ เป็นต้น กล่าวโดยทั่วไป  
ในกรณีดังกล่าว การเยียวยาทางแพ่งและทางอาญาจะแทนกันมิได้ จะเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง  
มิได้ (not alternative) เป็นคนละเรื่องไม่เกี่ยวกัน ทางแพ่งก็ดำเนินตามวิธีทางแพ่งไป ทางอาญาก็  
ดำเนินตามวิธีทางอาญาไป เพียงแต่เป็นกรณีที่เกิดขึ้นพร้อมกัน (concurrent) เท่านั้น ผู้กระทำผิด  
อาจต้องรับโทษทางอาญา เช่น ประหารชีวิต จำคุก ปรับ ฯลฯ เป็นต้น และก็อาจถูกบังคับให้ชดใช้  
ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลผู้เสียหายในทางแพ่งอีกด้วย<sup>26</sup>

ตามกฎหมายฝรั่งเศสแต่เดิมนั้น อายุความรับผิดชอบทางแพ่งโดยมาก  
มีระยะเวลานานกว่าอายุความรับผิดชอบอาญา โดยเฉพาะเรื่องความรับผิดชอบทางละเมิด กฎหมายฝรั่งเศส  
บัญญัติให้มีอายุความถึง 30 ปี ส่วนความรับผิดชอบทางอาญานั้น สำหรับคดีอุกฉกรรจ์มีอายุความฟ้องร้อง  
10 ปี คดีธรรมดา 3 ปี คดีลหุโทษ 1 ปี แต่ในกรณีที่การกระทำนั้นเป็นผิดทั้งกฎหมายอาญาและ  
กฎหมายแพ่งแล้ว กฎหมายฝรั่งเศสมีบทบัญญัติพิเศษอีกข้อหนึ่งว่าด้วยอายุความ กล่าวคือ การ  
ฟ้องร้องทางแพ่งจะมีอายุความเท่ากับการฟ้องร้องทางอาญา ทำให้จึงควรถือเอาอายุความทางอาญา  
เป็นเกณฑ์โดยตัดเวลาอายุความทางแพ่งให้สั้นเข้านั้น นักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสได้พยายามยกเหตุผล  
ออกแสดง มีว่าหากปล่อยให้อายุความทางแพ่งนานกว่าอายุความทางอาญาแล้ว จะเป็นการไม่เหมาะที่จะ  
ปล่อยให้เจ้าทุกข์เป็นโจทก์ฟ้องร้องทางแพ่ง เพราะทำให้รื้อฟื้นความผิดขึ้นมา โดยชุมชนไม่มีอำนาจ  
จะฟ้องร้องให้ลงโทษทางอาญาได้ นักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสหลายท่านได้ตำหนิไว้อย่างมากมายกล่าวคือ  
อายุความรับผิดชอบทางแพ่งนั้น นานมากเกินไป มีระยะเวลาลงถึง 30 ปี เมื่ออายุความรับผิดชอบทางอาญานั้น  
สั้นกว่า และกฎหมายถือว่าเอาอายุความอาญานี้เป็นหลักแล้วยอมทำให้เปิดโอกาสเห็นสิ่งที่

<sup>25</sup> ไพจิตร ปุญญพันธ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 18, น.242

<sup>26</sup> เฟิงอ้าง, น.48 - 49

คู่มือยุติธรรมขึ้น คือ ความผิดอย่างร้ายแรงถึงกับจะต้องรับโทษทางอาญา กลับได้ผลประโยชน์ เพราะอายุความแพ่งกลับมีระยะสั้นเข้าเป็นเพียง 10 ปีบ้าง 3 ปี หรือ 1 ปีอย่างอายุความอาญาเท่านั้น ส่วนความผิดที่ไม่ร้ายแรง กล่าวคือไม่มีผลถึงกับลงโทษทางอาญา กลับได้ผลร้าย เพราะอายุความที่ตนจะต้องถูกฟ้องร้องมีเวลาถึง 30 ปี ดังนี้ มักเกิดกรณีที่แปลกประหลาดขึ้น คือระหว่างที่พิจารณาความรับผิดทางแพ่งฝ่ายจำเลยต่อสู้ในเรื่องอายุความจะต้องนำพยานมาสู้บให้ศาลเห็นว่า ความผิดของตนนั้นร้ายแรงชัดขึ้นกฎหมายอาญา ส่วนฝ่ายโจทก์กลับจะเถียงในทางตรงกันข้ามว่า ความผิดของจำเลยไม่ร้ายแรงถึงเช่นนั้นไม่เข้าความรับผิดทางอาญาแต่อย่างใด<sup>27</sup>

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเรา เข้าใจหลักนี้ดี กล่าวคือยอมเห็นด้วยเหมือนกันว่า เมื่อมีกรณีความผิดทั้งทางแพ่งและอาญาเกิดขึ้น ไม่ควรจะให้อายุความทางแพ่งและอายุความทางอาญามีเวลาต่างกัน มิฉะนั้นจะทำให้เกิดมีการพิจารณาคดีความรับผิดทางอาญาหรือทางแพ่งทางหนึ่งทางใดแต่ทางเดียว โดยเปิดโอกาสไม่ให้รับฟ้องร้องความผิดอีกทางหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา...” ย่อมแสดงว่า อายุความทางแพ่งจะมีระยะยาวกว่าอายุความทางอาญาไม่ได้ แต่อายุความรับผิดทางละเมิดนั้นมิฉะนั้นมีระยะเวลาสั้นมากกว่ากฎหมายฝรั่งเศสคือ หนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ฤา 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด ส่วนอายุความรับผิดทางอาญาของเรายาวกว่า คือคดีที่ความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตให้ฟ้องได้ใน 20 ปี คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่า 7 ปี ขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี ให้ฟ้องได้ใน 15 ปี คดีความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกเดือนหนึ่งขึ้นไปจนถึง 7 ปี ให้ฟ้องได้ใน 5 ปี คดีอื่นๆ ฟ้องได้ในปีหนึ่ง เนื่องจากอายุความรับผิดทางแพ่งโดยมากสั้นกว่าอายุความรับผิดทางอาญา จึงทำให้ผู้กระทำความผิดอย่างร้ายแรงถึงเป็นผิดทางอาญาไม่ได้ผลประโยชน์ของความร้ายนั้นๆ ในทางแพ่งได้ ตรงกันข้ามหากปรากฏว่าอายุความทางอาญายาวกว่าอายุความทางแพ่ง อายุความทางแพ่งนี้จะยืดระยะเวลาออกไปตามอายุความทางอาญา<sup>28</sup> ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาตรา 448 วรรค 2

<sup>27</sup> จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบคำสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.29

<sup>28</sup> เฟิงอ้วง, น.29 - 30

ในกรณีนี้หมายความว่า การกระทำอันเดียวของผู้ทำละเมิดเป็นมูลความผิดอาญา ซึ่งผู้กระทำอาจถูกฟ้องให้รับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา และในขณะเดียวกันก็อาจถูกฟ้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อละเมิดด้วย ซึ่งมักเรียกว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา<sup>29</sup>

คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาไม่มีบทบัญญัติมาตราใดให้นิยามหรือความหมายเอาไว้ มีเพียงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาและนักกฎหมายให้คำจำกัดความของคำว่าอายุความไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ให้ความหมายว่า คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หมายความว่า มูลกรณีที่เกิดการกระทำของจำเลยที่จะอ้างว่าเป็นความผิดอาญานั้น ได้มีข้ออ้างในคำฟ้องคดีแพ่งว่าเป็นการละเมิด และโจทก์ได้มีคำขอให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิดที่จำเลยได้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง<sup>30</sup>

ศาสตราจารย์คณิง ภาไชย ให้ความหมายว่า คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หมายความว่า คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำผิดอาญา ซึ่งโดยปกติหมายถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา โดยอาศัยกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบในสาระสำคัญเป็นทำนองเดียวกัน<sup>31</sup>

แต่เนื่องจากอายุความการฟ้องทางอาญาและอายุความการฟ้องทางละเมิดไม่เท่ากัน ในวรรคสองของมาตรา 448 จึงให้นำเอาอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับ<sup>32</sup>

โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคสอง บัญญัติว่า

“...แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

<sup>29</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.377 - 378

<sup>30</sup> หยุด แสงอุทัย, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* ศึกษากฎหมายทางคำพิพากษาศาลฎีกา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507), น. 456

<sup>31</sup> คณิง ภาไชย, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2507), น. 163

<sup>32</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.377 - 378

การจะฟ้องคดีแพ่งโดยใช้อายุความอาญาจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์  
ดังนี้<sup>33</sup>

(ก) จะต้องกล่าวในฟ้องให้ปรากฏด้วยว่า จำเลยกระทำความผิดทางอาญา  
ต่อโจทก์ ถ้าไม่บรรยายฟ้องจะยกเอาอายุความทางอาญามาใช้บังคับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่  
717/2497)

(ข) บุคคลที่ถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายนั้น ต้องเป็นผู้กระทำความผิดหรือร่วม  
กระทำความผิดทางอาญาอันเป็นมูลละเมิด ส่วนบุคคลผู้ที่ได้มีส่วนร่วมกระทำความผิดในทางอาญา  
แต่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งมูลละเมิดที่ถูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างตามมาตรา 425 ตัวการ  
ร่วมรับผิดชอบตัวแทนตามมาตรา 427 บิดามารดาหรือผู้อนุบาลร่วมรับผิดชอบกับผู้ไร้ความสามารถตาม  
มาตรา 429 เป็นต้น มูลที่อ้างให้บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบเป็นมูลทางแพ่ง ไม่ใช่มูลทางอาญาจึงจะนำ  
อายุความทางอาญามาใช้แก่จำเลยผู้จะต้องรับผิดชอบไม่ได้

กรณีที่มีมูลความผิดอาญา หรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้น แยกพิจารณา  
ได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

### (1) กรณีที่ไม่มีการฟ้องคดีอาญา<sup>34</sup>

ในกรณีนี้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล  
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2548 บัญญัติว่า “มาตรา 5 ให้ยกเลิกความ  
ในมาตรา 50 และมาตรา 51 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ข้อความ  
ต่อไปนี้แทน

มาตรา 51 วรรคหนึ่ง “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของ  
ผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ใน  
ประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา 193/20  
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม”

<sup>33</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น.300

<sup>34</sup> ศนันท์กรณ โสคติพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.387

โดยบทบัญญัติในมาตรา 51 วรรคหนึ่งนี้สอดคล้องกับบทบัญญัติ  
 มาตรา 448 วรรคสอง คือ ให้ใช้อายุความอาญา เนื่องจากโดยปกติอายุความทางอาญาจะยาวกว่า  
 ทางแพ่ง เพียงแต่เมื่อใช้อายุความอาญาแล้วจึงหมายความว่าหากอายุความฟ้องคดีอาญาครบ  
 สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งก็ระงับไปด้วย โดยจะไม่มีกรขยายอายุความเพียงเพราะผู้ฟ้อง  
 เป็นผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริต ซึ่งในคดีแพ่งธรรมดาจะได้รับการขยายอายุความก็ตาม

## (2) กรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา<sup>35</sup>

ในกรณีนี้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม  
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2548 บัญญัติว่า “มาตรา 5 ให้ยกเลิก  
 ความในมาตรา 50 และมาตรา 51 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ข้อความ  
 ต่อไปนี้แทน

มาตรา 51 บัญญัติว่า

“ .....

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายัง  
 ศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมสะดุดหยุดลงตาม  
 มาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดี  
 เด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่งสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความ  
 ในมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลย  
 จนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่จะได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความ  
 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

ดังนั้น จึงอาจพิจารณากรณีของคดีที่มีมูลละเมิดและมีมูลความผิดอาญา  
 ด้วยได้ ดังต่อไปนี้

<sup>35</sup> เฟิงอ้าง, น.388 - 390

### (ก) มีการฟ้องคดีอาญา และอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

กรณีที่มีการฟ้องร้องคดีอาญา แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยมีการฟ้องร้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนไปในขณะเดียวกัน อายุความที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องในคดีมูลละเมิดก็จะสะดุดหยุดลง หมายความว่า หยุดเอาไว้ก่อน จนกว่าการพิจารณาคดีอาญาจะเสร็จสิ้นถึงที่สุด จึงจะกลับมาเริ่มนับอายุความในมูลละเมิดใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องโดยพนักงานอัยการหรือโดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าคดีอาญานั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา อายุความฟ้องคดีแพ่งย่อมสะดุดหยุดลง<sup>36</sup> ทั้งนี้เพื่อจะดูผลทางคดีอาญาว่าจะเป็นประการใด ถ้าศาลลงโทษจำเลยก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสาม คือ อายุความฟ้องร้องคดีละเมิดจะมีกำหนด 10 ปี นับแต่มีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ถ้าศาลยกฟ้อง ก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสี่ คือ เป็นไปตามกำหนดอายุความละเมิด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง ดังตัวอย่างคำพิพากษาที่ 2562/2522 ที่ว่า โจทก์ฟ้องจำเลยทางอาญาในข้อหาบุกรุกและทำให้เสียหายและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ อายุความทางแพ่งย่อมสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสอง โจทก์จึงมาฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายในคดีเดียวกันนี้ได้ แม้จะเกินกำหนด 1 ปี<sup>37</sup>

### (ข) มีการฟ้องคดีอาญา และคดีอาญาถึงที่สุดแล้ว

ถ้ามีการฟ้องร้องในคดีอาญาอย่างเดียวก่อน และการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว คดีถึงที่สุดแล้ว โดยศาลมีคำพิพากษาลงโทษ หลังจากนั้น ผู้เสียหายจึงยื่นฟ้องคดีมูลละเมิดทางแพ่ง ในกรณีนี้อายุความมูลละเมิดมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/32 เพราะแปลง

<sup>36</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น.301

<sup>37</sup> วารีนานาสกุล, *ปรับปรุงโดย จริญญา ภักดีธนากุล, อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 19*, น.388

สภาพจากนั้นในมูลละเมิดกลายเป็นการฟ้องร้องบนฐานของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว กรณีจึงมิใช่ การฟ้องร้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาอีก เนื่องจากคดีอาญาสิ้นสุดไปก่อนแล้ว กรณีจึงไม่อยู่ภายใต้ บทบัญญัติแห่งมาตรา 448 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีก

สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีละเมิดหลังจากศาลพิพากษาลงโทษจำเลย ในคดีอาญาและคดีเสร็จเด็ดขาดก่อนที่ผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องความแพ่งอันเนื่องมาจากความผิดนั้น ถือได้ว่าตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษานั้น และมีกำหนดอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา เสร็จเด็ดขาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษา ฎีกาที่ 481/2523 ที่ว่า โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาในข้อหาบุกรุก ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด คดีถึงที่สุด จำเลยไม่ออกจากห้องพิพาท โจทก์จึงฟ้องคดีแพ่งว่าจำเลยละเมิด ขอให้ขับไล่และเรียก ค่าเสียหาย การพิพากษาคดีแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 และมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสาม หาใช่มีกำหนดอายุความ 1 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 ไม่<sup>38</sup>

### (ค) ศาลยกฟ้องคดีอาญาไปแล้ว จึงมาฟ้องคดีแพ่ง

ถ้ามีการฟ้องร้องในคดีอาญาอย่างเดียวก่อน และศาลได้พิจารณาพิพากษา ยกฟ้องจำเลยในคดีอาญา และคำพิพากษานั้นถึงที่สุดแล้ว ผู้เสียหายจึงมาฟ้องคดีมูลละเมิดในทางแพ่ง มาตรา 51 วรรค 4 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2548 กำหนดให้อายุความในมูลละเมิดนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ นั่นก็คือ เป็นไปตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง และเนื่องจากการพิจารณาคดีอาญาเสร็จสิ้น ไปแล้วก่อนคดีแพ่ง กรณีนี้เมื่อมีการฟ้องในมูลละเมิดทางแพ่ง กรณีจึงไม่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติ ในมาตรา 448 วรรคสอง เพราะมิใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาอีก และคดีอาญาที่ถูกยกฟ้อง ไปแล้วก็เลยไม่เป็นกรณีที่มีมูลความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญาด้วย

สิทธิของผู้เสียหายทางแพ่งในกรณีดังกล่าวจึงอยู่ในบังคับของอายุความตาม มาตรา 448 วรรคแรก โดยไม่ได้รับผลจากคดีอาญาเพราะไม่ใช่มูลอันความผิดมิโทษ ต้องใช้อายุความ

<sup>38</sup> เฟิงอ้วง, น.388



ทางแพ่ง ดังนั้น หากผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเกิน 1 ปี นับแต่รู้ตัวผู้กระทำละเมิด คดีขาดอายุความ ด้วยเหตุนี้แม้ฟ้องคดีอาญาไว้แล้ว โจทก์ต้องรีบฟ้องคดีแพ่งเรื่องละเมิดก่อนครบกำหนด 1 ปี นับแต่วันรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบจะได้ไม่ขาดอายุความ<sup>39</sup>

โดยกรณีที่ถ้าศาลพิพากษายกฟ้องคดีอาญาก่อนที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่ง อายุความฟ้องทางแพ่งคงเป็นไปตามกฎหมายแพ่ง คือ กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคต้น กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี นี้ควรนับตั้งแต่วันที่ใด ว่าตามที่มาตรา 51 บัญญัติมาเป็นลำดับ ก็น่าจะนับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษาคดีนั้นในชั้นที่สุด เพราะอายุความสะดุดหยุดลงตั้งแต่วันที่ฟ้องคดีอาญา และสะดุดหยุดลงตามกฎหมายในทางอาญา ไม่ใช่สะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14 หรือ 193/15 แต่การแปลกฎหมายไปในทางนี้ ในบางกรณีอาจไม่เป็นผลอย่างใดเลย เพราะเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องโดยจำเลยไม่ได้กระทำการตามที่ฟ้อง ข้อเท็จจริงในทางแพ่งก็เป็นอันยุติเช่นเดียวกันนั้น ความรับผิดทางแพ่งย่อมมีไม่ได้ถ้าศาลพิพากษายกฟ้องเพราะจำเลยกระทำไปโดยไม่ต้องรับผิดในทางอาญาในการกระทำที่ฟ้อง โดยเหตุที่การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดอาญา แม้จำเลยอาจต้องรับผิดทางแพ่งโดยอาศัยข้อเท็จจริงอย่างอื่น เช่น เพราะต้องรับผิดร่วมกันกับผู้อื่นในทางแพ่งก็ดี หรือเพราะความรับผิดในทางแพ่งรวมถึงการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ซึ่งไม่เป็นมูลความผิดในทางอาญาก็ดี คดีเช่นนี้ก็ไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 51 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วรรคต้น อยู่แล้ว เพราะไม่ใช่คดีที่จะฟ้องให้ลงโทษจำเลยในทางอาญาอยู่ในตัว ศาลจึงวินิจฉัยว่ากรณีเช่นนี้ อายุความฟ้องคดีส่วนแพ่งไม่สะดุดหยุดลงแต่อย่างใด การฟ้องคดีทางแพ่งจึงต้องนับอายุความตั้งแต่วันที่ทำละเมิดหรือวันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิดตามหลักทั่วไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 37/2495, ที่ 680/2495, ที่ 438 – 439/2512, ที่ 631/2535) แต่ถ้าศาลวินิจฉัยคดีอาญาว่าจำเลยกระทำการอันเป็นความผิด แต่มีเหตุไม่ต้องรับโทษ เช่น เป็นเด็ก วิกลจริต กระทำด้วยจำเป็น ฯลฯ จึงพิพากษายกฟ้อง ซึ่งตามกฎหมายส่วนแพ่งจำเลยอาจต้องรับผิดฐานละเมิดตามหลักแห่งการวินิจฉัยความรับผิดแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 และมาตรา 47 ดังนั้นก็น่าจะเป็นกรณีที่อยู่ในบังคับของมาตรา 51 ถัดไปนั้นด้วย กรณีเช่นนี้น่าจะถือว่าอายุความ

<sup>39</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11, น.301

สะดุดหยุดลงตามมาตรา 51 วรรค 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เสียหายอาจฟ้องคดี ส่วนแพ่งได้นับอายุความตามมาตรา 448 วรรค 1 ตั้งแต่วันมีคำพิพากษาชั้นที่สุด<sup>40</sup>

ถ้ามีการฟ้องคดีแล้ว ศาลพิพากษายกฟ้อง เพราะโจทก์ขาดนัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 และมาตรา 181 โดยอัยการหรือผู้เสียหายฟ้องใหม่อีกไม่ได้ น่าจะต้องถือว่ากรณีต้องด้วยมาตรา 51 วรรค 4 เช่นเดียวกัน เพราะศาลยกฟ้องโดยมิได้ชี้ว่า กรณีมิใช่ความผิดอาญา จึงต้องนับอายุความตามหลักทั่วไปในมาตรา 448 นับตั้งแต่วันมีคำพิพากษาชั้นที่สุด แต่ถ้าศาลยกฟ้องโดยอัยการฟ้องใหม่ได้ ต้องถือว่ายังมีคดีอาญาที่จะฟ้องได้อยู่ แต่ยังมีได้ฟ้อง ยังใช้มาตรา 51 วรรค 4 ไม่ได้ เพราะการยกฟ้องนั้นจะว่ายยกฟ้องเด็ดขาดแล้วตามนัยแห่งมาตรา 51 วรรค 4 ไม่ถนัด ฉะนั้น ก็ต้องปรับด้วยมาตรา 51 วรรค 1 และบังคับตามวรรคต่อไปแล้วแต่กรณี<sup>41</sup>

มีกรณีที่ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับคดีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งการจะดำเนินคดีอาญาต่อไปได้นั้นจะต้องร้องทุกข์เสียก่อนตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ได้บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งการจะดำเนินคดีอาญา ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ” ดังนั้น ความผิดอันยอมความได้หากร้องทุกข์ไว้แล้วภายใน 3 เดือน ถือเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคแรก ต้องใช้อายุความทางอาญาบังคับ แม้จำเลยยังมีได้ถูกฟ้องคดีอาญาก็ตาม เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 588/2514 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยยกยอกทรัพย์ของโจทก์ โจทก์ได้แจ้งความไว้แล้ว ถือเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคแรก ต้องใช้อายุความทางอาญาบังคับ แม้จำเลยยังไม่ถูกฟ้องคดีอาญาก็ตาม ดังนั้น ถ้าได้แจ้งความหรือร้องทุกข์ และฟ้องเสียก่อนครบ 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ก็จะไม่มีปัญหาอะไรเพราะไม่ขาดอายุความอย่างแน่นอน แต่ถ้าไม่ได้แจ้งความหรือร้องทุกข์ไว้ และฟ้องคดีเกิน 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด จะถือว่าขาดอายุความฟ้องคดีแพ่งด้วยหรือไม่ พิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 เป็นอายุความฟ้องคดีอาญา ถ้าไม่ร้องทุกข์เสียภายใน 3 เดือน ย่อมขาดอายุความฟ้องคดีอาญาไม่ได้ แต่ถ้าเป็นคดีแพ่งจะใช้อายุความ 3 เดือนนั้นด้วยหรือไม่ พิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้น ย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา...”

<sup>40</sup> จิตติ ติงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 20*, น.314-315

<sup>41</sup> *เพ็ญอ้าง*, น.315

จึงน่าจะต้องแปลว่าคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้จึงมีอายุความเพียง 3 เดือน ถ้าไม่ได้ร้องทุกข์ไว้ การแปลเช่นนี้มีข้อสงสัยว่าจะต้องด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือไม่ เพราะอายุความในทางอาญาตามปกติย่อมถือว่ายาวกว่าในทางแพ่ง อย่างไรก็ตามวรรคสองของมาตรา 448 ให้ใช้อายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาใช้ ฉะนั้น ถ้าอายุความสั้นกว่า 1 ปี ตามมาตรา 448 ก็คงต้องใช้อายุความ 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคแรก<sup>42</sup> หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กรณีศาลยกฟ้องคดีอาญาเพราะขาดอายุความร้องทุกข์ 3 เดือน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 กรณีต้องบังคับตามมาตรา 51 วรรค 4 อายุความทางแพ่งมีอยู่ตามมาตรา 448<sup>43</sup> (คำพิพากษาฎีกาที่ 66/2508, ที่ 3032/2533)

สำหรับวิธีการในการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดนั้น เดิมผู้เสียหายต้องรอให้คดีอาญาสิ้นสุดก่อนจึงค่อยดำเนินคดีแพ่งในมูลละเมิดต่อได้ โดยคดีอาญาก็ฟ้องต่อศาลอาญา คดีละเมิดก็ฟ้องที่ศาลแพ่ง แต่ปัจจุบันพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2548 แก้ไขให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางละเมิดสามารถยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้เลย ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2548 ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้ เป็นมาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา 44/1 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยานในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าว

<sup>42</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11, น.304 - 305

<sup>43</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 20, น.315

เป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและ จำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจ มีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัด หรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการ ตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคา ทรัพย์สินอื่นไม่ได้”

การเพิ่มเติมฟ้องคดีแพ่ง ถ้าได้ยื่นฟ้องจำเลยคนใดภายในกำหนดอายุความ แล้ว อายุความย่อมสะดุดหยุดอยู่จนกว่าคดีนั้นจะได้วินิจฉัยถึงที่สุด หรือเสร็จไปเป็นประการอื่น ตามมาตรา 175 (เทียบมาตรา 193/17 ที่บัญญัติใหม่) การที่โจทก์ขอเพิ่มเติมฟ้องเรียกค่าสินไหม ทดแทนเพิ่มจำนวนทรัพย์สินที่เรียกร้องไม่ขาดอายุความ เพราะอายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับต่อไป ตั้งแต่ยื่นฟ้องแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 625/2515) แต่จะขอเพิ่มเติมจำเลยหลังจากขาดอายุความไม่ได้ เพราะการเพิ่มตัวจำเลยเท่ากับเป็นการฟ้องจำเลยคนใหม่นั้น จึงขาดอายุความเฉพาะจำเลย ในทำนองเดียวกันการขอให้เรียกคนอื่นเข้าเป็นจำเลยร่วม ต้องฟ้องในอายุความ<sup>44</sup>

อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา แม้ศาลจะไม่พิพากษาลงโทษ จำเลย ก็มีได้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องมูลละเมิด และศาลที่วินิจฉัยในมูลละเมิดก็ไม่จำเป็นต้องดำเนิน ตามกฎหมายอาญาว่าด้วยการที่จะรับโทษดังที่บัญญัติในมาตรา 424 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

“ในการพิพากษาคดีข้อความรับผิดเพื่อละเมิดและกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าศาลไม่จำเป็นต้องดำเนินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญาอันว่าด้วยการที่จะต้องรับโทษ และไม่จำเป็นต้องพิเคราะห์ถึงการที่ผู้รับผิดต้องคำพิพากษาลงโทษทางอาญาหรือไม่”

ฐานความคิดของมาตรานี้อยู่ที่ว่า การลงโทษทางอาญาและการชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งนั้นขึ้นอยู่กับหลักการที่แตกต่างกัน เพราะในคดีอาญานั้น ศาลจะพิพากษา ลงโทษจำเลยได้ต่อเมื่อไม่เป็นที่สงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิด เมื่อใดก็ตามที่กรณีเป็นที่สงสัย ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยไม่ได้ ได้แต่จะยกฟ้องเท่านั้น ดังนั้น การที่ศาลยกฟ้องจำเลยในทางอาญา

<sup>44</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11, น.304

มิได้หมายความว่าจำเลยไม่ได้ก่อความเสียหายทางแพ่งไปด้วยโดยอัตโนมัติ ดังนั้น ผู้เสียหายยังสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยทำละเมิดครบองค์ประกอบตามมาตรา 420 และต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง<sup>45</sup> ซึ่งหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งอาจแตกต่างไปจากทางอาญาได้ เช่น ในคดีอาญาหลักเกณฑ์ที่จะวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ โดยมากต้องพิจารณาจากเจตนาและไม่เจตนาของจำเลย แต่ในทางแพ่งหาจำเป็นไม่ ในคดีละเมิดโดยมากอาศัยแต่เพียงว่า จำเลยได้ละเมิดสิทธิของโจทก์หรือไม่เท่านั้น จะละเมิดโดยจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม ก็ทำให้เกิดอำนาจฟ้องได้ ดังนั้น การที่ศาลอาญาวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิดไม่จำเป็นที่จำเลยจะพ้นความรับผิดชอบในทางแพ่งเสมอไป หรือการที่ศาลอาญาพิพากษาลงโทษจำเลยก็ไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องบังคับให้ตามคำขอของโจทก์ในทางแพ่งเสมอไปเช่นกัน<sup>46</sup>

### 3.1.2 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด

มาตรา 448 วรรคแรก บัญญัติว่า “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ที่จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...” อายุความจึงจะเริ่มนับ

ตามหลักทั่วไปเมื่อความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ทำละเมิดจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย สิทธิเรียกร้องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้เริ่มมาตั้งแต่เวลาแรกที่ทำละเมิดเป็นต้นไปตามมาตรา 193/12 แล้ว แต่เมื่อมาตรา 448 มาบัญญัติไว้ต่างหากในเรื่องละเมิด จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ เพราะบางกรณีผู้เสียหายไม่ทราบถึงการละเมิดนั้น หรือยังไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ทำละเมิด กฎหมายจึงให้ผู้เสียหายทราบถึงการละเมิดหรือทราบตัวผู้ทำละเมิดเสียก่อนจึงจะเริ่มนับอายุความ อีกประการหนึ่งการทำละเมิดนั้นบางกรณียังไม่เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายจึงยังไม่เกิดสิทธิเรียกร้องอะไรจากจำเลย ฉะนั้น จึงต้องเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักในเรื่องละเมิดเช่นกันคือ ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายจึงจะเป็นละเมิด<sup>47</sup>

มาตรา 448 ได้ถือเอาวันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือวันทำละเมิดแล้วแต่กรณีเป็นหลักในการเริ่มนับกำหนดอายุความ 1 ปีหรือ 10 ปี แล้วแต่กรณี มิได้ถือเอาวันที่ผู้เสียหายเสียค่าใช้จ่ายในการเยียวยาความเสียหายที่ตนได้รับ

<sup>45</sup> ศนันทกรรณ์ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.390

<sup>46</sup> คณิง ภาไชย, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น. 181 - 182

<sup>47</sup> *เพ็ญอ้าง*, น. 305

อันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดหรือความเสียหายที่กฎหมายบัญญัติให้บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบรับผิดนั้น ไม่จำกัดว่าเป็นค่าเสียหายในความเสียหายประเภทใด ซึ่งรวมตลอดถึงค่าเสียหายในความเสียหาย ในอนาคตด้วย ฉะนั้น แม้หากว่าผู้เสียหายจะได้ใช้จ่ายในการเยียวยาความเสียหายไปในภายหลังที่รู้ถึง การละเมิดและรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือวันทำละเมิดแล้วแต่กรณี ซึ่งนับแต่วันที่รู้หรือ วันทำละเมิดแล้วแต่กรณีแล้ว ย่อมเกิน 1 ปีหรือเกิน 10 ปีแล้วก็ตาม สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิด แต่มูลละเมิดนั้นก็ย่อมขาดอายุความอยู่นั่นเอง ผู้เสียหายจำอ้างเหตุอื่น เป็นต้นว่า ตนไม่มีเวลา ช่อมแซมเยียวยาความเสียหายหรือเพิ่งจะใช้จ่ายค่าซ่อมแซมไป หาช่างซ่อมแซมไม่ได้ ไม่ทราบว่ ค่ารักษาพยาบาลมีจำนวนเท่าใดแน่นอน เพราะการรักษาพยาบาลยังไม่ยุติ ฯลฯ ดังนี้ หาได้ไม่ เป็นเรื่องของผู้เสียหายเองที่จะชวนขวยกะคำนวณในการเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อความเสียหายที่ตน ได้รับ แต่ที่ว่ามานี้ จะต้องไม่นำไปปะปนกับกรณีการละเมิดซึ่งเป็นการกระทำต่อเนื่องกัน สิทธิเรียกร้องในค่าเสียหายก่อนวันฟ้องขาดอายุความแล้วก็ได้<sup>48</sup>

อนึ่ง การเริ่มนับอายุความในมูลละเมิดเพื่อที่จะพิจารณาว่าสิทธิเรียกร้อง ของผู้เสียหายนั้นขาดอายุความแล้วหรือไม่นั้น ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะละเมิด บัญญัติไว้เป็นประการอื่น เมื่ออายุความเป็นระยะเวลาอย่างหนึ่ง การนับอายุความจึงต้องอยู่ภายใต้ บังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 ตั้งแต่มาตรา 193/1 ถึงมาตรา 193/8 ด้วย รวมทั้งกรณีที่อายุความสะดุดหยุดลงและต้องเริ่มนับใหม่ก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไป ในมาตรา 193/14 ด้วย ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7873/2542 ความเสียหายที่เกิดแก่อาคารและ สิ่งปลูกสร้างของผู้เสียหายอันสืบเนื่องจากการก่อสร้างอาคารตามโครงการของเจ้าของโครงการนั้น มิได้เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วเสร็จสิ้นไป ความเสียหายจึงมีอยู่ตราบเท่าที่ยังมีการก่อสร้างในระหว่างปี 2533 - 2537 และการที่เจ้าของโครงการส่งช่างไปซ่อมแซมบ้านของผู้เสียหายจนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2535 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เป็นการที่ลูกหนี้ได้กระทำการอันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็น เป็นปริยายว่ายอมรับสภาพในหนี้รายนี้ เป็นผลให้อายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14 (1) การที่ผู้เสียหายฟ้องคดีในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2536 คดีจึงไม่ขาดอายุความ<sup>49</sup>

<sup>48</sup> ไพจิตร ปุญญพันธ์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 18, น.243

<sup>49</sup> ศนันทกรรณ์ โสทธิพันธ์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 5, น. 383



### 3.1.3 อายุความกรณีการกระทำละเมิดที่ต่อเนื่องกัน

การละเมิดต่อเนื่องกัน การกระทำละเมิดที่ต่อเนื่องกันตลอดเวลา เช่น การบุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยในที่ดินของผู้เสียหาย ความผิดต่อเนื่องกันนับแต่วันเข้าไปตลอดมาจนกว่าจะออกไป ในกรณีเช่นนี้ถ้าฟ้องคดีอาญาในข้อหาบุกรุกยังไม่เริ่มนับอายุความ เพราะยังบุกรุกอยู่ตลอดเวลาที่ยังคงอยู่ แต่ถ้าฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหาย แต่เดิมศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า โจทก์เรียกค่าเสียหายได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับถึงวันฟ้องเท่านั้น ระยะเวลาที่เกิน 1 ปี ขาดอายุความ<sup>50</sup> (คำพิพากษาฎีกาที่ 1273/2500)

คำพิพากษาฎีกาที่ 268/2508 การเรียกค่าเสียหายในกรณีที่ละเมิดแย่งทำนานั้น มีอายุความ 1 ปี ฉะนั้น ค่าเสียหายในตอนที่ทำนามาก่อนนั้นย่อมขาดอายุความ

คำพิพากษาฎีกาที่ 826/2509 โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยที่ 1 ฐานจำเลยที่ 1 รู้เห็นยินยอมให้จำเลยที่ 2 ละเมิดอยู่บ้านพิพาท โจทก์มีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้เพียง 1 ปี ส่วนค่าเสียหายที่เกินกว่า 1 ปี ขาดอายุความ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2895/2523 โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเฉพาะที่ได้รับจากการปิดกั้นทางธาระจ่ายอมภายใน 1 ปีนับแต่วันฟ้อง มิได้เรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น จึงไม่ขาดอายุความละเมิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 1277/2527 เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยบุกรุกอยู่ในที่พิพาทต่อเนื่องตลอดมา คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายย้อนหลังไป 1 ปี นับแต่วันฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 3593/2528 ต้นไม้ของจำเลยล้มเอนเข้าไปในที่ดินของโจทก์ โจทก์บอกกล่าวให้จำเลยตัด จำเลยก็ไม่ยอมตัดและไม่ยอมให้โจทก์ตัด แสดงว่าจำเลยยังคงครอบครองและแสดงความหวงแหนเป็นเจ้าของต้นไม้ผู้นั้นอยู่ ดังนั้น ทรายใดที่จำเลยยังคงปล่อยให้ต้นไม้ล้มเอนเข้าไปในที่ดินของโจทก์ โดยไม่ยอมค้ำจุนหรือตัดออกเพื่อระงับความเสียหายอันจะพึงเกิดแก่โจทก์ต่อไป ย่อมถือได้ว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์ติดต่อกันมาอยู่ครบถ้วน โจทก์มีสิทธิเรียกค่าเสียหายส่วนที่ยังไม่พ้นกำหนด 1 ปี ย้อนหลังไปนับแต่วันฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 342/2531 จำเลยทำรั้วสูงเกินควรโดยกลั่นแกล้งให้โจทก์เสียหาย เป็นละเมิดอยู่ตลอดเวลาจนถึงวันฟ้องไม่ขาดอายุความ แต่ค่าเสียหายศาลกำหนดให้ได้ก่อนฟ้อง 1 ปี ก่อนนั้นขึ้นไปขาดอายุความ

<sup>50</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11, น. 312



คำพิพากษาฎีกาที่ 5588/2551 การที่จำเลยทั้งสองเข้าไปแผ้วถางก่อสร้างแล้วเข้าครอบครองทำประโยชน์ในป่าชายเลนโดยไม่มีสิทธิเรื่อยมา ถือได้ว่าเป็นการทำละเมิดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วันที่โจทก์ตรวจพบเรื่อยมา จึงมีลักษณะเป็นการกระทำต่อเนื่องตั้งที่โจทก์ได้นำสืบให้เห็นประจักษ์แล้ว ฉะนั้นตราบดที่จำเลยทั้งสองไม่ยอมออกไป การละเมิดก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งเป็นเหตุให้โจทก์อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ตลอดเวลา จนกว่าจำเลยทั้งสองจะหยุดการทำละเมิด เมื่อก่อนฟ้อง 1 ปี จำเลยทั้งสองจะยังไม่หยุดการทำละเมิด โจทก์จึงมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหาย 1 ปี ย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่โจทก์ฟ้องคดีจนถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2542 ได้ ค่าเสียหายจากการทำละเมิดของจำเลยทั้งสองย้อนหลังไป 1 ปี ตั้งแต่วันฟ้อง จึงไม่ขาดอายุความ สำหรับค่าเสียหายในส่วนที่เกิน 1 ปี แล้วเท่านั้นที่ขาดอายุความ

พึงสังเกตว่าการละเมิดซึ่งเป็นการกระทำต่อเนื่องกันนั้น เมื่อมีการฟ้องคดีขอให้ระงับหรือเพิกถอนการกระทำละเมิดที่มีอยู่ ก็ย่อมฟ้องเรียกค่าเสียหายในความเสียหายในอนาคตรวมกับค่าเสียหายในความเสียหายที่ได้รับมาแล้วได้พร้อมกันเลยทีเดียว<sup>51</sup>

กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง ในบางกรณีละเมิดเกิดขึ้นแล้วมิได้หยุดแต่เพียงแค่นั้นได้ก่อความเสียหายต่อไปอีกวาระหนึ่ง เช่นนี้อาจแยกการละเมิดออกเป็นส่วนๆ ได้ ส่วนไหนขาดอายุความ ผู้ถูกฟ้องก็อาจยกขึ้นต่อสู้ได้ เช่น กรณี ก. ปลอยน้ำล้างแร่เข้านา ข. น้ำล้างแร่ที่ ก. ปลอยในคราวเดียวอาจไหลเข้านาของ ข. เป็นเนื้อที่พันไร่ โดยค่อยๆ ไหลเข้ามาในนาวันละสิบไร่ เช่นนี้อาจแยกอายุความเป็นส่วนๆ ได้ นาส่วนไหนที่รู้เกินหนึ่งปี การฟ้องเรียกค่าเสียหายสำหรับนาส่วนนั้นก็ต้องถือว่าขาดอายุความแล้ว (แต่การละเมิดสิทธิเกิดขึ้น เมื่อน้ำไหลเอามูลดินทรายเข้านาโจทก์ทำนาไม่ได้ ฉะนั้น อายุความจึงตั้งต้นแต่น้ำไหลเข้านาโจทก์ หาใช่ตั้งแต่นานบ่ง)<sup>52</sup>

จากคำพิพากษาฎีกาที่ยกมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง ส่วนที่เกิน 1 ปี ขาดอายุความ ถ้าเป็นการละเมิดต่อเนื่อง ระยะเวลาที่เกิดก่อนส่วนที่เกินหนึ่งปีก็ขาดอายุความ ส่วนที่ยังไม่เกินหนึ่งปีก็ไม่ขาดอายุความ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ละเมิดต่อเนื่องไปกี่ปีก็ตาม ปีสุดท้ายไม่ขาดอายุความ<sup>53</sup>

<sup>51</sup> ไพจิตร ปุณณพันธ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 18*, น.244

<sup>52</sup> วารี นาสกุล, *ปรับปรุงโดย จริญญา ภัคดิธนากุล, อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 19*, น.386

<sup>53</sup> เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2558), น.349 - 350

แต่จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีคำพิพากษาฎีกาที่แตกต่างจากแนวคำพิพากษาฎีกาข้างต้น คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1360/2521 วินิจฉัยว่า แม้ข้อเท็จจริงจะฟังว่าจำเลยบุกรุกเข้าครอบครองห้องพิพาทในวันที่ 30 ธันวาคม 2516 แต่เมื่อบุกรุกแล้วจำเลยที่ 2 ก็ครอบครองห้องพิพาทตลอดมาจนถึงวันโจทก์ฟ้องคือวันที่ 10 พฤษภาคม 2518 โดยไม่มีสิทธิจะครอบครองและทำให้โจทก์เสียหาย การกระทำของจำเลยจึงเป็นการละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาจนถึงวันฟ้อง ฉะนั้น คดีของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ ซึ่งคำพิพากษาฎีกาที่ 1360/2521 นี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการบุกรุกเป็นละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาเป็นเวลากว่า 1 ปี แต่การครอบครองตลอดมาจนถึงวันฟ้องไม่ขาดอายุความฟ้องขับไล่และเรียกค่าเสียหาย ฉะนั้น ในเรื่องบุกรุกและครอบครองตลอดมา ค่าเสียหายวันที่เกิน 1 ปี ไม่ขาดอายุความด้วย<sup>54</sup>

ส่วนกรณีศาลตัดสินว่าไม่เป็นละเมิดต่อเนื่อง เช่น การแจ้งความเท็จไม่ใช่ละเมิดต่อเนื่องอยู่จนศาลพิพากษายกฟ้อง อายุความนับแต่แจ้งความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2497) การขออายัดที่ดินไว้ชั่วคราวระหว่างการพิจารณาโดยอาศัยคำสั่งในคดีแพ่ง ไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อเนื่องตลอดมา โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่รู้ ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3082/2539) แจ้งวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับความจริงแล้วเข้าสมัครรับราชการถือว่าวันสมัครสอบเป็นวันทำละเมิด ไม่เป็นการละเมิดต่อเนื่องจนถึงวันที่ลาออกจากราชการ แม้วันสมัครสอบไม่ปรากฏ แต่ก็ได้ความว่าอยู่ในปี 2518 แต่โจทก์ฟ้องในปี 2535 ย่อมขาดอายุความเพราะเกินกว่า 10 ปี<sup>55</sup> (คำพิพากษาฎีกาที่ 4843/2540)

สำหรับอายุความระยะหลัง 10 ปี นับแต่วันทำละเมิดนั้น เป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องละเมิด คือ นับแต่วันทำละเมิดตามมาตรา 193/12 ผู้เสียหายจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำละเมิดและตัวผู้ทำละเมิด หากฟ้องเกิน 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด คดีขาดอายุความ<sup>56</sup>

<sup>54</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น. 312 - 313

<sup>55</sup> จิตติ ดิงศรัทธี, *แก้ไขเพิ่มเติมโดยเขมณภูมิ ภูมิดาวาร, ชวิน อุ๋นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 20*, น. 282 - 283

<sup>56</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น.313

### 3.1.4 การตกลงเรื่องอายุความ (ยื่นหรือขยายอายุความ)<sup>57</sup>

โดยหลักอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้นั้น คู่กรณีจะตกลงกันให้งดใช้ ขยายออกหรือยื่นเข้าไม่ได้ (มาตรา 193/11 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ถ้าฝ่าฝืน ข้อตกลงนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ เพราะเป็นการตกลงที่ผิดแผกแตกต่างจากกฎหมายที่เกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (มาตรา 151)

ข้อยกเว้น การขยายอายุความโดยกฎหมาย เมื่อมีเหตุบางประการเป็น ข้อขัดข้องทำให้ผู้มีสิทธิเรียกร้องไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องเพราะฐานะที่ไม่อาจคุ้มครองหรือใช้สิทธิ เรียกร้องได้ตามปกติ เพราะมีความตายของผู้ทรงสิทธิเกิดขึ้นก็ดี เพราะเหตุสุดวิสัยก็ดี กฎหมายก็จะ เข้ามาคุ้มครองผู้ทรงสิทธิในกรณีเฉพาะเหล่านี้ ดังนี้

1. เจ้าหนี้ฟ้องผิดศาล มาตรา 193/17 วรรคสอง
2. เจ้าหนี้ฟ้องคดีและศาลยกคำฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิที่จะฟ้องใหม่ มาตรา 193/17 วรรคสอง
3. เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายหรือมอบข้อพิพาทให้ออญาโตตุลาการพิจารณา หรือกระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกับการฟ้องคดี แต่ไม่อยู่ในอำนาจ มาตรา 193/18
4. เจ้าหนี้ไม่สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเพราะมีเหตุสุดวิสัย มาตรา 193/19
5. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล มาตรา 193/20
6. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถฟ้องร้องผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ มาตรา 193/21
7. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสามีภริยาฟ้องร้องเอาแก่กัน มาตรา 193/22
8. เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ถึงแก่ความตาย มาตรา 193/23

<sup>57</sup> ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2557), น. 247 - 248

### 3.1.5 อายุความไล่เบี้ย<sup>58</sup>

สำหรับอายุความในการไล่เบี้ยคืนจากผู้กระทำละเมิดหรือผู้ร่วมทำละเมิดนั้น มิใช่อายุความตามมาตรา 448 เพราะมิใช่กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องผู้ทำละเมิดหรือผู้ที่พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้จะเป็นการไล่เบี้ยกันเป็นเงินก็ตาม เพราะการไล่เบี้ยเป็นการเรียกคืนสิ่งที่ผู้ที่กฎหมายสันนิษฐานให้รับผิดชอบหรือผู้ทำละเมิดร่วมได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแทนผู้ทำละเมิดหรือผู้ร่วมทำละเมิด แล้วแต่กรณี หรืออาจมีลักษณะเป็นการไปเรียกต่อจากคนที่มีส่วนในความเสียหายนั้นด้วย โดยการไล่เบี้ยนั้นอาจเกิดได้ในกรณีดังต่อไปนี้คือ

#### 3.1.5.1 การไล่เบี้ยระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิดอันได้แก่

(1) การที่นายจ้างซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของลูกจ้างตามมาตรา 425 ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายไปแล้ว มีสิทธิไล่เบี้ยคือเรียกคืนจากลูกจ้างได้ตามมาตรา 426

เมื่อนายจ้างใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมได้สิทธิไล่เบี้ย ถือว่าได้รับช่วงสิทธิจากผู้เสียหาย เหตุที่ได้รับช่วงสิทธิเพราะตามมาตรา 425 บังคับให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่ลูกจ้างได้ก่อให้เกิดขึ้น เมื่อนายจ้างได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปแล้ว ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากลูกจ้างได้ ถ้ายังไม่ใช้ให้แก่บุคคลภายนอกก็ไล่เบี้ยไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3102/2544) ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปเท่าไรก็มีสิทธิไล่เบี้ยได้เท่านั้น หากชดใช้ค่าสินไหมทดแทนพร้อมด้วยดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิด ก็ไล่เบี้ยเอาค่าสินไหมทดแทนพร้อมดอกเบี้ยได้ รวมทั้งดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งนับแต่วันชดใช้ไป จนกว่าจะได้รับชำระครบจากลูกจ้างด้วย (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 2759/2515) ลูกจ้างจะเฉลี่ยความเสียหายกับนายจ้างไม่ได้ เพราะไม่ใช่เรื่องร่วมทำละเมิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 432 เป็นเรื่องที่นายจ้างไม่ได้ร่วมทำละเมิดด้วย เพราะฉะนั้นนายจ้างมีสิทธิไล่เบี้ยได้เต็ม แม้นายจ้างจะมีส่วนผิดในแง่อื่นแต่ก็ไม่ใช่ส่วนผิดในการทำละเมิด ลูกจ้างก็จะมาอ้างไม่ได้<sup>59</sup>

ในประเด็นที่ว่าสิทธิไล่เบี้ยของนายจ้างจะครอบคลุมเพียงใด สมมุติว่านายจ้างถูกฟ้องให้ชำระค่าสินไหมทดแทน นายจ้างปฏิเสธความรับผิด และแต่งตั้งนายผู้คดี ในที่สุด

<sup>58</sup> ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น. 392 - 394

<sup>59</sup> เพิ่ง เพิ่งนิติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 53*, น. 168

ศาลพิพากษาให้นายจ้างต้องรับผิดชอบ ดังนั้นนายจ้างจะมาไล่เบี้ยเอาค่าทนาย ค่าฤชาธรรมเนียม ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการต่อสู้คดีคืนจากลูกจ้างได้หรือไม่ ข้อนี้เห็นว่าเมื่อพิจารณาจากตัวบทมาตรา 426 ซึ่งใช้คำว่า “นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน...ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น” แสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องที่กฎหมายประสงค์จะให้นายจ้างไล่เบี้ยเอาแต่ค่าสินไหมทดแทนอันตนได้ออกไปเท่านั้น ฉะนั้น นายจ้างน่าจะไม่ได้รับชดใช้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวจากลูกจ้าง ในเรื่องนี้ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 648/2522 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 4431/2547 ตัดสินไว้ว่า ลูกจ้างทำละเมิด นายจ้างถูกฟ้อง ได้ใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไปตามคำพิพากษาแล้ว ไล่เบี้ยเอาจากลูกจ้างได้ แต่ค่าฤชาธรรมเนียมที่นายจ้างต้องใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามคำพิพากษานั้น ไม่ใช่ค่าเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากละเมิดของลูกจ้าง นายจ้างไล่เบี้ยไม่ได้<sup>60</sup>

ประเด็นที่ว่าสิทธิไล่เบี้ยของนายจ้างจะครอบคลุมเพียงใด ท่านศาสตราจารย์จิติติ ดิงศรัทีย ได้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 648/2522 ว่า “..... การที่นายจ้างมาเรียกร้องเอาากับลูกจ้างตามมาตรา 426 นั้น แท้จริงเป็นเรื่องรับช่วงสิทธิของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 229 (3) ไม่เพียงอ้างตามมาตรา 426 ซึ่งเป็นแต่กำหนดส่วนของค่าสินไหมที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามมาตรา 296 เท่านั้น เมื่อสิทธิของเจ้าหน้าที่รับช่วงมาคือ สิทธิที่เจ้าหน้าที่มีอยู่โดยมูลหนี้คือ ต้นเงิน ดอกเบี้ย และค่าฤชาธรรมเนียม ถ้าจะต้องฟ้องคดี ผู้รับช่วงสิทธิก็รับไปใช้ได้ในนามตนเองตามมาตรา 226 เจ้าหน้าที่ได้รับชดใช้ไปจากนายจ้าง คือ ต้นเงิน ดอกเบี้ย และค่าฤชาธรรมเนียมเท่าใด นายจ้างก็น่าจะได้รับช่วงสิทธิมาเท่านั้น ไม่เฉพาะแต่ต้นเงินและดอกเบี้ย ค่าฤชาธรรมเนียมก็เป็นอุปกรณ์ของหนี้ประธาน เห็นได้จากมาตรา 329 เหตุที่อ้างว่าถ้านายจ้างใช้ค่าเสียหายเสียก่อนถูกฟ้อง ก็จะไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมนั้น ก็กล่าวได้เหมือนกันว่าลูกจ้างเองทำไม่ใช้ค่าเสียหายก่อนทำให้นายจ้างต้องถูกฟ้อง ถ้าลูกจ้างใช้ค่าเสียหายซึ่งตนทำละเมิดขึ้นเองแล้ว ก็จะไม่มีการชำระหนี้เลย.....”<sup>61</sup>

ส่วนประเด็นเรื่องอายุความในส่วนของสิทธิไล่เบี้ยของนายจ้างนั้น สิทธิไล่เบี้ยนี้เกิดขึ้นเมื่อนายจ้างใช้เงินแก่ผู้เสียหายไปแล้ว อายุความการใช้สิทธิไล่เบี้ยไม่มีกฎหมาย

<sup>60</sup> วารีนาสกุล, ปรับปรุงโดย จริญญา ภักดีธนากุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 19*, น. 244

<sup>61</sup> เขมภูมิ ภูมิถาวร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 23*, น. 232

กำหนดไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์<sup>62</sup> (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2365/2533, ที่ 142/2535, ที่ 735/2537 และ ที่ 7552/2550)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7552/2550 คนขับรถขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ขับรถไปในทางการที่จ้างขนรถยนต์ของ ธ. ที่ประกันภัยไว้กับบริษัทผู้รับประกันภัยได้รับความเสียหาย หลังจากคนขับฯ ตายแล้ว องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพนายจ้างได้ทราบจำนวนค่าสินไหมทดแทนและได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายไปแล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะได้ชดใช้คืนจากคนขับรถฯ ตามมาตรา 426 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิทธิที่จะได้ชดใช้คืนเกิดวันที่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพนายจ้างได้ชำระเงิน และสิทธิเรียกร้องให้ลูกจ้างชดใช้คืนตามมาตรา 426 ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

อนึ่ง บทกฎหมายต่างประเทศในหลักแห่งมาตรานี้ (มาตรา 426) ตามที่อ้างของกรมร่างกฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 715 วรรค 3 ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิสส์ มาตรา 55 วรรค 2<sup>63</sup>

(2) การที่ตัวการซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของตัวแทนตามมาตรา 427 ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายไปแล้ว มีสิทธิไล่เบี้ยคือเรียกคืนจากตัวแทนได้ตามมาตรา 427 ประกอบมาตรา 426

กิจการที่ตัวแทนทำไปย่อมเป็นการงานของตัวการ เช่นเดียวกับงานที่ลูกจ้างทำไปย่อมเป็นงานของนายจ้าง ทั้งตัวแทนก็ต้องทำตามคำสั่งของตัวการตามมาตรา 807 ทำนองเดียวกับลูกจ้างนายจ้างดังกล่าวแล้ว จึงมีเหตุผลอย่างเดียวกันที่ตัวการจะต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ตัวแทนได้ทำไปในการกระทำกิจการแทนตัวการ โดยข้อสำคัญของการเป็นตัวการตัวแทนนั้น มีอยู่ว่าตัวการจะต้องมอบหมายให้ตัวแทนไปทำนิติกรรมกับบุคคลที่สาม โดยที่นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะผูกพันระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอก การมอบให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำการซึ่งไม่ใช่นิติกรรม แม้จะได้ชื่อว่าเป็นการทำแทน ก็ไม่อยู่ในความหมายของตัวแทนตามกฎหมาย หากผู้ที่เป็นตัวแทนทำละเมิด ผู้วานหรือใช้ให้ทำย่อมไม่ต้องรับผิดชอบร่วมด้วยตามมาตรา 427 แต่อาจต้องรับผิดชอบตามมาตราอื่นอย่างเช่นมาตรา 425 หรือมาตรา 428 แล้วแต่กรณี<sup>64</sup>

<sup>62</sup> จิตติ ติงศรัทีย, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุ่นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 20, น.198 - 199

<sup>63</sup> เฟิ่งอ้าง, น.199

<sup>64</sup> เฟิ่งอ้าง, น.199 - 204



(3) การที่บิดามารดาซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของบุตรตามมาตรา 429 ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายไปแล้ว มีสิทธิไล่เบี้ยคือเรียกคืนจากบุตรได้ตามมาตรา 431 ประกอบมาตรา 426

(4) การที่ผู้อนุบาลซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของคนที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามมาตรา 429 ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายไปแล้ว มีสิทธิไล่เบี้ยคือเรียกคืนจากคนที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ตามมาตรา 431 ประกอบมาตรา 426

โดยเหตุที่ความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลเป็นความรับผิดชอบชนิดที่ไม่มีภาระกระทำ ไม่มีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ถือว่าเป็นความรับผิดชอบแทนกัน แม้กฎหมายจะบัญญัติให้ร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งเมื่อเกี่ยวกับบุคคลผู้เสียหาย ต้องบังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยลูกหนี้ร่วมกันก็ตาม (มาตรา 291) แต่เมื่อบิดามารดาหรือผู้อนุบาลได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปแล้วก็ชอบที่จะได้ชดใช้จากผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตและไล่เบี้ยเอาได้จนครบจำนวนที่ได้ชดใช้ไป (มาตรา 431 และ 426) ไม่ใช่เรียกได้ตามส่วนเท่าๆ กัน อย่างในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันตามมาตรา 296 พึงสังเกตว่า ถ้าเป็นกรณีที่บิดามารดาหรือผู้อนุบาลได้กระทำละเมิดโดยต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นการกระทำร่วมกับผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตนั่นเองหรือไม่ก็ได้แล้วบิดามารดาหรือผู้อนุบาลก็จะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาค่าสินไหมทดแทนชดใช้คืนจากผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตจนครบจำนวนที่ได้ชดใช้ไปหาได้ไม่ กล่าวคือ ถ้าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตมิได้กระทำละเมิดด้วยก็ไม่มีทางเรียกให้ชดใช้ได้เลย บิดามารดาหรือผู้อนุบาลคงรับผิดชอบไปแต่ฝ่ายเดียว แต่ถ้าบิดามารดาหรือผู้อนุบาลหรือผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริต แล้วแต่กรณีร่วมกันกระทำละเมิด ก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบตามมาตรา 432 หรือถ้าบิดามารดาหรือผู้อนุบาลได้กระทำละเมิดเป็นส่วนตัว และผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตก็ได้กระทำละเมิดเป็นส่วนตัว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 420 โดยต่างคนต่างทำไม่ร่วมกัน แต่มีผลเสียหายเกิดขึ้นอันเดียวกัน แยกจากกันไม่ได้ ต่างคนต่างก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ไม่ใช่เป็นลูกหนี้ร่วมกัน แต่เป็นกรณีที่บุคคลหลายคนเป็นหนี้อันจะแบ่งแยกชำระมิได้ จึงต้องรับผิดชอบเช่นอย่างลูกหนี้ร่วมกัน (มาตรา 301)<sup>65</sup>

(5) การที่ครูบาอาจารย์ซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของผู้ไร้ความสามารถตามมาตรา 430 ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายไปแล้ว มีสิทธิไล่เบี้ยคือเรียกคืนจากผู้ไร้ความสามารถได้ตามมาตรา 431 ประกอบมาตรา 426

<sup>65</sup> ไพจิตร ปุณฺณพันธ์, *อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 18*, น.108 - 109



(6) การที่ผู้ดูแลทางข้อเท็จจริงซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ในความดูแลตามมาตรา 430 ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายไปแล้ว มีสิทธิไล่เบี้ยคือเรียกคืนจากผู้ไร้ความสามารถได้ตามมาตรา 431 ประกอบมาตรา 426

### 3.1.5.2 การไล่เบี้ยระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น

แต่การไล่เบี้ยกรณีนี้แตกต่างจากกรณีที่ 1 และ 3 แม้กฎหมายจะใช้คำว่าไล่เบี้ยเหมือนกันก็ตาม เพราะกรณีนี้ ผู้ถูกไล่เบี้ยมิได้ทำละเมิดตามมาตรา 420 และผู้ที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็ได้ร่วมรับผิดชอบกับบุคคลเหล่านี้ด้วยแต่อย่างใด

(1) การที่เจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้วมีสิทธิไล่เบี้ยจากผู้ก่อสร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างชำรุดบกพร่องตามมาตรา 434

(2) การที่เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายไปตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย มีสิทธิไล่เบี้ยจากผู้เช่าหรือย่ำสัตว์ได้ตามมาตรา 433 วรรคสุดท้าย

### 3.1.5.3 การไล่เบี้ยของนิติบุคคล

อายุความในการใช้สิทธิไล่เบี้ย จะต้องเอาอายุความทั่วไปมาใช้บังคับคือ 10 ปี และศาลฎีกาก็ได้สนับสนุนความเห็นนี้คือได้วินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2520 ไว้ว่า ช่างตรีเจ้าพนักงานกรมที่ดิน โจทก์ รายงานไม่ตรงตามความจริง ผ่าฝืนระเบียบ ทำให้เจ้าพนักงานที่ดินสั่งแก้รูปโฉนดที่ดินเจ้าของโฉนดเสียหาย กรมที่ดินต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของโฉนด กรมที่ดินไล่เบี้ยเอาจากช่างตรี ผู้เป็นเหตุแห่งความเสียหายได้ อายุความการไล่เบี้ยมี 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164<sup>66</sup>

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4037/2547 การที่กรมที่ดินซึ่งเป็นนิติบุคคลใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาจากข้าราชการของกรมที่ดินผู้ก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่นตามมาตรา 76 วรรคหนึ่ง

<sup>66</sup> วารีนานาสกุล, ปรับปรุงโดย จริญญา ภักดีธนากุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 19*, น.245

ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความการฟ้องคดีเพื่อใช้สิทธิไล่เบียดตามมาตรา 76 วรรคหนึ่ง ไว้โดยเฉพาะ จึงมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3648/2549 กรณีเป็นเรื่องที่ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ในคดีก่อนว่าจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นตำรวจ ยึดเปิดของโจทก์ในคดีก่อนไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ในคดีก่อน แต่เป็นการทำตามหน้าที่ของจำเลยซึ่งเป็นผู้แทนนิติบุคคล คือกรมตำรวจ เมื่อนิติบุคคลได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ในคดีก่อนแล้ว จึงมีสิทธิไล่เบียดกับตำรวจทั้งสอง ตามมาตรา 76 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิทธิที่กรมตำรวจซึ่งเป็นนิติบุคคลและได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้บุคคลภายนอกไปแล้ว จะไล่เบียดจากตำรวจในสังกัดที่ทำการละเมิด เป็นสิทธิที่เกิดก่อนที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ จะใช้บังคับ อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องของกรมตำรวจจึงอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเมื่อในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดอายุความไล่เบียดไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

#### 3.1.5.4 การไล่เบียดระหว่างผู้ร่วมกันทำละเมิด

กรณีนี้เป็นกรณีที่บุคคลหลายคนร่วมกันทำละเมิด ซึ่งมาตรา 432 ได้กำหนดให้ผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเหมือนเป็นลูกหนี้ร่วม กล่าวคือผู้เสียหายอาจเรียกให้ผู้ทำละเมิดคนใดคนหนึ่งชำระค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดก็ได้ แต่เมื่อผู้ทำละเมิดคนนั้นชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว เนื่องจากผลแห่งละเมิดมิได้เกิดจากตนคนเดียวแต่เกิดจากคนอื่นด้วย กฎหมายจึงกำหนดว่าระหว่างผู้ทำละเมิดรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆ กัน ผู้ทำละเมิดที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายไปแล้วจึงมีสิทธิไล่เบียดคือเรียกคืนได้ตามส่วน<sup>67</sup>

สิทธิไล่เบียดไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด ไม่ใช่ใช้อายุความละเมิด 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง<sup>68</sup> โดยเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกับคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า อายุความสิทธิไล่เบียดระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด อายุความสิทธิไล่เบียดระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น การไล่เบียดของนิติบุคคล และการไล่เบียดระหว่างผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น กรณีจึงต้องเป็นไปตามอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 คือ มีอายุความ 10 ปีนั่นเอง

<sup>67</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.394

<sup>68</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น. 297

## 3.2 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนั้น จากการศึกษาพบว่ามีความรับผิดชอบทางแพ่งประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นความรับผิดชอบละเมิดที่อยู่ภายใต้กฎหมายพิเศษ ดังต่อไปนี้

### 3.2.1 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 บัญญัติขึ้นเนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมวัตถุอันตรายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการนำวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก และวัตถุอันตรายบางชนิดก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่มนุษย์ สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมได้ แม้ว่าเดิมจะมีกฎหมายที่ใช้ควบคุมวัตถุที่ก่อให้เกิดอันตรายอยู่บ้างก็ตาม แต่กฎหมายที่มีอยู่ก่อนหน้านั้น มีหลายฉบับและต่างยุคสมัยกัน ทำให้บทบัญญัติแตกต่างกัน และยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ จึงเป็นที่มาของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ. 2510 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมวัตถุอันตรายต่างๆ โดยวัตถุอันตรายภายใต้การควบคุมของกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเบอร้อออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง และวัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม<sup>69</sup>

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 จัดเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการควบคุมความปลอดภัย รวมไปถึงการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่บุคคลอันเกิดจากสารเคมีวัตถุอันตรายไว้เป็นการเฉพาะ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม แต่มีบทบัญญัติเพิ่มเติมที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ การกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งไว้ในพระราชบัญญัตินี้ อันถือได้ว่าเป็นฉบับแรกที่กำหนดสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเอกชนไว้ใน

<sup>69</sup> สุขุม ศุภนิธย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557) น.118 - 119

กฎหมายมหาชน<sup>70</sup> โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยอัตราภาษีได้มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอัตราภาษีไว้ในหมวด 3 โดยจะกำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งอัตราภาษี มีหน้าที่ต้องดูแลและรับผิดชอบในการประกอบการของตน ทั้งนี้ การกระทำใดๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นถือเป็นการละเมิด บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากอัตราภาษีเหล่านั้น<sup>71</sup>

พระราชบัญญัติว่าด้วยอัตราภาษี พ.ศ. 2535 ได้มีบทบัญญัติเรื่องอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่อัตราภาษีไว้ในมาตรา 67 ซึ่งบัญญัติว่า

“สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่อัตราภาษีตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ต้องเสียภาษีรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นอัตราภาษีและผู้ที่พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่พึงจ่ายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนและผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้”

บทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องอายุความว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากอัตราภาษีมีกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ตัวผู้เสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นอัตราภาษีและผู้ที่พึงต้องใช้ค่าเสียหาย โดยอายุความนี้จะเริ่มนับก็ต่อเมื่อตัวผู้เสียหายรู้ถึงองค์ประกอบทั้งสามประการดังกล่าวก่อน<sup>72</sup>

นอกจากนี้ มาตราดังกล่าวยังได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการสะดุดหยุดอยู่แห่งอายุความไว้ด้วย ในกรณีที่มีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบในค่าเสียหาย และผู้มีสิทธิรับการชดใช้ค่าเสียหาย หมายความว่า มีการเจรจากันในเรื่องค่าเสียหายระหว่างผู้กระทำละเมิดเองหรือตัวแทนหรือนายจ้าง กับผู้เสียหายหรือทายาทแล้วแต่กรณี ให้อายุความซึ่งกำลังเดินอยู่นั้นสะดุดหยุดอยู่ ไม่มีการนับอายุความระหว่างนั้นแต่ประการใด จนกว่าการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายนั้นจะไม่อาจตกลงกันได้ อายุความซึ่งสะดุดหยุดอยู่จึงเริ่มนับต่อจากเดิมไป เพื่อให้โอกาสผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลได้ต่อไปอีก การที่พระราชบัญญัติ

<sup>70</sup> เฟิงอ้วง, น.121.

<sup>71</sup> วรมน หวังพินิจกุล, “อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น. 75 – 76

<sup>72</sup> อานาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550) น.465.

วัตถุอันตรายกำหนดอายุความไว้เป็นกรณีพิเศษเช่นนี้ จึงต้องมีเจตนารมณ์แตกต่างจากหลักกฎหมาย ละเอียดทั่วไป ดังนั้น ระยะเวลาในการใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าวจึงต้องพิจารณาจากบทบัญญัติ กฎหมายวัตถุอันตราย เพราะเป็นกฎหมายเฉพาะ ซึ่งจะเห็นได้ว่าอายุความตามพระราชบัญญัติ วัตถุอันตรายต้องการให้มีกำหนดระยะเวลายาวกว่าอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย จากการทำละเมิดทั่วไปตามมาตรา 448 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดไว้สั้นกว่าเพียง 1 ปี นับแต่รู้ถึงเหตุละเมิดและรู้ตัวผู้ทำละเมิดที่พึงต้องชดใช้ค่าเสียหาย ทั้งนี้ เนื่องจากพิจารณาจาก ลักษณะของสภาพแห่งคดีแล้ว วัตถุอันตรายย่อมจะมีความเสี่ยงสูงกว่า และความเสียหายอันเกิดจาก วัตถุอันตรายบางชนิดย่อมก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงขึ้นแก่บุคคล นอกจากนี้ในการนำสืบถึง ค่าเสียหายซึ่งเกิดจากวัตถุอันตรายมักจะมีรายละเอียดในการนำสืบที่ยุ่งยากซับซ้อนกว่า ผู้เสียหาย จากวัตถุอันตรายจึงควรจะได้รับ การคุ้มครองเป็นพิเศษกว่าในคดีละเมิดทั่วไปอีก อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดอายุความชั้นสูง ในการใช้สิทธิเรียกร้องไว้ ดังเช่นมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น หากผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายความเป็นวัตถุอันตรายและผู้พึงต้องชดใช้ค่าเสียหาย ภายหลังจาก ระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว คดีของผู้เสียหายจะขาดอายุความหรือไม่ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการตีความได้<sup>73</sup>

### 3.2.2 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

#### พ.ศ. 2551

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้นเป็นความรับผิดชอบที่อยู่ใน ขอบเขตของความรับผิดชอบทางแพ่งประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นความรับผิดชอบเพื่อละเมิด แต่เป็น ความรับผิดชอบที่อยู่ภายใต้กฎหมายพิเศษ อย่างไรก็ตาม โดยลักษณะของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อาจเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายในส่วนของความรับผิดในความชำรุดบกพร่องทั้งอาจ เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย เหตุผลในการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้อาจสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้<sup>74</sup>

1. กระบวนการในการผลิตสินค้าในปัจจุบันต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้ผู้บริโภคยากที่จะตรวจพบความไม่ปลอดภัยของสินค้า

<sup>73</sup> วรมน หวังพินิจกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 71*, น. 76 – 77

<sup>74</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น. 461 - 462

2. สินค้าที่ผู้บริโภคนำไปใช้อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อารมณ์ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือผู้อื่นได้

3. การที่การกระพริบสัญญาณความตั้งใจหรือประเภทเส้นล่อของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ตกแก่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจทำให้โอกาสในการพิสูจน์เป็นไปได้ยากเพราะสินค้าที่ก่อความเสียหายนั้นอาศัยเทคโนโลยีที่ลับซับซ้อนในการผลิต

4. กระบวนการในการหมุนเวียนเปลี่ยนมือหรือการกระจายสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งในและนอกประเทศ ดังนั้น หากมีความเสียหายเกิดจากสินค้า ความเสียหายอาจกระจายในวงกว้างและอย่างรวดเร็ว

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัตินี้จะมีบุคคลที่เป็นผู้เสียหาย และบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบ ในที่นี้ก็คือ ผู้ประกอบการ อันได้แก่ ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขาย สินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ และผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า แม้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะเป็นกฎหมายพิเศษ แต่ด้วยความเกี่ยวพันที่อาจทำให้ในความเสียหายเดียวกัน ผู้เสียหายอาจมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการบนฐานของกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายอย่างสูงสุด มาตรา 14 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงบัญญัติว่า “บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น”<sup>75</sup>

ในส่วนของอายุความตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้ ดังนี้

“สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น

ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออารมณ์ โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย”

<sup>75</sup> เฟิงอ้าง, น.465



สำหรับอายุความหรือกำหนดเวลาที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดไว้ให้ผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบนั้นแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี โดยเหตุผลของเรื่อง กล่าวคือ

1. กรณีความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถทราบถึงความเสียหายได้โดยไม่ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ในกรณีนี้อายุความเป็นไปตามวรรคหนึ่งของมาตรา 12 ซึ่งกำหนดอายุความซ้อนกันอยู่ โดยกรอบอายุความสูงสุดคือสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กับอายุความสามปีที่ยื่นอยู่ในอายุความสิบปีนี้ กล่าวคือ วันที่ที่มีการขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็เริ่มนับอายุความทันที แม้ความเสียหายอาจจะยังไม่เกิดขึ้น เหตุที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้เพราะสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเมื่อซื้อมาโอกาสที่จะได้รับความเสียหายจึงเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่ซื้ออายุความสิบปีจึงเริ่มนับจากเวลาดังกล่าว ส่วนอายุความสามปีนั้นเริ่มนับจากวันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด คือ ต้องรู้ทั้งสองส่วน ถ้ารู้แต่ความเสียหายแต่ไม่รู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด อายุความสามปีก็ยังไม่เริ่มนับ หรือในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดมีหลายคน เช่น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขาย ถ้าผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ขายที่ต้องรับผิด อายุความสามปีก็จะเริ่มนับสำหรับผู้ขาย แต่ถ้าผู้เสียหายยังไม่รู้ตัวผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า อายุความสามปีที่จะฟ้องผู้ประกอบการสองคนนี้ยังไม่เริ่มนับจนกว่าจะรู้ว่าเป็นใคร หากผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดแล้ว แต่ผู้เสียหายไม่ใช้สิทธิเรียกร้องคือไม่ฟ้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบเกินสามปี สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายที่มีต่อผู้ประกอบการแต่ละรายย่อมขาดอายุความแม้จะยังไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นก็ตาม แต่การที่สิทธิเรียกร้องขาดอายุความย่อมหมายความว่าผู้เสียหายมีสิทธิที่กฎหมายไม่อาจบังคับให้ได้ ดังนั้น ผลของการขาดอายุความย่อมเป็นไปตามมาตรา 193/10 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยลูกหนี้หรือผู้ประกอบการที่ถูกฟ้องมีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้

2. กรณีความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ไม่อาจทราบถึงความเสียหายได้ทันทีแต่ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ดังนี้อายุความเป็นไปตามวรรคสอง โดยมีกรอบเวลาสูงสุดสิบปี แต่เป็นสิบปีทีนับจากเวลาที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย ซึ่งกว่าจะเริ่มนับอายุความสิบปี อาจผ่านเวลาไปแล้วหลายปีนับจากที่มีการขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยในกรณีนี้เป็นผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหาย หรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ดังนั้นความเสียหายอาจยังไม่ปรากฏจนผ่านเวลาไปช่วงหนึ่ง การกำหนดกรอบสิบปีนับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายจึงน่าจะเป็นธรรมมากกว่าจะกำหนดกรอบสิบปีโดยนับจากวันที่มีการขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อายุความสามปีนั้น



แม้จะนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่กว่าจะรู้ถึงความเสียหายเวลาก็อาจผ่านไปหลายปีแล้ว ดังนั้น แม้อายุความจะเท่ากับวรรคแรก แต่เมื่อมีการนับจริงกรณีที่สองอาจมีกำหนดเวลาจริงยาวกว่ากรณีแรก ซึ่งก็นับเป็นกุศโลบายในการคุ้มครองผู้เสียหายได้เป็นอย่างดีและเหมาะสมแก่กรณี อย่างไรก็ตาม หากอายุความสามปีเริ่มนับแล้วสำหรับสิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายที่มีต่อผู้ประกอบการรายใด เมื่อครบสามปีแล้วก็ต้องถือว่าสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความ แม้จะยังไม่ครบสิบปีก็ตาม แต่ผลของการขาดอายุความย่อมเป็นไปตามมาตรา 193/10 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยลูกหนี้หรือผู้ประกอบการที่ถูกฟ้องมีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้

### 3.2.3 พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 อาจแบ่งอายุความออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

#### 3.2.3.1 กรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้خذใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้ผู้เสียหาย

มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติว่า

“ถ้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแก่ผู้เสียหาย สิทธิที่จะเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแก่ตน ให้มีกำหนดอายุความหนึ่งปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนนั้นแก่ผู้เสียหาย”

กรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้ผู้เสียหายไปแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ใช้สิทธิโต้แย้งต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ตามมาตรา 9 กำหนดให้มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแก่ผู้เสียหาย

#### 3.2.3.2 อายุความกรณีเจ้าหน้าที่ก่อความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ

มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติว่า

“ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดหรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่การเรียกร้องคำสั่งใหม่ทดแทนจากเจ้าหน้าที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 8 มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้ามิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ทั้งสองประการ ตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบ แต่กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วเห็นว่าต้องรับผิดชอบ ให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น มีกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น อายุความกรณีเจ้าหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

(1) การกระทำละเมิดอันเนื่องมาจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น โดยกรณีนี้มีอายุความ 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

(2) การกระทำละเมิดซึ่งมิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ให้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ใช้อายุความ 1 ปี หรือ 10 ปี แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา 448

จะเห็นได้ว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ หน่วยงานของรัฐต้องเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความ 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีอายุความยาวนานกว่าอายุความตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากพระราชบัญญัติที่กล่าวไปแล้ว พระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 ก็เป็นพระราชบัญญัติซึ่งมีโทษทางอาญาแต่มีได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้

จากการศึกษามาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเห็นได้ว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย มีอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ส่วนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตามมาตรา 448 วรรคสอง แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ไม่มีการฟ้องคดีอาญา มาตรา 51 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 448 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ใช้อายุความอาญา โดยมีให้นำมาตรา 193/20 มาใช้ ต้องถือว่าอายุความทางแพ่งสิ้นสุดลงพร้อมกับอายุความทางอาญานั้นด้วย ส่วนกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีอาญา แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยมีการฟ้องร้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนไปในขณะเดียวกัน อายุความที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องในคดีมูลละเมิดก็จะสะดุดหยุดลง ทั้งนี้เพื่อจะดูผลทางคดีอาญาว่าจะเป็นประการใด ถ้าศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย คดีถึงที่สุดแล้ว ก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสาม คือ อายุความฟ้องร้องคดีละเมิดจะมีกำหนด 10 ปี นับแต่มีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 เพราะแปลงสภาพจากหนี้ในมูลละเมิดกลายเป็นการฟ้องร้องบนฐานของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว แต่หากถ้าศาลยกฟ้อง ก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสี่ คือ เป็นไปตามกำหนดอายุความละเมิด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง

ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีอาญา พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่คดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นคดีอาญาและผู้ฟ้องต้องใช้คำสินไหมทดแทน และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น ส่วนในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยโดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่อยู่ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่อยู่ถึงความเสียหาย หรือแม้กระทั่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็ได้บัญญัติอายุความกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ หน่วยงานของรัฐต้องเรียกให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความ 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้คำสินไหมทดแทน ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับต่างก็มีอายุความยาวนานกว่าอายุความตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสิ้น

## บทที่ 4

### หลักเกณฑ์ของอายุความละเมิดกฎหมายต่างประเทศ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 บรรพ 2 ของไทยฉบับแรกได้เดินตามประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส และของสวิส แต่ต่อมาเพียงปีเศษ ประมวลกฎหมายฉบับนั้นได้ถูกยกเลิก และได้ประกาศใช้ใหม่ โดยเดินตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและญี่ปุ่นเป็นส่วนมาก ส่วนที่เทียบเคียงมาจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและประมวลกฎหมายสวิสนั้นมีประปราย ทั้งนี้ เพราะเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมีหลักเกณฑ์ทันสมัยมากกว่า<sup>1</sup> ด้วยเหตุนี้ การศึกษาประมวลกฎหมายของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เป็นที่มาของบทบัญญัติมาตรานั้นๆ จะช่วยทำให้เข้าใจประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้มากขึ้น

นอกจากการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ จะทำให้เข้าใจกฎหมายภายในของประเทศได้ถูกต้องและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ยังเป็นทางที่จะนำกฎหมายต่างประเทศที่มีมานานและมีวิวัฒนาการแก้ไขตลอดมาและใช้ได้ผลมาแล้วนั้นมาใช้แก้ปัญหาต่างๆ ในเรื่องเดียวกันที่เกิดขึ้นในประเทศได้อีกด้วย โดยการดัดแปลงปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศและภาวะความเป็นอยู่ของประชาชน<sup>2</sup>

#### 4.1 ประเทศฝรั่งเศส

##### ประวัติศาสตร์กฎหมายฝรั่งเศส<sup>3</sup>

จากแนวความคิดของสำนัก Natural Law School ผสมกับความคิด Enlightenment ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม ทำให้ประเทศฝรั่งเศสมีการปฏิวัติใหญ่ในปี ค.ศ. 1789 และหลังจากนั้นโนโปเลียนจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจะจัดทำประมวลกฎหมายขึ้น คณะกรรมการชุดแรกได้เสนอร่างประมวลกฎหมายแพ่งรวมทั้งหมดถึง 297 มาตรา แต่ไม่ผ่านการพิจารณา จึงได้ตั้งคณะกรรมการ

<sup>1</sup> หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.34

<sup>2</sup> ไพจิตร ปุณณพันธ์ุ, กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2546), น.1

<sup>3</sup> ปรีดี เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2526), น.112 - 113

ชุดใหม่ขึ้นจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1804 โดยยึดถือหลักการของการปฏิวัติฝรั่งเศส คือ ยึดหลักเสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา ในการทำสัญญา ความศักดิ์สิทธิ์ของทรัพย์สินเอกชน

การจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนี้ เนื่องจากนักปราชญ์ฝรั่งเศสได้รับบทเรียนจากการจัดทำประมวลกฎหมาย ALR ของปรัสเซีย จึงรู้ว่าการที่จะเขียนประมวลกฎหมายให้สมบูรณ์ โดยเขียนรายละเอียดทุกอย่างย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะยิ่งเขียนละเอียดยิ่งจะเกิดข้อบกพร่องก็ยิ่งมีความหมายในวงแคบ ดังนั้น เพื่อจะให้กฎหมายครอบคลุมไปได้ในขอบเขตที่กว้างขวาง จะต้องเขียนเป็นหลักการกว้างๆ เป็นหลักทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันหากไม่มีรายละเอียดเสียบ้างจะหาความแน่นอนไม่ได้ เพราะฉะนั้นในการบัญญัติกฎหมาย นอกจากจะเขียนหลักใหญ่ๆ แล้ว ก็ต้องมีบางส่วนเป็นรายละเอียดเพื่อให้มีความชัดเจน

ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสแยกเป็น 3 บรรพ คล้ายกับ Corpus Juris Civilis ของพระเจ้าจัสติเนียน บรรพแรกว่าด้วยเรื่องบุคคล ความสัมพันธ์ทางครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร บรรพที่สองว่าด้วยทรัพย์สิน เกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ ทรัพย์สินสิทธิต่างๆ และบรรพที่สามว่าด้วยลักษณะต่างๆ ของการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ เช่น เรื่องหนี้ สัญญา รวมตลอดถึงมรดกด้วย

บทบัญญัติหลักการเกี่ยวกับอายุความทั่วไปของประเทศฝรั่งเศส ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (Civil Code) บรรพ 3 หมวด 20 (Extinctive prescription) ซึ่งเป็นเรื่องที่ว่าพหุพิจารณ์มานานแล้วว่ามีปัญหาต่างๆไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติที่ล้าสมัย หรือการแบ่งประเภทของอายุความที่มีความซับซ้อนจนเป็นที่ถกเถียงบ่อยครั้ง และมีการออกกฎหมายกำหนดอายุความสำหรับบางกรณี เช่น อายุความ 10 ปี ในเรื่องทางพาณิชย์ (Commercial matter) เพื่อกำหนดอายุความให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและในปี ค.ศ.1985 ได้มีการแบ่งกฎหมายหนี้โดยลดอายุความละเมิด (extracontractual action) เหลือ 10 ปี การกำหนดอายุความทั้ง 2 กรณีนี้ ทำให้แทบจะสิ้นหลักอายุความทั่วไป<sup>4</sup> และเมื่อเกิดปัญหาในเรื่องช่องว่างกฎหมายศาลก็จะอาศัยคำพิพากษาบรรทัดฐาน (Case-law) เพื่ออุดช่องว่าง แต่การใช้วิธีการนี้ก็ไม่ต้องตาม

<sup>4</sup> Benjamin West Janke , Francois – Xavier Licari, “The French Revision of Prescription : A Model for Louisiana” ,TULANE LAW REVIEW , November 2010, p. 8.

วัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงมีการเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายฝรั่งเศสในเรื่องนี้และอายุความ โดยอาศัยแนวทางจากกฎหมายประเทศเยอรมนี , the Principles of European Contract Law (PECL) และ UNIDROIT principles

จนกระทั่งมีการปรับปรุงแก้ไขครั้งล่าสุดเมื่อ ปี ค.ศ. 2008 โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยอายุความ วันที่ 17 มิถุนายน 2551 (ACT No.2008-561 of 17 June 2008 –Article 1<sup>5</sup>) และมีผลบังคับใช้วันที่ 19 มิถุนายน 2551 สาเหตุที่ต้องมีการแก้ไขเรื่องอายุความ มีหลายสาเหตุ ประการแรก เกณฑ์กำหนดอายุความทั่วไป แต่เดิมคือ 30 ปี กลับแก้ไขจนเหลือ 5 ปี เป็นเพราะเห็นว่า แต่เดิมการติดต่อสื่อสารจะต้องใช้เวลานาน แต่ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งสภาพสังคมเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การกำหนดอายุความ 30 ปี สำหรับสภาพสังคมในปัจจุบันจึงเป็นเวลาที่ยาวนานเกินไป หากให้เวลาแก่เจ้าหนี้ในการใช้สิทธิเรียกร้องนานจนเกินไป จะทำให้เกิดความชอบธรรมที่น้อยลง<sup>6</sup>

ประการต่อมา การแบ่งประเภทอายุความมีมากเกินไป ทำให้เกิดความซับซ้อน นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งกำหนดอายุความไว้เฉพาะ (Particular prescription period) เพียง 6 กรณี<sup>7</sup> แต่เมื่อเวลาผ่านไปกลับมีการกำหนดอายุความไว้เฉพาะนอกเหนือจากในประมวลกฎหมายแพ่งอีก เช่น ในปี ค.ศ. 1930 มีกำหนดอายุความในกฎหมายประกันภัย เป็นต้น ทำให้ อายุความที่หลากหลายโดยที่ไม่มีเหตุอันสมควร รวมถึงการแบ่งแยกประเภทของการกระทำ ระหว่างสัญญาและละเมิด เป็นเหตุให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี เสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งแนวโน้มในปัจจุบันต้องการลดประเภทของอายุความเพื่อให้เกิดความสะดวกและนำมาใช้ได้ง่าย

พระราชบัญญัตินี้ได้แก้ไขกฎหมายเรื่องอายุความทั้งทางแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งทั้งหลักเกณฑ์ทั่วไปของอายุความและอายุความที่กำหนดไว้ เป็นการเฉพาะในลักษณะอื่น รวมถึงอายุความในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Commercial Code) ประมวลกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (the Consumer Code) เป็นต้น โดยมีประเด็นหลักในการแก้ไขหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น ลดระยะเวลาและปรับปรุงการกำหนด

<sup>5</sup> - , LOI n° 2 0 0 8 -5 6 1 du 1 7 juin 2 0 0 8 portan tréforme de la prescription en matière civile, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558 , จาก <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte =JORFTEXT000019013696>.

<sup>6</sup> Benjamin West Janke , Francois – Xavier Licari , *supra note 4* , p.7

<sup>7</sup> ดู Title Section IV , Chapter V , title XX , book III Civil code (1804)



อายุความ สร้างหลักเกณฑ์จุดเริ่มต้นนับอายุความ ปรับปรุงหลักอายุความสะดุดหยุดลงและสะดุดหยุดอยู่ เพิ่มหลักกำหนดอายุความสูงสุด และกำหนดรับรองหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เป็นต้น

#### 4.1.1 กำหนดอายุความ

ประมวลกฎหมายแพ่งประเทศฝรั่งเศสให้ความหมายของคำว่า อายุความเสียสิทธิ (Extinctive Prescription) คือ วิธีการตัดสิทธิเพราะการนิ่งเฉยของผู้มีสิทธิภายในระยะเวลาที่กำหนด (Art. 2219) หากไม่ได้มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นให้เรื่องอายุความอยู่ภายใต้กฎหมายลักษณะนี้ (Art. 2220) โดยแบ่งอายุความเสียสิทธิ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อายุความทั่วไปและอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ

**4.1.1.1 อายุความทั่วไป** กฎหมายประเทศฝรั่งเศสจะแบ่งอายุความทั่วไปออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) อายุความทั่วไปในคดีแพ่ง มีการแก้ไขจากเดิม 30 ปี เป็น 5 ปี โดยจุดเริ่มต้นอายุความนับแต่วันที่ผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องหรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง (Art. 2224 ประมวลกฎหมายแพ่ง (Civil Code)) จะเห็นว่าการลดระยะเวลาของอายุความทั่วไปอย่างรวดเร็ว<sup>8</sup> และยกเลิกการแบ่งสัญญาและการกระทำละเมิด โดยให้นำอายุความทั่วไปมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด แต่กำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันตรายทางร่างกายมีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย และสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำการทรมานหรือกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ มีอายุความ 20 ปี (Art. 2226 ประมวลกฎหมายแพ่ง) และแต่เดิมที่กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องทางแพ่งและสิทธิเรียกร้องทางพาณิชย์ไว้ต่างกัน ก็แก้ไขใหม่ให้เท่ากับ 5 ปีเท่ากัน ซึ่งก่อนที่จะมีการแก้ไขกฎหมาย มีผู้เสนอร่างกฎหมาย<sup>9</sup> แนะนำว่าควรกำหนดอายุความทั่วไป 3 ปี เพื่อให้กฎหมายฝรั่งเศสมีแนวทางเดียวกับประเทศยุโรปอื่นๆ ที่พยายามปรับเปลี่ยนกฎหมายให้เข้ากันกับ the Principles of European Contract Law (PECL) ทั้งที่อายุความ 3 ปี เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ แต่ที่ประเทศฝรั่งเศสกำหนดอายุความทั่วไป 5 ปี นั้น เป็นผลมาจากการประนีประนอมในเรื่องของผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน

<sup>8</sup> มีคณะกรรมการแก้ไขกฎหมาย (redactor of the revision) มีความเห็นว่าอายุความที่ยาวนานเกินไปทำให้เกิดการหยุดชะงักกิจกรรมของสังคม (stagnation in human activity) และมีนักวิจารณ์เห็นว่าการลดระยะเวลาอายุความจะช่วยส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ที่จะทำนิติกรรม

<sup>9</sup> Benjamin West Janke , Francois – Xavier Licari , *supra note 4*, p. 35.

(2) อายุความทั่วไปในคดีพาณิชย์ มีการแก้ไขจากเดิม 10 ปี เป็น 5 ปี (Art.L.110 – 4(I) ประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Commercial Code))

**4.1.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ** ในประมวลกฎหมายแพ่งและกฎหมายอื่นจะกำหนดอายุความเอาไว้เป็นการเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่นสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ มีอายุความ 30 ปี (Art. 2227 ประมวลกฎหมายแพ่ง) สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม มีอายุความ 30 ปี (Art. L152-1 ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม)

#### 4.1.2 การเริ่มนับอายุความ

แต่เดิมประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสไม่ได้กำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความไว้ชัดเจน<sup>10</sup> แต่ศาลจะถือเอาตามสุภาษิตที่ว่า “*contra non valentem agere non curit praescriptio*”<sup>11</sup> หมายความว่า อายุความไม่อาจเริ่มนับ หากยังไม่สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ ดังนั้น จุดเริ่มต้นนับอายุความจึงนับแต่วันที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ แต่ต่อมาเมื่อได้แก้ไขกฎหมายจึงกำหนดให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง (Art. 2224 CC) การกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความนี้เป็นหลักทั่วไปเท่านั้น โดยถือตามหลัก “discovery rule” มีบางกรณีที่กฎหมายกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความไว้เป็นอย่างอื่น เช่นการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย (personal injuries) มีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย

นอกจากจะกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความดังกล่าวตาม Art. 2224 ยังมีการกำหนดอายุความสูงสุด ใน Art. 2232 CC โดยการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องไม่เกิน 20 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุที่ทำให้มีสิทธิเรียกร้องโดยไม่คำนึงว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องจะรู้สิทธิของตนหรือไม่ เพราะหากให้อายุความ

<sup>10</sup> Study Group on a European Civil Code, “Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR),” สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2558, จาก [http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf).

<sup>11</sup> USLEGAL, “Doctrine of Contra Non Valentem Law & Legal definition,” สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2558, จาก <http://definitions.uslegal.com/d/doctrine-of-contra-non-valentem/>

เริ่มนับแต่วันที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องหรือควรรู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเพียงอย่างเดียวจะทำให้เกิดความล่าช้า จึงได้กำหนดอายุความขึ้นสูงไว้ด้วย

## 4.2 ประเทศเยอรมัน

### ประวัติศาสตร์กฎหมายเยอรมัน<sup>12</sup>

การจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้มีอิทธิพลแผ่ขยายเข้าไปในประเทศเยอรมัน ในต้นศตวรรษที่ 19 จนมีการโต้เถียงทางวิชาการว่าเยอรมันควรจะดำเนินรอยตามฝรั่งเศส ในการจัดทำประมวลกฎหมายขึ้นหรือไม่ เนื่องจากในศตวรรษที่ 19 เยอรมันขณะนั้นยังประกอบด้วย แคว้นเล็กแคว้นน้อยต่างๆ เป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะใช้ภาษาเดียวกันแต่ในแต่ละแคว้นปกครอง เป็นอิสระจากกัน และมีกฎหมายของตนเอง

ประมวลกฎหมายเยอรมันจัดทำเสร็จในปี ค.ศ. 1896 และมีผลใช้บังคับในปี ค.ศ. 1900 เรียกว่า Burgerliches Gesetzbuch ใช้ตัวย่อว่า BGB ประมวลกฎหมายเยอรมันมีลักษณะพิเศษ ต่างจากประมวลกฎหมายฝรั่งเศสเพราะไม่ได้เกิดจากประวัติความคิดที่จะเลิกสิ่งเก่าๆ ที่มีอยู่ทุกสิ่งทุกอย่างเช่นฝรั่งเศส เพราะความคิดของ Savigny สำนักประวัติศาสตร์ได้มีอิทธิพลในความคิดของ กฎหมายว่า ส่วนสำคัญของกฎหมายอยู่ที่กฎหมายประเพณีซึ่งค่อยๆ เจริญงอกงาม ประมวลกฎหมาย เยอรมันจึงไม่มีจิตใจที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมายประเพณี ไม่มีบทบัญญัติใดห้ามไม่ให้ใช้ กฎหมายประเพณี แต่กลับยอมรับว่า ถ้ากฎหมายลายลักษณ์อักษรในเรื่องใดไม่มี ก็ต้องใช้จารีต ประเพณีบังคับแทน ความคิดเช่นนี้ได้มีอิทธิพลไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทำให้ประมวลกฎหมาย แพ่งสวิสมีลักษณะเช่นเดียวกับในมาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) ประเทศเยอรมนีมีการแก้ไขประมวล กฎหมายแพ่งครั้งใหญ่ในเรื่องหลักกฎหมายหนี้ เช่น การไม่ปฏิบัติชำระหนี้ (the law of non-performance) , สัญญาจ้างแรงงาน (the law of contract of work) ซึ่งรวมถึงบทบัญญัติว่าด้วย เรื่องอายุความ (The statutory of limitation rules) ด้วย ซึ่งบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอายุความ ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (German Civil Code (BGB)) หมวด 5 มาตรา 194 – 218 โดยมีประเด็นหลักในการแก้ไข 3 ประการ ได้แก่ ลดระยะเวลาและปรับปรุงอายุความ สร้างหลักเกณฑ์จุดเริ่มต้นนับอายุความและจัดโครงสร้างอายุความสะดุดหยุดลงและอายุความสะดุด

<sup>12</sup> ไพจิตร ปุญญพันธ์, กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2546), น. 113 - 116

หยุดอายุใหม่ โดยสาเหตุที่ทำให้มีการแก้ไขกฎหมาย เริ่มต้นจากการบัญญัติกฎหมาย (the European Community Directive on the Sale of Consumer Goods) ในปี ค.ศ. 1999 และการแก้ไขกฎหมายนี้มีผลมาจากการตระหนักที่จะทำให้กฎหมายเอกชนในสหภาพยุโรปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unification of private law in Europe) เหตุที่ประเทศเยอรมนีต้องมีการปรับปรุงหลักกฎหมายว่าด้วยเรื่องอายุความนั้น มีหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค , อายุความมีหลายประเภททำให้เกิดความสับสนจนเกิดข้อโต้แย้ง

#### 4.2.1 กำหนดอายุความ

กำหนดอายุความเสียสิทธิตามกฎหมายเยอรมัน แบ่งออกเป็น อายุความทั่วไป และอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ

##### 4.2.1.1 อายุความทั่วไป

แต่เดิมก่อนที่จะมีการแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 2002 กำหนดอายุความทั่วไป (Regular period of prescription) ตามกฎหมายเยอรมัน คือ 30 ปี ต่อมาคณะกรรมการร่างกฎหมาย (the German Commission) ซึ่งได้รับมอบหมายให้แก้ไขกฎหมายลักษณะหนี้ (the law of obligations) ได้แก้ไขในส่วนอายุความโดยเสนอให้กำหนดอายุความทั่วไปมีกำหนด 3 ปี (มาตรา 195 ประมวลกฎหมายแพ่ง)

##### 4.2.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ

ในประมวลกฎหมายแพ่งและกฎหมายอื่นจะกำหนดอายุความเอาไว้เป็นการเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น สิทธิเรียกร้องอันเกี่ยวกับที่ดินไม่ว่าจะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ โอนสิทธิเพิกถอนสิทธิ ฯลฯ จะมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 196 สิทธิเรียกร้องบางประเภทที่มีอายุความ 30 ปี ตามมาตรา 197 ยกตัวอย่างเช่น สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวและมรดก และสิทธิเรียกร้องให้ชำระค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี เป็นต้น

#### 4.2.2 การเริ่มนับอายุความ

แต่เดิมประมวลกฎหมายแพ่งกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความไว้ ให้อายุความเริ่มนับแต่เวลาที่เกิดสิทธิเรียกร้อง (when the claim comes into being) (มาตรา 198 ก่อนแก้ไข) หากเป็นสิทธิเรียกร้องที่ค้างคืนกระทำการ ให้อายุความเริ่มนับแต่เวลาที่มีการฝ่าฝืน และมาตรา 199 ก่อนแก้ไข ได้กำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความในกรณีที่ต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนให้เริ่มนับแต่ที่ได้บอกกล่าวหรือเมื่อพ้นเวลาที่ได้กำหนดไว้ในคำบอกกล่าว แต่เมื่อได้แก้ไขกฎหมาย

มาตรา 199 บัญญัติให้เริ่มนับแต่สิ้นปีที่เกิดสิทธิเรียกร้องและผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะได้รู้ถึงสิทธิเรียกร้องและผู้ที่ต้องรับผิดชอบ เป็นการพัฒนาโดยนำหลัก discoverability test มาใช้ ซึ่งแต่เดิมประเทศเยอรมนีก็นำหลักการนี้มาใช้เฉพาะสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการกระทำละเมิด (Delictual claim) (มาตรา 852 ก่อนแก้ไข)

การเริ่มต้นนับอายุความ จะบัญญัติไว้ในมาตรา 199 กำหนดว่า

(1) อายุความให้เริ่มนับแต่เมื่อสิ้นปีที่

1. สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้น และ
2. ผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องและรู้ถึง

ตัวลูกหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบ หรือควรจะได้รู้ข้อเท็จจริงเช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวัง

(2) สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ไม่ว่าจะเกิดเมื่อใดและไม่ว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องจะรู้หรือไม่รู้เพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวังให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย

(3) สิทธิเรียกร้องในการเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นให้ขาดอายุความ

1. ไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้เพราะปราศจากความระมัดระวัง ให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความ 10 ปี นับแต่เกิดสิทธินั้น และ

2. ไม่ว่าจะสิทธิจะเกิดหรือไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้เพราะปราศจากความระมัดระวัง ให้สิทธิเรียกร้องมีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำ หรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย

ให้กำหนดอายุความที่กล่าวมาใช้กับกรณี

(4) ไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้เพราะปราศจากความระมัดระวัง ให้สิทธิเรียกร้องนอกเหนือจากสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้ขาดอายุความเมื่อครบ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดสิทธิเรียกร้อง

(5) สิทธิเรียกร้องให้งดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้อายุความเริ่มนับแต่วันที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น

#### 4.3 ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีความคิดที่จะจัดทำประมวลกฎหมายครั้งแรกในรัฐธรรมนูญของประเทศมาตรา 48 ฉบับลงวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1798 ต่อมาได้มีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งขึ้นบางส่วนใน ค.ศ. 1801 และมีการรื้อฟื้นใน ค.ศ. 1848 และ ค.ศ. 1872 เพิ่งได้รับความสำเร็จบางส่วนใน ค.ศ. 1874 ต่อมาได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายสวิสในลักษณะนี้ขึ้นใน ค.ศ. 1881

ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของประมวลกฎหมายแพ่งเท่านั้น และเป็นข้อจำกัดของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ใน ค.ศ. 1892 จึงได้มีการจัดร่างประมวลกฎหมายแพ่งสวิสขึ้น และได้มีการพิจารณาระหว่าง ค.ศ. 1901 – 1903 แล้วจึงเสนอต่อสภาและใช้เวลาพิจารณาต่ออีก 3 ปี จึงมีมติยอมรับร่างกฎหมาย เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1907 มีผลบังคับใช้ใน ค.ศ. 1912<sup>13</sup>

การจัดทำประมวลกฎหมายสวิส ผู้ร่างกฎหมายพยายามที่จะให้เป็นประมวลกฎหมาย ที่สมบูรณ์ด้วยตนเอง หรือได้รับอิทธิพลจากกฎหมายต่างประเทศน้อยที่สุด แต่ความเป็นจริงแล้ว ประมวลกฎหมายสวิสได้รับอิทธิพลบางส่วนจากกฎหมายเยอรมันและฝรั่งเศส<sup>14</sup>

#### 4.3.1 กำหนดอายุความ<sup>15</sup>

ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์อายุความถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยอายุความ การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศสวิตเซอร์แลนด์บัญญัติ อยู่ในประมวลกฎหมายสวิสลักษณะหนึ่ง (Swiss Code of Obligations) โดยแบ่งอายุความ การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดออกเป็น 2 ประเภท คือ อายุความ ทั่วไปและอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ

**4.3.1.1 อายุความทั่วไป<sup>16</sup>** ภายใต้บทบัญญัติกฎหมายของประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ การใช้สิทธิเรียกร้องต่างๆ ในทางแพ่งนั้น มีกำหนดอายุความ 10 ปี<sup>17</sup> นับแต่หนี้ถึง กำหนดชำระหรืออาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้<sup>18</sup> เว้นแต่จะมีบทบัญญัติกำหนดเป็นอย่างอื่น

<sup>13</sup> มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์, ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542), น.292

<sup>14</sup> เพ็งอ้าง, น. 292

<sup>15</sup> F. Dessemontet and T. Ansay, Introduction to Swiss Law, 3<sup>th</sup> ed. (The Netherlands : Kluwer Law International, 2004), p.161

<sup>17</sup> Article. 127 – the Swiss Code of Obligations “All claims become time - barred after ten years unless otherwise provided by federal civil law.”

<sup>18</sup> Article. 130– the Swiss Code of Obligations 4. Start of limitation period

“ In general

1. The limitation period commences as soon as the debt is due.



ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น บัญญัติอยู่ในมาตรา 60<sup>19</sup> ประมวลกฎหมายวิธีสัจลักษณะหน้ (Swiss Code of Obligations)

อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น บัญญัติอยู่ในมาตรา 60 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีสัจลักษณะหน้ (Swiss Code of Obligations) มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พิงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด

ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด ซึ่งเป็นมูลความผิดอาญาด้วยนั้น มาตรา 60 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีสัจลักษณะหน้ (Swiss Code of Obligations) ได้บัญญัติให้นำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับใช้ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีดังกล่าว

#### 4.3.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ

อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะหลายกรณี ยกตัวอย่างเช่น

---

2. Where a debt falls due on notification, the limitation period commences on the first date on which such notice is admissible.”

<sup>19</sup> Article. 60– the Swiss Code of Obligations

“1 A claim for damages or satisfaction becomes time-barred one year from the date on which the injured party became aware of the loss or damage and of the identity of the person liable for it but in any event ten years after the date on which the loss or damage was caused.

2 However, if the action for damages is derived from an offence for which criminal law envisages a longer limitation period, that longer period also applies to the civil law claim.

3 Where the tort has given rise to a claim against the injured party, he may refuse to satisfy the claim even if his own claim in tort is time- barred.”

(ก) ในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ มีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด 2 ปี นับแต่วันที่เมื่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

(ข) ในกรณีที่เกิดความเสียหายจากพลังงานนิวเคลียร์ ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่า กว่าความเสียหายจะปรากฏใช้ระยะเวลายาวนานกว่ากรณีทั่วไปก็จะมีกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะเช่นกัน

#### 4.3.2 การเริ่มนับอายุความ

การกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น ถูตามหลัก “discoverability test” เช่นกัน โดยมาตรา 60 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายสวิตเซอร์แลนด์ (Swiss Code of Obligations) บัญญัติให้การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดมีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้จะกำหนดจุดเริ่มต้นการนับอายุความดังกล่าวแล้ว ยังมีการกำหนดอายุความสูงสุดไว้ในมาตรา 60 วรรคแรกด้วย โดยการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุที่ทำให้มีสิทธิเรียกร้อง โดยไม่คำนึงว่าผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องจะรู้สิทธิของตนหรือไม่ เนื่องจากหากให้อายุความเริ่มนับแต่วันที่ผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรรู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเพียงอย่างเดียวจะทำให้เกิดความล่าช้า จึงได้กำหนดอายุความขึ้นสูงไว้ด้วย

#### 4.4 ประเทศอังกฤษ

กฎหมายอังกฤษมีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาจากขนบธรรมเนียมประเพณีในสมัยแองโกล - แซกซอน กฎหมายที่ใช้ก็ได้แก่ ขนบธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่นโดยมีอิสรชนเป็นผู้ประกาศใช้ในฐานะที่ตนทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาในศาลนั้นๆ แต่เมื่อสังคมมีการขยายตัวและเจริญมากขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณีก็เริ่มมีบทบาทลดน้อยลงเรื่อยๆ โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่าในสังคมที่เจริญแล้วกฎหมายมีที่มาจากหนึ่งแหล่งหรือมากกว่าใน 3 แหล่งนี้ คือ (1) จากกฎเกณฑ์ที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติในรูปของประมวลกฎหมาย ได้แก่ กรณีที่ใช้อยู่ในประเทศส่วนมากในยุโรปปัจจุบัน (2) จากแนวคำวินิจฉัยของศาล ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้อย่างกว้างขวางอยู่ในประเทศอังกฤษในขณะนี้

และ (3) จากตำรับตำราและความเห็นของผู้มีวิชาชีพ ได้แก่ กฎหมายโรมันในช่วงที่จักรวรรดิโรมันกำลังเจริญรุ่งเรือง<sup>20</sup>

ละเมิดตามกฎหมายอังกฤษ เป็นการกระทำหรือละเว้นอันผิดต่อหน้าที่ ซึ่งกฎหมายยอมให้ฟ้องร้องกันได้ในทางแพ่ง โดยการกระทำหรือละเว้นนั้น ไม่ใช่เป็นการผิดสัญญาหรือผิดหน้าที่ ตามหลักกฎหมาย Equity ละเมิดเป็นการล่วงสิทธิผิดหน้าที่ โดยปราศจากอำนาจข้อแก้ตัวตามกฎหมาย และการละเมิดทำให้เกิดความเสียหายซึ่งกฎหมายรับรู้<sup>21</sup>

ประเทศระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) มีแนวความคิดในเรื่องอายุความมีผลต่อคดีแพ่ง ดังปรากฏในสุภาษิต “vigilant bus, (et) non dormientibus, jura subveniunt” หรือ “The laws aid those who are vigilant, not those who sleep upon their right” หรือ “กฎหมายช่วยคนที่เอาใจใส่ในการใช้สิทธิของตน กฎหมายจะไม่ช่วยคนที่ละเลยการใช้สิทธิของตน”<sup>22</sup>

ในประเทศอังกฤษนั้นนอกจากกฎหมายจารีตประเพณีและคำพิพากษาของศาลแล้วยังมีกฎหมายอีกประเภทหนึ่งที่มีผลบังคับได้เช่นกัน ก็คือ บทกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute Law หรือ Statutory Law) กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute Law หรือ Statutory Law) เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีฐานะเป็นกฎหมายลำดับรองในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายลายลักษณ์อักษรนี้ได้ทวีความสำคัญขึ้นมาเนื่องจากการขยายตัวของสังคม จึงมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น<sup>23</sup> แม้ว่ากฎหมายเอกชนส่วนใหญ่ของอังกฤษมีหลักมาจากแนวคำพิพากษาของศาล แต่มีส่วนย่อยอีกไม่น้อยที่ได้ประมวลขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของพระราชบัญญัติต่างๆ โดยในศตวรรษที่ 19 กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ออกโดยรัฐสภาของอังกฤษ

<sup>20</sup> สุนัย มโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.232

<sup>21</sup> เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายอังกฤษว่าด้วยลักษณะสัญญาและละเมิด, (พระนคร: โรงพิมพ์สุวรรณศรี, 2479), น.134

<sup>22</sup> วินัย หิมสุหรี, “การกำหนดอายุความอาญากับการดำเนินคดีอาญาบางประเภท,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น. 52

<sup>23</sup> กิตติศักดิ์ ปรกติ, นิติวิธีในระบบคอมมอนลอว์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), น.72

เริ่มค่อยๆ กลายมาเป็นแหล่งที่มาของกฎหมายอีกแหล่งแข่งกับกฎหมายตามคำพิพากษาของศาล โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเรียกว่า the Law Reform Committee ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นผู้พิพากษาและทนายความทำหน้าที่เสนอรายงานเป็นระยะๆ ถึงความจำเป็นในการออกพระราชบัญญัติในด้านกฎหมายเอกชนเพื่อพิจารณา ซึ่งพระราชบัญญัติอายุความ (Limitation Act 1939) เป็นผลงานที่สำคัญของคณะกรรมการชุดนี้<sup>24</sup> และในปี ค.ศ. 1980 ประเทศอังกฤษได้มีการออกพระราชบัญญัติอายุความ ค.ศ. 1980 (Limitation Act 1980) ซึ่งใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

#### 4.4.1 กำหนดอายุความ

อายุความประเภทต่างๆ ที่ใช้บังคับในประเทศอังกฤษบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติอายุความ ค.ศ. 1980 (Limitation Act 1980)<sup>25</sup> ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภาของอังกฤษ วัตถุประสงค์ของการมีบทบัญญัติเรื่องอายุความโดยกำหนดให้มีระยะเวลาที่โจทก์อาจใช้สิทธิในทางศาลเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิด เนื่องจากหากปล่อยเวลาให้เนิ่นนานไป ความทรงจำของพยานอาจจางหายและเอกสารหรือหลักฐานอื่นๆ อาจสูญหายหรือถูกทำลาย<sup>26</sup>

##### 4.4.1.1 อายุความทั่วไป

สำหรับอายุความทั่วไปของประเทศอังกฤษ การใช้สิทธิเรียกร้องต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับแต่วันเกิดเหตุ<sup>27</sup> แต่หากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดอายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหาย เช่น หากมีการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น อายุความใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าวมิได้เริ่มนับตั้งแต่วันที่มีการกระทำละเมิด แต่จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหายขึ้น<sup>28</sup>

<sup>24</sup> สุนัย มโนมัยอุดม, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 20*, น.232 - 237

<sup>25</sup> Ratanlal Ranchhoddas, and Dhirajlal Keshavlal Thakore, *The Law of Torts*, 26<sup>th</sup> ed. (Haryana : Lexis Nexis, 2013), p.139

<sup>26</sup> Reymond Youngs, *English, French & German Comparative Law*, 3<sup>th</sup> ed. (New York : Refine Catch Limited, 2014), p.538

<sup>27</sup> Section 2 – Limitation Act 1980 “An action founded on tort shall not be brought after the expiration of six years from the date on which the cause of action accrued.”

<sup>28</sup> Reymond Youngs, *supra note 26*, p.539

#### 4.4.1.2 อายุความที่กำหนดไว้เฉพาะ

ในการใช้สิทธิเรียกร้องในทางศาลอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ การก่อความรำคาญ (nuisance) หรือการผิดสัญญา รวมถึงการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับอันตรายแก่กาย มีกำหนดอายุความ 3 ปี นับแต่บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย รู้ถึงความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด แต่ในปัจจุบันหากปรากฏแก่ศาลว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเป็นความเสียหายแฝง (Latent Damage) กล่าวคือ มิได้ปรากฏอาการหรือความเสียหายในทันที สิทธิเรียกร้องดังกล่าวจะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติความเสียหายแฝง ค.ศ. 1986 ซึ่งมีอายุความสามปีนับแต่วันที่ควรหรือสมควรจะค้นพบความเสียหายดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามการใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวต้องดำเนินการภายใน 15 ปี นับจากวันกระทำละเมิด<sup>29</sup> (Section 2 ประกอบ Section 14 A / 14 B<sup>30</sup> : Limitation Act 1980) โดยความเสียหายทางกายภาพ อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้รับความเสียหาย มิใช่ นับแต่วันที่เกิดละเมิด

แต่หากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องในทางศาลอันเนื่องมาจากการได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต กรณีดังกล่าวมีอายุความ 3 ปี นับแต่มีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

<sup>29</sup> Ibid, p.539

<sup>30</sup> Section 14 A / 14 B – Limitation Act 1980 “14.-(1) In sections 11 and 12 of this Act references to a person's date of knowledge are references to the date on which he first had knowledge of the following facts-

(a) that the injury in question was significant ; and

(b) that the injury was attributable in whole or in part to the act or omission which is alleged to constitute negligence, nuisance or breach of duty ; and

.....”

หรือ ละเลย หรือ นับแต่วันที่รู้ถึงการได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตนั้น (Section 11<sup>31</sup> : Limitation Act 1980)

---

<sup>31</sup> **Section 11 – Limitation Act 1980**

“(1) This section applies to any action for damages for negligence, nuisance or breach of duty (whether the duty exists by virtue of a contract or of provision made by or under a statute or independently of any contract or any such provision) where the damages claimed by the plaintiff for the negligence, nuisance or breach of duty consist of or include damages in respect of personal injuries to the plaintiff or any other person.

(2) None of the time limits given in the preceding provisions of this Act shall apply to an action to which this section applies.

(3) An action to which this section applies shall not- be brought after the expiration of the period applicable in accordance with subsection (4) or (5) below.

(4) Except where subsection (5) below applies, the period applicable is three years from-

- (a) the date on which the cause of action accrued ; or
- (b) the date of knowledge (if later) of the person injured.

(5) If the person injured dies before the expiration of the period mentioned in subsection (4) above, the period applicable as respects the cause of action surviving for the benefit of his estate by virtue of section 1 of the Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 shall be three years from-

- (a) the date of death ; or
- (b) the date of the personal representative's knowledge ; whichever is the later.

(6) For the purposes of this section " personal representative " includes any person who is or has been a personal representative of the` deceased, including an executor who has not proved the will (whether or not he has renounced probate) but not anyone appointed only as a special personal representative in relation to settled land ; and regard shall be had to any knowledge acquired by any such person while a personal representative or previously.



#### 4.4.2 การเริ่มนับอายุความ

หากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดอายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหาย เช่น หากมีการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น อายุความใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าวมิได้เริ่มนับแต่วันที่ที่มีการกระทำละเมิด แต่จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหายขึ้น<sup>32</sup>

กรณีที่การกระทำโดยละเมิดได้ก่อให้เกิดความเสียหายที่ชัดเจนโดยมิต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความเสียหายดังกล่าว อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่จำเลยกระทำการโดยมิชอบ หรือวันกระทำละเมิด แต่ทั้งนี้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าวเป็นกรณีๆ ไป<sup>33</sup>

อย่างไรก็ดี อายุความอาจสะดุดหยุดอยู่ในบางสถานการณ์ ได้แก่ กรณีผู้เยาว์ กรณีบุคคลวิกลจริต การทุจริตและการปกปิดการกระทำผิด การกระทำบางประเภทมีอายุความเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติการเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง ค.ศ. 1976 เป็นต้น<sup>34</sup>

จากการศึกษาอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของต่างประเทศ พบว่าประเทศฝรั่งเศสมีกำหนดอายุความในคดีแพ่ง 5 ปี โดยให้นำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด แต่มีการกำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันตรายทางร่างกาย มีอายุความ 10 ปี และสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำทรมานหรือกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ มีอายุความ 20 ปี ในส่วนของจุดเริ่มต้นนับอายุความให้เริ่มนับแต่วันที่ผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง มีบางกรณีที่กฎหมายกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความไว้เป็นอย่างอื่น เช่น การกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายมีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย

---

(7) If there is more than one personal representative, and their dates of knowledge are different, subsection (5)(b) above shall be read as referring to the earliest of those dates.”

<sup>32</sup> Raymond Youngs, *supra* note 26, p.539

<sup>33</sup> Vivienne Harpwood, *Modern Tort Law*, 7<sup>th</sup> ed. (Oxon: Routledge - Cavendish, 2009), p.538

<sup>34</sup> Raymond Youngs, *supra* note 26, p.540

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดอายุความสูงสุด โดยการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องไม่เกิน 20 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุที่ทำให้มีสิทธิเรียกร้องโดยไม่คำนึงว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องจะรู้สิทธิของตนหรือไม่

ส่วนประเทศเยอรมันมีกำหนดอายุความทั่วไป 3 ปี โดยให้นำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด ส่วนจุดเริ่มต้นนับอายุความจะบัญญัติไว้ในมาตรา 199 โดยอายุความให้เริ่มนับแต่เมื่อสิ้นปีที่สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้น และผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องและรู้ถึงตัวลูกหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบ หรือควรจะได้รู้ข้อเท็จจริงเช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวัง แต่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ไม่ว่าจะเกิดเมื่อใดและไม่ว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องจะรู้หรือไม่รู้เพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวังให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย ส่วนสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอย่างอื่นให้มีอายุความ 10 ปี นับแต่เกิดสิทธินั้น แต่ไม่เกิน 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย

การใช้สิทธิเรียกร้องต่างๆ ในทางแพ่งของประเทศสวีเดนแลนด์นั้น มีกำหนดอายุความ 10 ปี เว้นแต่จะมีบทบัญญัติกำหนดเป็นอย่างอื่น ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดซึ่งเป็นมูลความผิดอาญาด้วยนั้น ให้นำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับใช้ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีดังกล่าว ส่วนอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะมีหลายกรณี ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ มีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด 2 ปี นับแต่วันที่เมื่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้จะกำหนดจุดเริ่มต้นการนับอายุความดังกล่าวแล้วยังมีการกำหนดอายุความสูงสุดไว้ด้วย โดยการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุที่ทำให้มีสิทธิเรียกร้องโดยไม่คำนึงว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องจะรู้สิทธิของตนหรือไม่

สำหรับอายุความทั่วไปของประเทศอังกฤษนั้น มีกำหนดอายุความ 6 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุ โดยอายุความในส่วนของสัญญาการใช้สิทธิเรียกร้องต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับแต่วันผิดสัญญา แต่หากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดอันเป็นความเสียหายทางกายภาพ อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้รับความเสียหาย มิใช่ นับแต่วันที่มีการกระทำละเมิด โดยมีอายุความ 6 ปี แต่หากกรณีที่การกระทำละเมิดก่อให้เกิดความอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิตต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่เกิดเหตุ หรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น (กรณีที่รู้ถึง

ความเสียหายในภายหลัง) เช่นเดียวกันกับกรณีความเสียหายแฝง ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 15 ปี นับแต่วันเกิดเหตุหรือวันกระทำละเมิด



ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบอายุความ

ประเทศ ประเภท	ไทย	ฝรั่งเศส	เยอรมัน	สวิตเซอร์แลนด์	อังกฤษ
อายุความทั่วไป	- 10 ปี นับแต่ขณะที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้	- 5 ปี นับแต่วันที่มีสิทธิเรียกร้องหรือควรจะได้รู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง	- 3 ปี นับแต่สิ้นปีที่เกิดสิทธิเรียกร้องและผู้มีสิทธิเรียกร้องหรือควรจะได้รู้ถึงสิทธิเรียกร้องและผู้ที่ต้องรับผิดชอบ	- 10 ปี นับแต่หนี้ถึงกำหนดชำระหรืออาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้	- 6 ปี นับแต่วันเกิดเหตุ
อายุความละเมิด	- 1 ปี นับแต่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน (แต่ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด) - อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็นความผิดอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่า ให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับใช้	- 5 ปี นับแต่วันที่มีสิทธิเรียกร้องหรือควรจะได้รู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง (แต่ต้องไม่เกิน 20 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุที่ทำให้มีสิทธิเรียกร้อง) - สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันตราจทางร่างกาย มีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย และสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำการทรมานหรือกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ มีอายุความ 20 ปี	- 3 ปี นับแต่สิ้นปีที่เกิดสิทธิเรียกร้องและผู้มีสิทธิเรียกร้องหรือควรจะได้รู้ถึงสิทธิเรียกร้องและผู้ที่ต้องรับผิดชอบ - สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ มีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย	- 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (แต่ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด) - อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดซึ่งเป็นมูลความผิดอาญาให้นำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับใช้	- 6 ปี นับตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหาย - การใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับอันตรายแก่กาย มีกำหนดอายุความ 3 ปี นับแต่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายรู้ถึงการกระทำละเมิด - ความเสียหายแฝงมีอายุความ 3 ปี นับแต่วันที่ควรหรือสมควรจะค้นพบความเสียหายดังกล่าว

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบอายุความ (ต่อ)

ประเทศ ประเภท	ไทย	ฝรั่งเศส	เยอรมัน	สวิตเซอร์แลนด์	อังกฤษ
					(แต่ต้องไม่เกิน 15 ปี นับจากวันกระทำละเมิด) - การใช้สิทธิเรียกร้องในทางศาลอันเนื่องมาจากการได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตมีอายุความ 3 ปี นับแต่มีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือ ละเลย หรือ นับแต่วันที่รู้ถึงการได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต
<b>จุดเริ่มต้นการนับอายุความละเมิด</b>	- นับแต่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชำระค่าสินไหมทดแทน	- เริ่มนับแต่วันที่ผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง เว้นแต่การกระทำทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย มีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย	- เริ่มนับแต่สิ้นปีที่เกิดสิทธิเรียกร้องและมีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะได้รู้ถึงสิทธิเรียกร้องและผู้ที่ต้องรับผิดชอบ	- นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชำระค่าสินไหมทดแทน	- นับตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหาย

## บทที่ 5

### วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับอายุความละเมิด

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ว่าบทบัญญัติว่าด้วยอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในปัจจุบันมีความเหมาะสม และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่ายหรือไม่ อย่างไร รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้บังคับ โดยจะเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ถึงการตีความกฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย รวมไปถึงการเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเฉพาะประเด็นการกำหนดอายุความกรณีความรับผิดทางละเมิดในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด และประเด็นการเริ่มต้นนับอายุความ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาบทบัญญัติว่าด้วยอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดต่อไปในอนาคต

การกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องอายุความจำต้องคำนึงผลประโยชน์ของบุคคลทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงทั้งผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องและผู้ที่จะต้องรับผิดชอบให้สมดุลกัน ผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องมีระยะเวลาพอสมควรที่จะตัดสินใจว่าจะบังคับตามสิทธิเรียกร้องหรือไม่และเมื่อใด ขณะเดียวกันกองทรัพย์สินและกิจการของผู้ที่ต้องรับผิดชอบก็ควรอยู่ในภาวะผูกพันตามสิทธิเรียกร้องในช่วงเวลาพอสมควร เพื่อผู้ที่จะต้องรับผิดชอบไม่ต้องกังวลอย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากต้องคำนึงถึงคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายแล้ว ยังต้องคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมด้วย ทั้งนี้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและการใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวอาจเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจอีกด้วย ดังนั้น สิทธิเรียกร้องที่มีความสำคัญ รัฐก็อาจจะกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องในเรื่องนั้นๆ ไว้เป็นการเฉพาะ เช่น สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เนื่องจากเป็นสิทธิที่ต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ รัฐจึงอาจกำหนดอายุความไว้นานกว่าสิทธิเรียกร้องประเภทอื่น เป็นต้น สำหรับประเด็นที่จะใช้พิจารณาว่าบทบัญญัติว่าด้วยอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในปัจจุบันมีความเหมาะสม และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย หรือไม่ เพียงใด มีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือไม่ โดยจะพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้



## 5.1 กำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในปัจจุบัน มีความเหมาะสมและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย หรือไม่ เพียงใด

แนวโน้มในการพัฒนากฎหมายว่าด้วยอายุความของต่างประเทศ พยายามทำให้หลักเกณฑ์อายุความเดียวกันสามารถนำมาใช้กับสิทธิเรียกร้องให้มากที่สุด ดังเช่นประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมันที่ให้อายุความทั่วไปใช้กับทั้งสิทธิเรียกร้องตามสัญญาและละเมิด โดยได้มีการแก้ไขในเรื่องกำหนดอายุความทั่วไป จากเดิมที่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสกำหนดอายุความทั่วไป (Regular period of prescription) เป็นเวลา 30 ปี ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยหลังยุคคลาสสิกของโรมัน (post-classical Roman) แต่เนื่องจากมีปรากฏการณ์ที่วันเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว (Acceleration of history) ทำให้กำหนดอายุความไม่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน<sup>1</sup> แต่แต่ละประเทศจึงมุ่งที่จะลดระยะเวลาของอายุความทั่วไปให้สั้นลง โดยมีหลายประเทศที่ได้แก้ไขกฎหมายลดกำหนดอายุความทั่วไปแล้ว ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศส (the French Civil Code) มีกำหนดอายุความทั่วไป 5 ปี พระราชบัญญัติอายุความของประเทศสกอตแลนด์ (The Prescription and Limitation Act 1973) มีกำหนดอายุความทั่วไป 5 ปี และประมวลกฎหมายรัสเซีย (the Russian Civil Code) มีกำหนดอายุความทั่วไป 3 ปี เป็นต้น

ประเทศฝรั่งเศสมีกำหนดอายุความในคดีแพ่ง 5 ปี (Art. 2224 ประมวลกฎหมายแพ่ง (Civil Code)) โดยให้นำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด แต่มีการกำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันตรายทางร่างกาย มีอายุความ 10 ปี และสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำกรรมหรือกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ มีอายุความ 20 ปี (Art. 2226 ประมวลกฎหมายแพ่ง (Civil Code))<sup>2</sup> ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้ประเทศฝรั่งเศสจะมีการลดระยะเวลาของอายุความแล้ว ในส่วนของกำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น ประเทศฝรั่งเศสก็มีกำหนดอายุความที่ยาวกว่ากำหนดอายุความอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย

ส่วนประเทศเยอรมันเดิมก่อนที่จะมีการแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 2002 กำหนดอายุความทั่วไป (Regular period of prescription) ตามกฎหมายเยอรมัน คือ 30 ปี ต่อมาคณะกรรมการร่างกฎหมาย (the German Commission) ซึ่งได้รับมอบหมายให้แก้ไขกฎหมายลักษณะหนี้ (the law of obligations) ได้แก้ไขในส่วนอายุความโดยเสนอให้กำหนดอายุความทั่วไป

<sup>1</sup> ยกตัวอย่างเช่น กำหนดอายุความ 6 ปี ให้เริ่มนับแต่เวลาที่เอกสารซึ่งส่งมาทางม้าหรือทางเรือซึ่งเป็นเพียงวิธีการเดียวในการติดต่อสื่อสารกันนอกเหนือจากการพบกันต่อหน้าซึ่งตรงกันข้ามกับในปัจจุบันที่สามารถติดต่อกันได้ทันทีและหลายวิธีการ

<sup>2</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.1.1

มีกำหนด 3 ปี (มาตรา 195 ประมวลกฎหมายแพ่ง) โดยให้นำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญา และการกระทำละเมิด แต่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ไม่ว่าจะเกิด เมื่อใดและไม่ว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องจะรู้หรือไม่รู้เพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวังให้สิทธิเรียกร้องนั้นมี อายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย<sup>3</sup>

การใช้สิทธิเรียกร้องต่างๆ ในทางแพ่งของประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น มีกำหนด อายุความ 10 ปี เว้นแต่จะมีบทบัญญัติกำหนดเป็นอย่างอื่น ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น บัญญัติอยู่ในมาตรา 60 วรรคแรก แห่งประมวล กฎหมายสวิสลักษณะนี้ (Swiss Code of Obligations) มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึง ความเสียหายและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 10 ปี นับแต่ วันกระทำละเมิด ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด ซึ่งเป็นมูลความผิดอาญาด้วยนั้น มาตรา 60 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายสวิสลักษณะนี้ (Swiss Code of Obligations) ได้บัญญัติให้นำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับใช้ในการใช้ สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีดังกล่าว ส่วนอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะมีหลายกรณี ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ มีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหม ทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด 2 ปี นับแต่วันที่เมื่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ซึ่งต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน นอกจากจะกำหนดจุดเริ่มต้นการนับอายุความดังกล่าวแล้ว ยังมีการกำหนดอายุความสูงสุดไว้ในมาตรา 60 วรรคแรกด้วย โดยการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุที่ทำให้มีสิทธิเรียกร้อง<sup>4</sup>

สำหรับอายุความทั่วไปของประเทศอังกฤษนั้น มีกำหนดอายุความ 6 ปี นับแต่วันที่ เกิดเหตุ (Section 2 : Limitation Act 1980) โดยอายุความในส่วนของสัญญาการใช้สิทธิเรียกร้อง ต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับแต่วันผิดสัญญา (Section 5 : Limitation Act 1980) แต่หาก เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดอันเป็นความเสียหายทางกายภาพ อายุความ เริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้รับความเสียหาย มิใช่ นับแต่วันที่มีการกระทำละเมิด โดยมีอายุความ 6 ปี แต่หาก กรณีที่การกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิตต้องใช้สิทธิเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่เกิดเหตุ หรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น (กรณีที่อยู่ถึง ความเสียหายในภายหลัง) (Section 11 : Limitation Act 1980) เช่นเดียวกันกับกรณีความเสียหายแฝง

<sup>3</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.2.1

<sup>4</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.3.1

(Latent Damage) ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 15 ปี นับแต่วันเกิดเหตุหรือวันกระทำละเมิด (Section 14 A – 14 B : Limitation Act 1980)<sup>5</sup>

การกำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในปัจจุบัน มีความเหมาะสม และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย หรือไม่ เพียงใด กำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทยสมควรที่จะต้องแก้ไขให้มากขึ้น อย่างเช่นต่างประเทศหรือไม่นั้น ควรต้องพิจารณาควบคู่ไปกับจุดเริ่มต้นนับอายุความด้วย เนื่องจากทั้งสองสิ่งมีความสัมพันธ์กัน

สำหรับในประเด็นปัญหานี้จะขอพิจารณาเฉพาะกรณีในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 ซึ่งบัญญัติว่า

“ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปี นับแต่วันทำละเมิด

แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้อายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

ผู้เขียนมีความเห็นว่าอายุความเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด 1 ปี นั้น ถือว่าสั้นมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น แม้ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมันจะมีการแก้ไขกฎหมายให้กำหนดอายุความทั่วไปซึ่งใช้กับการเรียกร้องค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดด้วยนั้น จะสั้นลง แต่ก็ยังมีกำหนดอายุความที่ยาวกว่าอายุความของประเทศไทย ส่วนอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศอังกฤษ ทั้งอายุความละเมิดในกรณีทั่วไปซึ่งมีอายุความ 6 ปี นับแต่วันเกิดเหตุ และอายุความกรณีที่มีการกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต หรือกรณีความเสียหายแฝง (Latent Damage) มีอายุความ 3 ปี นับแต่เกิดเหตุ หรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 15 ปี นับแต่วันเกิดเหตุ หรือวันกระทำละเมิด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของทั้งสามประเทศยาวนานกว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย ซึ่งมีอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

<sup>5</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.4.1

ประกอบกับเมื่อพิจารณาในแง่ของวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความที่ ประสงค์จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทั้งฝ่ายผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องและผู้ที่จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิด ซึ่งเป็นการฟ้องร้องระหว่างเอกชนกับเอกชน มิได้กระทบต่อนิตินโยบายของรัฐที่ประสงค์จะดำรง ความสงบเรียบร้อย โดยห้ามปรามมิให้มีการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นเนิ่นนานแล้วมาเรียกร้องต่อกัน เพราะย่อมยุ่งยากสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ เนื่องจากการหาพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องในกรณีดังกล่าว นั้น เป็นเรื่องที่โจทก์จำเลยจะว่ากล่าวกัน และหา พยานหลักฐานมาพิสูจน์เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษา

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยอายุความ พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติให้ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่ว่าด้วยอายุความตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้น สามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นว่าด้วยอายุความและผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหม ทดแทน และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติให้ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการ ที่ต้องรับผิด หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น ส่วนในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อ ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึง ความเสียหาย หรือแม้กระทั่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็ได้บัญญัติอายุความกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ หน่วยงานของรัฐต้องเรียกให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความ 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน<sup>6</sup> ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับต่างก็มีอายุความยาวนาน กว่าอายุความตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสิ้น

แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติต่างๆ ออกมาเพื่อรองรับความเสียหาย เฉพาะอย่างอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยอายุความ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ฯลฯ โดยพระราชบัญญัติแต่ละฉบับจะมีการกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

<sup>6</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 3 หัวข้อ 3.2

ในมูลละเมิดแตกต่างกันออกไป ซึ่งพระราชบัญญัติต่างๆ ที่มีในปัจจุบันไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดในบางกรณี เช่น กรณีที่แพทย์ผู้ทำการรักษาได้ทำการผ่าตัดผู้ป่วยแล้วลืมนำก้อนไขมันไปไว้ในช่องท้องของผู้ป่วย เป็นเหตุให้ผู้ป่วยปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นคดีทางการแพทย์ อันเป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิตของผู้ป่วย เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติเรื่องอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 448 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ป่วยหรือผู้เสียหายต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องหาซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งกรณีที่ยกตัวอย่างเหตุเกิดมาแล้วเกินกว่า 10 ปี ทำให้ผู้เสียหายขาดโอกาสในการที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย ดังนั้น หากมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของการกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิดเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความเสียหายประเภทต่างๆ ก็จะเป็นการอำนวยความสะดวกและก่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้เสียหายและประชาชนมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด โดยเพิ่มอายุความขั้นต่ำในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จากเดิมที่ผู้เสียหายต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 1 ปี (นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องหาซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน) เป็น 3 ปี เช่นเดียวกับกับอายุความละเมิดของประเทศเยอรมัน และเป็นอายุความกรณีที่เกิดการกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต หรือกรณีความเสียหายแฝง (Latent Damage) ของประเทศอังกฤษ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเวลาอันเหมาะสม และการกำหนดอายุความเพิ่มมากขึ้นก็ไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ฝ่ายผู้ต้องรับผิดแต่อย่างใด อีกทั้งยังทำให้ผู้ต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของผู้ต้องรับผิดได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่ตนได้รับ อันเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน นอกจากนี้ อายุความ 3 ปีดังกล่าวก็ยังปรากฏอยู่ในอายุความขั้นต่ำของพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดเชย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อีกด้วย

นอกจากนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มบทบัญญัติอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในส่วนที่เป็นความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัย ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยบุคคลควรได้รับความคุ้มครองในชีวิต ร่างกายและอนามัย โดยไม่ถูกจำกัดการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดเพียงเพราะเพิ่งรู้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นหลังจากพ้นกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 โดยผู้เขียนเห็นควรเพิ่มบทบัญญัติรองรับความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัย เป็นกรณีเฉพาะ และมีให้นำอายุความขั้นสูง 10 ปี มาใช้บังคับ ซึ่งอาจ



บัญญัติให้พ้นอายุความไปอีก 3 ปี นับแต่ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่เพื่อความเป็นธรรมต่อลูกหนี้ผู้ถูกเรียกร้องและความมั่นคงแน่นอนแห่งทรัพย์สินและกิจการทั้งปวงที่จะไม่ให้เกิดการกล่าวอ้างเรียกร้องในเรื่องราวที่ผ่านมานานแล้ว เพราะเป็นการยากที่ผู้ถูกเรียกร้องจะแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้และเพื่อไม่ให้โจทก์ปล่อยปละละเลยในการใช้สิทธิของตน และป้องกันการบังคับตามสิทธิเรียกร้องตามอำเภอใจ จึงควรบัญญัติให้การใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย ซึ่งกำหนดอายุความ 3 ปี สอดคล้องกับบทบัญญัติเรื่องอายุความกรณีที่มีการกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต ของประเทศอังกฤษ ที่ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่เกิดเหตุ หรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น (กรณีรู้ถึงความเสียหายในภายหลัง) ซึ่งทั้งประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมันก็มีกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอันเกี่ยวกับค่าเสียหายอันตรายทางร่างกายไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน นอกจากนี้ กำหนดอายุความ 3 ปี ก็ยังปรากฏอยู่ในอายุความตามพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อีกด้วย

ส่วนอายุความชั้นสูงในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดอันมีกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิดนั้น ผู้เขียนเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากกำหนดอายุความ 10 ปี เป็นกำหนดอายุความทางแพ่งที่ยาวที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล การกำหนดอายุความชั้นสูงในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดจึงไม่ควรเกินระยะเวลาดังกล่าว นอกจากนี้ อายุความชั้นสูงดังกล่าว ยังสอดคล้องกับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องชั้นสูงของประเทศสวีเดนแลนเดอ์อีกด้วย

ส่วนอายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็นการผิดอาญา อาจเรียกว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตามมาตรา 448 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น จะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อ 5.3

อนึ่ง ส่วนสาเหตุที่เห็นว่าไม่ควรเพิ่มกำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดเป็น 5 ปีอย่างประเทศฝรั่งเศส หรือ 6 ปี ตามอายุความทั่วไปในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศอังกฤษ เนื่องจากเห็นว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป อาจเกิดปัญหาในแง่ความเป็นธรรมต่อผู้ต้องรับผิดและความมั่นคงแน่นอนแห่งทรัพย์สินของผู้ต้องรับผิดที่จะไม่ให้เกิดการกล่าวอ้างเรียกร้องในเรื่องราวที่ผ่านมานานแล้ว และอาจประสบปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดี และสาเหตุที่เห็นว่าไม่ควรให้กำหนดอายุความขั้นต่ำเป็น 1 ปี ตามเดิมเช่นเดียวกับอายุความทั่วไปในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศ

สวิตเซอร์แลนด์นั้น เนื่องจากเห็นว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป อาจทำให้ผู้เสียหายขาดโอกาสในการที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย

อย่างไรก็ตามการกำหนดอายุความไม่ว่าจะสั้นหรือยาวย่อมมีความสัมพันธ์กับการกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความเสมอ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่กันไป ดังที่จะอธิบายในหัวข้อต่อไป

## 5.2 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด

จากที่ได้ศึกษาการกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความมี 2 แนวทาง ได้แก่ ทฤษฎี Objective Criterion คือ ดูจากสิทธิเรียกร้อง ให้อายุความเริ่มนับแต่เวลาที่สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นหรือเวลาที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้อง และทฤษฎี Subjective Criterion หรือ Discoverability test คือ นับแต่เจ้าหนี้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง<sup>7</sup> แต่เดิมทฤษฎี Objective Criterion มักใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากนิติกรรมสัญญา โดยจะกำหนดอายุความทั่วไปไว้ยาว ส่วนทฤษฎี Subjective Criterion ใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการกระทำละเมิด ดังเช่น มาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และยังกำหนดอายุความทั่วไปไว้สั้นกว่าสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากนิติกรรมสัญญา ซึ่งต่อมาต่างประเทศต้องการให้อายุความทั่วไปใช้กับสิทธิเรียกร้องให้มากที่สุด ทั้งสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากนิติกรรมสัญญาและละเมิด จึงได้เปลี่ยนจุดเริ่มต้นนับอายุความเป็นทฤษฎี Subjective Criterion คือให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง และกำหนดอายุความขึ้นสูงไว้ด้วย เพื่อไม่ให้อายุความยาวเกินไปในกรณีที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องไม่ทราบถึงข้อเท็จจริงนั้นๆ

แนวโน้มในการพัฒนามาตรากฎหมายว่าด้วยอายุความของต่างประเทศ การกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความมีความสัมพันธ์กับการกำหนดอายุความด้วย เพราะมีแนวความคิดที่เกิดขึ้นมาใหม่ว่า อายุความไม่ควรเริ่มนับ หากเจ้าหนี้ยังไม่รู้ถึงสิทธิเรียกร้องนั้นหรือควรจะได้รู้ เพราะเห็นว่าการถึงแม้จะมีกำหนดอายุความที่ยาวกว่าแต่ตราบใดที่เจ้าหนี้ไม่รู้ถึงสิทธิเรียกร้อง อายุความที่ยาวก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด จึงควรจะให้มีความสำคัญว่าอายุความจะเริ่มนับได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงสิทธิเรียกร้องของตนเองแล้ว จึงเกิดแนวโน้มในการกำหนดหลักเกณฑ์ว่าให้พิจารณาผู้มีสิทธิเรียกร้องเป็นหลักและเริ่มนับอายุความช้าลงโดยเริ่มนับในวันที่รู้ถึงสิทธิเรียกร้องแทน เหตุที่มีการนำทฤษฎี Subjective Criterion มาใช้เป็นเพราะว่าเมื่อมี

<sup>7</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 2 หัวข้อ 2.6



การกำหนดให้อายุความลดลง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ จึงควรมีการสร้างสมดุลเพื่อรักษาประโยชน์ของเจ้าหนี้ด้วยเช่นกัน โดยนำหลักการนี้มาใช้ ซึ่งแต่ละประเทศก็มีแนวโน้มที่จะใช้หลัก Subjective Criterion มากขึ้น

การกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความตามกฎหมายไทยในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดมีความเหมาะสมหรือไม่ สำหรับการกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทยนั้น มาตรา 448 วรรคแรก บัญญัติว่า “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...” อายุความจึงจะเริ่มนับ ตามหลักทั่วไปเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ทำละเมิดจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย สิทธิเรียกร้องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้เริ่มมาตั้งแต่เวลาแรกที่ทำละเมิดเป็นต้นไป ตามมาตรา 193/12 แล้ว แต่เมื่อมาตรา 448 มาบัญญัติไว้ต่างหากในเรื่องละเมิด จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ เพราะบางกรณีผู้เสียหายไม่ทราบถึงการละเมิดนั้น หรือยังไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ทำละเมิด กฎหมายจึงให้ผู้เสียหายทราบถึงการละเมิดหรือทราบตัวผู้ทำละเมิดเสียก่อนจึงจะเริ่มนับอายุความ อีกประการหนึ่งการทำละเมิดนั้นบางกรณียังไม่เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายจึงยังไม่เกิดสิทธิเรียกร้องอะไรจากผู้กระทำละเมิดหรือจำเลย ฉะนั้น จึงต้องเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหายแก่โจทก์ อาจกล่าวได้ว่ามาตรา 448 ได้ถือเอาวันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือวันทำละเมิดแล้วแต่กรณีเป็นหลักในการเริ่มนับกำหนดอายุความ 1 ปีหรือ 10 ปี แล้วแต่กรณี<sup>8</sup>

ประเทศฝรั่งเศสได้มีการแก้ไขกฎหมายในส่วนจุดเริ่มต้นนับอายุความ โดยให้เริ่มนับแต่วันที่ผู้มีส่วนเสียหายรู้หรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง (Art. 2224 CC) การกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความนี้เป็นหลักทั่วไปเท่านั้น โดยถือตามทฤษฎี Subjective Criterion มีบางกรณีที่กฎหมายกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความไว้เป็นอย่างอื่น เช่น การกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายมีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย<sup>9</sup>

<sup>8</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: มีสมบัติการพิมพ์, 2548), น.304-305

<sup>9</sup> คู่มือระเบียบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.1.2

ส่วนการเริ่มต้นนับอายุความของประเทศเยอรมัน จะบัญญัติไว้ในมาตรา 199 กำหนดว่า<sup>10</sup>

(1) อายุความให้เริ่มนับแต่เมื่อสิ้นปีที่

1. สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้น และ
2. ผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องและรู้ถึงตัวลูกหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบ หรือควรจะได้รู้ข้อเท็จจริงเช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวัง

(2) สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ไม่ว่าจะเกิดเมื่อใด และไม่ว่าผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องจะรู้หรือไม่รู้เพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง ให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย

(3) สิทธิเรียกร้องในการเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นให้ขาดอายุความ

1. ไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้เพราะปราศจากความระมัดระวัง ให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความ 10 ปี นับแต่เกิดสิทธินั้น และ

2. ไม่ว่าจะสิทธิจะเกิด หรือไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้เพราะปราศจากความระมัดระวัง ให้สิทธิเรียกร้องมีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำ หรือฝ่าฝืนผิดหน้าที่ หรือเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย

ให้กำหนดอายุความที่กล่าวมาใช้กับกรณี

(4) ไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้เพราะปราศจากความระมัดระวัง ให้สิทธิเรียกร้อง นอกเหนือจากสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้ขาดอายุความเมื่อครบ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดสิทธิเรียกร้อง

(5) สิทธิเรียกร้องให้งดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น

จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 199 ได้บัญญัติให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่สิ้นปีที่เกิดสิทธิเรียกร้องและผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะได้รู้ถึงสิทธิเรียกร้องและผู้ที่ต้องรับผิดชอบ เป็นการพัฒนาโดยนำหลัก Subjective Criterion มาใช้

การกำหนดจุดเริ่มต้นการนับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น มาตรา 60 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมาย สวิสลักษณะหนี้ (Swiss Code of Obligations) อายุความ 1 ปี ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึง

<sup>10</sup> คุรยละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.2.2

ความเสียหายและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด<sup>11</sup>

สำหรับการเริ่มต้นนับอายุความของประเทศอังกฤษนั้น หากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดอายุความใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าวมิได้เริ่มนับแต่วันที่มีการกระทำละเมิด แต่จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหายขึ้น แต่หากกรณีที่การกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือเสียชีวิตต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่เกิดเหตุหรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น (กรณีที่อยู่ถึงความเสียหายในภายหลัง) เช่นเดียวกันกับกรณีความเสียหายแฝง (Latent Damage) ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 15 ปี นับแต่วันเกิดเหตุหรือวันกระทำละเมิด<sup>12</sup>

นอกจากนี้ การเริ่มต้นนับอายุความตามพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็เริ่มต้นการนับอายุความโดยนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากหากเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่เกิดเหตุละเมิด แต่ผู้เสียหายไม่รู้ถึงความเสียหายและไม่รู้ตัวผู้ต้องรับผิด อายุความก็จะล่วงเลยไปเรื่อยๆ โดยผู้เสียหายไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ภายในอายุความ

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของไทยโดยเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามทฤษฎี Subjective Criterion หรือ Discoverability test คือนับแต่เจ้าหนักรู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง นั้น มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากหากให้เริ่มนับอายุความนับแต่เวลาที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ แต่ผู้เสียหายยังไม่ทราบถึงการละเมิดและตัวผู้กระทำความผิด ก็จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายในการที่จะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็สอดคล้องกับจุดเริ่มต้นการนับอายุความของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศอังกฤษ (กรณีที่การกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต กรณีความเสียหายแฝง) อีกด้วย แต่เนื่องจากตามบทบัญญัติมาตรา 448

<sup>11</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.3.2

<sup>12</sup> ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บทที่ 4 หัวข้อ 4.4.2

วรรคแรก เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งตามแนวคำพิพากษาฎีกาส่วนใหญ่ “วันทำละเมิดหมายความถึงกรณีที่มีการละเมิดเกิดขึ้น โดยครบถ้วน กล่าวคือ มีการกระทำโดยผิดกฎหมายและเกิดความเสียหายขึ้น”<sup>13</sup> แต่มีคำพิพากษาฎีกาที่ 6024/2550 พิพากษาว่า “...วันทำละเมิดกับวันที่ผลของการทำละเมิดเกิดขึ้นแตกต่างกัน...” ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชมภูมิ ภูมิถาวร และคณะมีข้อสังเกตว่า เมื่อมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อแล้ว ผลเสียหายยังไม่เกิด ย่อมยังไม่เป็นละเมิดเพราะขาดองค์ประกอบซึ่งเป็นสาระสำคัญไป<sup>14</sup> ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นสมควรให้ปรับถ้อยคำตามมาตรา 448 วรรคแรก จาก “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...” เป็น “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...”

### 5.2.1 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีนิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย

กรณีนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ยังคงเป็นประเด็นปัญหาว่าใครคือผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน อันจะส่งผลกระทบต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความ

กรณีนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย เมื่อศึกษาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ปรากฏว่าการที่จะถือว่าส่วนราชการที่เป็นนิติบุคคล เช่น กรม กระทรวง ทราบการละเมิดนั้น ไม่ถือวันที่เจ้าหน้าที่ขึ้นรองเสนอเรื่อง แต่ถือวันที่ผู้มีอำนาจกระทำการในนามกรม กระทรวงนั้นทราบ เช่น อธิบดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2003/2523, ที่ 1868/2527, ที่ 2866/2532, ที่ 2340/2533, ที่ 1388/2534, ที่ 4055/2535, ที่ 5688/2554, ที่ 1737/2555) รองอธิบดีสั่งการแทนอธิบดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2581/2520, ที่ 1008/2522, ที่ 400/2534) ผู้รักษาราชการแทนหรือปฏิบัติราชการแทน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5142/2550) ผู้ว่ากรม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 740/2526, ที่ 1623/2531, ที่ 48/2553) ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามรับทราบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 362/2538) ผู้บัญชาการกองทัพบกทราบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2956/2538) หรือรัฐมนตรีแล้วแต่กรณี

<sup>13</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหัทร และอำนาจ ตั้งศิริพินาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395 – 452, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น.289

<sup>14</sup> เพ็งอ้าง, น.289

ถ้าอธิบดีทราบกรณีละเมิดแล้วไม่ฟ้องจนขาดอายุความ รัฐมนตรีจะฟ้องในนามของกระทรวงก็ไม่ได้ เช่นเดียวกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 226-227/2505, ที่ 438-439/2512) หรือในกรณีที่อธิบดีรู้ว่า จำเลยทั้งสามต่างคนต่างประมาทเลินเล่อ มิใช่ร่วมกันทำความผิด แต่ไม่รู้ว่าจำเลยคนใดต้องรับผิด เท่าใด ถือว่าอธิบดีรู้ถึงการละเมิดแล้ว ค่าเสียหายที่ต่างคนต่างต้องรับผิดคนละเท่าใดเป็นอีกเรื่องหนึ่ง นับอายุความตั้งแต่วันแรกที่รู้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 173/2507, ที่ 1416/2520) หรือกรณีที่ อธิบดีได้รับทราบผลการสอบสวนแล้วว่าจำเลยต้องรับผิด แต่อธิบดียังไม่ได้พิจารณาในวันดังกล่าว ถือว่ากรมรู้การละเมิดและรู้ตัวตั้งแต่ได้รับแจ้งผลการสอบสวนแล้ว<sup>15</sup> (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 426/2537)

โดยถือว่านิติบุคคลซึ่งมีผู้แทนโดยการแต่งตั้งตามกฎหมายนั้นรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนับแต่วันที่ผู้แทนนิติบุคคลได้รับทราบหรือรับรายงานอย่างเป็นทางการว่าจำเลยต้องรับผิดหรือพิจารณาเรื่องราวและความเห็นที่เจ้าหน้าที่ เบื้องต้นเสนอมาแล้วหรือรับทราบจากสำนักงานการสอบสวนและความเห็นของคณะกรรมการ ที่สอบสวน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2497, ที่ 225/2499, ที่ 203/2500, ที่ 123/2504, ที่ 73/2505, ที่ 226-227/2505, ที่ 137/2507, ที่ 438-439/2512, ที่ 1306/2515, ที่ 23/2519, ที่ 1485/2519, ที่ 1416/2520, ที่ 1500/2523, ที่ 2003/2523, ที่ 4735/2534, ที่ 2956/2538, ที่ 2345/2550, ที่ 5142/2550) ซึ่งวันที่รับทราบจะต้องเอาวันที่ทราบผลการสอบสวนอย่างเป็นทางการ จะถือเอาวันที่ทราบโดยทางบอกเล่าหรือหนังสือพิมพ์ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3919/2534) อย่างไรก็ตาม กรณีกรรมการสอบสวนลงความเห็นว่ามีผู้ใดต้องรับผิด ในความเห็น ไม่ปรากฏว่ามี การละเมิดหรือมีผู้ต้องรับผิด กรณีนี้หน่วยงานโจทก์ไม่อาจรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวได้ จึงยังไม่เริ่มนับอายุความ 1 ปี โดยที่ต่อมามีการรายงานไปที่กระทรวงการคลังตามระเบียบ คณะกรรมการที่ปรึกษาความรับผิดชอบทางแพ่งเห็นว่ามีผู้ต้องรับผิดและแจ้งความเห็นกลับมาจึงเริ่มนับ อายุความ 1 ปี<sup>16</sup> (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 507/2535, ที่ 4114/2535, ที่ 3770/2537, ที่ 5660/2555)

<sup>15</sup> เฟิงอ๋าง, น.291 - 292

<sup>16</sup> เฟิงอ๋าง, น. 277

แต่ถ้านิติบุคคลได้มอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่คนใดมีอำนาจดำเนินคดีละเมิดแทนแล้ว ถือว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นเป็นผู้แทนของนิติบุคคล เมื่อผู้นั้นรู้ก็ถือว่านิติบุคคลรู้ด้วยแล้ว<sup>17</sup> (คำพิพากษาฎีกาที่ 8122/2548)

การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด กรณีนิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย ท่านศาสตราจารย์จิติติ ดิงศภัทย์ มีความเห็นว่า “อธิบดีเป็นผู้จัดการนิติบุคคลมิได้เป็นเพียงผู้แทนคนหนึ่งของกรม ไม่จำเป็นที่จะต้องอธิบดีคนเดียว แสดงความประสงค์ของนิติบุคคลตามมาตรา 70 ใครอื่นที่ทำงานตามหน้าที่ในกรมก็เป็นผู้แทนของกรมได้ ฉะนั้น ผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคลตามมาตรา 71 ทราบ ก็ถือว่ากรมทราบด้วย (หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 23/2519) โดยผู้แทนนิติบุคคลในที่นี้ คงไม่ถูกจำกัดเพียงผู้แทนนิติบุคคลที่มีตำแหน่งสูงที่สุดเท่านั้น แต่รวมถึงผู้แทนนิติบุคคลทุกคนหรือตัวแทนที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ด้วย การที่คณะกรรมการได้สอบสวนหาผู้รับผิดชอบแล้ว แม้ยังไม่รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบก็ควรต้องเริ่มนับอายุความแล้ว”<sup>18</sup> (หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1416/2520) ซึ่งหากจะกล่าวว่า อธิบดีคือผู้จัดการนิติบุคคล และเป็นผู้แทนกรมแต่ผู้เดียวที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจว่าผู้ใดทำละเมิดให้กรมเสียหาย ผู้แทนอื่นๆ ทั้งกรมไม่เกี่ยว ก็คงจะถูกต้อง เพราะผู้แทนนิติบุคคลมิได้หลายคน ไม่ใช่มีได้คนเดียว เป็นปัญหาแต่เพียงว่าอำนาจหน้าที่ของผู้แทนเหล่านั้นแต่ละคนมีแตกต่างกันเท่านั้น<sup>19</sup> (หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1008/2522)<sup>20</sup>

<sup>17</sup> วารี นาสกุล, ปรับปรุงโดย จรรย์ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559), น.384

<sup>18</sup> จิติติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุ๋นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13, น.291 - 292

<sup>19</sup> เชมภูมิ ภูมิถาวร, กฎหมายลักษณะละเมิดรวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาของศาสตราจารย์จิติติ ดิงศภัทย์, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.389 - 390

<sup>20</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 1008/2522 อธิบดีกรมทางหลวงเป็นผู้แทนของกรมทางหลวงแต่ผู้เดียว เจ้าหน้าที่อื่นๆ หาใช่ผู้แทนไม่ ฉะนั้น เมื่อปรากฏว่าอธิบดีได้ทราบถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงใช้คำสั่งใหม่ทดแทนนับถึงวันฟ้องยังไม่เกิน 1 ปี คดีจึงยังไม่ขาดอายุความ



นอกจากนี้ ท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ ได้มีหมายเหตุท้าย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 874/2551<sup>21</sup> ดังต่อไปนี้

“(1) กรณีนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่า นิติบุคคลซึ่งมีผู้แทนโดยการแต่งตั้งตามกฎหมายนั้นรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนนับแต่วันที่ผู้แทนนิติบุคคลได้รับทราบหรือรับรายงานมาเป็นทางการว่าจำเลย ต้องรับผิดชอบหรือพิจารณาเรื่องราวและความเห็นที่เจ้าหน้าที่เบื้องต้นเสนอมาแล้วหรือรับทราบจาก สำนักงานสอบสวนและความเห็นของคณะกรรมการที่สอบสวน

(2) ศาสตราจารย์จิติ ติงศภัทย์ เห็นว่า อธิบดีเป็นผู้จัดการนิติบุคคลมิได้เป็น เพียงผู้แทนคนหนึ่งของกรม ไม่จำเป็นที่จะต้องอธิบดีคนเดียวแสดงความประสงค์ของนิติบุคคล ตามมาตรา 70 ใครอื่นที่ทำงานตามหน้าที่ในกรมก็เป็นผู้แทนของกรมได้ ฉะนั้น ผู้แทนอื่นๆ ของ นิติบุคคลตามมาตรา 71 ทราบ ก็ถือว่าทราบด้วย (บันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 23/2519)

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2223/2518 วินิจฉัยว่า ยามของบริษัท นิติบุคคลรับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์การประเมินภาษีเมื่อ 27 สิงหาคม 2513 โดยยามมีหน้าที่ รับหนังสือของบริษัท แต่หนังสือนี้ถึงมือเสมียนและที่ปรึกษากฎหมายเมื่อวันที่ 1 กันยายน ถือว่า

<sup>21</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 874/2551 ซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่า “ โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภท บริษัทมหาชนจำกัด ย่อมต้องแสดงออกโดยผู้แทนของโจทก์คือกรรมการผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อ แทนโจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 70 วรรคสอง ส่วน ส. ตำแหน่งพนักงานซ่อมบำรุงเครื่องถ่ายและ พ. ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายซ่อมช่างสายฉุกเฉินนั้นเป็นเพียงพนักงานของโจทก์ แม้จะฟังว่าบุคคล ทั้งสองได้รับทราบเหตุละเมิดและ พ. ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสั่งซ่อมได้ดำเนินการแจ้งบริษัท บ. เข้าซ่อมแซมจนแล้วเสร็จ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำในฐานะที่เป็นตัวแทนของบริษัทโจทก์และรับรู้ว่า บริษัทโจทก์ถูกบริษัทจำเลยกระทำละเมิดตั้งแต่วันที่เกิดเหตุ คือวันที่ 15 มิถุนายน 2540 แต่ ส. และ พ. ก็มีอำนาจเฉพาะในกรอบอำนาจหน้าที่ของตนเท่านั้น และไม่มีอำนาจที่จะฟ้องคดีแก่จำเลย ในกรณีที่จำเลยไม่ชำระค่าซ่อมแซมให้แก่โจทก์ จึงไม่อาจถือได้ว่า ส. และ พ. เป็นผู้แทนของบริษัท โจทก์ในการรับรู้เรื่องอายุความฟ้องร้องตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง ด้วย ดังนั้น อายุความ 1 ปี จึงเริ่ม นับแต่กรรมการผู้มีอำนาจของโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน มิใช่ นับแต่ ส. หรือ พ. รู้ เมื่อกรรมการผู้มีอำนาจของโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องชด ใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันที่ 10 สิงหาคม 2541 ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันมอบอำนาจให้ฟ้องคดีนี้ โจทก์ฟ้องคดีนี้ในวันที่ 19 สิงหาคม 2541 ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ”

บริษัทได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์วันที่ 27 สิงหาคม นั้น บริษัทฟ้องคดีวันที่ 30 กันยายน 2513 จึงเกิน 30 วัน ต้องห้ามตามประมวลรัษฎากร มาตรา 30 (2) ที่โจทก์นำสืบถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ที่ปรึกษากฎหมายของโจทก์ได้รับเอกสารในวันที่ 1 กันยายน 2513 นั้น เป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับเจ้าหน้าที่ของตน จะนำมาใช้จนจำเลยไม่ได้ ดังนี้ ผู้บันทึกหมายเหตุเห็นว่า เป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง

(4) จะเห็นได้ว่าความเห็นของศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ดังกล่าวในข้อ (2) และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2223/2518 ดังกล่าวในข้อ (3) เป็นการกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งเดิม เกี่ยวกับนิติบุคคลตามตัวบทเดิม ใช้คำว่า “ผู้แทนทั้งหลาย” “ผู้จัดการทั้งหลาย” “ผู้แทนอื่น ๆ” “จัดการและผู้แทนอื่น ๆ ทั้งหลาย” “สมาชิก” “ผู้จัดการหลายคน” แต่ตามตัวบทปัจจุบันใช้คำว่า “ผู้แทนของนิติบุคคล” “ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล” ตามตัวบทเดิมได้มีคำอธิบายของพระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) และศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ กล่าวไว้ตรงกันว่า ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่นๆ ด้วย ส่วนตามตัวบทปัจจุบันแม้จะมีเพียง 2 วลี คือ “ผู้แทนของนิติบุคคล” และ “ผู้มีอำนาจทำการแทน” ก็ตาม ผู้บันทึกหมายเหตุก็มีความเห็นว่า มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมถึงบุคคลต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่กระทำการแทนนิติบุคคล ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือสัญญาเช่นเดียวกับบทบัญญัติเดิม

(5) ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่บันทึกหมายเหตุนี้ แม้บุคคลทั้งสองจะเป็นเพียงพนักงานของโจทก์ แต่ก็ต้องถือว่าเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนโจทก์ซึ่งเป็นนิติบุคคลด้วย ในขณะเดียวกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 76 บุคคลทั้งสองได้รับทราบเหตุละเมิดเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2540 ก็เป็นการรับทราบในฐานะผู้มีอำนาจทำการแทนโจทก์ตามมาตรา 76 จึงถือได้ว่าบุคคลทั้งสองได้รับรู้ (เพียงคนใดคนหนึ่งรู้ก็พอ) เรื่องอายุความฟ้องร้องตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง แล้ว ต้องถือว่าบริษัทโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงใช้ค่าสินไหมทดแทนตั้งแต่บุคคลทั้งสองรู้ ไม่ใช่ถือเอาวันที่กรรมการผู้มีอำนาจของโจทก์รู้ โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2541 ฟ้องของโจทก์จึงขาดอายุความ”<sup>22</sup>

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กรณีของผู้แทนนิติบุคคลนั้น ทั้งพระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ และศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ เห็นตรงกันว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่นๆ ด้วย และคำว่าผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคลทุกประเภทที่ทำกิจการแทนนิติบุคคลได้ ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือสัญญา

<sup>22</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 874/2551(สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ), น. 120

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาจากคำพิพากษาฎีกาที่ 5688/2554<sup>23</sup> จะเห็นได้ว่า แม้อธิบติจะเพิ่งทราบถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่การที่โจทก์นำมาฟ้องเมื่อเวลาล่วงเลยไปถึง 9 ปี โดยมีได้นำสืบว่ามีเหตุอันสมควรอย่างไร จึงทำให้การดำเนินการล่าช้า ศาลเห็นว่าพยานโจทก์มีพริฐและเห็นว่าพยานหลักฐานต่างๆ ได้ส่งให้กองนิติการเป็นเวลาหลายปีแล้ว แสดงว่าโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแล้ว ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ คำพิพากษาฎีกานี้ แสดงให้ว่าศาลเห็นถึงความสำคัญของเจตนารมณ์ของบทบัญญัติว่าด้วยอายุความดังที่ ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ ได้เคยมีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 23/2519 ความว่า “กฎหมายเรื่องอายุความนั้นเห็นได้ว่ามีไว้เพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ เพราะยิ่งนานก็ยิ่งหาหลักฐานสนับสนุนข้อต่อสู้ยากขึ้น ความแน่นอนของพยานหลักฐานก็น้อยลง จึงน่าจะตีความในทางเป็นคุณแก่ลูกหนี้ ผู้ต้องเสียประโยชน์ในมูลหนี้เกี่ยวกับทวงถามเมืองนิติบุคคลมีระเบียบโอ้อ้อชักช้า เป็นเรื่องทางราชการต้องรับผิดชอบ ไม่ใช่กลับเป็นผลร้ายแก่บุคคลที่มีกิจการเกี่ยวข้องกับทางราชการ ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องอายุความ.....”<sup>24</sup> ซึ่งกรณีดังกล่าวหน่วยงานของราชการและผู้มีหน้าที่กำกับดูแลควรกำกับดูแลให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และเพื่อประโยชน์ในแง่ของพยานหลักฐาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น การเรียกร้องคำสั่งใหม่ทดแทนในกรณีที่ดินนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ยังคงเป็นประเด็นปัญหาว่าใครคือผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทน อันจะส่งผลกระทบต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความ นั้น ตามแนวคำพิพากษาฎีกาส่วนใหญ่จะถือเอาวันที่ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลนั้นรู้เรื่องและรู้ตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ อาจกล่าวได้ว่า นิติบุคคลต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้มีอำนาจทำการแทนรู้เรื่องและรู้ตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ แต่พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ และศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ เห็นตรงกันว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่นๆ ด้วย และคำว่าผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคลทุกประเภทที่ทำกิจการแทนนิติบุคคล

<sup>23</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 5688/2554 พิพากษาว่า คณะกรรมการสอบสวนความรับผิดชอบทางแพ่ง ได้สอบสวนเสร็จตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม 2538 ย่อมนับอายุความเมื่ออธิบดีได้ทราบเรื่อง อย่างไรก็ตาม คดีนี้โจทก์นำมาฟ้องเมื่อเวลาล่วงเลยไปถึง 9 ปี โจทก์จะต้องนำสืบว่ามีเหตุผลอย่างไร ทำให้การดำเนินการล่าช้า เมื่อไม่มีการนำสืบในข้อนี้ ศาลเห็นว่าพยานโจทก์มีพริฐและเห็นว่าพยานหลักฐานต่างๆ ได้ส่งให้กองนิติการเป็นเวลาหลายปีแล้ว แสดงว่าโจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแล้ว ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ

<sup>24</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 23/2519 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, น. 21

โดยผู้เขียนมีความเห็นว่า หากกรณีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้เสียหายดังกล่าวควรแยกพิจารณาตามประเภทของนิติบุคคลและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิติบุคคล โดยแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน และนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

(1) นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน นิติบุคคลประเภทนี้จะอยู่ภายใต้กฎหมายเอกชน โดยหมายถึงสถานภาพของนิติบุคคลมีฐานะเป็นเอกชน ซึ่งเกิดจากการจัดตั้งและจดทะเบียนและได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนดไว้<sup>25</sup> มีฐานะ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยประเภทของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ได้แก่ ห้างหุ้นส่วน บริษัท มูลนิธิ และสมาคม<sup>26</sup> ผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน อันจะส่งผลต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรเป็นไปตามความเห็นของพระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) ศาสตราจารย์จิติ ติงศภัทย์ และศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ซึ่งเห็นตรงกันว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่นๆ ด้วย และคำว่าผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคลทุกประเภทที่ทำกิจการแทนนิติบุคคล ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2223/2518 ที่ยกมาข้างต้นก็วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

(2) นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน นิติบุคคลประเภทนี้เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายโดยตรง<sup>27</sup> โดยนิติบุคคลมหาชนมีฐานะพิเศษในแง่ที่มีสิทธิอำนาจเหนือบุคคลเอกชนในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองหรือการใช้อำนาจสาธารณะ และยอมผูกพันต่อหน้าที่รักษาประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์สาธารณะยิ่งกว่าหน้าที่ปฏิบัติตามสัญญากับเอกชน<sup>28</sup> วัตถุประสงค์ในการ

<sup>25</sup> ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติบุคคลและความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), น.67

<sup>26</sup> ธัญญา ชื่อวาจา, “ปัญหาการปรับใช้ความรับผิดเพื่อละเมิดของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.13

<sup>27</sup> จิติ ติงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), น.67

<sup>28</sup> กิตติศักดิ์ ปรกติ, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป ว่าด้วยบุคคลธรรมดา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น.193

จัดตั้งนิติบุคคลมหาชน ก็เพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐเพื่อความสงบเรียบร้อย เพื่อการบริหารกิจการของรัฐ บริการสาธารณประโยชน์ เช่น กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงาน องค์การของรัฐ เป็นต้น<sup>29</sup> ผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน อันจะส่งผลกระทบต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้น ผู้เขียน มีความเห็นว่า ผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ควรเป็น บุคคลที่มีอำนาจสั่งการหรือมีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่ มูลละเมิดได้ พนักงานของนิติบุคคลไม่มีอำนาจใช้สิทธิเรียกร้องของนิติบุคคลได้ จึงไม่น่าจะเริ่มนับ อายุความตั้งแต่พนักงานรู้ กรณีเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ว่ากรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งเป็น นิติบุคคล เช่น กรม กระทรวง ทราบการละเมิดนั้น ไม่ถือวันที่เจ้าหน้าที่ชั้นรองเสนอเรื่อง แต่ถือวันที่ ผู้มีอำนาจกระทำการในนามกรม กระทรวงนั้นทราบ

นอกจากนี้หากจะพิจารณาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5688/2554 ก็จะได้เห็นว่า หากเกิดกรณีที่ลูกหนี้หรือผู้ต้องรับผิดไม่ได้รับความเป็นธรรม อันเนื่องมาจากขั้นตอนการดำเนินการ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ล่าช้าเกินสมควรของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนหรือหน่วยงาน ของรัฐ โดยที่นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนหรือหน่วยงานของรัฐไม่มีเหตุผลอันสมควร ก่อให้เกิด ความยากลำบากแก่ลูกหนี้หรือผู้ต้องรับผิดในการที่จะหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ศาลก็จะใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐาน ว่านิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนหรือหน่วยงานของรัฐ รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว อันจะส่งผลให้ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องอายุความ

### 5.2.2 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง

การละเมิดต่อเนื่องกัน การกระทำละเมิดที่ต่อเนื่องกันตลอดเวลา เช่น การบุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยในที่ดินของผู้เสียหาย ความผิดต่อเนื่องกันนับแต่วันเข้าไปตลอดมาจนกว่า จะออกไป<sup>30</sup> (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1273/2500) กรณีจำเลยแย่งทำนาของโจทก์ การกระทำละเมิด เกิดขึ้นทุกๆ วันที่จำเลยยังครอบครองนาของโจทก์อยู่ อายุความ 1 ปี ตามมาตรา 448 แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้โจทก์ขาดสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้น 1 ปี ก่อนวันฟ้อง

<sup>29</sup> ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 25*, น.18

<sup>30</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 8*, น. 312

ค่าเสียหายจากการกระทำหลังจากนั้นยังไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1273/2500, ที่ 268/2508 , ที่ 2128/2517 , ที่ 1360/2521 , ที่ 2895/2523 , ที่ 1277/2527 , ที่ 819/2533 , ที่ 4756/2533 , ที่ 5352/2539 , ที่ 4025/2545 , ที่ 447/2549) จำเลยทำร้ายสูงเกินควร โดยกลั่นแกล้งให้โจทก์เสียหาย เป็นละเมิดอยู่ตลอดเวลาจนถึงวันฟ้องไม่ขาดอายุความ แต่ค่าเสียหายศาลกำหนดให้ได้ก่อนฟ้อง 1 ปี ก่อนนั้นขึ้นไปขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 491/2517, ที่ 2595/2517 , ที่ 342/2531) ต้นไม้จำเลยล้มเอนไปในที่ดินของโจทก์ ไม่ยอมค้ำจุนหรือตัดออก เพื่อระงับความเสียหาย ถือได้ว่าจำเลยทำละเมิดติดต่อกันมา โจทก์มีสิทธิเรียกค่าเสียหายส่วนที่ยังไม่พ้นกำหนด 1 ปี (คำพิพากษาฎีกาที่ 3593/2528) จำเลยตอกเสาเข็มโดยประมาทเลนเล่อทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย โจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวในเวลาเดียวกันนับถึงวันฟ้องพ้นกำหนด 1 ปีแล้ว แต่จำเลยยังขุดเจาะเรื่อยมา ย่อมเป็นการทำละเมิดต่อไปและเกิดความเสียหายเพิ่มขึ้นอีกในทรัพย์เดียวกัน เมื่อส่วนที่เสียหายใหม่จากการทำละเมิดในช่วงหลังแยกแยะไม่ได้ว่าช่วงใดทำให้เสียหายเพียงใด ความเสียหายถือว่าเกี่ยวพันกันสืบเนื่องอยู่ตลอดเวลา ปรากฏว่าวันสุดท้ายที่จำเลยตอกเสาเข็มอยู่นับถึงวันฟ้องไม่พ้น 1 ปี คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ<sup>31</sup> (คำพิพากษาฎีกาที่ 986/2541)

ส่วนกรณีศาลตัดสินว่าไม่เป็นละเมิดต่อเนื่อง เช่น การแจ้งความเท็จไม่ใช่ละเมิดต่อเนื่องอยู่จนศาลพิพากษายกฟ้อง อายุความนับแต่แจ้งความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2497) การขออายัดที่ดินไว้ชั่วคราวระหว่างการพิจารณาโดยอาศัยคำสั่งในคดีแพ่ง ไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อเนื่องตลอดมา โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่รู้ ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3082/2539) แจ้งวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับความจริงแล้วเข้าสมัครรับราชการถือว่าวันสมัครสอบเป็นวันทำละเมิด ไม่เป็นการละเมิดต่อเนื่องจนถึงวันที่ลาออกจากราชการ แม้วันสมัครสอบไม่ปรากฏแต่ก็ได้ความว่าอยู่ในปี 2518 แต่โจทก์ฟ้องในปี 2535 ย่อมขาดอายุความเพราะเกินกว่า 10 ปี<sup>32</sup> (คำพิพากษาฎีกาที่ 4843/2540)

จากคำพิพากษาฎีกาที่ยกมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง การกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นก่อน กล่าวคือ ย้อนหลังไปเกิน 1 ปี ค่าเสียหายในส่วนนั้นขาดอายุความ ส่วนที่ยังไม่เกินหนึ่งปีก็ยังไม่ขาดอายุความ แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า กรณีการกระทำ

<sup>31</sup> จิตติ ดิงศรัทีย, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 13*, น.281

<sup>32</sup> *เพิงอ้าว*, น.282 - 283



ละเมิดต่อเนื้องั้น ควรแยกการพิจารณาออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนของการกระทำหรืองดเว้นกระทำ และส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนี้

(1) ส่วนของการกระทำหรืองดเว้นกระทำ

จะเห็นได้ว่าจากคำพิพากษาฎีกาที่ยกมาข้างต้นนั้น คำพิพากษาฎีกาหลายฉบับผู้เสียหายมิได้มุ่งเพียงแต่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น แต่มีคำขอให้พิจารณาพิพากษาในส่วนอื่นด้วย เช่น ให้จำเลยออกไปจากที่ดินหรือทรัพย์สินที่พิพาท ให้จำเลยเปิดทางสาธารณะ ให้จำเลยรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ อันจะทำให้การกระทำละเมิดต่อเนื้องั้นสิ้นสุดลง ซึ่งการที่ผู้เสียหายมีคำขอในส่วนนี้มีได้อยู่ในบังคับมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากมิใช่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดดังนั้น ไม่ว่าจะการละเมิดต่อเนื้องั้นจะมีขึ้นยาวนานเท่าใด แม้การกระทำละเมิดเริ่มขึ้นมากกว่า 10 ปีขึ้นไป แต่การกระทำละเมิดยังคงมีอยู่ต่อมาเรื่อยๆ เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาฎีกาข้างต้น ประกอบกับพิจารณาถึงความเป็นธรรมที่ผู้เสียหายควรได้รับแล้ว การที่ผู้เสียหายมีคำขอให้ผู้กระทำละเมิดต่อเนื้องั้นกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนเสียหาย คำขอดังกล่าวไม่ขาดอายุความ เนื่องจากการกระทำละเมิดยังเกิดขึ้นและคงอยู่

(2) ส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ใช้เฉพาะกรณีเรียกค่าเสียหาย ซึ่งการเรียกค่าเสียหายดังกล่าวเป็นหนี้ที่ต้องชำระด้วยเงิน<sup>33</sup> และต้องเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดเท่านั้น ถ้าไม่ใช่มูลละเมิด มาตรานี้ก็ไม่ใช่บังคับ ถ้าความรับผิดนั้นซ้อนกันทั้งผิดสัญญาและละเมิด โจทก์ย่อมมีสิทธิจะฟ้องเรียกเอาค่าเสียหายฐานผิดสัญญาก็ได้ เมื่อโจทก์เลือกฟ้องในทางผิดสัญญาไม่ได้อ้างว่าเป็นละเมิด ก็มีใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิด<sup>34</sup>

<sup>33</sup> การเรียกค่าเสียหายแตกต่างจากกรณีติดตามเอาทรัพย์สินคืน เนื่องจากกรณีติดตามเอาทรัพย์สินคืน เจ้าของทรัพย์สินมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นอยู่แล้ว จึงมีสิทธิติดตามเอาคืนจากผู้ไม่มีอำนาจยึดถือไว้ได้

<sup>34</sup> พจน ปุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), น.689 - 690

ในส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีละเมิดต่อเนื่อง แนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ได้วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับถึงวันฟ้องเท่านั้น ระยะเวลาที่เกิน 1 ปี ขาดอายุความ<sup>35</sup> แต่จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่แตกต่างจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1360/2521 วินิจฉัยว่า แม้ข้อเท็จจริงจะฟังว่าจำเลยบุกรุกเข้าครอบครองห้องพิพาทในวันที่ 30 ธันวาคม 2516 แต่เมื่อบุกรุกแล้วจำเลยที่ 2 ก็ครอบครองห้องพิพาทตลอดมาจนถึงวันโจทก์ฟ้องคือวันที่ 10 พฤษภาคม 2518 โดยไม่มีสิทธิจะครอบครองและทำให้โจทก์เสียหาย การกระทำของจำเลยจึงเป็นการละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาจนถึงวันฟ้อง ฉะนั้น คดีของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1360/2521 นี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การบุกรุกเป็นละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาเป็นเวลากว่า 1 ปี แต่การครอบครองตลอดมาจนถึงวันฟ้อง ไม่ขาดอายุความฟ้องขับไล่และเรียกค่าเสียหาย ฉะนั้น ในเรื่องบุกรุกและครอบครองตลอดมาค่าเสียหายวันที่เกิน 1 ปี ไม่ขาดอายุความด้วย<sup>36</sup>

ด้วยความเคารพเป็นอย่างสูง ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1360/2521 เนื่องจากหากศาลพิจารณาคำพิพากษาว่า การบุกรุกเป็นละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาเป็นเวลากว่า 1 ปี แต่การครอบครองตลอดมาจนถึงวันฟ้อง ไม่ขาดอายุความฟ้องขับไล่และเรียกค่าเสียหายโดยค่าเสียหายวันที่เกิน 1 ปี ไม่ขาดอายุความด้วย นั้น กรณีดังกล่าวจะไม่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ขาดอายุความเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จำเลยบุกรุกและครอบครองห้องพิพาทเป็นเวลากว่า 1 ปีแล้ว โจทก์มีหน้าที่ต้องใช้สิทธิเรียกร้องของตนเองภายในอายุความตามที่กฎหมายกำหนด มิเช่นนั้นแล้ว หากวินิจฉัยว่ากรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง โดยการบุกรุกและครอบครองทรัพย์สินพิพาทตลอดมาถือเป็นการละเมิดตลอดระยะเวลาที่ครอบครองทรัพย์สินพิพาทแล้ว โจทก์หรือผู้เสียหายอาจอาศัยช่องว่างดังกล่าวประวิงเวลาในการฟ้องร้องหรือใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะหากระยะเวลายิ่งเนิ่นช้าเท่าใด โจทก์หรือผู้เสียหายก็จะยิ่งได้รับค่าสินไหมทดแทนมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย

<sup>35</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 8*, น. 312

<sup>36</sup> *เพ็ญอ้าง*, น. 312 - 313

สำหรับอายุความระยะหลัง 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด นั้นเป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องละเมิด คือ นับแต่วันทำละเมิดตามมาตรา 193/12 ผู้เสียหายจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำละเมิดและตัวผู้ทำละเมิด หากฟ้องเกิน 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด คดีขาดอายุความ<sup>37</sup>

### 5.3 อายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

กรณีการกระทำเดียวกันต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยผู้กระทำผิดอาจต้องรับโทษทางอาญา และก็อาจถูกบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลผู้เสียหายในทางแพ่งด้วย<sup>38</sup> ซึ่งอาจเรียกว่ากรณีดังกล่าว เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา...” ย่อมแสดงว่า อายุความทางแพ่งจะมีระยะยาวกว่าอายุความทางอาญาไม่ได้ และหากปรากฏว่าอายุความทางอาญายาวกว่าอายุความทางแพ่ง อายุความทางแพ่งนี้จะยี่ระยะเวลาออกไปตามอายุความทางอาญา<sup>39</sup> ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรค 2

โดยอายุความในส่วนของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า

“...แต่ถ้าเรียกร้อยค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

กรณีที่มีมูลความผิดอาญา หรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้น แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

<sup>37</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.313

<sup>38</sup> ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2558), น.48 - 49

<sup>39</sup> จีต เศรษฐบุต, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบคำสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.29 - 30

**(1) กรณีที่ไม่มีการฟ้องคดีอาญา<sup>40</sup>**

มาตรา 51 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า  
 “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจาก  
 ความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความ  
 ฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา 193/20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์  
 จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม”

โดยบทบัญญัติในมาตรา 51 วรรคหนึ่ง นี้สอดคล้องกับบทบัญญัติ  
 มาตรา 448 วรรคสอง คือ ให้ใช้อายุความอาญา (ตามมาตรา 95 และมาตรา 96 ประมวลกฎหมาย  
 อาญา ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่า อายุความทางอาญาจะสิ้นหรือยาวกว่าอายุความตามมาตรา 448  
 วรรคแรก และถึงแม้ผู้เสียหายจะเป็นผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริต ซึ่งตามมาตรา 193/20 อาจยึดอายุความ  
 ออกไปได้อีกก็ตาม ก็ต้องถือว่าอายุความทางแพ่งสิ้นสุดลงพร้อมกับอายุความทางอาญานั้นด้วย<sup>41</sup>

**(2) กรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา<sup>42</sup>**

มาตรา 51 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า

“.....

ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดี  
 ยังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับโดยพฤตินัยตามมาตรา 95  
 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่  
 ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 193/32  
 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<sup>40</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และ  
 ลากมิดควรไต่, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น.387 - 388

<sup>41</sup> จิตติ ติงศภัทัย, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเขมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน,  
 อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 13, น. 296

<sup>42</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 40, น.378 - 382

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่จะได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

ดังนั้น จึงอาจพิจารณากรณีของคดีที่มีมูลละเมิดและมีมูลความผิดอาญา ด้วยได้ ดังต่อไปนี้

กรณีที่มีการฟ้องร้องคดีอาญา แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยมีการฟ้องร้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนไปในขณะเดียวกัน อายุความที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องในคดีมูลละเมิดก็จะสะดุดหยุดลง<sup>43</sup> เมื่ออายุความสะดุดหยุดลง ตามความในมาตรา 51 วรรคสองแล้ว จะนับอายุความต่อไปอย่างไรแล้วแต่ผลของคดีอาญา<sup>44</sup> ถ้าศาลลงโทษจำเลยก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสาม คือ อายุความฟ้องร้องคดีละเมิดจะมีกำหนด 10 ปี นับแต่มีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ถ้าศาลยกฟ้อง ก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรค 4 คือ เป็นไปตามกำหนดอายุความละเมิด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง<sup>45</sup>

กรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา และคดีอาญาถึงที่สุดแล้ว โดยศาลมีคำพิพากษาลงโทษ หลังจากนั้น ผู้เสียหายจึงยื่นฟ้องคดีมูลละเมิดทางแพ่ง ในกรณีนี้ อายุความมูลละเมิดมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/32 เพราะแปลงสภาพจากหนึ่งในมูลละเมิดกลายเป็นการฟ้องร้องบนฐานของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว กรณีจึงมิใช่การฟ้องร้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาอีก เนื่องจากคดีอาญาสิ้นสุดไปก่อนแล้ว กรณีจึงไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรา 448 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีก<sup>46</sup> สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีละเมิดหลังจากศาลพิพากษาลงโทษ จำเลยในคดีอาญาและคดีเสร็จเด็ดขาดก่อนที่ผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องความแพ่งอันเนื่องมาจากความผิดนั้น

<sup>43</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 8*, น.301

<sup>44</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมณูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 13*, น.297

<sup>45</sup> วารี นาสกุล, ปรับปรุงโดย จริญญา ภักดีธนากุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 17*, น.388

<sup>46</sup> ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 40*, น.378 - 382

ถือได้ว่าตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษานั้น และมีกำหนดอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32<sup>47</sup>

กรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา และศาลได้พิจารณาพิพากษายกฟ้องจำเลยในคดีอาญา และคำพิพากษานั้นถึงที่สุดแล้ว ผู้เสียหายจึงมาฟ้องคดีมูลละเมิดในทางแพ่ง มาตรา 51 วรรค 4 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2548 กำหนดให้อายุความในมูลละเมิดนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั่นก็คือ เป็นไปตามมาตรา 448 วรรคแรก<sup>48</sup> สิทธิของผู้เสียหายทางแพ่งในกรณีดังกล่าวจึงอยู่ในบังคับของอายุความตามมาตรา 448 วรรคแรก โดยไม่ได้รับผลจากคดีอาญาเพราะไม่ใช่มูลอันความผิดมิโทษ ต้องใช้อายุความทางแพ่ง ดังนั้น หากผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเกิน 1 ปี นับแต่รู้ตัวผู้กระทำละเมิดคดีขาดอายุความ ด้วยเหตุนี้แม้ฟ้องคดีอาญาไว้แล้ว โจทก์ต้องรีบฟ้องคดีแพ่งเรื่องละเมิดก่อนครบกำหนด 1 ปี นับแต่วันรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบจะได้ไม่ขาดอายุความ<sup>49</sup>

อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา แม้ศาลจะไม่พิพากษาลงโทษจำเลย ก็มีได้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องมูลละเมิด และศาลที่วินิจฉัยในมูลละเมิดก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายอาญาว่าด้วยการที่จะรับโทษตั้งที่บัญญัติในมาตรา 424 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากนี้ เพื่อมิให้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายขาดอายุความ ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางละเมิดสามารถยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้เลย ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา 44/1 และ มาตรา 44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในประเด็นอายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิด ซึ่งเป็นความผิดอาญา ตามมาตรา 448 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น เมื่อการกระทำของผู้ทำละเมิดหรือผู้ต้องรับผิดในกรณีดังกล่าวเป็นมูลความผิดอาญาซึ่งผู้กระทำอาจถูกฟ้องให้รับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา และในขณะเดียวกันก็อาจถูกฟ้องในมูลละเมิดเพื่อให้

<sup>47</sup> วารีนานาสกุล, ปรับปรุงโดย จริญญา ภัคดิธนากุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 17*, น.388

<sup>48</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 40*, น.378 - 382

<sup>49</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.301



คดีใช้คำสั่งใหม่ทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย อาจเรียกว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ซึ่งอายุความการฟ้องทางอาญาและอายุความการฟ้องทางละเมิดไม่เท่ากัน มาตรา 448 วรรค 2 จึงกำหนดให้นำเอาอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีอายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็นความผิดอาญามีความเหมาะสมแล้ว ทั้งนี้ ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ก็มีบทบัญญัติให้นำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับใช้ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดซึ่งเป็นมูลความผิดอาญาดูด้วยเช่นเดียวกัน

อนึ่ง เนื่องจากการกระทำโดยประมาทในทางอาญาย่อมแตกต่างกับการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในทางแพ่ง เพราะการกระทำโดยประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ย่อมถือเอาการขาดความระมัดระวังของบุคคลในภาวะเช่นนั้นจะพึงมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และทั้งผู้กระทำได้สามารถใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ ส่วนการกระทำโดยประมาทเลินเล่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เป็นการพิจารณาความระมัดระวังอันเป็นวิสัยของวิญญูชน ดังนั้น เมื่อการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในทางแพ่งมีความหมายกว้างกว่าการกระทำโดยประมาทในทางอาญา การกระทำที่ไม่เป็นการกระทำโดยประมาทในทางอาญา ก็อาจเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในทางแพ่งได้<sup>50</sup>

ส่วนประเด็นปัญหาที่ว่า ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หากศาลพิพากษายกฟ้องคดีอาญาก่อนที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่ง อายุความฟ้องทางแพ่งคงเป็นไปตามกฎหมายแพ่งคือ กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคต้น กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี นี้ ควรนับตั้งแต่วันใดนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 51 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็น่าจะนับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษาคดีนั้นในชั้นที่สุด เนื่องจากอายุความสะดุดหยุดลงตั้งแต่วันฟ้องคดีอาญา (ไม่ใช่สะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14 หรือ 193/15) แต่หากแปลความเช่นนี้ ก็จะไม่มีความหมายในทางปฏิบัติ เนื่องจากเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องโดยจำเลยไม่ได้กระทำผิดตามฟ้อง ข้อเท็จจริงในทางแพ่งก็เป็นอันยุติเช่นเดียวกันนั้น แต่ในบางกรณีจำเลยอาจต้องรับผิดชอบทางแพ่งโดยอาศัยข้อเท็จจริงอย่างอื่น เช่น เพราะความรับผิดชอบในทางแพ่งรวมถึงการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ หรือเพราะต้องรับผิดชอบร่วมกันกับผู้อื่นในทางแพ่ง ซึ่งไม่เป็นมูลความผิดในทางอาญาก็ดี คดีเช่นนี้ก็ไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 51 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วรรคต้น อยู่แล้ว เพราะไม่ใช่คดีที่จะฟ้องให้ลงโทษจำเลยในทางอาญาอยู่ในตัว โดยศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยว่ากรณีดังกล่าว

<sup>50</sup> หยุต แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507), น.477

ว่า อายุความฟ้องคดีส่วนแพ่งไม่สะดุดหยุดลงแต่อย่างใด การฟ้องคดีทางแพ่งจึงต้องนับอายุความตั้งแต่วันทำละเมิดหรือวันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิดตามหลักทั่วไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 37/2495, ที่ 680/2495, ที่ 438 – 439/2512, ที่ 631/2535)<sup>51</sup> ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว

ในส่วนของสิทธิเรียกร้องอายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ยังมีประเด็นที่ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับคดีความผิดอันยอมความได้ในกรณีที่ไม่ได้ร้องทุกข์ไว้ว่าจะมีอายุความเท่าใดนั้น มาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งการจะดำเนินคดีอาญา ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ” ดังนั้น ในความผิดอันยอมความได้หากมีการร้องทุกข์ไว้แล้วภายใน 3 เดือน ถือเป็นกรณีตามมาตรา 51 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต้องใช้อายุความทางอาญาบังคับ แม้จำเลยยังมีได้ถูกฟ้องคดีอาญาก็ตาม แต่หากเป็นกรณีที่ยังไม่มีการร้องทุกข์ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 51 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา...” จึงน่าจะต้องแปลว่าคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้จึงมีอายุความเพียง 3 เดือน ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากแปลความเช่นนี้ไม่น่าจะตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เนื่องจากตามปกติแล้วอายุความในทางอาญาย่อมยาวกว่าอายุความในทางแพ่ง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 448 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “...แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีการกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ร้ ทำนให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ” ดังนั้น หากกรณีนี้มีอายุความสั้นกว่าอายุความใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 วรรคแรก กล่าวคือ 1 ปี ก็ควรต้องใช้อายุความ 1 ปี

#### 5.4 อายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบี่ย

สำหรับอายุความในการไล่เบี่ยคืนจากผู้กระทำละเมิดหรือผู้ร่วมทำละเมิดนั้น มีใช้อายุความตามมาตรา 448 เพราะมิใช่กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องผู้ทำละเมิดหรือผู้ที่พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้จะเป็นการไล่เบี่ยกันเป็นเงินก็ตาม เพราะการไล่เบี่ยเป็นการเรียกคืนสิ่งที่

<sup>51</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมณภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุ่นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13*, น.297- 298

ผู้ที่กฎหมายให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่นหรือผู้ทำละเมิดร่วมได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แทนผู้ทำละเมิดหรือผู้ร่วมทำละเมิด แล้วแต่กรณี หรืออาจมีลักษณะเป็นการไปเรียกต่อจากคนที่มีส่วนในความเสียหายนั้นด้วย<sup>52</sup>

โดยการไล่เบี่ยนั้นอาจเกิดได้ทั้งในกรณี การไล่เบี่ยระหว่างผู้ที่กฎหมายให้รับผิดชอบ เนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่นกับผู้ทำละเมิด อันได้แก่ นายจ้างซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของ ลูกจ้าง กรณีตัวการซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของตัวเอง กรณีบิดามารดาซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของบุตร กรณีผู้อนุบาลซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของคนที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ กรณีครู - อาจารย์ซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ หรือกรณีที่ผู้ดูแลทางข้อเท็จจริง ซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดของผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ในความดูแล โดยเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้กับผู้เสียหายไปแล้ว มีสิทธิไล่เบี่ย กล่าวคือ มีสิทธิเรียกคืนจากผู้กระทำละเมิดได้

นอกจากนี้ยังมีกรณีการไล่เบี่ยระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น ได้แก่ กรณีเจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้วมีสิทธิไล่เบี่ยจากผู้ที่เกี่ยวข้องสร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างชำรุด บกพร่องตามมาตรา 434 และกรณีที่เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายไปตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย มีสิทธิไล่เบี่ยจากผู้เช่าหรือย่ำสัตว์ได้ตามมาตรา 433 วรรคสุดท้าย และยังมีกรณีการไล่เบี่ยของนิติบุคคล และการไล่เบี่ยระหว่างผู้ร่วมกันทำละเมิดตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

สิทธิไล่เบี่ยไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด ไม่ใช่อายุความละเมิด 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง<sup>53</sup> (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2520 ,ที่ 4037/2547 ,ที่ 3648/2549 และที่ 7552/2550) โดยเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า อายุความสิทธิไล่เบี่ยระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด อายุความสิทธิไล่เบี่ยระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น การไล่เบี่ยของนิติบุคคล และการไล่เบี่ยระหว่างผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น กรณีจึงต้องเป็นไปตามอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 คือ มีอายุความ 10 ปี

<sup>52</sup> ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, *อ่างแล้ว เจริญธรรม* ที่ 40, น.392 - 394

<sup>53</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *อ่างแล้ว เจริญธรรม* ที่ 8, น.297

ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นประเด็นปัญหาว่า อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจาก มูลละเมิดตามมาตรา 448 วรรคหนึ่งนั้น มีอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการ ละเมิดและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด หากผู้เสียหายมิได้ใช้ สิทธิเรียกร้องภายในอายุความดังกล่าว ผู้กระทำละเมิดหรือผู้ก่อให้เกิดความเสียหายก็อาจยกประเด็น การขาดอายุความขึ้นกล่าวอ้างเพื่อมิต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่หากผู้ที่กฎหมายให้รับผิดชอบ เนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่นกับผู้ทำละเมิด ผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหาย ที่เกิดขึ้น นิติบุคคล หรือผู้ร่วมกันทำละเมิด แล้วแต่กรณี ได้ขอใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไป บุคคลดังกล่าวสามารถใช้สิทธิไล่เบียดได้ แต่เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น กรณีจึงต้องเป็นไปตามอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชย์ กล่าวคือ มีอายุความ 10 ปี ซึ่งอายุความดังกล่าวยาวนานกว่าอายุความในการใช้สิทธิ ร้องแค้นเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง เสียอีก จึงเป็นประเด็นปัญหาว่า การนำ อายุความทั่วไปมาใช้กับสิทธิไล่เบียดในกรณีนี้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่ายหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากอาจทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องกังวลกับการถูกไล่เบียดเป็นเวลายาวนานถึง 10 ปี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ เกี่ยวกับอายุความในส่วนของการไล่เบียด จากเดิมที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 มาใช้ กล่าวคือ มีอายุความ 10 ปี โดยเห็นควรให้เพิ่ม บทบัญญัติในส่วนของการไล่เบียดในกรณีดังกล่าว ให้มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ได้ขอใช้ ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย เนื่องจากเมื่อผู้ที่กฎหมายให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่น ผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหาย นิติบุคคล หรือผู้ร่วมกันทำละเมิด แล้วแต่กรณี ได้ขอใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว ย่อมทราบถึงสิทธิไล่เบียดของตนเองและควรใช้ สิทธิไล่เบียด โดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็มีอายุความไล่เบียดกรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ขอใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ ผู้เสียหายไปแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ต้องใช้สิทธิไล่เบียดต่ออีกฝ่ายหนึ่งในอายุความ 1 ปี (นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย) โดยมีได้ใช้บทบัญญัติ อายุความตามมาตรา 193/30 เช่นเดียวกัน

ส่วนในประเด็นที่ว่าสิทธิไล่เบียดของนายจ้างจะครอบคลุมเพียงใด ซึ่งเมื่อพิจารณาจาก ตัวบทมาตรา 426 ซึ่งใช้คำว่า “นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน...ชอบที่จะได้ขอใช้จากลูกจ้างนั้น” แสดงให้เห็นว่า เป็นเรื่องที่กฎหมายประสงค์จะให้ นายจ้างไล่เบียดเอาแต่ค่าสินไหมทดแทนอันตนได้ ออกไปเท่านั้น ฉะนั้น นายจ้างน่าจะไม่ได้รับขอใช้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวจากลูกจ้าง ในเรื่องนี้ได้เคยมี คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 648/2522 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4431/2547 ตัดสินไว้ว่า ลูกจ้างทำละเมิด

นายจ้างถูกฟ้อง ได้ใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไปตามคำพิพากษาแล้ว ไล่เบี้ยเอาจากลูกจ้างได้ แต่ค่าฤชาธรรมเนียมที่นายจ้างต้องใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามคำพิพากษานั้น ไม่ใช่ค่าเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากละเมิดของลูกจ้าง นายจ้างไล่เบี้ยไม่ได้<sup>54</sup> ประกอบกับการกระทำละเมิดของลูกจ้างนั้น เป็นไปในทางการที่จ้าง ซึ่งนายจ้างเป็นฝ่ายได้รับประโยชน์จากการประกอบกิจการงานนั้น กฎหมาย จึงมุ่งประสงค์คุ้มครองลูกจ้างซึ่งมีสถานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่านายจ้าง ในการที่จะให้นายจ้างไล่เบี้ย เอากับลูกจ้างได้แต่ค่าสินไหมทดแทนซึ่งตนได้ออกไปเท่านั้น ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึง เห็นด้วยกับแนวคำพิพากษานี้

กล่าวโดยสรุปในประเด็นกำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจาก มูลละเมิดนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของ ประเทศไทย กับประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน และประเทศอังกฤษ อายุความในการเรียก ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของทั้งสามประเทศยาวนานกว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหาย อันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีอาญา พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หรือแม้กระทั่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติ ทั้งสามฉบับต่างก็มีอายุความยาวนานกว่าอายุความตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชัยทั้งสิ้น และแม้ว่าประเทศไทยจะมีการตราพระราชบัญญัติต่างๆ เพื่อรองรับความเสียหาย เฉพาะอย่างอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด แต่พระราชบัญญัติต่างๆ ที่มีในปัจจุบันไม่ครอบคลุมถึง ความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดในบางกรณี ทำให้ผู้เสียหายขาดโอกาสในการที่จะ ได้รับการเยียวยาความเสียหาย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติอายุความ ในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด โดยเพิ่มอายุความขั้นต่ำในการใช้สิทธิเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทน เป็น 3 ปี เช่นเดียวกับกับอายุความละเมิดของประเทศเยอรมัน และเป็นอายุความ กรณีที่การกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต และกรณีความเสียหายแฝง ของประเทศอังกฤษ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเวลาอันเหมาะสม นอกจากนี้ อายุความ 3 ปีดังกล่าวก็ยัง ปรากฏอยู่ในอายุความขั้นต่ำของพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีอาญา พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติ ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อีกด้วย

นอกจากนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ อายุความในการเรียก ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในส่วนที่เป็นความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและ ออนามัย ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยบุคคลควรได้รับความคุ้มครองในชีวิต

<sup>54</sup> วารีนานาสกุล, ปรับปรุงโดย จริญญา ภัคดิธนากุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 17*, น.244



ร่างกายและอนามัย โดยผู้เขียนเห็นควรเพิ่มบทบัญญัติรองรับความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัย เป็นกรณีเฉพาะและมีให้นำอายุความชั้นสูง 10 ปี มาใช้บังคับ ซึ่งอาจบัญญัติให้นำอายุความไปอีก 3 ปี นับแต่ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่เพื่อความเป็นธรรมต่อลูกหนี้ผู้ถูกเรียกร้อง จึงควรบัญญัติให้การใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย

ส่วนอายุความชั้นสูงในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดอันมีกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิดนั้น ผู้เขียนเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากกำหนดอายุความ 10 ปี เป็นกำหนดอายุความทางแพ่งที่ยาวที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล

ในประเด็นการเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด ผู้เขียนมีความเห็นว่า การกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของไทยโดยเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากหากให้เริ่มนับอายุความนับแต่เวลาที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ แต่ผู้เสียหายยังไม่ทราบถึงการละเมิดและตัวผู้กระทำความผิด ก็จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายในการที่จะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้การกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความดังกล่าวก็สอดคล้องกับจุดเริ่มต้นการนับอายุความของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศสวีเดน และประเทศอังกฤษกรณีที่การกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต และกรณีความเสียหายแฝงอีกด้วย แต่เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นสมควรให้ปรับถ้อยคำตามมาตรา 448 วรรคแรก จาก “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...” เป็น “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...”

ในประเด็นการเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีนิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ประเภท คือ นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน และนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน โดยการเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ซึ่งมีฐานะ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรเป็นไปตามความเห็นของพระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) ศาสตราจารย์จิติติ ดิงศภิทัย และศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ซึ่งเห็นตรงกันว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่น ๆ ด้วย และคำว่าผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคลทุกประเภทที่ทำกิจการแทนนิติบุคคล ส่วนการเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ซึ่งผูกพันต่อหน้าที่รักษาประโยชน์



ส่วนรวม หรือประโยชน์สาธารณะ ผู้เขียนจึงมีความเห็นสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาฎีกาที่ว่า ผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนกรณีนี้ ควรเป็นบุคคลที่มีอำนาจสั่งการหรือมีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดได้

ในประเด็นการเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง ผู้เขียนมีความเห็นว่า กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่องนั้น ควรแยก การพิจารณาออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนของการกระทำหรือดเว้นกระทำ และส่วนของการใช้ สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยผู้เขียนเห็นว่า การที่ผู้เสียหายมีคำขอให้ผู้กระทำละเมิด ต่อเนื่องกระทำการหรือดเว้นกระทำการใดอันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนเสียหาย คำขอดังกล่าวไม่ขาดอายุความ เนื่องจากการกระทำละเมิดยังเกิดขึ้นและคงอยู่ ส่วนของการใช้สิทธิ เรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ได้วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องเรียก ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับถึงวันฟ้องเท่านั้น ระยะเวลาที่เกิน 1 ปี ขาดอายุความ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว

ในประเด็นอายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็น ความผิดอาญา อาจเรียกว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตามมาตรา 448 วรรค 2 แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น เนื่องจากอายุความการฟ้องทางอาญาและอายุความการฟ้อง ทางละเมิดไม่เท่ากัน มาตรา 448 วรรค 2 จึงกำหนดให้นำเอาอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีอายุความละเมิด หรืออายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็น ความผิดอาญามีความเหมาะสมแล้ว ส่วนประเด็นปัญหาที่ว่า ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หากศาล พิพากษายกฟ้องคดีอาญาก่อนที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่ง อายุความฟ้องทางแพ่งคงเป็นไปตามกฎหมายแพ่ง คือ กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคต้น กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี นี้ ควรนับตั้งแต่นั้น ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยกรณีดังกล่าวว่า อายุความฟ้องคดีส่วนแพ่งไม่สะดุดหยุดลง แต่อย่างไร การฟ้องคดีทางแพ่งจึงต้องนับอายุความตั้งแต่วันทำละเมิดหรือวันที่รู้ถึงการละเมิดและ รู้ตัวผู้กระทำละเมิดตามหลักทั่วไป ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับคดีความผิดอันยอมความได้ในกรณีที่ไม่ได้ร้องทุกข์ไว้ว่าจะมี อายุความเท่าใดนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 448 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “...แต่ถ้า เรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนด อายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ” ดังนั้น หากกรณีนี้มีอายุความสั้นกว่าอายุความใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตาม มาตรา 448 วรรคแรก กล่าวคือ 1 ปี ก็ควรต้องใช้อายุความ 1 ปี

ในประเด็นอายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียด ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาสัทธิไล่เบียดไม่ใช่สิทธิ เรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด โดยอายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียดกฎหมายไม่ได้บัญญัติ

อายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น กรณีจึงต้องเป็นไปตามอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 คือ มีอายุความ 10 ปี ซึ่งยาวนานกว่าอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง เสียอีก ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในส่วนของการไล่เบียด โดยให้มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ส่วนในประเด็นที่ว่าสิทธิไล่เบียดของนายจ้างจะครอบคลุมเพียงใด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากตัวบทมาตรา 426 ซึ่งใช้คำว่า “นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน...ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น” ประกอบแนวคำพิพากษาฎีกาที่ว่า ลูกจ้างทำละเมิด นายจ้างถูกฟ้อง ได้ใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไปตามคำพิพากษาแล้ว ไล่เบียดเอาจากลูกจ้างได้ แต่ค่าฤชาธรรมเนียมที่นายจ้างต้องให้แก่ผู้เสียหายตามคำพิพากษานั้น ไม่ใช่ค่าเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากละเมิดของลูกจ้าง นายจ้างไล่เบียดไม่ได้ ประกอบกับการกระทำละเมิดของลูกจ้างนั้นเป็นไปในทางการที่จ้าง ซึ่งนายจ้างเป็นฝ่ายได้รับประโยชน์จากการประกอบกิจการงานนั้น กฎหมายจึงมุ่งประสงค์คุ้มครองลูกจ้างซึ่งมีสถานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่านายจ้าง ในการที่จะให้นายจ้างไล่เบียดเอาจากลูกจ้างได้แต่ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งตนได้ออกไปเท่านั้น โดยผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาฎีกาข้างต้น

ปัญหาอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด และปัญหาที่เกี่ยวข้อง ล้วนแต่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายบางมาตราให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยผู้เขียนหวังว่าข้อเสนอแนะที่ได้นำเสนอในบทนี้จะเป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อไปในอนาคต

## บทที่ 6

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 6.1 บทสรุป

บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องอายุความ ถือว่าเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากด้วยเหตุผลหลายประการ แต่เมื่อสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง กฎหมายย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมเพื่อให้มีความสอดคล้องกับเทศกาลบ้านเมือง โดยในต่างประเทศ มีการตื่นตัวในการเสนอหลักการหรือเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมาย จนกระทั่งมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องอายุความและมีแนวความเห็นที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่อาจละเลยได้และสมควรจะเข้าไปศึกษาบทบัญญัติที่แก้ไขและเหตุผลของการแก้ไข เพื่อที่จะกลับมาย้อนดูว่าประเทศไทยมีปัญหา หรือความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกฎหมายของต่างประเทศหรือไม่

สิทธิเรียกร้องแต่ละประเภทมีลักษณะ ความสำคัญที่แตกต่างกัน จึงต้องกำหนดอายุความไว้สั้นยาวไม่เท่ากัน โดยนอกจากจะพิจารณาถึงลักษณะของสิทธิเรียกร้องแล้ว ยังต้องคำนึงถึงประโยชน์ของเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผลกระทบต่อสังคมด้วย

จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยและของต่างประเทศในเรื่องบทบัญญัติว่าด้วยอายุความแล้ว พบว่าแต่ละประเทศมีความแตกต่างในหลักเกณฑ์ โดยมีแนวทางหลักๆ 2 แนวทางคือประเทศที่ใช้ทฤษฎี Objective criterion กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากนิติกรรมสัญญา ให้อายุความเริ่มนับแต่เวลาที่เกิดสิทธิเรียกร้องหรือเวลาที่เจ้าหนี้อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ พร้อมกับกำหนดอายุความทั่วไปไว้ยาว ส่วนอีกแนวทางคือประเทศที่ใช้ทฤษฎี Subjective criterion หรือ Discoverability test กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากนิติกรรมสัญญาและละเมิด ให้อายุความเริ่มนับแต่เวลาที่เจ้าหนี้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง พร้อมกับกำหนดอายุความทั่วไปไว้สั้น ซึ่งการกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความตามกฎหมายไทยในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น ตามมาตรา 448 วรรคแรก บัญญัติว่า “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...” อายุความจึงจะเริ่มนับ จึงเป็นไปตามทฤษฎี Subjective criterion หรือ Discoverability test

จากการศึกษาอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของต่างประเทศ พบว่า ประเทศฝรั่งเศสมีกำหนดอายุความในคดีแพ่ง 5 ปี จุดเริ่มต้นอายุความนับแต่วันที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้หรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้อง (Art. 2224 ประมวลกฎหมายแพ่ง

(Civil Code)) โดยให้นำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด แต่มีการกำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันตรายทางร่างกาย มีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่เกิดความเสียหาย และสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำการทรมาณหรือกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ มีอายุความ 20 ปี (Art. 2226 ประมวลกฎหมายแพ่ง (Civil Code))

ส่วนประเทศเยอรมันมีกำหนดอายุความทั่วไปมีกำหนด 3 ปี (มาตรา 195 ประมวลกฎหมายแพ่ง) โดยให้นำอายุความดังกล่าวมาใช้กับทั้งสัญญาและการกระทำละเมิด แต่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ไม่ว่าจะเกิดเมื่อใดและไม่ว่าผู้มิสิทธิเรียกร้องจะรู้หรือไม่รู้ เพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวังให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความ 30 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำหรือฝ่าฝืนหน้าที่ หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหาย

การใช้สิทธิเรียกร้องต่างๆ ในทางแพ่งของประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น มีกำหนดอายุความ 10 ปี เว้นแต่จะมีบทบัญญัติกำหนดเป็นอย่างอื่น ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนั้น บัญญัติอยู่ในมาตรา 60 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายสวิสลักษณะหนี้ (Swiss Code of Obligations) มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด ส่วนอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดซึ่งเป็นมูลความผิดอาญาด้วยนั้น มาตรา 60 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายสวิสลักษณะหนี้ (Swiss Code of Obligations) ได้บัญญัติให้นำอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาบังคับใช้ ส่วนอายุความที่กำหนดไว้เฉพาะมีหลายกรณี เช่น ในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ มีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด 2 ปี นับแต่วันที่บุคคลที่ได้รับความเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

สำหรับอายุความทั่วไปของประเทศอังกฤษนั้น มีกำหนดอายุความ 6 ปี นับแต่วันที่เกิดเหตุ (Section 2 : Limitation Act 1980) โดยอายุความในส่วนของสัญญาการใช้สิทธิเรียกร้องต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับแต่วันผิดสัญญา (Section 5 : Limitation Act 1980) แต่หากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดอันเป็นความเสียหายทางกายภาพ อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้รับความเสียหาย มิใช่ นับแต่วันที่มีการกระทำละเมิด โดยมีอายุความ 6 ปี แต่หากกรณีที่การกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือเสียชีวิตต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่เกิดเหตุ หรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น (กรณีที่รู้ถึงความเสียหายในภายหลัง) (Section 11 : Limitation Act 1980) เช่นเดียวกันกับกรณีความเสียหายแฝง (Latent Damage) ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายในอายุความ 15 ปี นับแต่วันเกิดเหตุหรือวันกระทำละเมิด (Section 14 A – 14 B : Limitation Act 1980)

อายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย ตามมาตรา 448 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด เมื่อเปรียบเทียบอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย ประเทศเยอรมัน และประเทศอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของทั้งสามประเทศยาวนานกว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย

ประกอบกับเมื่อพิจารณาในแง่ของวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความที่ประสงค์จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทั้งฝ่ายผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องและผู้ที่จะต้องรับผิดชอบคดีใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิด ซึ่งเป็นการฟ้องร้องระหว่างเอกชนกับเอกชน มิได้กระทบต่อนโยบายของรัฐที่ประสงค์จะดำรงความสงบเรียบร้อย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยอายุความ พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่ว่าด้วยอายุความตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นว่าด้วยอายุความและผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น ส่วนในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย หรือแม้กระทั่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็ได้บัญญัติอายุความกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ หน่วยงานของรัฐต้องเรียกให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความ 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับต่างก็มีอายุความยาวนานกว่าอายุความตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสิ้น

แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติต่างๆ ออกมาเพื่อรองรับความเสียหายเฉพาะอย่างอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดในบางกรณี เช่น กรณีที่แพทย์ผู้ทำการรักษาได้ทำการ



ผ่าตัดผู้ป่วย แล้วลืมนำก้อนไขมันในช่องท้องของผู้ป่วย เป็นเหตุให้ผู้ป่วยปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายหลังจากเกิน 10 ปี ทำให้ผู้เสียหายขาดโอกาสในการที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย

ประเด็นปัญหาต่อไปคือประเด็นการกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความ เนื่องจากตามบทบัญญัติมาตรา 448 วรรคแรก เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งตามแนวคำพิพากษาฎีกาส่วนใหญ่ “วันที่ทำละเมิดหมายความถึงกรณีที่มีการละเมิดเกิดขึ้นโดยครบถ้วน กล่าวคือ มีการกระทำโดยผิดกฎหมายและเกิดความเสียหายขึ้น”<sup>1</sup> แต่มีคำพิพากษาฎีกาที่ 6024/2550 พิพากษาว่า “...วันที่ทำละเมิดกับวันที่ผลของการทำละเมิดเกิดขึ้นแตกต่างกัน...” ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชมภูมิ ภูมิถาวร และคณะมีข้อสังเกตว่า เมื่อมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อแล้ว ผลเสียหายยังไม่เกิด ย่อมยังไม่เป็นละเมิด เพราะขาดองค์ประกอบซึ่งเป็นสาระสำคัญไป<sup>2</sup> ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและอาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนี้กรณีนิติบุคคลเป็นผู้เสียหาย ยังคงเป็นประเด็นปัญหาว่าใครคือผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน อันจะส่งผลต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความ จากการศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ปรากฏว่าการที่จะถือว่าส่วนราชการที่เป็นนิติบุคคล เช่น กรม กระทรวง ทราบการละเมิดนั้น ไม่ถือวันที่เจ้าหน้าที่ขึ้นรองเสนอเรื่อง แต่ถือวันที่ผู้มีอำนาจกระทำการในนามกรม กระทรวงนั้นทราบ แต่พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ และศาสตราจารย์ไพจิตร บุญญพันธุ์ เห็นตรงกันว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่น ๆ ด้วย และคำว่าผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคลทุกประเภทที่ทำกิจการแทนนิติบุคคลได้ ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือสัญญา

ส่วนประเด็นการกระทำละเมิดต่อเนื่องตามแนวคำพิพากษาฎีกาปรากฏว่ากรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง ส่วนที่เกิน 1 ปี ขาดอายุความ ถ้าเป็นการละเมิดต่อเนื่อง ระยะเวลาที่เกิดก่อนส่วนที่เกินหนึ่งปีก็ขาดอายุความ ส่วนที่ยังไม่เกินหนึ่งปีก็ไม่ขาดอายุความ กล่าวอีกนัยหนึ่ง

<sup>1</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395 – 452, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น.289

<sup>2</sup> เพ็งอ่าง, น.289



ละเมิดต่อเนื่องไปก็ปีก็ตาม ปีสุดท้ายไม่ขาดอายุความ<sup>3</sup> แต่จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีคำพิพากษาฎีกาที่แตกต่างจากแนวคำพิพากษาฎีกาข้างต้น คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1360/2521 โดยศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การบุกรุกเป็นละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาเป็นเวลากว่า 1 ปี แต่การครอบครองตลอดมาถึงวันฟ้องไม่ขาดอายุความฟ้องขับไล่และเรียกค่าเสียหาย ฉะนั้น ในเรื่องบุกรุกและครอบครองตลอดมา ค่าเสียหายวันที่เกิน 1 ปี ไม่ขาดอายุความด้วย<sup>4</sup> จึงเป็นประเด็นปัญหาว่าการเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด กรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่องนั้นเริ่มนับเมื่อใด ซึ่งจะมีผลถึงอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

กรณีการกระทำเดียวกันต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยผู้กระทำผิดอาจต้องรับโทษทางอาญา และก็อาจถูกบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลผู้เสียหายในทางแพ่งด้วย<sup>5</sup> ซึ่งอาจเรียกว่ากรณีดังกล่าว เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคสอง บัญญัติว่า “...แต่ถ้าเรียกฟ้องค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้อายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ” ซึ่งแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ไม่มีกรฟ้องคดีอาญา มาตรา 51 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 448 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ให้ใช้อายุความอาญา โดยมีให้นำมาตรา 193/20 มาใช้ ต้องถือว่าอายุความทางแพ่งสิ้นสุดลงพร้อมกับอายุความทางอาญานั้นด้วย

ส่วนกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีอาญา แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยมีการฟ้องร้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนไปในขณะเดียวกัน อายุความที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องในคดีมูลละเมิดก็จะสะดุดหยุดลง ทั้งนี้เพื่อจะดูผลทางคดีอาญาว่าจะเป็นประการใด ถ้าศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย คดีถึงที่สุดแล้ว ก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสาม คือ อายุความฟ้องร้องคดีละเมิดจะมีกำหนด 10 ปี นับแต่มีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 เพราะแปลงสภาพจากนั้น

<sup>3</sup> เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2558), น.349 - 350

<sup>4</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรรได้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: มีสมบัติการพิมพ์, 2548), น.312 - 313

<sup>5</sup> ไพจิตร ปุณณพัตน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2558), น.48 - 49

ในมูลละเมิดกลายเป็นการฟ้องร้องบนฐานของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว แต่หากถ้าศาลยกฟ้อง ก็มีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสี่ คือ เป็นไปตามกำหนดอายุความละเมิด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง<sup>6</sup>

ส่วนประเด็นปัญหาที่ว่า ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หากศาลพิพากษายกฟ้องคดีอาญาก่อนที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่ง อายุความฟ้องทางแพ่งคงเป็นไปตามกฎหมายแพ่ง คือ กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี ตามมาตรา 448 วรรคต้น กำหนด 1 ปี หรือ 10 ปี นี้ ควรนับตั้งแต่วันใดนั้น ศาลฎีกาได้มีแนวคำพิพากษาวินิจฉัยกรณีดังกล่าวว่า อายุความฟ้องคดีส่วนแพ่งไม่สะดุดหยุดลงแต่อย่างใด การฟ้องคดีทางแพ่งจึงต้องนับอายุความตั้งแต่วันทำละเมิดหรือวันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิดตามหลักทั่วไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 37/2495, ที่ 680/2495, ที่ 438 - 439/2512, ที่ 631/2535)<sup>7</sup> ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว

ในส่วนของสิทธิเรียกร้องอายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ยังมีประเด็นที่ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับคดีความผิดอันยอมความได้ในกรณีที่ไม่ได้ร้องทุกข์ไว้ว่าจะมีอายุความเท่าใดนั้นมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งการจะดำเนินคดีอาญา ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ” หากเป็นกรณีที่ยังไม่มีการร้องทุกข์เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 51 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา...” จึงน่าจะต้องแปลว่าคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้จึงมีอายุความเพียง 3 เดือน ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากแปลความเช่นนี้ไม่น่าจะตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายเนื่องจากตามปกติแล้วอายุความในทางอาญาย่อมยาวกว่าอายุความในทางแพ่ง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 448 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “...แต่ถ้าเรียกค่าเสียหายในมูลละเมิดอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้อายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ” ดังนั้น หากกรณีนี้มีอายุความ

<sup>6</sup> วารี นาสกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิดวรรได้, ปรับปรุงโดย จริญญา ภัคดิธนากุล, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยามพับลิชชิ่ง จำกัด, 2559), น.388

<sup>7</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุ่นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.297 - 298

สั้นกว่าอายุความใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตาม มาตรา 448 วรรคแรก กล่าวคือ 1 ปี ก็ควรต้องใช้อายุความ 1 ปี

สำหรับอายุความในการไล่เบียดคั้นจากผู้กระทำละเมิดหรือผู้ร่วมทำละเมิดนั้น มิใช่อายุความตามมาตรา 448 เพราะมิใช่กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องผู้ทำละเมิดหรือผู้ที่พึงต้องชดใช้ ค่าสินไหมทดแทน แต่เป็นการเรียกคืนสิ่งของผู้ที่กฎหมายให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่น หรือผู้ทำละเมิดร่วมได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแทนผู้ทำละเมิดหรือผู้ร่วมทำละเมิด แล้วแต่กรณี หรืออาจมีลักษณะเป็นการไปเรียกต่อจากคนที่มีส่วนในความเสียหายนั้นด้วย<sup>8</sup> จากการศึกษา บทบัญญัติแห่งกฎหมายและคำพิพากษาฎีกา จะเห็นได้ว่า สิทธิไล่เบียดไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย อันเกิดแต่มูลละเมิดมิใช่อายุความละเมิด 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง<sup>9</sup> (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2520 , ที่ 4037/2547 , ที่ 3648/2549 และที่ 7552/2550) โดยอายุความสิทธิไล่เบียดระหว่าง ผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด อายุความสิทธิไล่เบียดระหว่างผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบ กับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น การไล่เบียดของนิติบุคคล และการไล่เบียดระหว่างผู้ร่วมกันทำ ละเมิดนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น กรณีจึงต้องเป็นไปตามอายุความทั่วไป ตามมาตรา 193/30 คือ มีอายุความ 10 ปี ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาว่า การนำอายุความทั่วไปมาใช้กับ สิทธิไล่เบียดในกรณีนี้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่ายหรือไม่ อย่างไร เนื่องจาก อายุความดังกล่าวยาวนานกว่าอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิด ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง เสียอีก อาจทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องกังวลกับการถูกไล่เบียดเป็นเวลายาวนานถึง 10 ปี

ส่วนในประเด็นที่ว่าสิทธิไล่เบียดของนายจ้างจะครอบคลุมเพียงใด กรณีนี้ได้เคยมี คำพิพากษาฎีกาที่ 648/2522 และคำพิพากษาฎีกาที่ 4431/2547 ตัดสินไว้ว่า ลูกจ้างทำละเมิด นายจ้างถูกฟ้อง ได้ใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไปตามคำพิพากษาแล้ว ไล่เบียดเอาจากลูกจ้างได้ แต่ค่าฤชาธรรมเนียมที่นายจ้างต้องใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามคำพิพากษานั้น ไม่ใช่ค่าเสียหายอันเป็น ผลโดยตรงจากละเมิดของลูกจ้าง นายจ้างไล่เบียดไม่ได้<sup>10</sup>

<sup>8</sup> ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และ ลากม็ควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2558), น.392 - 394

<sup>9</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.297

<sup>10</sup> วารีน นาสกุล, ปรับปรุงโดย จรัญ ภัคดีธนากุล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น.244

## 6.2 ข้อเสนอแนะ

จากประเด็นเกี่ยวกับอายุความดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เห็นว่ามีประเด็นที่ควรแก้ไขเปลี่ยนแปลง ดังนี้

### 6.2.1 การกำหนดอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด

อายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย ตามมาตรา 448 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน และประเทศอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของทั้งสามประเทศ ยาวนานกว่าอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของประเทศไทย ประกอบกับ เมื่อพิจารณาในแง่ของวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความที่ประสงค์จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทั้งฝ่ายผู้ที่มีสิทธิเรียกร้อง และผู้ที่จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิดระหว่างเอกชนกับเอกชน มิได้กระทบต่อนิตินโยบายของรัฐที่ประสงค์จะดำรงความสงบเรียบร้อย โดยห้ามปรามมิให้มีการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นเนิ่นนานแล้วมาเรียกร้องต่อกัน เป็นเรื่องที่โจทก์จำเลยจะว่ากล่าวกัน และหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษา ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นควรว่าให้มีการแก้ไขบทบัญญัติอายุความ โดยเพิ่มอายุความขึ้นต้นเป็น 3 ปี เช่นเดียวกับประเทศเยอรมัน และเป็นอายุความกรณีที่มีการกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต หรือกรณีความเสียหายแฝง (Latent Damage) ของประเทศอังกฤษ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเวลาอันเหมาะสม นอกจากนี้ อายุความ 3 ปีดังกล่าวก็ยังปรากฏอยู่ในอายุความขึ้นต้นของพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อีกด้วย

นอกจากนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มบทบัญญัติ อายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดในส่วนที่เป็นความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย และอนามัย ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยบุคคลควรได้รับความคุ้มครองในชีวิต ร่างกายและอนามัย โดยไม่ถูกจำกัดการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิด เพียงเพราะเพิ่งรู้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นหลังจากพ้นกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 โดยผู้เขียนเห็นควรเพิ่มบทบัญญัติรองรับความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัย เป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งอาจบัญญัติให้นับอายุความไปอีก 3 ปี นับแต่ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่เพื่อ

ความเป็นธรรมต่อลูกหนี้ผู้ถูกรื้อและ ความมั่นคงแน่นอนแห่งทรัพย์สินและกิจการทั้งปวงที่จะไม่ให้ลูกหนี้ผู้ถูกรื้อในเรื่องราวที่ผ่านมาแล้วเพราะเป็นการยากที่ผู้ถูกรื้อจะแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้และเพื่อไม่ให้โจทก์ปล่อยปละละเลยในการใช้สิทธิของตน และป้องกันการบังคับตามสิทธิเรียกร้องตามอำเภอใจ จึงควรบัญญัติให้การใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย ซึ่งกำหนดอายุความ 3 ปี สอดคล้องกับบทบัญญัติเรื่องอายุความกรณีที่เกิดการกระทำละเมิดก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต ของประเทศอังกฤษที่ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน 3 ปี นับแต่เกิดเหตุ หรือนับแต่รู้ถึงความเสียหายนั้น (กรณีที่อยู่ถึงความเสียหายในภายหลัง) ซึ่งทั้งประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมันก็มีกำหนดอายุความในการสิทธิเรียกร้องอันเกี่ยวกับค่าเสียหายอันตรายทางร่างกาย ไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน นอกจากนี้ กำหนดอายุความ 3 ปี ก็ยังปรากฏอยู่ในอายุความตามพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อีกด้วย

ส่วนอายุความชั้นสูงในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดอันมีกำหนดระยะเวลา 10 ปี นั้น ผู้เขียนเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากกำหนดอายุความ 10 ปี เป็นกำหนดอายุความทางแพ่งที่ยาวที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล การกำหนดอายุความชั้นสูงในเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดจึงไม่ควรเกินระยะเวลาดังกล่าว

### 6.2.2 การกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความ

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดจุดเริ่มต้นนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดของไทยตามหลัก Discoverability test โดยเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน นั้น มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากหากให้เริ่มนับอายุความนับแต่เวลาที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ แต่ผู้เสียหายยังไม่ทราบถึงการละเมิดและตัวผู้กระทำความผิด ก็จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย และไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะละเมิดอีกด้วย

นอกจากนี้ การกำหนดจุดเริ่มต้นอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนก็สอดคล้องกับจุดเริ่มต้นการนับอายุความของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศอังกฤษ (กรณีที่เกิดการกระทำละเมิดก่อให้เกิดความอันตรายแก่ร่างกาย หรือเสียชีวิต และกรณีความเสียหายแฝง) อีกด้วย แต่เนื่องจากเพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นสมควรให้ปรับถ้อยคำตาม มาตรา 448 วรรคแรก



จาก “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทน...” เป็น  
 “...นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทน...”

### 6.2.2.1 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด กรณีนิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหาย  
 อันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีนิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย ควรแยกพิจารณาตาม  
 ประเภทของนิติบุคคลและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิติบุคคล โดยแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ  
 นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน และนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

(1) นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน มีฐานะ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ  
 เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยประเภทของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ได้แก่ ห้างหุ้นส่วน  
 บริษัท มูลนิธิ และสมาคม<sup>11</sup> ผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทน  
 อันจะส่งผลกระทบต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนนั้น ผู้เขียนเห็นว่า  
 ควรเป็นไปตามความเห็นของพระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย) ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ และ  
 ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ซึ่งเห็นตรงกันว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76  
 ผู้แทนนั้นรวมทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่น ๆ ด้วย และคำว่าผู้แทนทั้งหลายหมายความรวมถึงบุคคล  
 ทุกประเภทที่ทำการแทนนิติบุคคล

(2) นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน นิติบุคคลประเภทนี้เกิดจากบทบัญญัติ  
 ของกฎหมายโดยตรง<sup>12</sup> และมีฐานะพิเศษในแง่ที่มีสิทธิอำนาจเหนือบุคคลเอกชนในส่วนที่เกี่ยวข้อง  
 การปกครองหรือการใช้อำนาจสาธารณะ และย่อมผูกพันต่อหน้าที่รักษาประโยชน์ส่วนรวม หรือ  
 ประโยชน์สาธารณะยิ่งกว่าหน้าที่ปฏิบัติตามสัญญากับเอกชน<sup>13</sup> วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งนิติบุคคล  
 มหาชน ก็เพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐเพื่อความสงบเรียบร้อย เพื่อการบริหาร  
 กิจการของรัฐ บริการสาธารณประโยชน์ เช่น กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงาน องค์การของรัฐ

<sup>11</sup> ธีัญญา ชื่อวาจา, “ปัญหาการปรับใช้ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของนิติบุคคลตามประมวล  
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์  
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.13

<sup>12</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร:  
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), น.67

<sup>13</sup> กิตติศักดิ์ ปรกติ, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป ว่าด้วยบุคคลธรรมดา,  
 พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น.193



เป็นต้น<sup>14</sup> ผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทน อันจะส่งผลต่อจุดเริ่มต้นของการนับอายุความ ของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้แทนนิติบุคคลที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทน ควรเป็นบุคคลที่มีอำนาจสั่งการ หรือมีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดได้ พนักงานของนิติบุคคลไม่มีอำนาจใช้สิทธิเรียกร้องของนิติบุคคลได้ จึงไม่น่าจะเริ่มนับอายุความตั้งแต่พนักงานรู้ กรณีเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

นอกจากนี้หากจะพิจารณาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5688/2554 ก็จะทำให้เห็นว่าหากเกิดกรณีที่ลูกหนี้หรือผู้ต้องรับผิดชอบไม่ได้รับความเป็นธรรม อันเนื่องมาจากขั้นตอนการดำเนินการในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ล่าช้าเกินสมควรของนิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐ โดยที่นิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐไม่มีเหตุผลอันสมควร ก่อให้เกิดความยากลำบากแก่ลูกหนี้หรือผู้ต้องรับผิดชอบในการที่จะหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ศาลก็จะใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานว่านิติบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนแล้ว อันจะส่งผลให้ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องอายุความ

#### 6.2.2.2 การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง

การเริ่มนับอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่องนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรแยกการพิจารณาออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนของการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ และส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนี้

##### (1) ส่วนของการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ

เมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิด ผู้เสียหายมีได้มุ่งเพียงแต่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น แต่ผู้เสียหายยังมีคำขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาในส่วนอื่นด้วย เช่น ให้จำเลยออกไปจากที่ดินหรือทรัพย์สินที่พิพาท ให้จำเลยเปิดทางสาธารณะ ให้จำเลยรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ อันจะทำให้การกระทำละเมิดต่อเนื่องนั้นสิ้นสุดลง ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่ผู้เสียหายมีคำขอในส่วนนี้ได้อยู่ในบังคับมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากมิใช่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิด ดังนั้น ไม่ว่าการละเมิดต่อเนื่องจะมีขึ้นยาวนานเท่าใด แม้การกระทำละเมิด

<sup>14</sup> ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติบุคคลและความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), น.18

เริ่มเกิดขึ้นมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป แต่การกระทำละเมิดยังคงมีอยู่ต่อมาเรื่อยๆ เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาฎีกา ประกอบกับพิจารณาถึงความเป็นธรรมที่ผู้เสียหายควรได้รับแล้ว การที่ผู้เสียหายมีคำขอให้ผู้กระทำละเมิดต่อเนื่องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนเสียหาย คำขอดังกล่าวไม่ขาดอายุความ เนื่องจากการกระทำละเมิดยังเกิดขึ้นและคงอยู่

## (2) ส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ใช้เฉพาะกรณีเรียกค่าเสียหาย ซึ่งการเรียกค่าเสียหายดังกล่าวเป็นหนี้ที่ต้องชำระด้วยเงิน<sup>15</sup> และต้องเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดเท่านั้น ถ้าไม่ใช่มูลละเมิด มาตรานี้ก็ไม่ใช่บังคับ<sup>16</sup>

ในส่วนของการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากมูลละเมิดกรณีละเมิดต่อเนื่อง แนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ได้วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับถึงวันฟ้องเท่านั้น ระยะเวลาที่เกิน 1 ปี ขาดอายุความ<sup>17</sup> แต่จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีคำพิพากษาฎีกาที่แตกต่างจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1360/2521 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การบุกรุกเป็นละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาเป็นเวลากว่า 1 ปี แต่การครอบครองตลอดมาถึงวันฟ้อง ไม่ขาดอายุความฟ้องขับไล่และเรียกค่าเสียหาย ฉะนั้น ในเรื่องบุกรุกและครอบครองตลอดมาค่าเสียหายวันที่เกิน 1 ปี ไม่ขาดอายุความด้วย<sup>18</sup>

ด้วยความเคารพเป็นอย่างสูง ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาฎีกาที่ 1360/2521 เนื่องจากหากศาลพิจารณาพิพากษาว่า การบุกรุกเป็นละเมิดต่อโจทก์ตลอดมาเป็นเวลากว่า 1 ปี แต่การครอบครองตลอดมาถึงวันฟ้อง ไม่ขาดอายุความฟ้องขับไล่และเรียกค่าเสียหายโดยค่าเสียหายวันที่เกิน 1 ปี ไม่ขาดอายุความด้วย นั้น กรณีดังกล่าวจะไม่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่

<sup>15</sup> การเรียกค่าเสียหายแตกต่างจากกรณีติดตามเอาทรัพย์สิน เนื่องจากกรณีติดตามเอาทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สินมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นอยู่แล้ว จึงมีสิทธิติดตามเอาคืนจากผู้ไม่มีอำนาจยึดถือไว้ได้

<sup>16</sup> พจน ปุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), น.689 - 690

<sup>17</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.312

<sup>18</sup> เพ็ญอ้อ, น.312 - 313

มูลละเมิดนั้น ขาดอายุความเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จำเลยบุกรุกและครอบครองห้องพิพาทเป็นเวลากว่า 1 ปีแล้ว โจทก์มีหน้าที่ต้องใช้สิทธิเรียกร้องของตนเองภายในอายุความตามที่กฎหมายกำหนด มิเช่นนั้นแล้ว หากวินิจฉัยว่ากรณีการกระทำละเมิดต่อเนื่อง โดยการบุกรุกและครอบครองทรัพย์สินพิพาทตลอดมาถือเป็นการละเมิดตลอดระยะเวลาที่ครอบครองทรัพย์สินพิพาทแล้ว โจทก์หรือผู้เสียหายอาจอาศัยช่องว่างดังกล่าวประวิงเวลาในการฟ้องร้องหรือใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะหากระยะเวลายิ่งเนิ่นช้าเท่าใด โจทก์หรือผู้เสียหายก็จะยิ่งได้รับค่าสินไหมทดแทนมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่

### 6.2.3 อายุความเกี่ยวกับสิทธิไล่เบียด

อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 วรรคหนึ่งนั้น มีอายุความเพียง 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือ 10 ปี นับแต่วันกระทำละเมิด แต่หากผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด ผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น นิติบุคคล หรือผู้ร่วมกันทำละเมิด แล้วแต่กรณี ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไป บุคคลดังกล่าวสามารถใช้สิทธิไล่เบียดได้ แต่เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น กรณีจึงต้องเป็นไปตามอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ มีอายุความ 10 ปี ซึ่งอายุความดังกล่าวยาวนานกว่าอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากมูลละเมิดตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง เสียอีก ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การนำอายุความทั่วไปมาใช้กับสิทธิไล่เบียดในกรณีนี้ไม่เหมาะสมและอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่ความ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในส่วนของการไล่เบียด จากเดิมที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 มาใช้ กล่าวคือ มีอายุความ 10 ปี โดยเห็นควรให้เพิ่มบทบัญญัติในส่วนของการไล่เบียดในกรณีดังกล่าว ให้มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย เนื่องจากเมื่อผู้ที่กฎหมายให้รับผิดชอบจากการกระทำของบุคคลอื่น ผู้ที่กฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น นิติบุคคล หรือผู้ร่วมกันทำละเมิด แล้วแต่กรณี ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว ย่อมทราบถึงสิทธิไล่เบียดของตนเอง และควรใช้สิทธิไล่เบียดโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็มีอายุความไล่เบียดกรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายไปแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ต้องใช้สิทธิไล่เบียดต่ออีกฝ่ายหนึ่งภายใน

อายุความ 1 ปี (นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแก่ผู้เสียหาย) โดยมีได้ใช้บทบัญญัติอายุความตามมาตรา 193/30 เช่นเดียวกัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาในหัวข้อ 6.2.1 - 6.2.3 ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเสนอให้มีการแก้ไขอายุความในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากมูลละเมิดเฉพาะประเด็นกำหนดอายุความตามมาตรา 448 วรรคแรก และเพิ่มเติมมาตรา 448 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

“มาตรา 448 วรรคแรก ลิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่เกิดความเสียหาย

.....

มาตรา 448 วรรคสาม ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัย ของผู้เสียหาย ลิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้พึงต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทน แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย”

นอกจากนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอายุความสิทธิไล่เบียด ตามมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

มาตรา 426 นายจ้างซึ่งได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น ลิทธิที่จะเรียกร้องดังกล่าวมีกำหนดอายุความหนึ่งปี นับแต่วันที่นายจ้างได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย”

อนึ่ง อายุความสิทธิไล่เบียดตามมาตรา 426 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมนี้ จะถูกนำไปใช้กับผู้ที่ถูกกฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด ผู้ที่ถูกกฎหมายให้ร่วมรับผิดชอบผู้มีส่วนในความเสียหายที่เกิดขึ้น นิติบุคคล หรือ ผู้ร่วมกันทำละเมิด โดยอนุโลม ทั้งนี้ เป็นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปัจจุบันกับที่ผู้เขียนเสนอแก้ไขเพิ่มเติม

บทบัญญัติที่ใช้อยู่ปัจจุบัน	บทบัญญัติที่เสนอแก้ไขเพิ่มเติม
<p>มาตรา 448 วรรคแรก สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด</p>	<p>มาตรา 448 วรรคแรก สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึง <u>ความเสียหายและรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน</u> หรือเมื่อพ้นสิบปี นับแต่วันที่เกิด <u>ความเสียหาย</u></p>
<p>ไม่มี</p>	<p>มาตรา 448 วรรคสาม <u>ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้เสียหาย สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่า ขาดอายุความ เมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย</u></p>
<p>มาตรา 426 นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น</p>	<p>มาตรา 426 นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น <u>สิทธิที่จะเรียกร้องดังกล่าวมีกำหนดอายุความหนึ่งปี นับแต่วันที่นายจ้างได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย</u></p>

## บรรณานุกรม

### หนังสือและบทความในหนังสือ

- กนกศักดิ์ เวชยานนท์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดุสิตสัมพันธ์, 2508.
- กรมร่างกฎหมาย. อุทธรณ์สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 พ.ศ. 2468 ฉบับกรมร่างกฎหมาย เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี พระยามานวราชเสวี 18 กันยายน 2533. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2533.
- กิตติศักดิ์ ประกิตติ. นิติวิธีในระบบคอมมอนลอว์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546.
- \_\_\_\_\_. คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป ว่าด้วยบุคคลธรรมดา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.
- กำชัย จงจักรพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555.
- \_\_\_\_\_. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม เปรียบเทียบนิติกรรม พ.ศ. 2535 กับนิติกรรม พ.ศ. 2468. (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2542.
- \_\_\_\_\_. รายงานวิจัยเสริมหลักสูตร เรื่อง อายุความ : หลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, 2530.
- ขุนสมานหัตถะคดี (โป๊ โประคุปต์). พจนานุกรมกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2549.
- เชมภูมิ ภูมิถาวร. กฎหมายลักษณะละเมิดรวมหมายเหตุทำคำพิพากษาฎีกาของศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.



คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์  
เดือนตุลา, 2507.

จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา  
และเอกสารประกอบคำสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556

จิตติ ติงศภัทย์ และ ยล ชีรกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง  
มาตรา 452. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2503.

\_\_\_\_\_ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 5.  
กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.

\_\_\_\_\_ คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ตอน 2, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:  
บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2521.

\_\_\_\_\_ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึงมาตรา 452.  
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.

\_\_\_\_\_ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

\_\_\_\_\_ แก้ไขเพิ่มเติมโดยเชมภูมิ ภูมิถาวร, ชวิน อุณหัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน. คำอธิบาย  
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรรได้  
ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395 – 452. กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์  
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557

ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย, 2548.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และ  
ความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความรับผิด. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร:  
สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

\_\_\_\_\_ อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.  
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

ชาคริต อนันทรารวัน. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557

เทพวิฑูร ,พระยา (บุญช่วย วณิกกุล). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พระนคร:  
ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2509.

\_\_\_\_\_. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา  
ว่าด้วยนิติกรรม ระยะเวลา อายุความ บรรพ 1 มาตรา 149 – 193/35. กรุงเทพมหานคร:  
กองทุนศาสตราจารย์จิติติ ดิงศักดิ์, 2544.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. ระบบกฎหมายอังกฤษ คำบรรยายวิชากฎหมายแองโกล แซกซอน, 2518

ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และ  
ลาภมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มีสมบัติการพิมพ์, 2548.

ประชุม โฉมฉาย. หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา,  
2555.

\_\_\_\_\_. กฎหมายเปรียบเทียบเบื้องต้น: จารัตโรมันและแองโกลแซกซอน. พิมพ์ครั้งที่ 5  
กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

ประสิทธิ์ โฉมิโลกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติบุคคลและความรับผิดชอบ  
ทางอาญาของนิติบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549.

ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด  
ภาพพิมพ์, 2526.

\_\_\_\_\_. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสาร  
ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557

ปันโน สุขทรศนี. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. กรุงเทพมหานคร :  
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.

ประพันธ์ ทรัพย์แสง. คู่มือนักศึกษากฎหมายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดจัดการงาน  
นอกสั่ง ลาภมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2517.

พจน์ ปุชปาคม. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. กรุงเทพมหานคร:  
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530.

เพ็ง เพ็งนิตี. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิด  
ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 9.  
กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2558.

ไพจิตร ปุญญพันธ์. หลักกฎหมายลักษณะละเมิด คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์  
เรื่อง ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย(ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่นและ  
ความเสียหายจากทรัพย์สิน). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2533.

\_\_\_\_\_. กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 4.  
กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2546.

\_\_\_\_\_. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด พระราชบัญญัติ  
ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด  
ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ,  
2553.

\_\_\_\_\_. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 14.  
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2558.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์. ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2.  
นนทบุรี. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2542

มานวราชเสวี, พระยา. ตรรกษณินี่มาของบทกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-5.  
ม.ป.ท., ม.ป.พ., 2533.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. หลักกฎหมายละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์  
วิญญูชน จำกัด, 2555.

ร.แลงการ์ด. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,  
2526

\_\_\_\_\_. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,  
2526

ร. แลงการ์ด, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิภัลย์ พงศ์พนิตานนท์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553

วารี นาสกุล. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้.

พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544 .

\_\_\_\_\_. ปรับปรุงโดย จรัญ ภักดีธนากุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด

จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม

พับลิชชิง จำกัด, 2559.

วิชา มหาคุณ. หลักกฎหมายละเมิด ศึกษาจากคำพิพากษาฎีกา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

นิติบรรณการ, 2523.

ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธ์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเอกชนโรมัน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท

สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2559.

\_\_\_\_\_. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และ

ลามิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2558.

\_\_\_\_\_. คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: บริษัท

สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2557.

ศักดิ์ สนองชาติ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 9

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2549.

\_\_\_\_\_. คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบ

ทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2556.

สมพร พรหมพิตร. กฎหมายแพ่ง ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

นิติธรรม, 2546.

\_\_\_\_\_. อายุความ (แพ่ง – อาญา และคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา). พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2551.

สุนัย มโนมัยอุดม. ระบบกฎหมายอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและ

เอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. กฎหมายอังกฤษว่าด้วยลักษณะสัญญาและละเมิด. พระนคร: โรงพิมพ์  
สุวรรณศรี, 2479.

\_\_\_\_\_. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค 1 - 2)  
พุทธศักราช 2478 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ,  
2505.

\_\_\_\_\_. ปรับปรุงแก้ไขโดย มุนินทร์ พงศาปาน. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์  
ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค 1 - 2). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์  
วิญญูชน, 2559.

\_\_\_\_\_. ปาฐกถาเรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนคร:  
คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, 2510.

สุมาลี วงศ์วิจิต. กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรรได้. พิมพ์ครั้งที่ 5.  
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

\_\_\_\_\_. รายงานวิจัยความคิดเห็นของนักกฎหมายที่มีต่อการตีความกฎหมาย  
เรื่อง ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง. กรุงเทพมหานคร :  
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย. พิมพ์ครั้งที่ 19.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556

\_\_\_\_\_. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คีษาทางคำพิพากษาฎีกา. กรุงเทพมหานคร:  
สำนักพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507.

อัศววิทย์ สุมาวงศ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 9  
กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2557.

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,  
2557.

## บทความวารสาร

คัมภีร์ แก้วเจริญ. “ละเมิดกับสังคม.” อัยการนิเทศ 79. เล่มที่ 46. ฉบับที่ 1. (2527) : 79

\_\_\_\_\_ “ละเมิดแต่ไม่เลินเล่อ.” บทบัณฑิตย. เล่มที่ 4. ปีที่ 39. (2525) : 473-489.

จิตติ ดิงศภัทย์. “ประมาทเลินเล่อ.” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1. (ม.ค. – เม.ย. 2521) : 9-27.

บัญญัติ สุขีวะ. “ประมาท.” บทบัณฑิตย. เล่มที่ 21 ตอน 2. (เมษายน 2506) : 269-301.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. “ความรับผิดเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 14. ฉบับที่ 4. (ธันวาคม 2527) : 78.

อนันต์ จันทโรภากร. “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด.” หนังสือรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์. (กรุงเทพมหานคร: พี.เค. พรินต์ติ้งเฮาส์, 2531) : 95-108.

\_\_\_\_\_ “วิวัฒนาการของกฎหมายละเมิด”. เอกสารประกอบการบรรยาย. อ้างถึงใน จักรินทร์ โกเมศ. “ค่าเสียหายสำหรับ ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

## วิทยานิพนธ์

จักรินทร์ โกเมศ. “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

จันทิมา ก้อนจันทร์เทศ. “ความเสียหายอันเกิดจากโรงเรือน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

เฉลิมศักดิ์ สุรสีห์เสถียร. “ความรับผิดเพื่อละเมิดของครูบาอาจารย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ไชยยศ สุทธิกลม. “ความรับผิดฐานละเมิดกรณีผู้เสียหายมีความผิดด้วย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ทัศน์วรรณ สิริพรหมเจริญ. “มาตรฐานความระมัดระวังกรณีการกระทำโดยประมาท.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550



ธนกศักดิ์ วิเศษจรณา. “ความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นในกฎหมายลักษณะละเมิด : ศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และกฎหมายเปรียบเทียบ.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

\_\_\_\_\_ . “ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 ศึกษากรณีความรับผิดเพื่อละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

ธนพร เกิดผล. “ความรับผิดเพื่อละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

ธัญญา ชื่อวาจา. “ปัญหาการปรับใช้ความรับผิดเพื่อละเมิดของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

นันทชนัน ชูโต. “ความรับผิดของบิดามารดาตามกฎหมายลักษณะละเมิด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

พงศกร สุขชื่น. “ความเสียหายในกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

พัชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์. “การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึง พ.ศ. 2478.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

เพชรน้อย สรรคบุรานุรักษ์. “ความมิชอบด้วยกฎหมายในละเมิด: ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

เพชร จารุสกุล. “ความรับผิดของผู้ว่าจ้างทำของในมูลละเมิดเพื่อความเสียหายอันผู้รับจ้างได้ก่อขึ้น.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

นพรัตน์ สนั่นพานิชกุล, “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามบทบัญญัติมาตรา 420 : ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. “ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

ยงยุทธ ชื่นชีพ. “ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของคนวิกลจริตกับแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

วรางคณา ชัยมุงคุณ. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.

วิชา มั่นสกุล. “ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

ศุภกฤษณ์ เกลี้ยงจันทร์. “ปัญหาตามความผิดทางละเมิดของบิดามารดาในกรณีที่บุตรผู้เยาว์กระทำละเมิด.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคาแหง, 2552.

สกล สกลเดช. “ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

สมปอง เลิศอาภาภานนท์. “เหตุสุดวิสัยในทางแพ่ง : ศึกษากรณีการปรับใช้กับความรับผิดชอบเพื่อละเมิด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547

สุชาติ สงสม. “ความรับผิดชอบของบิดามารดาจากการกระทำละเมิดของผู้เยาว์.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคาแหง, 2555.

สุรศักดิ์ มณีศรี. “ปริมาณของความรับผิดชอบทางละเมิดในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

อภิวัฒน์ เจริญไทย. “ร่วมกันทำละเมิด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

วรมน หวังพินิจกุล. “อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

วินัย ทิมสุหรี. “การกำหนดอายุความอาญากับการดำเนินคดีอาญาบางประเภท.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

## Books and Book Articles

- B.S. Markesinis and Hannes Unberath. The German Law of Torts: A Comparative Treatise. 4th ed. Oxford: Hart Publishing, 2002.
- B.S. Markesinis and Simon Deakin. Markesinis and Deakin's Tort Law. Oxford: Clarendon, 2005.
- B.S. Markesinis. The German Law of Obligations Volume II The Law of Torts: A Comparative Introduction. 3rd ed. Oxford: Clarendon Press, 1997.
- \_\_\_\_\_. A Comparative Introduction to the German Law of Torts. 2nd ed. Oxford: Clarendon Press, 1990.
- Baker, Charles David. Tort. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 1996.
- Bar, Christian von. The common European law of torts. v. 1, Oxford: Oxford University Press, 1998.
- Blackwood E. Wright. The French Civil Code (as amended up to 1906). London: Steven.
- Borkowski, Andrew & Plessis, Paul du. Textbook on Roman Law. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Buckland, W.W. A Text – Book of Roman Law from Augustus to Justinian. 2nd ed. Cambridge: The University Press, 1932.
- Cachard, Henry. The French Civil Code. Paris: the Lecran Press, London: Stevens and Sons, Limited, 1930.
- Cees Van, Dam. European Tort Law. New York: Oxford University Press, 2006.
- Chung-Hui Wang. The German Civil Code. London: Stevens and sons, Limited, 1907.
- Cooke, Philip John. Law of tort. 7th ed. Harlow, England: Pearson/Longman, 2005.
- Elliott, Catherine. & Quinn, Frances. Tort law. 5th ed. Harlow, England: Pearson/Longman, 2005.

- Ernest J. Schuster. The Principle of German Civil Law. London and New York: Oxford at The Clarendon Press, 1907.
- Fleming, John G. The Law of Torts. 5th ed. The Law Book Company, Ltd., 1977.
- F. Dessemontet and T. Ansay. Introduction to Swiss Law. 3<sup>th</sup> ed. The Netherlands: Kluwer Law International, 2004
- Glanville Williams. B.A. Hepple. Foundation of the Law of Tort. 2nd ed. London : Butterworths, 1984.
- Harvey, Barbara., Marston, John. Cases & commentary on Tort. London: Pitman, 1994.
- Hepple, B.A. & Matthews, M.H. Tort: Cases and Materials. 4th ed., London: Butterworths, 1991.
- Heuston, R. F. V. and Buckley, R. A. The Law of Torts. 21st ed. London: Sweet & Maxwell Ltd., 1996.
- Horse, Kirsty. & Rackley, Erika. Tort law. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- James, Philip S., and Brown, D.J. Latham. General Principles of the Law of Torts. 4th ed. London: Butterworth, 1978
- Jean Limpens, Robert M. Kruithof, and Anna Meinertzhagen – Limpens. “Liability for one’s own act” International Encyclopedia of Comparative Law. Vol. 11 chap.2, 1979.
- Jean- Pierre Le Gall, “Liability for persons under supervision”. International Encyclopedia of Comparative Law, Volume 11 Chapter 3. Tübingen : J.C.B.MOHR(PAUL SIEBECK), 1976.
- Konrad Zweigert, Hein Kotz & Tony Weir. Introduction to Comparative Law. 3rd ed. Oxford: Clarendon, 1998.
- Lawson & Amos and Walton’s Introduction to French Law. 3rd ed. London : Oxford Univ. Press, 1969.
- Murphy, John. & Street, Harry. Street on Torts. 11th ed. Oxford : Oxford University Press, 2005.

- Nicolas, Barry. An Introduction to Roman Law. Oxford : Oxford University Press, 1962
- Pannett, Alan. Law of Torts. 7th ed., London: Pitman Publishing, 1995.
- Percy, R. A. Charlesworth on Negligence (The Common Law Library No. 6). 4th ed.  
London: Sweet & Maxwell, 1962.
- Prosser, William L. Handbook of the Law of Torts. 2nd ed. St. Paul: West Pub. Co.,  
1955.
- Ratanlal Ranchhoddas. and Dhirajlal Keshavlal Thakore. The Law of Torts. 26<sup>th</sup> ed.  
Haryana : Lexis Nexis, 2013.
- Rene David. English and French law. London : stevns,1980.
- Reymond Youngs. English, French & German Comparative Law. 3<sup>th</sup> ed. New York :  
Refine Catch Limited, 2014.
- Ryan, K.W. An Introduction to The Civil Law. Sydney: Halstead Press, 1969.
- Smith, Chester H. Smith 's Review Legal Gem Series: Torts. St. Paul. Minn: West  
Publishing, 1969.
- Stanton, K.M. The Modern Law of Tort. London: Sweet & Maxwell, 1994.
- Stone, Ferdinand F. Problems in the Law of Torts. 4th ed. Vol. II. New Orleans: Tulane  
School of Law, 1972.
- Street, Harry. The Law of Torts. 5th ed. London: Butterworths, 1972.
- Vivienne Harpwood. Modern Tort Law. 7<sup>th</sup> ed. New York: Routledge - Cavendish, 2009
- Weir, Tony. A Case book on Tort. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 1974.
- William L. Prosser. Law of tort. 4th ed. St.paul Minn : West Publishing Co,1981.

### Articles

- Author (Unknown). "Comments: The Common Law Tort of Owners and Occupiers of  
Land: A Trap For The Unwary." 36 Maryland L. Rev. 832 (1977).

Eldredge, Lauraence H. “Tort Liability To Trespassers.” Temple Law Quarterly. Vol.32. (1937).

F. Bohlen. “Contributory Negligence.” Harvard Law Review. Vol.21. (Febuary 1908).

Glofcheski. “A frolic in the law of tort: Expanding the scope of employers’ vicariousLiability.” Tort Law Review. (2004).

Jaran Moten. “One-Action in more states: The propriety of expanding the KansasOne-Action Rule into other Jurisdiction.” Washington law Review. (2013).

Kwame Opoku. “Delictual Liability in German Law.” The International andcomparative Law Quarterly. Vol 21. No. 2.( April 1972).

Leon Green. “Contributory Negligence and Proximate Cause.” The North Carolina Law Review. Vol.6 part 3 (1972).

William Schofield, “Davies V. Mann : Theory of Contributory Negligence.” Harvard Law Review. ( December 1889).

Benjamin West Janke. Francois – Xavier Licari ,“The French Revision of Prescription : A Model for Louisiana” ,TULANE LAW REVIEW , November 2010

### สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อมูลบทบัญญัติกฎหมายเยอรมัน. <[http://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_bgb/englisch\\_bgb.html](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html)>, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2557.

### Electronic Media

Hon. Zhang Xianwei. “Comment on the Legal Regime of Limitation of Actions Regarding Carriage of Cargo by Sea in China”. จาก<http://eds.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdf viewer ?sid=e321 9000-a732-4425-82c6-b153833 55906%40 sessionmgr115&vid =2&hid =106>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2558).

Study Group on a European Civil Code. “Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR).”



จาก [http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf).  
(สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2558).

USLEGAL , “Doctrine of Contra Non Valentem Law & Legal definition.” จาก  
<http://definitions.uslegal.com/d/doctrine-of-contra-non-valentem> (สืบค้นเมื่อ  
29 ตุลาคม 2558)

- , LOI n° 2008-561 du 17 juin 2008 portant réforme de la prescription en matière  
civile. จาก [http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT](http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000019013696)  
000019013696 (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558).





ภาคผนวก

**คำแปลกรรมการประชุมลูกกฎหมาย**  
**แพ่งและพาณิชย์บรรพว่าด้วย**  
**พันธะกรรม มาตรา 1 ถึง 1128**  
**เริ่มแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2463**  
**แล้วเสร็จวันที่ 21 เมษายน 2464**



**สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา**  
**ท่าช้างวังหน้า**

**กรุงเทพฯ ๑ 102 10.**

มาตรา ๑๓๕ ในคดีเรื่องทำร้ายร่างกายนั้น ท่านว่า  
 ค่าทดแทนอย่างน้อยที่สุดคือค่าใช้จ่ายที่ผู้เขาประทุษร้ายได้เสียไปใน  
 ระหว่างเวลาป่วยเจ็บ จากค่าทดแทนสำหรับการประทุษร้ายเป็น  
 เหตุที่ทําให้ผู้เขาประทุษร้ายไม่สามารถอุปการหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ  
 แต่สำหรับการที่ตกลงกันต่อความเจ็บป่วยต่อร่างกาย

มาตรา ๑๓๖ ถ้าผู้เขาประทุษร้ายตายเพราะการกระทำผิด  
 ล่วงไปยื่นฟ้องเรียกค่าทดแทน จากว่าใครฟ้องแล้วแต่คดียังมี  
 ค่าตัดสินเด็ดขาด ท่านว่ามีบิดา มารดา สามี ภริยา บุตร หลาน  
 ผู้ตายอาจ เรียกฟ้องค่าทดแทนสำหรับ เปนค่าใช้จ่ายที่ตนเองจากผู้  
 ตายได้เสียไปในระหว่างเวลาป่วยเจ็บ และสำหรับค่าปลงศพเผา  
 ฌดทั้งสำหรับการประทุษร้ายอื่นที่เกิดขึ้นเนื่องแก่ความตายของผู้  
 เขาประทุษร้ายนั้นก็ได้

มาตรา ๑๓๗ การฟ้องเรียกค่าทดแทนตามต้นฉบับอันเกิดแก่  
 การกระทำผิดนั้น ท่านว่าสิ้นอายุความเพียง ๖ เดือนนับแต่วัน  
 ที่ผู้เขาประทุษร้ายรู้เรื่องการกระทำผิด และรู้ตัวผู้ที่ต้องรับผิดชอบใน  
 การกระทำผิดนั้น แต่ห้ามมิให้ฟ้องร้องคดีเรียกค่าทดแทนเกินกว่า  
 ๑๐ ปีนับแต่วันที่เกิดการกระทำผิด เป็นต้นมา

ถ้าการกระทำผิดนั้นเป็นความผิดในทางอาญา ท่านว่า



รายชื่อความที่ระฟ้องคดีแพ่งนี้ให้มั่งคั่งด้วยมทในมาตรา ๕๖ แห่ง  
ประมวลกฎหมายอาญา

ก.ว.  
๑๖.๕.๖๖



มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทวิ.สินท์  
ก.ว. กาน

**คำแปล**  
**ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**  
**บรรพ 1 และ 2**



**สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา**  
**ทำช่างวังหน้า**

**กรุงเทพฯ ๑ 10200**



มาตรา ๒๐๓ ทน<sup>๖๒</sup>อันเกิดแต่บุลลไมคณัน<sup>๖๓</sup> ท่านว่ามีอายุความ  
 ระวังเพื่องกำหนดหกเดือนนับแต่วันเกิดเมิต<sup>๖๔</sup> และผู้เสียหายได้รู้ตัว  
 ผู้ทำลไมคณัน<sup>๖๕</sup> ถ้าอายุความพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดลไมคณัน<sup>๖๖</sup>แล้วไซ<sup>๖๗</sup>ร<sup>๖๘</sup> ท่าน  
 มิให้รับฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนไว้พิจารณาเป็นอันขาด  
 อนึ่งถ้าลไมคณัน<sup>๖๙</sup>จตแปลค<sup>๗๐</sup> ภพมิลฐภมอาญาไซ<sup>๗๑</sup>ร<sup>๗๒</sup> ท่านให้เอา  
 อายุความในประมวลกฎหมายอาญามาบังคับแก่คดีเพ่ง

ภาค ๒ ทน<sup>๗๓</sup>คองประเภท  
 ลักษณะ ๑  
 ทน<sup>๗๔</sup>มีเงอนไซ<sup>๗๕</sup>

มาตรา ๒๐๔ เมื่อใดการชำระหนี้<sup>๗๖</sup>ถูกระงับหนี้อยอมอาศัยอยู่ใน  
 ความบังเกิดฤ<sup>๗๗</sup>ไม่บังเกิดแห่งเหตุการณอันไม่แน่นอนไซ<sup>๗๘</sup>ร<sup>๗๙</sup> ท่านว่าหนั้น  
 มีเงอนไซ<sup>๘๐</sup>

เหตุการณ<sup>๘๑</sup>ใหม่บางที่จะเกิดได้บ้าง ฤ<sup>๘๒</sup>จะไม่ได้เกิดได้บ้าง เหตุการณ<sup>๘๓</sup>  
 นั้นท่านว่าไม่แน่นอน

มาตรา ๒๐๕ ทน<sup>๘๔</sup>ซึ่งมีเงอนไซ<sup>๘๕</sup>อันไม่ชอบด้วยกฎหมายกต<sup>๘๖</sup> ขัด  
 ตอ<sup>๘๗</sup>รัฐประศาสน<sup>๘๘</sup>ในบาง ฤ<sup>๘๙</sup>คอ<sup>๙๐</sup>ความปลอดคณ<sup>๙๑</sup>แห่งบุคคลฤ<sup>๙๒</sup>ทรัพย์สินกต<sup>๙๓</sup>  
 ท่านว่าหนั้น<sup>๙๔</sup>เป็นโมระ

# ช่างประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ 1-2

พ.ศ. 2468



สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ท่าช้างวังหน้า

กรุงเทพฯ ๑ 10200.

มาตรา ๔๔๑ บุคคลใดทำให้เขาต้อง เสียหายแก่ชื่อเสียง  
เมื่อผู้ร้อง เสียหายจริงขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นจัดการความ  
เกี่ยวทำให้ชื่อ เสียงของผู้ร้องนั้นกลับคืนแก่ปกติให้ช้ำกาเสียหาย ฤๅสั่งให้  
ใช้กาเสียหายด้วยก็ได้

มาตรา ๔๔๒ สิทธิเรียกร้องกาเสียหายอันเกิดแต่ผิด  
นั้น ท่านว่าชาวลาบุกรวมเข้ากันเป็นหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ร้อง เสียหาย  
รู้ถึงการผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิดใช้กาสินไหมทดแทน ฤๅเมื่อวัน  
ถึงปีนับแต่วันที่ผิด

แต่ถ้า เรียกร้องกาเสียหายในมูลอัน เป็นความผิดอีโทษตาม  
กฎหมายลักษณอาญา และมีกำหนดความวางอาชญาเบากว่าที่  
กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอาชญาความที่เบาว่านั้นมาบังคับ

หมวด ๓

นิติโทษกรรม

มาตรา ๔๔๔ บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วย  
กฎหมายก็ดี กระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หากก่อให้เกิด  
เกิดเสียหายแก่ผู้อื่นไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดใช้กาสินไหม  
ทดแทนไม่

ผู้ร้อง เสียหายอาจ เรียกร้องกาสินไหมทดแทนจากผู้ เป็นต้นเหตุ  
ได้ทั้ง ป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ฤๅจากบุคคลผู้ไม่ทำสิ่งโดย  
ผิดนั้นก็ได้




หนังสือของมหาวิทยาลัย ที่ ๒/๕๓  
 เรื่อง การตั้งคณะกรรมการ  
 เรื่อง การดำเนินงาน  
 ทำที่ คณะกรรมาธิการ ว.ศ. ๒๕๕๓  
 ลงวันที่ ๒๕๕๓ ผู้รับ

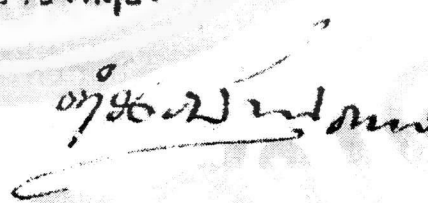


คณะกรรมาธิการ  
 การดำเนินงาน

๑๖/๖๗

  
 กระทรวงการมหาดไทย  
 วันที่ ๓ / ๕ / ๒๕  
 วิจารณ์

วันที่ ๓ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๕๐๘  
 แจ้งความมายัง พระยามรณวราขเสวี  
 อนุมัติตรวจทานร่างประมวลกฎหมาย  
 แต่งแก้คดีชยตบแต่มาตรา ๕๓๐ ถึงมาตรา ๕๓๕  
 ซึ่งเจ้าคุณส่งฉบับมาขอได้สอบทานฉบับต้นฉบับของ  
 ฉบับนั้น เสร็จแล้ว ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณา  
 ฉบับนี้  
 อนึ่ง ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้เลือก  
 ร่างที่ ๒ ใช้ตามร่างฉบับนี้ ไม่ใช้แต่ไขแห่งหนึ่งแต่  
 ใดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ.



## ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางมณัญญา รัชแก้วกรพินธุ์
วันเดือนปีเกิด	3 กุมภาพันธ์ 2524
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2545: นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2548: เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 58 เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์
ตำแหน่ง	นิติกรชำนาญการ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง
ทุนการศึกษา	ปีงบประมาณ 2556: ทุนศึกษาระดับปริญญาโท ภายในประเทศ (นอกเวลาราชการ) กองทุนพัฒนา บุคลากรของกระทรวงการคลัง
ประสบการณ์ทำงาน	2552 – ปัจจุบัน: นิติกรชำนาญการ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง 2549 – 2552: พนักงานคุมประพฤติปฏิบัติกร กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม